

הישיבה המאתיים-ושבע של הכנסת השתים-עשרה

יום חמישי, י"א באב התש"ן (2 באוגוסט 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. הודעת היושב-ראש

היו"ר ש' וייס:

זו פשוט הודעה, כי לא הספקנו לרשום זאת על הלוח.

קריאה:

מתי יתקיים הדיון?

היו"ר ש' וייס:

אני מתאר לי שהדיון הזה יתקיים אחרי הדיון בתקציב, לפנות ערב או בשעות הערב.

מיכאל בריזהר (המערכ):

עד שנדון כבר תיגמר המלחמה...

היו"ר ש' וייס:

כן, רצינו לקיים את הדיון אתמול כדי למנוע אולי את ההתקפה העירוקית, להזהיר אותם, אבל לא הספקנו...

חברי הכנסת, בוקר טוב, אני פותח בזאת את ישיבת הכנסת.

ברשותכם אני רוצה לפתוח בהודעה או במסירת מידע, ומייד נעבור לסדר-היום.

היו כמה בקשות של חברי כנסת, שהציעו בצורות שונות לקיים דיון בנושא שעלה על סדר-היום במלוא חומרתו בשעות הבוקר, וזו היא פרשת התוקפנות העירוקית נגד כוויית.

הנשיאות קיימה ישיבה שלא מן המניין, תוך מגע עם הממשלה. הוחלט שנקיים היום דיון. על כן, כל חברי הכנסת שהגישו הצעות לחופות לסדר-היום, ואלה שעוד יגישו, על-פי הסדרים המקובלים, כל סיעה הצעה אחת כמקובל, יוכלו לבוא לידי ביטוי בנושא חשוב וחיוני זה היום.

ב. הודעת הממשלה על מינוי סגן שר

היו"ר ש' וייס:

ברשותכם, חברי הכנסת, אני רוצה לצרף ברכה לחבר הכנסת ביבי. חבר הכנסת ביבי, אני רוצה לברך אותך מכאן ולאחל לך הצלחה. זה תפקיד שעל פניו הוא לא מוגדר, על כן הוא פתח להרכב מאוד יוזמות ואפשרויות. הניסיון והמרץ שלך בוודאי יגרמו לכך שאתה תמצא אותו בצורה הקונסטרוקטיבית והטובה ביותר. אני מאחל לך הצלחה בכל.

תמר גח'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, מגיעה גם לי ברכה. אני היחידה היושבת במליאה בין שני סגני שרים.

היו"ר ש' וייס:

אולי זה סימן לעתיד. אז יאמרו עלייך: שמלה לך, סגנית תהיי לנו.

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את השר רוני מילוא למסור הודעה מטעם הממשלה על מינוי סגן שר, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרני מתכבד להודיע כי הממשלה החליטה היום, בהתאם לסעיף 34 לחוק-יסוד: הממשלה, לאשר את מינויו על-ידי ראש הממשלה של חבר הכנסת יגאל ביבי לתפקיד סגן שר במשרד ראש הממשלה.

אני רוצה לברך בשמי ובשם הממשלה את חבר הכנסת יגאל ביבי לרגל כניסתו לתפקידו כסגן שר במשרד ראש הממשלה ולאחל לו הצלחה בתפקידו.

תודה רבה לאדוני היושב-ראש.

ג. הצעות לסדר-היום

פיטורי עובדים ב"תדיראן"

בשבוע שעבר, אך מפאת העומס שהיה העברנו אותן לשבוע הזה.

אני מזמין את חבר הכנסת רן כהן, ראשון הדוברים בנושא זה, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, בקונטרסט האמיתי שבו מצוי קונצרט "תדיראן" בעצם הימים האלה, אני חייב לציין את העובדה, שבמשך זמן רב ניהלתי מלחמה ארוכה כדי לחשוף את הסכמי הפרישה של המנכ"ל לשעבר, יגאל

היו"ר ש' וייס:

אנחנו לסעיף הבא: הצעות לסדר-היום. אני מזמין את חברת הכנסת עדנה סולודר. האם היא איננה נוכחת באולם? זו פעם ראשונה שכן קורה לחברת הכנסת סולודר. על כן, ברשותכם אשמור לה את הזכות להגיש את הצעתה כאשר תגיע.

אנחנו עוברים לארבע הצעות לסדר-היום באותו נושא, מס' 3568, 3578, 3583 ו-3600, של חברי הכנסת: רן כהן, יאיר צבן, יהודה פרח והאשם מחאמיד. הצעות אלה הוכרה דחיפותן

15 — 18 עובדים — אפשר לקיים העברת בעלות לעובדים, אבל צריך לעשות זאת בדרך מדורגת. צריכה להיות קרן ציבורית, ממלכתית, שחסייע לעובדים, שתיתן להם הלוואות כדי שהם יוכלו לקבל את הבעלות לרשותם. איש אינו עוזר להם כזה, לא האוצר, לא ההסתדרות, לא חברת העובדים. מגיעים למצב שהמפעל הוא שבר כלי, ואז באים לעובדים ואומרים להם: קחו את שבר הכלי. האם זה רציני? זה לא רציני.

דן תיכון (הליכוד):
חבר הכנסת רן כהן, הם קונים את המפעל, והוא הופך פתאום להיות רווחי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
"חסין אש" הפך להיות מפעל רווחי, מפני שהוא עבר תהליך מדורג.

דן תיכון (הליכוד):
אז מה הבעיה? צריך לעשות זאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בהחלט צריך לעשות זאת. רק צריך לעשות זאת בדרך מסודרת, מאורגנת, שבה העובדים יכולים לדעת מה מידת מעורבותם בניהול, מה יכולתם עקב ההישגים והפריון, וגם להיות מפירות המפעל, ולא כאשר המפעל מגיע לפשיטת רגל או למשבר קשה מאוד.

דבר שלישי, אדוני היושב-ראש, מה שמצאנו ב"תדיראן", כמיוחד במפעל המכני, זה שיטות ניהול מיושנות, דרקוניות — לא כך מדברים עם עובדים. אלה שיטות שנשכחו כבר בשנות ה-30 וה-40 בארצות-הברית, שיטות שבהן מעמידים תכתיבים לעובדים: לא נדבר אתכם, נסלק אתכם, תקבלו מכתבי פיטורין. אדוני היושב-ראש, אי-אפשר, בשום פנים ואופן, להשלים עם דרך זו.

אני לוקח את המפעל המכני של "תדיראן" כדוגמה. לצערי הרב, הדבר חוזר על עצמו גם במפעלים אחרים. המפעל הזה ייצר ב-9 מיליוני דולרים, רק לפני כמה שנים, עם 700 עובדים, והוא ירד ל-220 עובדים, המייצרים בשנה האחרונה כ-14 מיליון דולר. האם יכול להיות תהליך הבראה חזק יותר מזה? האם יכולים להיות הגדלת פריון ומאמצים מרובים יותר מצד העובדים? העובדים שנשארו והשלימו עם פיטורם המוניים כל כך גדולים, במשך שלוש שנים, האם לא ניתן להגיע עמם למשא-ומתן ולהידברות על המשך תהליך ההבראה? או שמדובר בהנהלה חדשה, שידועת שכמו הנהלות קודמות גם היא תצא כרווחים גדולים, והיא לא תעבור חלילה להיות חסרת-דיור בגני העיר. ההנהלה הזאת, כמו קודמותיה, תעבור ממקום למקום, כאשר במעבד ממקום למקום תגרוף אתה ורווחים אישיים אדירים, כמו כל שאר ההנהלות שהיו עד היום.

רבתי חברי הכנסת, חישבנו ומצאנו שבמפעל המכני של "תדיראן" עובדים מקבלים ממש מעות בשביל הייצור שהם מייצרים: לעתים ממש שקלים בודדים. עם זה, עם חרבות התעסוקה הזאת רוצים לייצר בארץ. האבסורד הכי גדול הוא, שרק בחודש מאי האחרון, אותו מפעל עצמו רכש מכונה ב-300,000 דולר. רבותי חברי הכנסת, האם הייתם מאמינים שהנהלת מפעל בחברת העובדים תרכוש מכונה חדשה כשיוי של 300,000 דולר במאי, ובינוניאלי יקבל המפעל הזה צו סגירה?

דן תיכון (הליכוד):
מה אתה עומד לעשות בוועד הפועל של ההסתדרות?

נאמן, ר-11 סגנו ועוזריו. הם יצאו מן הקונצרן הזה עם הסכמים שלפיהם שילמו להם סכומי עתק בסדרי גודל שמעל מיליון דולר לכל אחד, וזאת כאשר האנשים הללו קיבלו כומן שירותם בקונצרן החזר הוצאות מכל הבא ליד, תוך פזרנות, חיו במשרד שהוא בעצם לכירינט ענק ומפואר, שרמת הפיזור של הכספים שבו לא נראתה גם בבתי-המלון המפוארים ביותר בעולם; ממש פאר מנקר עיניים.

אותה הנהלה שהביאה את הקונצרן הזה לעברי פי פחת, ועוד מעט נדבר על כך, אותה הנהלה נטלה לעצמה ולחבריה ומקורביה מכל הבא ליד.

דן תיכון (הליכוד):
מוכ"ל ההסתדרות חיפה על כך בשעתו — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אם אתה זוכר, חבר הכנסת דן תיכון, אני הייתי מי שתבע, גם מחבר הכנסת קיסר, מוכ"ל ההסתדרות, גם ממנכ"ל חברת העובדים הקודם וגם מהנוכחי, לחשוף את ההסכמים. לדאבוני הרב, הניסיונות שלנו לחשוף בתוך הקונצרנים הללו, גם בחברת העובדים, אולי בעיקר בחברת העובדים, את האמת על דרכי הניהול ואת הממצאים באשר לניהול היו לעתים כה קשים, ממש עד גבול הבלתי אפשרי.

והנה, בדיוק אותו קונצרן "תדיראן", שבו התגלתה התופעה שחשף בשבריות האחרונים חבר הכנסת יאיר צבן, ולפני שנתיים שחשתי אני, התופעה שהיתה במפעל הסוללות, עם הסכנה של הפגיעה בכריאותם של העובדים, אותו מפעל עצמו פיטר גם הוא מאות עובדים.

אותה קבוצת קשר, שאומנם סבלה בגין אי-הזמנת מכשיר קשר שפותח במיוחד עבור צה"ל, אותה קבוצה בעצם הימים הללו סובלת משבר קשה מאוד. יש סכסוכי עבודה. אותה קבוצה כבר התחילה לעלות, לפני חודשים מספר, על דרך המלך של יחסים, של תוכנית הבראה מוסכמת בין העובדים לבין המנהלים. והנה בכמה אחת באה ההנהלה החדשה של "תדיראן" ושל "כור" ופיטרה את המנהל החדש, כאשר המפעל כבר היה בדרך לשיקומו.

לאחרונה, גם המפעל השלישי, המפעל המכני, שבו שהינו, ארבעת חברי הכנסת — מלבדי גם חבר הכנסת יאיר צבן, חברת הכנסת חמר גווינסקי וחבר הכנסת יהודה פרח — נמצא במשבר קשה ביותר. המפעל הגיע להשבתה כאשר ההנהלה דרשה לפטר לא פחות ולא יותר מאשר שליש מן העובדים — מתוך 220 עובדים 60 או 70 עובדים. בהעדר משא-ומתן, שהנהלה לא הסכימה לקיים אותו, הוציאה ההנהלה צווי סגירה למפעל ופיטרה את כל 220 העובדים.

נכון שאולי היו כמה תופעות שחרגו מן הסדר הציבורי — אפילו אניני יכול לומר שהיתה אלימות מפורשת — בתוך הנהלת "תדיראן". אני מתנגד במפורש לאלימות ביחסי עבודה. אבל צריך להבין, שכאשר מדובר בעובדים המאבדים את מקור פרנסתם, הנאבקים עליו מדי חודש, כמעט כדי להצמיח אותו מחדש ולהמשיך לקיים את הפרנסה, גם הם לעתים מאבדים את סבלנותם. זה איננו מצדיק אלימות, אבל זה כהחלט מצדיק כפייה על ההנהלות האלה לקיים משא-ומתן עם העובדים.

באה היום חברת העובדים ואומרת: אנחנו מציעים לעובדים הללו לרכוש את המפעל, שייקחו אותו אפילו חנים, כאשר ההנהלות צברו הפסדים במאות מיליונים — אמרתי לכם באיזה היקף אדיר. אם זה נכון שמציעים ביושר לעובדים לקבל בעלות על המפעל, ולא פשוט לקבל בעלות על מפעל-צם

יכול היום להתייחס באמון להנהלה, אפילו שכוונותיה טובות, כאשר היא באה אל ועד העובדים ואומרת: יש לי תוכנית הבראה; אם תסכימו עכשיו לפיטורים של 200 עובדים, פתרנו את הבעיה, והמשק יבריא? כן, זה מחיר גבוה וכבד, אבל ביחד נבריא אז את המפעל וגם חלקם בעתיד יהיה יותר טוב, ויהיה לכם ביטחון תעסוקתי.

כשאתה רואה את פרשת "סולתם" ואת פרשת "תדיראן" ואת כל הפרשות האחרות, אתה רואה איך פרוסה אחרי פרוסה נחתכת בסלמי הזה, והעובדים ששיתפו פעולה ובסוף הסכימו לפיטורין, כעבור שנה, שנתיים או שלוש שנים מקבלים רשימה נוספת של מועמדים לפיטורין, השם: התייעלות; הוכחות: תוכנית הבראה. רק תסכימו לזה, נפתור את העניין.

חברי הכנסת, אין מנוס אלא ללכת בדרך שהלכו בה עכשיו כמה מדינות באירופה: לפתוח את ספרי החשבונות, את המאזנים ואת תוכניות ההשקעה בפני נציגות העובדים. יש ארצות באירופה שהדבר הזה נחתם בהן בהסכמים קיבוציים, וכבר יש כמה ארצות באירופה שאצלן זה בגדר חוק של המדינה. התחילה בזה נורבגיה, אבל היא לא נשארה היחידה.

מה ההיגיון שבעניין? ההיגיון שבעניין הוא שהמנכ"לים האלה, אם קוראים להם יגאל נאמן או יגאל לא כל כך נאמן, או לא כל כך יגאל ויושיע אלא יביא אסון — מעניין איך אנשים בוחרים להם שמות הפוכים בדיוק מהפונקציה שהם ממלאים; לא גואל, ולא נאמן. ואם קורה משהו במפעל, האם אין לו פתרון לקיום שלו? אבל העובדים והעובדות הללו, מה יהיה עליהם?

אלה גם זרעי הלך של פרשת "אתא". אותו פני גרוב וחבריו — כאשר שיחקו שם בבורסה במניות אתא ב' ואתא ג', את הרווחים של המפעל השקיעו במשחקים בבורסה, ולא בשכלולים טכנולוגיים, עד שהמפעל כבר לא יכול היה להתחרות. האם קרה אז משהו לאיזונכרג? הוא הקים בינתיים — תשמעה היטב — עשרות מפעלים בסין. בזמן ש"אתא" קרסה הוא הקים עשרות מפעלים בסין. לו יש בעיה? יש בעיה לפיני גרוב ולחבריו. אבל אילו היתה להם גישה לעניין הם היו יכולים להתריע ולומר: רגע, מה אתה עושה עם הרווחים? למה אתה משחק לי בבורסה. למה אתה לא משקיע בשכלולים טכנולוגיים? מחר לך בוא "מרקם" אנד ספנסר, הקניין הראשי שלך, כפי שאומנם כא' אחר כך, ויאמר: אני מצטער מאוד, אתה כבר לא יכול להתחרות.

המסקנה השנייה היא, שבכל מקום שזה ניתן, וזה לא ניתן בכל מקום, יש להעביר זאת לבעלות העצמית של העובדים. ושוב אני מביא דוגמה מארץ שהשלטון בה אינו — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

במערכת הבחירות להסתדרות התנגדת להעברת "תדיראן" ו"כור" לעובדים.

יאריר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני לא יודע על מה אתה מדבר. אני חושב שאתה לא יודע על מה אתה מדבר. אני מדבר על זה שכאשר — ותשמע טוב, כי זה ההבדל בינינו — — —

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע שרק שילוב בין הון פרטי לבעלות של עובדים הוא הפתרון — — —

יאריר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בבקשה, אני לא מתנגד.

יעקב שמאי (הליכוד):

שם אפשר לקיים דיון בנושא הזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש גם מדיניות של רכש והשקעות שאיננה רצינית, שאיננה רציונלית ואיננה אחראית, והיא באה ביחד עם מדיניות של יחסי עבודה בלתי אחראית בין העובדים ובין ההנהלה.

חבר הכנסת דן תיכון, האמן לי, כל הנושאים הללו מועלים עליידי בוועד הפועל לא בפחות תוקף מאשר כל נושא אחר.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה. ואחריו — חבר הכנסת יהודה פרח.

יאריר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, משהו רקוב בממלכת דנמרק, ומשהו רקוב מאוד בממלכת "תדיראן". מצד אחד, לפנינו שורה של מפעלים עם הישגים טכנולוגיים ועם מוצרים בעלי רמה בין-לאומית ממדרגה ראשונה. מפעלים שונים של "תדיראן" משתתפים בפרויקטים לאומיים שלנו, בעיקר ביטחוניים, בפרויקטים של מעצמות שונות — של ארצות-הברית, של מדינות שונות באירופה — והם מתחרים עם פרימות מן המעלה הראשונה. ובכמה עניינים, בייחוד מנקודת הראות הטכנולוגית, מבחינת ההתקדמות המדעית-תעשייתית, הם גוברים על מתחרים אדיירים אחרים.

מצד שני מדובר בחברה שהתפתחה שנים רבות על יסודות של תרבות ניהול של הקפיטליזם האמריקני משנות ה-30; לא משנות ה-60, ה-70 או ה-80, שבהן חלו כמה וכמה שינויים מפליגים שם. פעם הביאו לי מכתב שנשלח לפני שכל המניות הועברו לחברת העובדים, ונגנו, ועוד אומר על זה אחר כך משהו, וזה היה תהליך למנהלים איך להיפטר מעובדים בגיל 45 בלי לשלם פיצויי פיטורין, איך לדחוק אותם למצב של פרישה, כי העובד כבר נתן את הטוב שיש בו ואחר כך הוא אף צובר, כביכול, זכויות פנסיה ותו לא.

אני חושב שהיתה זו שגיאה נוראה של ההסתדרות ושל חברת העובדים, לא שגיאה מקריה, לצערי, שמתוך מגמה של התפשטות לשמה וצבירת עוצמה כלכלית לשמה רכשו את רוב המניות של "תדיראן", ביוזען שמדובר בחברה שתרכות הניהול בה כל כך רחוקה מהיומרה ההסתדרותית.

על הפרק עומד העניין של המפעל המכני, וחבר הכנסת רן כהן גולל את צרתו של המפעל המכני ואת צרתם של העובדים בו. אבל זה לא רק המפעל המכני, זה גם בקשר, זה גם במפעל הסוללות. גם שם נחתם כנראה אתמול, היום או מחר חוזה מכירה של המפעל. כל עוד אפשר היה לייצר סוללות, תוך הפקעת כריאות העובדים — שיעבדו, עכשיו, שהשערוייה נחשבה, נהיה תמריץ למכירת המפעל.

באותו שבוע אנוחנו מתבשרים על תנאי הפרישה של נאמן ועל הפנסיה החדרשית שלו. אני לא מדבר על הפיצויים שהוא קיבל, אבל לפי חשבון שעשיתי אני מעריך, ש-15 עובדים במפעל הסוללות ביחד לא יקבלו פנסיה כזאת.

חברי הכנסת, אנחנו חייבים להטיל, כמיטב יכולתנו, את משקל הכנסת על כך המאזניים להגנת העובדים, שהיא גם הגנה כלכלית ולא רק הגנה בעלת אופי חברתי, מפני שתרכות הניהול הזאת מביאה גם לאסונות כלכליים. אנחנו עדים לאיזה מין שיטה של התייעלות ושל תוכניות הבראה שמציגים בפני העובדים, שהיא שיטת הסלמי פראקסלנס. איזה ועד עובדים

שהוא אומר אותם כפה רפה ולא כפה מלא, כי הוא יודע את האמת — שהם אינם מסוגלים לשאת את הדבר הזה. האם אפשר להשוות זאת למפעל "חסין אש", ששם יש בסך הכול 17 עובדים וכל ההיקף הוא כזה שכאמתי 17 העובדים יכולים להשתלט עליו? הרי אלה מפעלים עתירי ידע, עם הון עתק, שצריך להשקיע בהם. איך יוכלו המסכנים הללו להתמודד עם הנושא? הרי זה לעג לרש לומר להם את הדברים הללו.

העובדים טוענים, שיש פרויקטים קצרי טווח שאפשר היה לקבל אותם ויש הרבה הצעות, אבל אלה מנוחקים, חיים חיים של מרי אנטואנט — אם אין לחם, תאכלו עוגות. אין בעיה, הם נמצאים למעלה במגדלי השן, אינם מנווטים כשכל טוב ובהבנה את הקונצרן האדיר הזה שעליו הם מופקדים.

רבותי, כדאי לעלות למפעל מערכות ולראות איך יושבים שם. אני לא ראיתי אצל העשירים במדינת ישראל סלון אחד שנראה כל כך מטופח ומשופר כמיטב התנאים. וכשאחיה רואה מצד שני את מפעל מכני, כיצד עובדים שם האנשים, כאילו תנאים, לא יעלה על הדעת פער שכזה, פער לא מתקבל על הדעת. ובסוף באים וטוענים, שהעובדים הללו הם שצריכים להיות הקורבן, השעיר לעזאזל.

רבותי, אני אומר דבר חמור מאוד. לאחר שיחות עם האנשים האחראים מקרב העובדים, אנשים שאני יכול לסמוך על דבריהם, יש לי חשד רציני למעשי שחיתות ולעבירות פליליות במפעלי "תדיראן".

כבר בפתח דברי אני רוצה לומר, שאני פונה ליועץ המשפטי לממשלה, שיוודע למשטרה לפתוח בחקירה. אני טוען זאת משום שאני יודע מנתונים שיש בידי, שעובדי המפעלים של "תדיראן" מסרום לי, שחלק ממנהלי החטיבות במפעל "תדיראן" — שימו לב — גורמים כמזיד ובכוונה תחילה לכישלונם של המפעלים ומצביעים אחר כך על הפסדי תפועל מדומים — אני חוזר ומדגיש: מדומים — מתוך עניין וכוונה מוקדמת וברורה לרכוש אותם מפעלים על צידם במחירים שאינם מתקבלים על הדעת.

כך טוענים, למשל, שובתים, כי מפעל "ספקים", שנקרא תאורת חירום, שהיה מנוהל על-ידי שני מנהלים של חברת "תדיראן", נרכש על-ידי לפני כחצי שנה באפס כסף בהשוואה להערכת אותו נכס בספרי החברה. וכל זאת לאור טענות, כי המפעל היה כושל וכלתי רווחי. העובדים מדגישים כי מפעל "כושל" זה נקנה על-ידי שני מנהלים במחיר אפסי, ופחאוס, למרבית הפלא, הפך בבעלותם רווחי מאוד. אני שואל: כיצד יעלה על הדעת, שמפעל כושל וכלתי רווחי הופך בזמן קצר, על-ידי אותם אנשים שטענו שהוא כושל, למפעל רווחי?

היו"ר ש' וייס: אני מתרשם ששר המשפטים יצטרך להשיב על ההצעה שלך לסדר-היום ולא סגן שר האוצר.

יהודה פרח (הליכוד): אינני יודע מי יצטרך להשיב לי. אני משאיר זאת לשיקולך, כבוד היושב-ראש, אתה בקיא ממני בדברים הללו.

העובדים מדגישים, כי אין זה המפעל היחיד שכך קרה לו, אלא גם את מפעל "מכבישים פלסטיקה" קנו שני מנהלים כמחיר מוזל ביותר; ממש מעבר לכביש, הוא פועל היום מעבר לכביש, במרחק של כמחצית קשת, באותו מפעל שקנו אותו. שימו לב, דבר לא ייאמן. כאשר שמעתי את הדברים הללו חשבתי: האם זה יכול להיות?

דן תיכון (הליכוד):

בעלות של עובדים לכד לא תצליח — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דן תיכון, חבר הנשיאות, סליחה רגע. דקה אחרי או לפני שהנואם מסיים — תמיד אתה מעלה נושא מרכזי. אני מבקש ממך: תהיה עירני ותעשה זאת בהתחלה.

דן תיכון (הליכוד):

אני עוקב אחרי הנאום שלו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

האם לא הפריעה לך שיחתך עם חבר הכנסת שמאי, שהיתה מעניינת מאוד כפי שהתרשמתי?

אשיב לך בקיצור נמרץ. ראשית אני רוצה לומר לך, שכאשר היה בארץ המשבר עם "מספנות ישראל" ביקרתי במקרה, מטעם המגבית היהודית המאוחדת, בבוסטון. גם בבוסטון היה אז משבר של מספנות. אני קינאתי, ממש קינאתי על שבמסצ'וסטס יש חוק מדינה עם קרן שאפשרה למכור שליש מהמספנה ל-600 — 700 עובדי המספנה לניהול עצמי שלהם.

אני מסכים למה שאמרת בדבר אפשרות של שילוב כזה. לצערי, החוק שהתקבל בכנסת בעניין הזה עדיין לא מופעל. אבל יש אפשרות לפעול לפי הדוגמה של בוסטון, ויש גם דוגמאות אחרות. בארצות-הברית יש היום מאות מפעלים כאלה, שהקרנות הללו עזרו לעובדים לרכוש אותם. אני מציע לעצמנו ללכת בדרך הזאת. כאשר מפעל של חברת העובדים עומד בפני אלטרנטיבה למכור את זה לקונה זר כלשהו, או למכור את זה לעובדים — יימכר המפעל לעובדים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יהודה פרח, בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שמאי, הבחירות כבר נגמרו מזמן. יש לך תביעות מפורזות, שגם אחרי הבחירות יאמרו את אשר אומרים בבחירות. אל תפריו. אתה רוצה להכניס מנהגים מוזרים לחיים הפוליטיים.

יעקב שמאי (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אל תפריו. הבחירות היו כבר מזמן.

בבקשה, חבר הכנסת יהודה פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קונצרן "תדיראן" יכול, לדאבון הלב, לשמש דגם שלילי של דרכי עבודה, של יחסים בין עובד למעביד. המנכ"ל ומנהלי החטיבות יושבים במגדלי שן עם משכורות מדושנות ורודים בעובדים מסורים, חרוצים, הרואים בעמלם שלהם כמשך שנים איוז תקווה, שאולי יכואו ימים טובים יותר. ואלה יושבים במגדלי השן ומתעמרים בעובדים הללו.

כאשר מזכ"ל ההסתדרות מציע לעובדי המפעלים הללו, בקונצרן אדיר כזה, בהיקפים גדולים שכאלה, ליטול על עצמם את היוזמה; כאשר הוא אומר את הדברים הללו, אני יודע

סגן שר האוצר י' עזרן:

— — —

יהודה פרח (הליכוד):

בדיוק ראיתי. אבל כאשר אומרים זאת אחד או שניים, עובדים מהימנים שעובדים שם שנים: פרח, תלך ותראה זאת כמו עניין, לא מספרים לך בדיות, על אחריותנו. יש לי גם שמות. לא אציין אותם כאן.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת פרח, אני יודע שהחקים דיון בנושא "תדיראן", ומנכ"ל "כור" לא רצה להגיע, מזכיר ההסתדרות לא הגיע, והדיון התנהל בעצלתיים. אתה יכול להסביר זאת לכנסת.

יהודה פרח (הליכוד):

הנושא הזה בא לוועדת העבודה והרווחה, ובהיותי שם לא באו האנשים האלה שעכשיו ציינת. אני גם יודע מדוע הם לא באו. הם לא באו מכיוון שהם לא יכלו להשיב לנו על השאלות שלנו. הטוב ביותר היה להתרחק ולהתחמק מן הנושא.

רבותי, מה שאני מביא לפניכם אלה דברים שבדקתי אותם במלוא האחריות. כך קרה גם במפעל "מכבשים פלסטיקה". כפי שאמרתי, לכו וראו אותו, ממש מעבר לכביש מתנהל אותו מפעל שאמרו שהוא כושל בהצלחה גדולה, ולמרבית הפלא "תדיראן" עצמה קונה ציוד מאותו מפעל שהיה כושל כביכול.

רבותי, כך הולך לקרות במפעל "סוללות", שגם שני מנהלי הגישו הצעה לרוכשו. אני שואל: מה זה, איזה מין דבר זה מבחינה ציבורית, מן ההיבט הציבורי הנקי, הטהור? איך יכול להיות שמנהלי אותו מפעל הולכים לקנות אותו וחומקים אחר כך עם המפעל החוצה? כך הולך לקרות במפעל "סוללות", שגם שני מנהלי הגישו הצעה לרוכשו. וכך אמור לקרות גם במפעל "ניקל קדמיום".

רבותי, אני מביע תמיכה: כיצד המנהלים האלה של אותם מפעלים, שאת שמותיהם מניתי בפניכם, מוכנים לרכוש אותו לעצמם, כאשר הם עצמם מעידים עליו שהוא כושל? אינני מבין את העניין הזה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זהו בדיוק טעמה של ההפרטה.

יהודה פרח (הליכוד):

אני לא יודע אם האנלוגיה היא כך בדיוק, ואני לא יודע אם זה הקו שלנו. אנחנו בעד זה שמפעלים יהיו רווחיים ומצליחים. אנחנו בעד זה — בכיוון אחר לגמרי. אל תיקחי את הפן האחד השלילי, תיקחי את העניין השלם. אנחנו אומרים, שבמשק חופשי ובריא צריך להגיע לכך שמפעלים ינהלו על-ידי אנשים פרטיים, שיהיו רווחיים, אבל לא שילכו בדרך כזאת. מה שנעשה כאן זה חמס וגזל.

אני חוזר ומדגיש בסוף דברי: קיים חשד רציני למעשי שחיתות ולעבירות פליליות במפעלי "תדיראן". אני פונה מעל במה זו ליועץ המשפטי לממשלה, שיוורה למשטרה לפתוח בחקירת כל הכרוך בקונצנן הכושל הזה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מומין עכשיו את אחרון בעלי ההצעות בעניין זה, חבר הכנסת האשם מחאמיד, בבקשה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על אף חשיבות הנושא שבגינו אני עומד כאן, אינני יכול שלא להתייחס, ולו בכמה מלים, לכיבוש הנחשב של עירק בנסיכות כוויית.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, יש לי בקשה אליך. ברשותך, אל תכעס, יש לנו היום הנושא הזה בסדר-היום. המסורת היא — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני רוצה להציע ש"תדיראן" לא תספק ציוד אף לא לאחת מהמדינות הללו.

היו"ר ש' וייס:

אני מבין, חבר הכנסת צבן, יש לנו כללים פרלמנטריים, יש דברים שכדאי לשמור עליהם, ותפקידי, כאשר אני יושב כאן, לנסות לשמור עליהם. בדיונים על חוקים, בדיון אישי, יש מסורת שחברי הכנסת מדברים על מה שהם רוצים ולא מתערבים בדבריהם. מגיעים שם לפעמים לדברים פנטסטיים. בהצעות לסדר-היום, רגילות ודחופות, חייבים באופן מדויק להתייחס לנושא.

עכשיו אני רוצה להסביר משהו לבית. אתה תעשה אחר כך מה שאתה מבין. מכיוון שהנושא הזה ממילא עולה היום, וחברי כנסת נרשמו, זה גם פוגע קצת בקולגיות של הבית כשחברי כנסת נרשמו, הנושא נכנס לסדר-היום — אתה בוודאי לא מתכוון לזה, אבל בתוך עמי אני יושב — ו"חוטפים" להם את הנושא.

על כן אני מבקש שתשתדל להיות צמוד לנושא שאתה מעלה. בשעה 16:00 בערך נדון בכבוד ראש בנושא שרצית להתייחס אליו, ותהיה לך הזדמנות לכך.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, לא התכוונתי — — —

היו"ר ש' וייס:

אני מבין את זה, אבל ראיתי צורך להעיר. הרי אף אחד פה לא מתכוון לדבר רע.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל תרשה לי משפט אחד. אדוני היושב-ראש, אני נדהם, אני גם מתפלא על שהכנסת לא פתחה בנושא הזה. למרות החשיבות של נושא "תדיראן", וגם אני ביקשתי לדון בו, הייתי מצפה שהנושא יעלה לדיון בראשית הישיבה הזאת, בשעה 11:00, בגלל חשיבותו.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה להשיב על כך, לא על חשבון זמן. פתחתי את הישיבה בשעה 11:00 והודעתי, שלפנים משורת הדין קיימה נשיאות הכנסת ישיבה והחליטה על דחיפות הנושא: לפני משורת הדין הכניסה אותו היום לסדר-היום; לפני משורת הדין באה בדברים עם הממשלה שתתייחס לזה. אין פרלמנט שבדחיפות כזאת, בתוך שלושה-ארבע שעות, משלב נושא כזה בתוך סדר-יומו. אני חושב שהפעם הזאת זה כהחלט בסדר גמור.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
משום שהנושא חשוב מאוד ומסוכן.

היו"ר ש' וייס:

לכן הוא יהיה היום בדיון. עכשיו אנחנו חוזרים לנושא "תדיראן".

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פועלי בית-החרושת "תדיראן" באזור התעשייה חולון, 220 אנשים, המייצגים 220 משפחות בישראל, ישבו החל מיום חמישי לפני כשבועיים

המכני ימשיכו להיות מועסקים במסגרת החברה החדשה. אך כל כוח האדם שיעבור למסגרת החדשה יתקבל על בסיס "אפס התחייבויות".

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, "כור" נכנעת לדרישות הבנקים למכירת נכסים ומפעלים, תחת הכותרת של "הבראה". במסגרת הסדר עם הבנקים קיבלו הבנקים הרשאה, שפירושה שהבנקים יהיו רשאים לכפות את המכירה על "תדיראן" והתמורה תעבור לידיהם. אנו רואים בסגירת המפעל המכני ומכירתו להון פרטי, תובלה כשרשרת של חיסול מפעלי "תדיראן", ומפעלי "כור" ככלל.

מהנהלת "תדיראן" נמסר לאחרונה, כי ביצוע תוכניות ההבראה לא הסתיים, והוא יימשך גם בחודשים הקרובים. ייעשו צעדים הכוללים פיטורי עובדים נוספים והקטנת חשתי. לאחרונה הודיעו לעובדי מפעל הסוללות של "תדיראן", כי 250 מהם צפויים לפיטורים, וגם אלה חוששים שתוכנית ה"הבראה", הפיטורים, תובלה כשרשרת של חיסול מפעלי עובדי ולהעברתו לידיים פרטיות.

בימים אלה מגיע תורו של "סולתם", והוכנו רשימות של עובדים המועמדים לפיטורים, בשם ההבראה. בבוקר של 20 ביולי 1990 קיבלו 180 מתוך 750 עובדי המפעל מכתבי פיטורים, ללא כל תיאום מראש וללא התראות. וגם כאן, בגלל תוכניות ההבראה, ירד מספר העובדים מ-1,000 ל-750. עתה מבקשת ההנהלה לפטר 180 עובדים נוספים, וחשמו מה אומרים העובדים: ההנהלה מפתרת הפעם הזאת את המבוגרים ואת הוותיקים, ואחד העובדים אומר: לאן אלך עכשיו? מי ייקח אותי? מאיפה אביא אוכל הביתה?

האם ההסתדרות והממשלה שומעות? האם אכפת להן מועקותיהם של הפועלים האלה? מאיפה ירכשו דירות, אפילו הן בהישג יד? מאיפה ישלמו עבור לחם לא מסובסד? מאיפה ישלמו ואין יחיו?

אדוני היושב-ראש, אין להשלים עם הנורמה המעוותת, שלפיה עובדים שהגיעו לגיל 40 או יותר, ובכלל עובדים קשיי-ים, יורקו לרחוב. מה אשמח? מדוע לא חפצים בהם היום? לאן ילכו עכשיו? מנין יקנו חלב ולחם?

תהליך סגירת המפעלים ופיטורי עובדים נעשה על-ידי ההנהלה תוך בעיטה בכל הנהלים של מקום עבודה מוסדר ובהסכמי העבודה הקיימים. וכאשר מביטון בחשבון ש"תדיראן" שייכת לחברת העובדים ההסתדרותית, הולול בעובדים מקומם. התחמקות הנהלת ההסתדרות מאחריות להם שקורה במפעלי "תדיראן" היא התנהגות מבישה, והנהגה לא תוכל להתנער מאחריותה למשכר ולשירות הפיטורים הבוויית. כניעתה נוכח מדיניות הממשלה ולחץ הבנקים מנטרלת את ההסתדרות בכללותה.

על ההסתדרות והנהגה לא לתת יד ולא לכצע את חיסולם של מפעלים ולא לרמוס את זכויותיהם של העובדים, שכביכול אותם היא באה לייצג ועליהם היא באה להגן.

על הממשלה להעביר מיד 50 מיליון דולר, שהובטחו במסגרת תוכנית ההבראה. על הממשלה, האחריות לחיי תושבי המדינה, לעתידם ולפת לחמם, לסייע למפעלים ולהציל אותם מקריסה טוטלית. ממשלה זו הורסת במקום לבנות. במקום בקליטת פועלים ועובדים היא עוסקת בפליטתם ממקומות עבודתם.

בבניין החברה והשמינו את זעקתם לפתוח את המפעל ולבטח את צווי הפיטורים. הם קראו למשאומתן ללא תנאים מוקדמים. אך ההנהלה סירבה ומסרבת להידיבר אתם.

מה פשעם של הפועלים הללו? במשך 15 השנים האחרונות הם תרמו מעל ומעבר למה שנקרא פעולות הבראה. וכך ירד מספר העובדים מ-700 בשנת 1975 ל-220 היום. בשם ההבראה נדרשו הפועלים לוותר על רבות מזכויותיהם. ואף-על-פי-כן, ההנהלה מדברת על הפסדים.

סגירת המפעל ופיטורי כל עובדיו נעשו תוך כדי בעיטה בוטה בכל המוסכמות ובכל ההסכמים. כיום חמישי, 12 ביולי, כאשר ישבו שני חברי ועד העובדים עם ההנהלה, הובטח להם שתהיה היענות לדרישותיהם. וכאשר באו הפועלים לעבודה כרגיל ביום ראשון, 15 ביולי, הם מצאו בתיבותיהם הודעות פיטורים מ-14 ביולי. תוקף צווי הפיטורים — מאותו יום ראשון. תארו לעצמכם, חברי הכנסת, עובדים, פועלים הבאים לעבודה ומוצאים את עצמם זרוקים לרחוב. מה מצפים מהם? שיתכנסו ויביעו את רוב חודותיהם להנהלה שגולה מהם את פת לחמם? כך, במכה אחת, סוגרים מפעל שקיים זה כ-30 שנה?

בתחילת אותו שבוע פועלים יוצאים מבתיים ומגיעים למפעל, כפי שאמרת, ניגשים "לדפוק" את השעון, ומוצאים בתאיהם הודעות אישיות על פיטוריהם. בין אלה עובדים המועסקים במפעל כ-30 שנה, בעלי משפחות. וקודם לכן ניהלו אתם משאומתן על מספר המפוטרים, כדי להעלים מהם שלמעשה הם מתכוונים למכור את המפעל, וכאמור, בשם ההבראה לחצו על העובדים לוותר על קידום ועל זכויות שונות. והנה, למרות כל ה"הבראה", עדיין טוענת ההנהלה שיש הפסדים. איך קרה שלפני חצי שנה הכניסו למפעל ציוד חדש, והיום מוכרים אותו?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בינואר השנה פג תוקפו של הסכם העבודה הקודם, והוועד וההנהלה פתחו במשאומתן על הסכם עבודה חדש. ההנהלה נקטה סתבת ומשכה את המשאומתן עד לחודש יולי, משום שלאמיתו של דבר כהנהלת הקונצרן כבר הוחלט למכור את המפעל. בשלב מאוחר יותר של המשאומתן הודיעה ההנהלה, כי כתנאי לחתימת הסכם העבודה היא דורשת את פיטוריהם של 60 עובדים נוספים. הוועד התנגד להחלטה החתימה בפיטורים ודרש מההנהלה להציג תוכנית הבראה שתצדיק את הפיטורים ותבטיח את המשך עבודתם של מי שיישארו במפעל. כדי להעניק תוקף לדרישתם, פתחו העובדים בסוף מאי בעיצומים והפסיקו לעבוד שעות נוספות. עיצומים אלה נוצלו בידי הוועד כאחת האמתלות לסגירת המפעל. אך האמת היא אחרת. בידי הפועלים יש הוכחות ומסמכים המצביעים על כך שהמפעל עומד למכירה, וכי סגירתו באה במגמה למסור לקונים מפעל נקי. נקי ממה? ממי? מהפועלים שהקימו אותו ועמלו על פיתוחו במשך עשרות שנים. ל-90 פועלים יש וחק של 20 שנה ניותר, ולגבי הבעלים החדשים הם ייחשבו לפועלים חדשים.

המסמכים שבדי הפועלים מוכיחים, שהמפעל המכני כעצם הוצע למכירה, וכי סגירתו לא נועדה אלא כדי להיפטר מהעובדים הוותיקים שצברו זכויות. זה מה שנכתב במזכר ההכנה שנחתם ב-8 ביולי בין הנהלת "תדיראן" לבין החברה תא"ת, תעשיית אבזרי תעופה. לפי מזכר זה אמורה החברה הזאת לרכוש את המפעל המכני על מכוניתו, ציודו ושאר נכסיו. בין השאר, לפי מזכר זה, "תדיראן" תעשה כמיטב יכולתה כדי שאנשי מפתח טכניים ו/או מנהלים של המפעל

אין לנו התנגדות לכך שהנושא יועבר לוועדת העבודה והרווחה ויידון שם שוב.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש כאן ארבע הצעות לסדר-היום. האם חבר הכנסת רן כהן מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקש שהוא יישאר במליאה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יאיר צבן, מסכים שהנושא יידון בוועדה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא הסמיך אותי להגיד את דעתי: גם הוא רוצה דיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהודה פרח, אתה מסכים לוועדה?

יהודה פרח (הליכוד):

אני מסכים לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת: האשם מחאמיד מסכים לוועדה?

האשם מחאמיד: (החזית הדמוקרטית, לשלום ולשוויון):
אני מצטרף לשני חברי הכנסת הראשונים.

היו"ר ש' וייס:

שלושה מבקשים דיון במליאה: חבר הכנסת יהודה פרח

יהודה פרח (הליכוד):

אני מוכן שהנושא יידון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן שר האוצר, אתה מסכים שהנושא יהיה במליאה באחת ההזדמנויות?

סגן שר האוצר י' עוזן:

אינני מתנגד.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, הגענו להסכם. הרי ממילא הנושא הזה נדון כל הזמן בוועדה, גם בלי הצורך בהצעות לסדר-היום: נגזר את זה ונדון בזה פעם בשנה גם במליאה.

יהודה פרח (הליכוד):

גם אני חוזר בי ורוצה דיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

גם סגן שר האוצר מסכים לדיון במליאה.

אם כן, יש לנו עכשיו הצבעה אחת: נגד — המשמעות היא שלא דנים כלל בנושא; בעד — המשמעות היא דיון במליאה. זו הצבעה מס' 1.

יעקב שמאי (הליכוד):

ואז תהיה הזדמנות למוכיר ההסתדרות להשתתף בדיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

למוכיר ההסתדרות יש הזדמנות גם בוועדה, אם הוא רוצה.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, לדון בנושא הזה במליאה הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. אני מזמין עכשיו את סגן שר האוצר, חבר הכנסת יוסף עוזן, בבקשה.

סגן שר האוצר י' עוזן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא פיטורי עובדי המפעל המכני נדון לפני שלושה שבועות בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. מנכ"ל "תדיראן" הצהיר בוועדה, כי מטרת הנהלה היא להבריא את החברה כדי להבטיח את קיומה של "תדיראן" כחברה תעשייתית מייצרת ומייצאת.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני חושב שאתה טועה. לפני שלושה שבועות לא דנו בוועדת העבודה והרווחה במפעל המכני, דנו במפעל הקשר. מנכ"ל "תדיראן" לא הזכיר שעומדים לפטר עובדים במפעל המכני.

סגן שר האוצר י' עוזן:

טוב, אולי יש לך אינפורמציה שאינה נמצאת בידי. בכל אופן, מנכ"ל "תדיראן" הופיע לפני שלושה שבועות וכך הצהיר. הוא לא הודיע על הפיטורים, אבל הוא הצהיר את מה שאמרתי. אתה מאשר, חבר הכנסת?

יעקב שמאי (הליכוד):

לא לגבי המפעל המכני. הוא לא הזכיר את המפעל המכני במלה אחת.

סגן שר האוצר י' עוזן:

נבדוק את הפרוטוקולים.

יעקב שמאי (הליכוד):

ימים מספר לאחר מכן קיבלו העובדים כמפתיע, בשבת, מכתבי פיטורים.

סגן שר האוצר י' עוזן:

זה חמור מאוד. אם זה היה בשבת, יש סיבה להגיש שאילתא אחרת.

במסגרת מאמצי ההכרזה החליטה "תדיראן", שהיא חברה השייכת לקונצרן "כור" ולחברת העובדים, לסגור את המפעל המכני. לאחר שהמפעל צובר זה שנים הפסדים ואינו מצליח להתייעל ולצמצם את הפסדיו ולהעלות את העקומה, שהיא ככיוון מתמיד של ירידה.

כפי שנמסר למשרד התעשייה והמסחר על-ידי מנכ"ל "תדיראן" — את זה אתה לא יכול להכחיש, כי הוא מסר למשרד התעשייה והמסחר — המפעל במתכונתו הקיימת אינו מסוגל עוד להתקיים. מתנהל משא ומתן עם קונים פוטנציאליים לרכישת המפעל. אם המפעל יימכר — ובצער רב אני אומר כך — קיים סיכוי סביר שהרוכש יעסיק בו חלק מהעובדים, ועל-ידי כך יצילו, ולו חלקית, את מקור פרנסתם של רבים.

כפי שאפשר להבין מהדברים דלעיל, הנושא כולו הוא במסגרת השיקולים וההחלטות של חברת העובדים והנהלת "כור". כתנאים אלה, מעורבות ספציפית של הממשלה לגבי המפעל המכני של "תדיראן" היא בלתי אפשרית, כאשר מכלול הבעיות של "כור" הוא הנושא הראוי לדיון ולפתרון בדרך נכונה. טיפול לוקלי בלבד הוא בבחינת מתן כדורי מרץ לחולה לב. חייבים להבריא את הלב, שכל האיברים תלויים בו.

הצבעה

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.	
היו"ר ש' וייס:	
הנושא יידון במליאה כאשר יקבע זאת יושב-ראש הכנסת.	12 —
	אין —
	2 —
	נמנעים

ד. הצעה לסדר-היום

הזרמת מי השפכים משכונות חיפה אל שטח הנמל

אנחנו יודעים, בכנסת הזאת, כמה פעמים אנחנו מזדעקים לאחר מעשה, כאשר מייבויב זיהמו את מי השתייה, למשל, או הם עלולים לזהם מית-הום. לכן חשבתי שבמקרה הזה צריך למנוע את הרעה בטרם היא מתחוללת.

כאמור, מכון השפכים קולט מדי יום כ-60,000 קוב, כאשר חיפה רכתי צורכת בדרך כלל 35 — 40 מיליון קוב במשך שנה, והצריכה הזאת בעלייה עקב גידולה של חיפה רכתי. בדרך כלל, כ-70% ממה שצורכים, תסלחו לי על הביטוי, גם פולטים, צריך לדאוג שגם המים הנפלטים יהיו מוסדרים ויגיעו לתעודתם, וכפי שאמרתי — להשקאה חקלאית.

לכן נועקתי. אני חושבת שהגיע הזמן שפרנסי רשויות וערים, כפי שהם דואגים למה שמתרחש מעל הקרקע, ידאגו גם למה שמתרחש מתחת לקרקע, למה שזורם מתחת לקרקע. אולי היום במיוחד, כאשר אנחנו עוסקים בבנייה מזוהרת, חשוב מאוד לשים לב שתכינינה התשתיות המתאימות. כפי שאנחנו דואגים למה שלמעלה צריך לדאוג למה שלמטה, גם כדי למנוע סכנות וגם כדי לנצל ניצול יעיל את מה שניתן לניצול.

אני לא רוצה להאריך. כי כפי שאמרתי הבעיה בעצם נפתרה. אני רק רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שלפני כשנה וחצי, עם קום ממשלת האחדות, התאחדה הכנסת בהתלהבות גדולה סביב הקמתו של המשרד לאיכות הסביבה. הכול דיברו בשבחו של המשרד הזה, עד כמה נחוץ המשרד הזה, שהוקם מסיבות פוליטיות.

לדאבוני, לא כולנו השמענו את קולנו כאן, ולא כולנו ערים לבעיה שהמשרד הזה, שצמח בממשלה הקודמת בקול תרועה רמה, מסיבות פוליטיות, קולו נדם ואין לו אבא. אני יודעת שאפילו אין לו כמעט תקציב בממשלה הנוכחית. לביוב דואג משרד הפנים, על התוצאות מתריע וצריך להתריע המשרד לאיכות הסביבה.

אני מוצאת כאן את המקום ואת ההזדמנות להתריע על העניין הזה. או שנאחד את הרברים ביד אחת או שנדאג אנחנו, שכל כך הרבה דיברנו בזכותו של המשרד לאיכות הסביבה, שלמשרד הזה ימשיך להיות אבא ושהדברים יתנהלו כפי שהם צריכים להתנהל.

אני מקווה, ואני אומרת לך זאת, אדוני היושב-ראש, כתושב חיפה, שפרנסי חיפה ידאגו שהקלקול שהיה בנושא יתוקן במהרה.

היו"ר ש' וייס:

את אמרת שמתקנים, נכון?

עדנה סולודר (המעריך):

מתקנים. אבל יש בעיה אם הסכום לתיקון יהיה הלוואה או מענק. אני אשמח לסייע.

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום

נגד

נמנעים

12 —

אין —

2 —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את חברת הכנסת עדנה סולודר להעלות הצעה לסדר-היום מס' 3585, בנושא: הזרמת מי השפכים משכונות חיפה אל שטח הנמל.

עדנה סולודר (המעריך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה להתנצל על כך שבשל אי-הבנה לא הייתי בראשית הדיון.

היו"ר ש' וייס:

הבנו שיש פה איזה דבר בלתי שגרתי לחלוטין אם את לא היית בזמן.

עדנה סולודר (המעריך):

הערה שנייה: אני רוצה להתנצל על שביום שיש בו אירוע דרמטי כל כך, שעירק פותחת במלחמה על כוויית, אני עוסקת בסך הכול בביוב הזורם זה חודשים מספר משכונות בחיפה ומזהם את שטח הנמל והחוף.

אני רוצה גם לומר כבר, שבמשך השבוע שבו נדחתה הצעתי הדחופה לסדר-היום, עקב ויכוח מי צריך לענות לי — משרד הפנים או המשרד לאיכות הסביבה — כבר טופלו הדברים, והביוב כבר כמעט איננו גולש —

היו"ר ש' וייס:

אני מבין שאת נותנת כבר את התשובה.

עדנה סולודר (המעריך):

— — וכבר יש פתרון לעניין, אומנם לא פתרון קבע, והעניין תלוי ב-2.5 מיליונים.

אבל נדמה לי שסיפור המעשה יש בו כדי ללמד אותנו. לפני כעשרה ימים צדה כותרת של עיתון את החוש הבלשי שלי: "תעלומה בחיפה: איפה השפכים?" מדובר בכ-20,000 קוב של שפכים הנעלמים מדי יום בדרכם למכון הטיהור ליד הקישון ואינם מגיעים אליו. הכותרת צדה את עיני לא רק בגלל החוש הבלשי, אלא משתי סיבות: א. ביוב יש בו סכנה. ב. 11 ביולי נכנסו לחוקף תקנות של חוק שנחקק כאן לפני כשנתיים והוגש עלי-די חבר הכנסת דדי צוקר ועל-ידי — החוק מופעל — שאין לזהם את הים ממקורות יבשתיים. אומנם החוק בעיקרו מתכוון לשפכים תעשייתיים, שהם מסוכנים יותר. ונימוק נוסף: השפכים האלה מושכים ומספקים מים לכל עמק-זבולון ועמק-יזרעאל, להשקאה חקלאית. בימים אלה, כשמים כל כך חסרים, בוודאי צריך לבדוק מדוע מים כאלה הולכים לאיבוד.

הסיפור הוא די פשוט. בעיר התחתית בחיפה יש צינור ביוב מימי הטורקים, שכבר מזמן הגיעה שעתו. כאשר התחילו להיעלם השפכים, וזה תהליך של כמה חודשים, ועקב גם פרנסי העיר חיפה לראש העיר ואמר: באו נתפוס את השור בקרניו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אדוני סגן שר האוצר, מכיוון שחברת הכנסת עדנה סולודר כבר השיבה בעצמה על ההצעה לסדר-היום שלה, אני רוצה לנסות ליצור פה תקדים. אתה מסתפק בתשובתה?

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני לא מבקש להסיר, בתנאי שהיא תסתפק — — —

היו"ר ש' וייס:

בתשובה שלה?

סגן שר האוצר י' עזרן:

כן.

היו"ר ש' וייס:

יוצא מן הכלל. נדמה לי שאפילו לא צריך לגלגל את זה לוועדה. חברת הכנסת עדנה סולודר, את חושבת שצריך לגלגל את זה לוועדה? לא. יופי של סידור.

עדנה סולודר (המערק):

סגן השר רצה לתת לי מחמאה.

היו"ר ש' וייס:

ודאי. עצם העובדה שהוא מסתפק בתשובתך, זו מחמאה. אין תקדים לזה ששר שצריך להשיב, או סגנו, מסתפק בתשובת בעל ההצעה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

רציתי להוסיף, שאם היה צורך לחלק ציונים בכנסת לפעילותו של חבר כנסת בנושא מסוים, הרי הייתי מעמיד את חברת הכנסת עדנה סולודר בראש חברי הכנסת האכפתניים, שאיכות הסביבה ואיכות חיינו הן בראש מעייניהם.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, יוצא מן הכלל.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

צריך לשלוח את כל הדברים האלה לכל חברי הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

זה לא עוזר. שם משפיע משהו אחר, פעילות פרלמנטרית בוודאי לא.

ה. הצעה לסדר-היום

מדיניות משרד התעשייה והמסחר לחשיפת הייצור המקומי בפני יבוא מתחרה מהשוק המשותף.

מאמצות-הברית ומאמצות המזרח הרחוק

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חבר הכנסת פסח גרופר להעלות הצעה לסדר-היום, מס' 3560. יש לה שם ארוך: מדיניות משרד התעשייה והמסחר לחשיפת הייצור המקומי בפני יבוא מתחרה מהשוק המשותף, מאמצות-הברית ומאמצות המזרח הרחוק. בבקשה, חבר הכנסת פסח גרופר.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדיון שנערך לאחרונה בוועדת הכספים על נושא היבוא, בהשתתפות שר התעשייה והמסחר, דיבר השר על ההסדרים בנושא של יצוא ויבוא שמדינת ישראל עשתה בהסכמים עם השוק המשותף, ובעיקר עם ארצות-הברית.

אבל מה קורה לנו? יש ייבוא אדיר מארצות השוק המשותף ומאמצות-הברית, ייבוא של כל המצרכים, מצרכים לצריכה יומיומית ודברים יותר גדולים, ויש ייבוא כללי לארץ. גם מארצות המזרח הרחוק.

כולנו יודעים שכל ארצות העולם רצות למזרח הרחוק להקים מפעלים ושותפויות, היות ששכר העבודה שם הוא נמוך ביותר. אבל אני מדבר על המדינה שלנו, על ישראל — הם מציעים אותנו בהיצף.

אדוני סגן השר, מביאים הנה מהמזרח הרחוק את כל מוצרי הצריכה והמאכל. מביאים הנה כל מה שאתה רוצה ולא רוצה, וברור שהמחירים הם מצחיקים. להתחרות אתם זה לא פשוט. אנחנו קוראים לזה ייבוא בהיצף.

ואשר לשוק המשותף, אין מה לדבר, יש הסכמים המשתרעים על פני כמה שנים, מתכוננים ל-1992. ואני רוצה לדבר, אדוני היושב-ראש, על ההיבט החקלאי.

כולנו יודעים, מכחוכים, שהשוק המשותף מסכסד את החקלאות של הקהילייה האירופית ביותר מ-30 מיליארד דולר

לשנה. זה אינו סוד. כולנו יודעים זאת. זה בכתובים. הם מנהלים את החקלאות שלהם בארצות שלהם בשותפות אדירה ביניהם, כפי שהם רוצים.

לפי ההסכמים, התחייבה המדינה לייבא מהארצות האלה גם מוצרים חקלאיים, בעיקר פירות יבשים ופריטים נוספים. אינני יודע אם במקום אחר כלשהו הובא הדבר אי פעם בחשבון עליידי משרד התעשייה והמסחר, וכנ"ל ארצות-הברית. אינני רוצה לדבר על הייבוא של מצרכים שהם בתוך השוק. במחירים הרבה יותר נמוכים ממחירי הייצור המקומי שלנו. ואינני יודע מאיפה מגיעה התוצרת שלהם לארץ. גם בארצות-הברית יש להם מפעלים משותפים.

כרגע שהחשיפה תהיה חשיפה טוטלית, בלי הגנה חכמה, לא הגנה ברוטלית אלא הגנה חכמה, כפי שנוהגות כל הארצות לגבי עצמן, תהיה פה התמוטטות, ושלא יגידו לנו: תתחרו.

אני כבר ראיתי מאווררים שמגיעים לפי כתובתה של ארצות-הברית, אבל התוצרת נעשתה כמזרח הרחוק. זה מפעל שלהם. המחיר נמוך יותר ב-40% ממאוורר מתוצרת הארץ. כאותו סדר גודל. אם מישוה מאתנו חושב, ש"חידור" תוכל להתחרות עם התעשייה האדירה הזאת, הוא טועה.

לכן אנחנו צריכים לשמור בצורה חכמה על הכחול-לכן שלנו, וזה לא יעזור. בחלק החקלאי, למשל, על-פי ההסכם צריך לייבא בשנה 700 טונות צימוקים מארצות-הברית — כך חתמו — ועוד 500 — 600 טונות פירות מיובשים: שזיפים, משמש. אני רוצה לומר לך, אדוני סגן שר האוצר, שאם מייבאים במכה אחת לארץ 700 טונות, עלולים למוטט את כל התעשייה המקומית, והשנה התעשייה המקומית עשתה הרבה בשביל החקלאים וקנתה אלפי טונות של ענבים לייבוש, לצימוקים, ענבים טובים, ללא חרצנים. כל טונה של צימוקים היא כמה טונות של ענבים טריים — אינני זוכר כרגע את המספר — והשנה הם יקנו בין 5,000 ל-7,000 טונות ענבים

לצימוקים. עלי-ידי ייבוא כזה ממוטטים תעשייה. היא לא תקנה מהחקלאים, ואם היא לא תקנה מהחקלאים, לא יהיה מה לעשות עם הענבים. ועכשיו השוין המיובש, המשמש המיובש.

אני יודע שלמדינה יש צרכים רבים, והיא צריכה לעסוק במסחר הבין-לאומי ולחתום על הסכמים, אבל אני רוצה לומר לך מתוך ידיעה: היום, על ייצוא מיץ ענבים ממדינת ישראל לקהילייה האירופית מטיילים מכס-של 30%; כלומר, יש להם הגנה בחקיקה הפנימית בארצות שלהם, כי הם אומרים שזה לא תעשייתי, אלא זה פרי טרי, שהרי הופכים את הענבים למיץ. הם נותנים הגנה כשכל. אנחנו קוראים לזה "הגנה חכמה". אנחנו יכולים לייצא כמה אלפי טונות מיץ ענבים, אבל הרווח הוא אותם 30%, והם לא מתביישים.

היה ייצוא של כבד אווז. נכון, הייצוא הזה הוא לא על בסיס כשר. כידוע לך, הכול יוצא לשוק האירופי. הקונים הגדולים הם הצרפתים, ומשם החברות הצרפתיות מייצאות את זה בעיקר לארצות-הברית. והנה, כשארצות-הברית רוצה לעצור, היא מודיעה שהמשחטות בארץ לא עברו את הבדיקה. זאת אומרת שהם לא מאשרים את התקן, ובצורה כזאת הפסידו כאן במשך חודש וחצי מיליון וחצי דולר, כי ברגע שהאמריקנים סוגרים את השוק והם אומרים לאירופים: לא נקבל תוצרת מישראל, כבר מתמוטט פה ענף, כי זה ענף קטן, אבל הוא מייצא בכ-20 מיליון דולר לשנה. וצריך לשמור עליו.

הבאתי את הדוגמאות האלה והעליתי את הנושא הזה — אדוני סגן השר, אני מקווה שתסכים לכך שהוא יעבור לאחת הוועדות — — —

היו"ר ש' וייס:
לא, אתה יכול להציע שהנושא יידון במליאה.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אתה צודק, אדוני, המשחק קבוע, אבל אני יודע את התכלית.

אני גם דיברתי בזמני עם שר התעשייה והמסחר. צריך למצוא מנגנון מהיר לעניין ההיצף, כי עד היום, על-פי החוק, אדוני היושב-ראש, היצף זה סיפור. אתה צריך לנסוע לחוץ-לארץ, ללכת לחנויות, לקנות ולהביא הוכחות. אלה שטויות במיץ עגבניות. אי-אפשר לעשות זאת. בעזרתכם, בעזרת משרד האוצר ומשרד התעשייה והמסחר, צריך לקבוע נתונים, שאם רואים בשוק המקומי דברים שהם בהיצף, יש לעצור מייד את ההיצף, ללא ברשה. היצף מותר לעצור, זה לא פוגע בשום הסכם, כי אסור לשלוח בהיצף — דמפינג בלעז. אם לא נעשה את זה מהר, קל מאוד למוטט את התעשיות שלנו בארץ. אלה תעשיות לא גדולות.

מצאתי לנכון להעלות את הנושא כדי לחדד אותו בשני המשרדים ובדיונים שיתקיימו בעתיד, כך שנוכל למצוא את הדרך להגן על מצרכים על קיימא תוצרת כחול-לבן ועל החקלאות שלנו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה. בכקשה, אדוני סגן שר האוצר.

סגן שר האוצר י' עוזן:

אני יכול להשיב מהמקום, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ש' וייס:

אם דברי התשובה קצרים, אתה יכול להשיב משם. בכקשה.

סגן שר האוצר י' עוזן:

אדוני היושב-ראש, עקב חשיבות הנושא אני מציע להעביר אותו לדיון בוועדת הכספים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת גרופר, אתה מסכים להצעת סגן השר?

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אני מסכים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
יש לי הצעה אחרת.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
סגן השר הציע להעביר את הנושא לוועדת הכספים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אם כן, יש רק הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת הכספים.

סגן שר האוצר י' עוזן:

אני רק רוצה להעיר לחבר הכנסת פסח גרופר, שהנושא רגיש מאוד לא בגלל המשחטות. המשחטות הן רגילות. היתה בעיה של מעכדה מסוימת שהוונחה במשך שנתיים, ולצערי הרב, רצים כעת להדביק את קצב הביקוש — — —

היו"ר ש' וייס:

זה יידון גם בוועדה.

חברי הכנסת, יש כאן הצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים. זו הצבעה שנייה היום. אנחנו מצביעים כהצבעה מהירה.

ה הצ ב ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 9

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים

נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

תשעה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני מודיע בזאת, שהצעתו של חבר הכנסת גרופר עוברת לדיון בוועדת הכספים של הכנסת.

1. הצעה לסדר-היום

הסדר חובות המושבים וניצול מתיישבים על-ידי אגודת הכורים

השייכים להתאחדות האכרים. יש גם ארגונים אחרים. בין היתר, במסגרת ההתארגנויות מתארגנים חקלאים באמצעות האגודות. שלושה מושבים, אביאל, עמיקם וגבעת-נל"י, הם במסגרת אגודה משותפת, אגודת אלונה, ובאמצעותה ביצעו את העסקות המשקיות שלהם. כך קרה שגם אגודת אלונה קיבלה את ההלוואה שהיתה צריכה להעמיד לרשות המתיישבים, ובהתחשבות הפנימית בין אגודת אלונה לבין המתיישבים היא ביצעה את ההתחשבות של העברת 60 דולר לטונה ענבים כהלוואה עבור קבלת הענבים.

בינתיים נכנס כל נושא המושבים להסדר המושבים. אגודת אלונה היתה חייבת לבנק החקלאות עבור התרגיל המחוכם הזה של אגודת הכורים 440,000 שקל. כאשר במסגרת ההסדרים ביקשו מבנק החקלאות להעמיד את ההלוואה הזאת כחוב של האגודה, או כחובם של המתיישבים, סירב בנק החקלאות להעמיד את החוב הזה במסגרת ההסדר לפרסיה ומחיקה כפי שזה מקובל בהסדר המושבים, וזה היה דבר משונה.

160 משפחות, לא כולן משווקות ענבים, לא לכולן ענבי יין, ובמשך שנים קורה במשק הפרטי שחקלאי מחליף ענפים. אם ענף היין לא היה טוב, הוא עקר את הכרם ובמקומו הוא נטע מטע אחר או גידל גידולי ירקות אחרים. אבל ההתחשבות בין אגודת אלונה לבין מגדל הענבים, ששיווק ליקב וקיבל את ההלוואה, היא בין האגודה לבין המתיישב, ואילו ליקב אין שום קשר ישיר לכל אחת מאותן 160 משפחות שגידלו ענבים.

במשך השנים קרה דבר כזה: חלק מהמתיישבים באלונה עקרו את מטעי היין ובמקומם גידלו גידולים חקלאיים אחרים. אגודת אלונה לא יכלה לעמוד בהתחייבות להחזר התשלומים מכיוון שהיא לא יכולה לגבות אותם מהמתיישבים. האמצעי היחיד להחזר הוא קיצוץ התשלום שהיקב משלם לאגודת אלונה באמצעות בנק החקלאות. כך קרה שבמשך שנים העביר בנק החקלאות ליקב כסף שאגודת אלונה קיבלה עבור מתיישבים, שהיום לא משווקים ענבים, וכתוצאה מפירוק האגודות — וגם אגודת אלונה התפרקה — אין קשר בין המתיישב לבין האגודה.

רבתי חברי הכנסת, אדוני השר, נגרם כאן עוול בלתי-רגיל לקבוצת מתיישבים זו באלונה, מכיוון שהיא נכנסה להסדר החובות של המושבים, וטענו שאי-אפשר לתת אלא בהסכמת היקב.

אני רוצה לקרוא לכם קטע קצר ממכתבו של החשב הכללי אל ראש המועצה האזורית אלונה, המתחנן למצוא פתרון נאות לעניין מכיוון שאין מי שישלם, וכסף שמגיע היום למגדלי הענבים לא מגיע אליהם מכיוון שאגודת אלונה מקבלת פחות כסף. כך כותב החשב: "ביצוע ההסדר, כולל החוב שמקורו באגודת הכורים, מחייב את הסכמת הצדדים הנוגעים לעניין, קרי — אגודת הכורים, בנק החקלאות ואגודת אלונה. האוצר אינו יכול לספק פתרון לכעיה שאין הוא צד לה".

רבתי, האוצר היה צד לעניין לפני שש שנים, כאשר הוא עשה מעשה שאולי נראה טוב באותם ימים אבל הוא גרם נזק לאגודת אלונה בעתיד הרחוק יותר. הוא העמיד כפיקדון את הכסף לבנק החקלאות, אגודת אלונה ביצעה את ההלוואה, נכנסו להסדר חובות המושבים. בנק החקלאות אומר: לי יש

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לנושא הבא בסדר-היום: הסדר חובות המושבים וניצול מתיישבים על-ידי אגודת הכורים, הצעה לסדר-היום מס' 3603 מאת חבר הכנסת יעקב שמאי. שר החקלאות איננו כאן. מה נעשה, חבר הכנסת שמאי? אתה מוכן להעלות את ההצעה אף ששר החקלאות איננו? זה לשיקול דעתך. אחר כך נראה מה לעשות.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

היו"ר ש' וייס:

אני הייתי מטיל על חבר הכנסת פסח גרופר לענות. אם השר לא יבוא, אתה תוכל להציע להוריד את זה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מודיעים לי כאן מלשכתו של שר החקלאות שהשר בדרך.

היו"ר ש' וייס:

אם כך הדבר, יש לו דרך ארוכה, כי זה כבר רבע שעה.

יעקב שמאי (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

קורים דברים, כנראה. אתה מוכן להעלות את הצעתך לסדר-היום, חבר הכנסת שמאי? אם לא, נתקדם הלאה.

יעקב שמאי (הליכוד):

בסדר.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה. היום זה בכל זאת יום לא רגיל. אנחנו יכולים להבין דברים כאלה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבתי חברי הכנסת, העליתי הצעה לסדר-היום שהיא לכאורה הצעה חריגה. היא קשורה בהסדר חובות המושבים וביצול לרעה של מתיישבים חקלאיים על-ידי — לא פחות ולא יותר מאשר אגודת הכורים, אף שזה נשמע משונה, כיוון שאגודת הכורים מקבלת את הענבים של הכורים, וכיצד ייתכן שיש כאן ניצול לרעה?

ובכן, לפני כשש שנים, אדוני היושב-ראש, נקלעה אגודת הכורים ראשון-לציון וזיכרון-יעקב למשבר כספי עמוק. כתוצאה ממנו נמנעה מאגודת הכורים האפשרות לשלם תמורת ענבי היין לכורים. כשפנו נציגי אגודת הכורים לממשלה וביקשו לסייע במתן הלוואה מיוחדת שתועמד לרשות המתיישבים, סיעה הממשלה ועשתה דבר, שהוא לדעתי חריג בנהלים הרגילים והמקובלים. הממשלה הסכימה להעמיד כסף לרשות אגודת הכורים בבנק החקלאות, כדי שהכורים היחידים יביצעו את ההלוואה, ומול ההלוואה שהם מבצעים קיים הביטחון כפיקדון של כספי המדינה על אותה הלוואה. כך קרה שמתיישבים, שזוקקו בעצם להשיג את הכסף לקיום היום שלם, קיבלו הלוואה במקום לקבל את התשלום תמורת הענבים, ומול ההלוואה הם העמידו ערבויות.

אבל אנחנו גם מכירים את מצב החקלאות במדינת ישראל, ואנחנו יודעים שלא כל החקלאים הם חקלאים עצמאים

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני השר, הטענות הן שהחובות לא נוגעים להם.

היו"ר ש' וייס:

זה נושא לוועדה, אם יבוא. בבקשה.

שר החקלאות ר' איתן:

ההצעה שלנו, על דעת כל מי שעניין בה ודן בה, מאפשרת להחזיר את החובות בצורה סבירה. הדבר החשוב הוא שמחזירים חובות מצד אחד, ומצד שני לא מחזירים את ההתיישבות העובדת.

אני רוצה להביא דוגמה של מי שנכנס להסדר הנוכחי במצב טוב, כמו מושב רס"און, שנכנס להסדר לפני שנה והיום הוא לא יכול לעמוד בתנאים, וזה מושב חזק יותר מתל-ערשים, חזק יותר מנהלל, וחזק לא פחות מכפר-יהושע.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

יעקב שמאי (הליכוד):

ועדת הכספים.

שר החקלאות ר' איתן:

אני לא חושב שדיון במליאה יועיל, אבל אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה, שיכולה להתכנס גם בפגרה ולדון בעניין, לרבות בחינת הרעיונות להסדר הקיים.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה לגבש איזה הסכם. השר ממליץ שהנושא יידון בוועדת הכלכלה, שהיא ועדה טבעית לעניין הזה. חבר הכנסת שמאי מבקש: ועדת כספים. על-פי הנוהג, ועדת הכנסת צריכה לדון ולהחליט. מכיוון שאני מסופק אם ועדת הכנסת תתכנס בפגרה, ואילו ועדת הכלכלה כן תתכנס, אני מציע שתגיעו להסכמה. לא אכפת לי שהנושא יועבר לוועדת הכספים.

יעקב שמאי (הליכוד):

ועדת הכספים.

היו"ר ש' וייס:

הנה יש הסכמה, אלא אם כן תתקבל הצעה אחרת.

חבר הכנסת גרופר, בבקשה. יש לך דקה אחת. את יתר העניינים תסדירו בהנהלת סיעתכם.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שקלתי הרבה אם להציע את ההצעה. אבל כאשר חבר כנסת מרשה לעצמו לתקוף אגודה קואופרטיבית, יש לה מאות רבות של חברים — — —

אברהם שוחט (המערך):

חבר כנסת מאיזו סיעה?

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, תנו לו לסיים את דבריו. אנחנו עוסקים פה בענבים ולא בבאושים.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

ואותו חבר כנסת, בצורה בלתי אחראית ביותר, הביא לכאן נתונים לא נכונים. הוא כועס בגלל סיבה אחת ויחידה — אותו סכום, של 440,000 שקל, שקיבלו יישובי אלונה, כאשר החלו התשלומים התכבדו שהם החזירו את מחצית החוב. הוא כועס מאוד על שהם החזירו חוב.

היום כל שלושת יישובי אלונה חייבים בסך הכול עוד 180,000 שקל. אם יש עניין לפרוס את החוב או לא לפרוס

ערכות ממשלה, לי יש פיקרון כספי שאגודת הכורמים קיבלה אותו מהממשלה, וכל עוד הממשלה משלמת ו/או מקוזה, אני לא יכול לתת את הכסף הזה להסדר החובות.

כך קרה שמשקים סובלים היום, חקלאים נכנסו לחובות כפולים ומכופלים מכיוון שהם לקחו אותם כספים באמצעות בנקים פרטיים על-חשבון האוכל של הילדים, על-חשבון גידולי שדה ועל-חשבון נטיעות, ואין קול שמסוגל לענות ולהשיב.

לכן אני פונה אליך, אדוני השר, בבקשה למצוא את הפתרון הנאות, למצוא הסדר ל-440,000 שקל חובות אלו במסגרת הפריסה, כפי שזה התחייב, ובלי שאגודת הכורמים תקשיח את לבה, כי בסך הכול עשו להם טובה כשהעמידו את הכסף לרשותם, ואיני יודע איך זה היה אז מבחינה חוקית.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

זה לא היה חוקי.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהכנסת תקיים דיון בנושא הזה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר החקלאות, בבקשה.

שר החקלאות ר' איתן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בחודש יוני 1986 העמיד האוצר פיקרון לביצוע הלוואה לאגודת הכורמים. הלוואה בוצעה על-ידי בנק החקלאות. הלוואה היתה אגודת הכורמים, שנתנה את הביטחונות הדרושים להלוואה. חשבון אגודת הכורמים בבנק החקלאות זוכה במלוא הסכום.

ב-8 ביוני 1986 הורתה אגודת הכורמים לבנק החקלאות להעמיד ממקורותיה בבנק החקלאות הלוואות ליצרנים כדלקמן: מושב אביאל — 67,370 שקל; מושב עמיקם — 50,710 שקל; גבעת ניל"י — 103,966 שקל.

ההלוואה ניתנה למושבים לשש שנים, כאשר שנה ראשונה "גרייס". כאמור, ההלוואות ניתנו למושבים ממקורות אגודת הכורמים ועל אחריותה, כאשר הבנק נתן לאגודת הכורמים שירותי גבייה ובלדרות בלבד, ובתמורה קיבל 0.5% עמלה.

בהגיע מועד הפירעון פעל הבנק על-פי ההסכם לגבות מהמושבים את "החלויות השוטפות", כאשר בכל הסכמים שהבנק לא הצליח לגבות הוא חייב את חשבון אגודת הכורמים, כמוסכם.

בעת ביצוע הסדר חובות למושבים הנ"ל במסגרת הסדר המושבים, התנה בנק החקלאות את ביצוע פריסת חובות המושבים לאגודת הכורמים בערכות אגודת הכורמים לפריסה זו.

לצערנו, אגודת הכורמים לא הסכימה לתת ערכות כמבוקש, ולכן לא ניתן היה לפרוס חובות אלה במסגרת ההסדר.

זאת התשובה הפורמלית. בנושא ההסדר, אחרי הגשת הצעה של מודיפיקציה של הסדר המושבים, הגשנו את ההצעה לאוצר, ואנחנו במשא-ומתן אחר. אם ההצעה שלנו תתקבל, אפילו בחלקה, נמשיך את המשא-ומתן עם הבנקים המחכים להצעה הזאת, ואז יהיה קל יותר למי שייכנס להסדר וגם למי שכבר נכנס להסדר.

אני רוצה להביא דוגמה על ההסדר שהיה.

ה צ ב ע

הי"ר ש' וייס:

אני חוזר על ההצבעה רווקא משום שהעניין לא הובהר. אני רוצה להסביר לחבר הכנסת פסח גרופר: בעד — זה, במקרה שלנו, להעביר את הנושא לוועדת הכספים, כי זה מוסכם גם על השר וגם על בעל ההצעה. נגד — מה שחבר הכנסת גרופר לא ידע מה זה — זה כריק מה שחבר הכנסת גרופר הציע. עכשיו אנחנו מצביעים. זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

7 — הנושא לוועדה

בעד ההצעה שלא לכלול

8 — את הנושא בסדר-היום

3 — נמנעים

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

נתקבלה.

אותו, או אם רוצים למחוק אותו — ואגב, אני רוצה שתדעו שליישובי אלונה כבר מחקו 3.5 מיליוני שקל, ואינני מתנגד שימחקו להם עוד 200 מיליון שקל. אבל אל תתקף אגודה שצריכה לשלם לכורמיה מעמל, מעבודה, מרווחים, ולא מפשיטת רגל.

לכן אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש שתי הצעות: האחת של השר, המוסכמת על בעל ההצעה, להעביר את הנושא לוועדת הכספים; והשנייה — להסיר את ההצעה מסדר-היום. אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד, מי נגד?

קריאה:

הצבעה נגד היא בעד הסרה מסדר-היום.

הי"ר ש' וייס:

בוודאי, וכי אני צריך להסביר?

ז. הצעה לסדר-היום

פינויים ומצוקת דיור בשכונת תל-גיבורים בחולון

היום נמצאות שם 60 משפחות, המתגוררות בכתים ערביים במצב ירוד ביותר.

מה עשתה, מדינת ישראל ביחס לשכונות אלה — וזה קורה בכמה מקומות. כאן זוהי רק דוגמה אחת. ההתייחסות אל הקרקע היתה כמו לגבי אריסים בימי הביניים. העבירו את הקרקעות מיד ליד, על היושבים עליהן. המדינה היתה אמורה לתת לאנשים האלה אפשרות לבנות במקום. אבל, כפי שאמרתי, מאחר שזה היה אזור שיקום לא היתה תוכנית, לא היו רישיונות בנייה: כל אחד הוסיף השלמות והרחבות שונות ללא היתר, משום שלא היתה אפשרות אחרת. לא היה אפשר להוציא רישיונות בנייה. כך היתה במקום בנייה של טלאי על גבי טלאי, כאשר הקרקע מועברת מרשות הפיתוח למינהל, המינהל העביר אותה אחר כך לגורמים שונים, פרטיים, ציבוריים, הסתדרויות, מקורבים לשלטון. רק דבר אחד לא עשו: לא נתנו לאנשים שגרו שם את הזכות לבנות את ביתם במקום על-פי תכנון חרש.

יאיר שפרינצק (מולדת):

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מדבר כרגע על הכפר הכורדי. כפר-שלם הוא גם כן דוגמה. יש דוגמה נוספת, של גבעת-עמל ב' בתל-אביב. ויש עוד דוגמאות רבות נוספות. כאשר הקרקע שם התחילה להיות יקרה והמדינה גם היתה מעוניינת בבנייה, או, יותר נכון, הגורמים הפרטיים שקיבלו את הזכויות בקרקע — או התחילו לנסות לפנות יותר אנשים. כאשר לא היה עניין לחברות שרכשו את הזכויות מהמדינה, השלימו עם המצב של סטטוס קוו. במשך שנים חיו שם אנשים בתנאים לא-תנאים.

המעניין הוא שהמדינה, כאשר העבירה את הזכויות במקרקעין ליזמים או לחברות הגדולות, לא ראגה לשמור על זכויות התושבים שגרו שם. נוצר מצב שהקרקע אפילו עברה מיד שנייה, שקיבלה את הזכויות מהמדינה, ליד שלישית. כך ספסרו בקרקעות על תושביהן. ככל שעבר הזמן והיום כבר היה יד שלישית או יד רביעית, הוא אמר: אין לי שום חובה כלפי

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, מס' 3535, בנושא: פינויים ומצוקת דיור בשכונת תל-גיבורים בחולון — מאת חבר הכנסת מיכאל איתן. כדי שלא תהייה אי-הבנות, אני מודיע מראש, שבעל ההצעה יוכל לשאת את דבריו במסגרת עשר דקות. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחת התופעות שאנחנו כחברה, כמדינה, עדיין חייבים לטפל בהן היא התופעה של פינויים משכונות או משרידים של אזורים שהוכרזו כאזורים המיועדים לפינוי ולשיקום.

בשנות ה-50, כאשר נקלטו גלים גדולים של עלייה, ולמדינה חסרו פתרונות דיור עבורם, הופנו תושבים רבים לכפרים ערביים נטושים, למעברות, למקומות שונים. או אמר המקומיות הנוגעות בדבר לא היו מוכנות במשך עשרות שנים להשקיע בתשתית, כי אמרו שכל זה זמני. אם זה זמני, חבל ליצור מערכת ביוב רצינית, שצריך להשקיע בה כסף רב, חבל לבנות מערכת כבישים. צריך לפנות את התושבים. תהליך הפינוי התנהל, כמובן, בצורה אטיט מאוד. במשך כ-15 עד 20 שנה לא היו פינויים כלל. לאחר מכן התחילו לפנות. יש מקומות שעד היום אנחנו נתקלים בהם בשרידים של אותן שכונות המיועדות לפינוי, ועדיין ממשיכים לפנות שם תושבים.

האזורים האלה, כמעט כולם, היו קודם על אדמות של רשות הפיתוח, שאחר כך עברו למינהל מקרקעי ישראל. ומכיוון שאזורים אלו הוגדרו כמיועדים לפינוי, הרשויות המקומיות הנוגעות בדבר לא היו מוכנות במשך עשרות שנים להשקיע בתשתית, כי אמרו שכל זה זמני. אם זה זמני, חבל ליצור מערכת ביוב רצינית, שצריך להשקיע בה כסף רב, חבל לבנות מערכת כבישים. צריך לפנות את התושבים. תהליך הפינוי התנהל, כמובן, בצורה אטיט מאוד. במשך כ-15 עד 20 שנה לא היו פינויים כלל. לאחר מכן התחילו לפנות. יש מקומות שעד היום אנחנו נתקלים בהם בשרידים של אותן שכונות המיועדות לפינוי, ועדיין ממשיכים לפנות שם תושבים.

אחד המקומות האלה הוא הכפר הכורדי בשכונת תל-גיבורים. מדוע הכפר הכורדי? משום שבעבר, וכנראה גם היום, אוכלוס הכפר הזה במשפחות רבות מיוצאי כורדיסטן. עד

לכן, אני קורא לכנסת לדון בנושא, לחפש דרכים ולהמליץ על דרכים, ולפתור סכסוכים אלה בדרכי שלום, שתבאנה תועלת לחושבים וגם תסייענה לבינוי רחב היקף בשטח, שבו, דרך אגב, כולם מעוניינים.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני עושה שינוי קל בסדר-היום, כיוון שיש הצעה נוספת הנוגעת לפינויים. אחר כך יש שלוש הצעות חוק הנוגעות לשכר דירה. אומנם זאת הצעת חוק, אבל אנחנו מתייחסים להצעות חוק כמו להצעות לסדר-היום. אתמול קיימנו דיון חשוב, המצביע באופן חד-משמעי על כך שהצעה לסדר-היום והצעת חוק טרומית הן אותו סיפור, לכל דבר.

אדוני סגן השר, האם אתה מעדיף להשיב בנפרד, אף שיש הצעת חוק נוספת?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
כן. על שלוש הצעות החוק אשיב יחד, ברשותך.

היו"ר ש' וייס:

אלה הצעות שעלו לפתח. קנאת חברי כנסת תרבה הצעות חוק. עליכן אפשר להעלותן יחד.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תרשה לי לשבח מעל דוכן הכנסת את חבר הכנסת מיכאל איתן.

היו"ר ש' וייס:

גם לאחל לו הבראה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
גם לאחל לו הבראה. אני חושב שהוא עושה עבודה נפלאה, בלתי רגילה, בימים אלו. הוא משוטט בדרכים ומשמש בשבילנו שליח ציבור של ממש. הוא גם מביא את דבר הממשלה אל דירי המצוקה, וגם חוזר ומביא, למשרד השיכון לפחות — על זה אני יודע — אינפורמציה ערכנית. הוא גם משמש מוכיח בשער. הוא עושה עבודה גדולה מאוד. כל הכבוד וכל התודה לך.

מיכאל איתן (הליכוד):
תודה רבה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
אשר להצעה לסדר-היום שהעלה חבר הכנסת מיכאל איתן, הנושא מורכב מאוד. שמענו בדבריו שהנושא איננו חד-משמעי. יש לעשות משהו. יש לגרום לכך שהשטח הזה יכונה באופן מסבי. זה שטח יקר מאוד. אפשר לשכן באותו אזור עשרות משפחות. עם זאת, קיימת בעיה אנושית, בעיה הומנית. ישראל רחמנים בני רחמנים הם גם בנושא הזה. כדי להיות ענייניים וכדי להגיע לתוצאות של אמת, הייתי מבקש מחבר הכנסת איתן שיסכים להצעתו להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ש' וייס:
איזו?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, שתדון בכוכד ראש בנושא הזה. היא תזמין את האנשים לוועדה; למליאת הכנסת איננו יכולים להזמין אנשים מבחוץ. הוועדה תשמע את אשר יש להם לומר, היא תזמין את הומונים, גם את המפנים וגם את המפונים, וכך אולי נגיע לתוצאות של אמת. כך גם נרגיע את האנשים בשטח ונאמר להם: עם ישראל שומע ואוזנו כרויה לזעקתם.

החושבים שגרים שם. אני קנתי אדמה, אני רוצה לבנות עליה, אני מבקש שהם יצאו משם. דרך הוא הוציא נגדם צו סילוק יד.

יש מקומות שבהם קיבלו החושבים התחייבות מפורשת מהממשלה, אבל היחס הפרטי-אומרי: אותי זה לא מעניין. אני קנתי את האדמה מ"סולל-כונה". "סולל-כונה" קיבלה את הקצת בזמנה מהממשלה, מהמינהל. בהסכם שנחתם בין "סולל-כונה" לבין המינהל יש התחייבות ש"סולל-כונה" תדאג לפנות את החושבים ולפצות אותם על-ידי מתן דיוור. אבל, "סולל-כונה" העבירה את הפרקע לצד שלישי. הצד השלישי אומר: אני פטור מכל העניין.

ובכן, נחזור לדוגמה הספציפית שעליה אני מדבר, לכפר הכורדי שבשכונת תל-גיבורים בחולון. גם שם האדמות הן אדמות מינהל, וחברת "עמידר" היא אשר גובה מטעם המדינה דמי החזקה מן הדיירים עבור שימוש בדירות במשך עשרות רבות של שנים. אנשים חיים שם. בינתיים, כפי שתוארתי את התופעה הכללית, במקרה הספציפי כמה חברות קבלניות שם קיבלו או קנו במהלך השנים זכויות בנייה, כמו חברת "דיוור", חברת "סולל-כונה". שהיא אחת הפייבוריטיות לקבלת האדמות. כל מי שבודק את התופעה רואה שהיא אחת הפייבוריטיות לקבלת אדמות מחזיר מאוד מאוד מוזל, במקומות שהופכים להיות מאוד יקרים. כמו כן, חברת "שיכון עובדים", גם היא מוכרת לנו מאותו סקטור. ועל-מנת שלא יהיה קיפוח, אזכיר גם את נחום קלקא מהסקטור הפרטי, שגם הוא קיבל שם אדמות.

הכינו תוכנית פינוי. היום אנחנו נמצאים במצב שפתאום, אחרי שנים רבות בכל כך, מתחילים להוציא הודעות של צווי פינוי לחושבים והודעות של הזמנה לבתי-משפט.

אני רוצה לומר: ראשית, בגלל מצוקת הדיוור והיות שהשטחים האלה יכולים לסייע להקמת שכונות גדולות, עקרונית אני חושב שאכן צריך לדאוג לכך שהאזור הזה יתוכנן וייבנה מחדש, בבנייה מסבית, וכך יסייע בפתרון בעיית הדיוור. אין ספק בכך, הגיע הזמן לעשות זאת. אבל הדרך שבה הולכים לעשות זאת לא צריכה להיות דרך של אי-צדק, דרך לא מוסרית, דרך של ניצול, דרך של השלכת אנשים מהבתים שבהם הם חיו כמשך שנים רבות, בצורה שאיננה צורה. יש להכיר בזכויותיהם ולפנות אותם בצורה הוגנת. איך מפנים בצורה הוגנת? — על-ידי ניהול משא-ומתן הוגן. אין מתחילים משא-ומתן הוגן על-ידי כך שמזמינים אנשים מרמות הכנסה נמוכות — אם כי הזכויות שלהם בקרקע והזכויות שלהם במקום אינן קשורות כלל לעניין של רמת ההכנסה; במקרה זה זה חופף — יש הם מקבלים הזמנה לבתי-המשפט, אחרי שנים רבות שאיש לא פנה אליהם כלל. לאחר ההזמנה לבתי-המשפט הם צריכים לקחת עורכי-דין, להוציא אלפי שקלים על ייצוג משפטי. זה גורם התמרמרות. כל זה קורה בתקופה שבה יש מצוקות דיוור. כך מגבירים מייד את האי-שקט והאי-צדק בכל הקשור לנושא הדיוור.

הכנסת חייבת לקיים דיון בפרשה הכללית, ובמיוחד בפרשה הספציפית של הפינויים בשכונת תל-גיבורים בחולון. מבקורים אישיים במקום אני יודע, שזאת חבית של חומר נפץ. אומנם יש מספרים לא גדולים של משפחות שעדיין נותרו שם, אבל הן נלחמות על בתיהן. היום, במצב שבו כבר יש בשכונתן אהלים של חסרי דיוור ממקומות נוספים — רק בחולון יש עוד שני מאהלים; ויש גם בבתים ובדרום תל-אביב — הגישה של הממשלה צריכה להיות הומנית יותר. הגישה צריכה תמיד להיות הומנית, אבל היום אינני מדבר רק מהצד של הצדק אלא גם מהצד הפרקטי. גישה נוקשה, קשוחה, תוביל להתפוצצות.

— אין	נגד	היו"ר ש' וייס:
— אין	נמנעים	חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. ההצעה היא להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. זו הצבעה מס' 5.
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.		ה צ ב ע
היו"ר ש' וייס:	בעד ההצעה להעביר את	— 11
ההצעה הועברה לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.		הנושא לוועדה

ח. הצעת חוק הפיקוח על דמי שכירות של דירות (הוראת שעה), התש"ן-1990*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

ל-5.8%, וזה קבוע בחוק. זה מתקיים השנה במנהטן, שבה אין בדיק, כידוע, משטר של שוק לא חופשי. שם אסור, לתקופה מוגבלת, להעלות שכר דירה. זה מתקיים השנה בהולנד, שגם היא איננה מדינה סוציאליסטית או רודנית במיוחד. זה מתקיים במדינת ישראל שלנו ב-1985, ושום שד נורא לא יצא מן הבקבוק, ושום אסון לא קרה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): כשחבר הכנסת רובינשטיין היה חבר בממשלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): נכון. כשחבר הכנסת רובינשטיין היה בממשלה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אדוני היושב-ראש, אני מבקש את הגנתך. הנציג הזועם של הקבלנים ואולי של בעלי הדירות, חבר הכנסת פורז, לא יכול לשלוט ברוחו, ואני מבקש שתרגיע אותו.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי): אני נציג של הציבור.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז, מיצית ארבע קריאות ביניים אדירות לנואם אחד. יש לך עוד עוד שלושה נואמים. תחלק את זה עוד לשלוש מנות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, קודם כול, רצוי לדעת את העובדות. במדינת ישראל, נכון להיום, יש כ-10,000 דירות בהשכרה פרטית. בשכירות ציבורית יש עוד כ-120,000 דירות, חלקן בשכירות סוציאלית, חלקן לא. 110,000 דירות אלה, כמעט כולן, עד הדירה האחרונה, מושכרות. הסיבות הן פשוטות: א. משום שהדירות הללו בדרך כלל מיועדות להשכרה; ב. משום שבשנה וחצי האחרונה קרה דבר מדהים מבחינת משכירי הדירות ושוכריהן, שהמחיר עלה ברובן הגדול — בין 50% ל-100%, ומחירן של אחדות מהדירות, דווקא הקטנות שבקרבן ואלה שבמרכזי אוכלוסייה, עלה ב-200% וב-300%. מי שמדבר על כך שעצירת שכר הדירה לא תדחוף ולא תורכן השכרה של דירות, איננו יודע מה הוא סח. אין דירות להשכרה.

מיכאל איתן (הליכוד):

דווקא הדירות הזולות, שיעור ההתייקרות שלהן היה הכי גבוה.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לנושא הבא. אני מקבל את עצת סגנית מזכיר הכנסת: כל אחד ינמק את הצעת החוק ותשיב באופן משותף. חברי הכנסת, יש ארבעה בעלי הצעות חוק. אני מבקש לגשת ישר לעניין ולקצר. את הבעיה אנחנו מכירים. אתם בעצם באים להציע פתרונות. אבקש להתמקד בבעיה.

חבר הכנסת רן כהן יביא את הצעת חוק הפיקוח על דמי שכירות של דירות (הוראת שעה), התש"ן-1990. זאת הצעה משותפת של חברי הכנסת שולמית אלוני, מרדכי וירשובסקי, רן כהן, דוד צוקר ויוסי שריד — בעצם כל סיעת ר"צ. מי שיביא את הצעת החוק הוא חבר הכנסת רן כהן. בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מתכבר להגיש את ההצעה הזאת. אני מרגיש כבר בתחילת הצעת ההצעה, שמדובר בהוראת שעה, ולא בהסדר קבוע של חקיקה, של הקפאת שכר דירה ושל פיקוח על שכר דירה. אני מאמין, שבסיכומי של דבר פתרונות ממשיים, גם מבחינת היקף ומצאי של דירות בשוק וגם מבחינת עלויות ריאליות של שכר הדירה, יימצאו רק כאשר תהיה בנייה מקיפה של דירות בכלל ושל דירות להשכרה בפרט.

אלא מה? כאשר מתקיים מצב זמני של כשל-שוק, כאשר הבנייה איננה מואצת בקצב שבו היא נדרשת, אם לצורכי חסרי הדיור ואם לצורכי עולים, השוק לא יענה את הכול ואיננו מסוגל לענות את הכול. רק אז, במצבים הללו, במשק פתוח, במשק פלורליסטי, גם במשקים קפיטליסטיים מתקיימת הוראת שעה, שבאה לאזן עיוותים המצויים בתוך השוק באותו רגע.

על כן ההצעה שלנו, במפורש, מוגבלת בזמן. אנחנו מציעים הקפאת שכר דירה קיים מהתקופה האחרונה, של שלושה חודשים, או מהחודש האחרון שקיים, לשנה או שנתיים, על-פי מה שייקבע בשוק.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כדאי שתציין, שבשווייץ אפשר היה להקפיא, במדינת ישראל, כהוראת שעה לשנתיים, בתנאים מיוחדים, גם אפשר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה בדיוק מה שאני הולך לומר. נציג הבורגנות הגדולה, חבר הכנסת פורז, אני רוצה שהוא ידע, שהדבר הזה לא מתקיים בארצות הסוציאליסטיות ולא בארצות הרודניות והטוטליט-ריות. הוא מתקיים בארצות שיש בהן שוק חופשי. זה מתקיים השנה בשווייץ. השנה אסור להעלות בשווייץ שכר דירה מעבר

חוכרת ל"ז, ישיבה ר"ז

— הצעת חוק הפיקוח על דמי שכירות של דירות (הוראת שעה):
— הצעת חוק הפיקוח על דמי שכירות לדירות —

העברה של 132 מיליון דולר מכסי שוכרי הדירות אל כסי משכירי הדירות. צריכים לדעת את העובדה הזאת. זה למעלה מרכב מיליארד שקל העברת כספים מהכנסה של מעוטי הכנסה, המשתכרים ברמה בינונית — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

בסופו של דבר הממשלה משתתפת בזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אמת ויציב. גם את זה רציתי לציין. אם העלייה הזאת תמשך, לא תהיה ברירה אלא להקציב תקציבים גדולים יותר מתקציב המדינה, כדי לתמוך באנשים שעובדים ומשתכרים, כדי שיוכלו להישאר בדירות. אגב, לא משנה אם יהיו אלה חסרי דיור ישראלים, אם יהיו אלה עולים חדשים, גם הם יהיו ישראלים, ואז המדינה תצטרך להעביר מכסה לכיסיהם של משכירי הדירות, שהם בעלי הכתים.

דוגמה מעניינת מאוד — לפני חודשיים ויתרה הממשלה טובת-הלב הזאת על 10% מס הכנסה למשכירי הדירות, והעלתה את הסכום ל-2,600 שקלים. רבותי, לא נוספה אף לא דירה אחת, שקודם לא הושכרה ובעבור הכסף הזה — הושכרה. זה יעלה לקופת המדינה בין 30 ל-40 מיליון שקל, שהולכים רק לכיסיהם של משכירי הדירות.

מיכאל איתן (הליכוד):

מנין אתה יודע שלא נוספה שום דירה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה מה שבדקנו, משום שכשהדבר הוצג בפני ועדת הכלכלה של הכנסת, לא היתה שום תזוזה בקשר לעניין הזה. נכון, היתה הצטופפות, אבל לא היו דירות שנמצאו קודם בלתי מושכרות והושכרו לאחר מכן.

אין לנו בעצם היום אמצעי אחר, אלא אם כן מדברים לטווח ארוך, וגם כאן אני מסכים שבלא בנייה לא יהיה פתרון. אבל, לגבי אלה שמתגוררים היום בתוך הדירות הללו, בהצעת החוק שלי נאמר במפורש: אם שר האוצר רוצה לערוך את שכר הדירה הנוכחי ביחס למדד או כשיעור מסוים, זה לגיטימי, אבל לא לתת רק למשחק השוק, במקרה הזה, הפראי, לעשות את שלו, על חשבונם ועל גבם של אלה שהיום מתגוררים בדירות, ובקצב של מאות כיום הם יעופו מדירותיהם, כאשר שוב לא יעמדו בתשלום שכר הדירה.

לכן אני מבקש להעביר את הצעת החוק בקריאה טרומית, ואולי נוכל לשלוט על השוק הפראי הזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה בדיוק מה שצינתי, חבר הכנסת מיכאל איתן.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עוד לא ראיתי מיעוט כל כך לא צודק וכל כך קולני כמו חבר הכנסת פורז.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא. תגיד "רועם", זה יותר טוב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

באמת, יש גם גבול לחוצפה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
מה החוצפה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה יודע על מה אני בא להגן, ועל מה אתה בא להגן? אעשה לך חשבון מאוד פשוט.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אתה יכול לא להסכים אתי, אבל למה ביטויים כאלה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז, אתה באמת מפריע באופן רצוף, זו לפעמים סיבה לכך שחבר הכנסת הנואם יצא קצת מכליו, ותאמין לי שאפשר לצאת מן הכלים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקש, אדוני היושב-ראש — א. בבית הזה יש רוב לחוק הזה. חתמו 65 חברי כנסת מבין 92, משום ששרים וסגני שרים היו מנועים מלחתום, ועל כן יש רוב לרצון שזה יתקיים; ב. אין כל קשר בין הצעת החוק הזאת לבין חוק הגנת הדייר. מי שינסה לקשור ביניהם, חוטא ומחטיא. הכוונה פה היא הוראת שעה אך ורק לגבי דירות שנמצאות היום בשכירות פרטית, חוק שיפקע מאליה בתוך שנה או שנתיים; ג. אני רוצה, רבותי חברי הכנסת, שתשמעו את הנתונים. היום שכר הדירה הממוצע של דירות במדינת ישראל הוא בין 300 ל-330 דולר לחודש לדירה. יש 110,000 דירות כאלה. אם אנחנו לא נקפא את המחירים הקיימים, בתוך חודשים ספורים יעלו המחירים ב-100, 200 ו-300 דולר נוספים, ויהיו כאלה שיוזקו מהדירה אל הרחוב, ויהיו כאלה שישלמו ויצטופפו. אבל אז צריך לדעת מה יקרה. אם שכר הדירה יעלה רק ב-100 דולר לחודש, המשמעות היא

ט. הצעת חוק הפיקוח על דמי שכירות לדירות, התש"ן — 1990*

(הצעת חבר הכנסת ב' בן-אליעזר)

היו"ר ש' וייס:

אני-אפשר לומר שתופעה זו צמחה רק בגלל העלייה האחרונה הבאה עלינו לטובה.

לו שקדה ממשלת ישראל בשנים האחרונות לתת מענה על מצוקת הדיור של הווגות הצעירים, של החיילים המשוחררים ושל שאר עמך ישראל, אזי לא הייתי עומד ומציע כאן את הצעת החוק הזאת. לו היתה ממשלת ישראל נערכת כיאות, במערך בנייה כלל-ארצי, ומיטיבה עם הווגות הצעירים בתנופת בנייה ובסיוע מתאים וריאלי, באופן שכל זוג צעיר וכל חייל היו

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בהצעות נוספות דומות. אנחנו עוברים להצעת חוק ת"ד, הצעת חוק הפיקוח על דמי שכירות לדירות, התש"ן — 1990 — הפעם הזאת לא הוראת שעה — של חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר. בבקשה.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בתקופה האחרונה אנו עדים לגל גואה של אנשי אוהלים, או, כפי שהם מכונים: "חסרי הדיור". לתופעה זו יש היסטוריה ארוכה, רבת שנים, שכן

— הצעת חוק הפיקוח על דמי שכירות לדירות;
— הצעת חוק שכר דירה (הקפאה — הוראת שעה) —

יכולים להגיע לדירה משלהם, אזי כל תופעת האוהלים לא היתה קיימת כלל.

אדוני היושב-ראש, עקב הנסיבות האלה נאלצו עשרות, מאות ואפלים של זוגות צעירים לגור בדירות בשכירות, וכאן התחילה בעייתם האמיתית. בעלי הבתים צפו שגל עליהם קרב, הריחו את משמעותה של העלייה מבחינה פיננסית, והחליטו להעלות את מחירי השכירות לדירות. המחירים להשכרת דירה הגיעו לפעמים עד כדי גיחוך. שמעתי על מחירים בסדר גודל של 400 ו-500 דולר, ואף יותר מזה. 400 — 500 דולר הם לפעמים משכורת שלמה של מפרנס יחיד במשפחה.

את הפרופורציות אפשר להחזיר רק אם נעשה איוה מהלך חוקי וכרבי-צו, כמו הגבלת המחירים לדמי שכירות, כפי שיש בהצעת החוק המוגשת בזאת.

חברים שאלו אם זה לגיטימי — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אתה לא פוחד משוק שחור, שהכול יהיה מתחת לשולחן?

בנימין בן-אליעזר (המערך):
לא, אני לא פוחד משוק שחור. אם הממשלה תרע לאכוף את החוק הזה במצב החירום הנוכחי, אני לא מודאג מזה.

חברים שאלו אם זה לגיטימי שאנו נקבע לבעלי הדירות מה לעשות ברכושם, ואני רוצה לומר שזה לא רק לגיטימי אלא אף חובה לאומית ממדרגה ראשונה, משום שאם לא נעשה זאת כאן ועכשיו, אנו נותנים יד להחרפת התופעה של מחוסרי הדירה.

חברי הכנסת, מטרת החוק הזה היא למנוע ספסרות בנושא דמי שכירות לדירות, להגביל את המחירים ולפקח עליהם. לפי הצעת החוק יתקין שר השיכון תקנות, שלפיהן מחיר הדירות יהיה על-פי קריטריונים מוגדרים וברורים כמו: מחיר שכירות לדירה מרוהטת ולא-מרוהטת, לדירות ולסוגי דור על-פי אזורים, ערים, שכונות וכדומה. כמו-כן — על-פי שטח הדירה,

י. הצעת חוק שכר דירה (הקפאה — הוראת שעה), התש"ן — 1990*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר נ' מסאלחה:

את המחצית הראשונה של דברך תקדיש לנימוק הצעת החוק הראשונה, ואת ההמשך — להצעת החוק השנייה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, איני רוצה להוסיף פרטים ועובדות על אלה שנמסרו כאן קודם, בעיקר על-ידי חבר הכנסת רן כהן. אני חושב שאין ויכוח על העובדות, ואין גם ויכוח על העובדה שאנחנו הגענו למציאות, שבה אין כמעט דירות להשכרה. וכרגע מדובר בעיקר באיוה מחזור של דיירים יהיה במלאי הדירות הקיים.

נדמה לי, שרוב הטענות הקשורים בתמריצים "לשפוך" עוד דירות לשוק כבר מוצו, פחות או יותר. איני רוצה להתייחס עכשיו לוויכוחים שהיו בעבר, האם הפטור ממס הכנסה תרם לריכוז מספר הדירות המושכרות, והאם העובדה שלא היה פיקוח על זה תרמה או לא. אגב, הדברים שאני אומר כרגע הם

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק תשכ"א: הצעת חוק שכר דירה (הקפאה — הוראת שעה), התש"ן — 1990, של חברי הכנסת חיים אורון, חסיין פארס ויאיר צבן. ינמק חבר הכנסת חיים אורון. בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, הודעתי לסגנית מזכיר הכנסת שאנמק את שתי הצעות החוק.

היו"ר נ' מסאלחה:

זה יתקבל, אבל לפי הפרוצדורה אתה תנמק עכשיו את הצעת החוק הראשונה. אחר-כך אומין אותך לנמק את הצעת החוק השנייה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מבקש לנמק את שתייהן יחד, אם זה אפשרי, אבל אני מוכן לנמק את הצעת החוק הראשונה.

חוכרת ל"ז, ישיבה ר"ז

— הצעת חוק שכר דירה (הקפאה — הוראת שעה);
— הצעת חוק הגנת הדייר (הגנה בפני פינוי) —

הטוב, של שנה, במקרה הריאלי — של שנה וחצי ושנתיים.
מדובר על פער דירות ברור של 60 — 80 — —

דן תיכון (הליכוד):

אפשר לשאול אותך שאלה, ברשות היושב-ראש: מחירי הדירות בשכירות, או דמי השכירות נקבעים על-פי היצע וביקוש. לאחר שנים רבות של שפל, יש עלייה מסחררת שלהם, ובצדק, כאשר אתה מטיל פיקוח, אתה מטיל פיקוח כלפי מטה. תדאג לכך שיהיה שכר מינימום בתחום הזה? אתה רוצה להיות הגון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם זה יהיה התנאי לכך שאחיה וחברים נוספים יצטרפו במהלך החקיקה להצעה זו, אני מוכן לשקול גם רצפה להצעה של פיקוח על המחירים. חבר הכנסת דן תיכון, נדמה לי שניתן להמציא איזה רעיון.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חברת הכנסת אלוני, אני רוצה להאריך. אני אומר באופן המפורש ביותר, אני מחזיק בידי פה את פלט המחשב מ'1 באוגוסט, שאתו הולכים אלה שמחפשים דירות בירושלים. אתה רואה דירות של 2 חדרים, של חדר-יחצי — 420 דולר, 350 דולר, 270 דולר, 400 דולר. סטודנט יכול לשלם 400 דולר לחדר-יחצי? מה תהיה התוצאה של הדברים הללו? אתם שולחים אותי לשוק.

דן תיכון (הליכוד):

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני לא רוצה להאריך בדברי.

אנחנו מגישים פה בפני הכנסת שתי הצעות. הצעה אחת דומה לשתי הצעות שהוגשו קודם: קביעת מנגנון מסוים של פיקוח על המחירים — ואני מוכן להתפשר עם כל מי מחברי הכנסת בוועדה שימצא את הכלי המשוכלל ביותר.

הצעה שנייה היא הקפאת החוזים, שלא תאפשר לזרוק דייר מדירתו כאשר הוא עומד בכל תנאי החוזה, והנימוק היחיד הוא העובדה שהוא איננו יכול לעמוד בשכר הדירה, שכר דירה שאין לו שום קשר למחירים האמיתיים ולעלות הדירות.

לכן אני מצטרף לדברי קודמי ופונה להעביר את ההצעות לדיון בוועדה. לדון בהן ברצינות במהלך הפגרה. נתכנס ונאשר כפי שאישרו אתמול בתוך ארבע שעות תיקון לחוק בכנסת. נאשר זאת באופן מסודר, לא בתוך ארבע שעות, והכנסת תבצע פעולה חשובה שרבים בציבור מצפים לה.

יא. הצעת חוק הגנת הדייר (הגנה בפני פינוי), התש"ן — 1990*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא, אני נימקתי אותה בסוף דברי. סוף דברי הוקדשו להצעה הזאת, ואני רוצה לקצר בדברי.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר, הודעתי זאת לפרוטוקול. תודה רבה.

די מוסכמים, לפחות על-ידי אנשי המקצוע, שמדווחים שיכול להיות שיש עוד כמה מאות דירות להשכרה, ומישהו אומר שאולי אלפים כודדים. אני חושב שתהליך "שפיכת" מלאי הדירות בשכירות לשוק כבר מוצא, כשהנימוק לזה היה הקטנת דמי השכירות. אני חושב שהטיעון הזה היה מוטעה בעבר, לא היה בו כדי להקל את המצב, היתה זו אשליה להאמין בתקופה מסוימת שבדרך זו אפשר יהיה לפתור את מצוקת הדיור. אבל את הפיק הזה עברנו.

אני רוצה להציג שאלה בפני חברי הכנסת, ובעיקר בפני אלה שמתנגדים, וצר לי על שחבר הכנסת פורז יצא מן האולם. אנחנו נמצאים היום במציאות, שבה הסרגו עוד לפני חודשים מספר שורה ארוכה של לאוויים. לו היה מישהו מציע לפני חודשים מספר הכטחת רכישה של 100% על-ידי המדינה, שמשמעותה שהמדינה לוקחת על עצמה 100% אחריות על הבנייה ועל הסיכון, היו אומרים לו: אתה משוגע. שוק אמיתי לא יכול לפעול ב-100% רכישה. והנה אני קורא בעיתונים ואני שומע, שהמדינה דנה היום במתן ערכות המדינה, ואני בעד זה. כל אלה הם רעיונות, שכאשר הועלו לפני חודשים מספר גרמו לכך שמהכיוון שבו יושב חבר הכנסת פארס צעק מישהו: אתה רוצה להחזיר אותנו לא לרוסיה, אבל לגרמניה המזרחית.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ברשות היושב-ראש, אני רוצה להעיר משהו. כנות ההצעה שלך ברורה ונכונה. אבל כשיש ציפייה לכך שבשבוע השנים הקרובות יהיה מחסור בדירות, כל התערבות שלנו בשוק הדירות תסמן לבעלי הדירות, שהנה הולכים לקראת הגנת הדייר — כי בפיקוח הוראת שעה זה לחמש שנים — ואחר-כך בוא לפנות את הדיירים. לכן אני אומר, שהמטרה שלכם לא רק שלא תושג, אלא גם תפגע — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני אחיחש לנקודה הזאת, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אני רוצה לטעון טיעון נוסף. הרבה ממה שנראה לנו כבלתי מתקבל על הדעת עד לפני כמה חודשים הולך להיות מציאות קשה ומרה. אוהלים, מחנות צבא, אני לא מדבר כרגע על מעברות אוהלים הפזורות על פני כל הארץ, אלא על קליטה בלתי ישירה של עולים חדשים בכל מיני מבנים ארעיים, לרבות אפשרות של אוהלים. האם אין זו ההזדמנות לשקול, חבר הכנסת ויינשטיין, לשקול בפתיחות — יש להצעות המוגשות פה מספר רב של מגרעות. גם מי שפחות נרתע ממך מאפשרות של פיקוח על המחירים יודע שיש בהצעות הללו מגרעות רבות. אבל מה הן האלטרנטיבות למצב הקיים?

דן תיכון (הליכוד):

הגדלת ההיצע.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת תיכון, הגדלת ההיצע היא סיפור, במקרה

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים אורון, אני חייב לקרוא: הצעת חוק תשכ"ז, הצעת חוק הגנת הדייר (הגנה לפני פינוי), התש"ן — 1990, של חברי הכנסת, חיים אורון, חסיין פארס ויאיר צבן. אתה רוצה לנמק את ההצעה הזאת?

חברי הכנסת, ישיב על כל ההצעות סגן שר הבינוי והשיכון. בבקשה, אדוני.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש הצעות חוק שמוטב היה שלא יעלו אותן כלל, כי עצם העלאתן כבר גורמת לנזק. אין כל ספק, אני חושב שהמציעים יסכימו אתי, שאנחנו נמצאים היום בתקופה, שבה מקרה הביקוש גדול פי כמה מההיצע. משום כך הצעות חוק כאלה, כפי שהועלו כאן, לא יולידו אפילו דירה אחת ולא ישרפו את המצב הכללי של מחסור בדירות. יכול להיות שהם יחליפו את אוכלוסי המצוקה בכך שבמקום שווגות צעירים ישכנו באוהלים, יחליפו אותם העולים החדשים. אבל אין כל ספק שאפילו דירה אחת נוספת לא תיבנה כתוצאה מהצעות חוק אלו. אני חושב: שזה יהיה טיפוח של הבעיה. אני לא חושב שיש להקל על הממשלה, שהיא זו שחייבת לתת את הפתרונות האמיתיים למצוקת הדיור, עלי-די חוקים מן הסוג הזה.

הממשלה חייבת לתת את התשובות האמיתיות, והן נמצאות במקום אחר בכלל — פשוט בניית דירות נוספות. אם לא יבנו דירות נוספות, לא תיפתר שום בעיה עלי-די הצעות החוקים הללו.

אני רוצה להתייחס להשוואות שנעשו כאן עלי-די חבר הכנסת בן-אליעזר, שאמר שהבית צריך להיחשב בערכו הריאלי, או השוואות אחרות, לשווייץ. אני חושב שהשוואה לשווייץ או למדינות אחרות, שעשה חבר הכנסת רן כהן, איננה נכונה. כנראה שכתת, שנקודת ההתחלה שלך איננה שווה בכלל. למדינת ישראל אין דירה המושכרת על בסיס כלכלי. שום כלכלן, שום משקיע לא כדאי לו לבנות דירות על בסיס כלכלי. בשווייץ ובמדינות המערב האחרות השכירות מתחילה בכך שהיא כלכלית. אם אין מאפשרים העלאת מחיר שכירות הדיירה, זה כדי לא לעשות ספקולציות. אבל השכירות הכלכלית, הכדאית הכלכלית כבר קיימת. כאן, במדינת ישראל, שכירות איננה כלכלית מלכתחילה, והיא לא תהיה כלכלית גם אם יעלו את שכר הדיירה. לכן, ההשוואה איננה במקומה כלל.

טובה עשה עמנו חבר הכנסת חיים אורון, שהביא שני חוקים ולא הסתפק בחוק אחד. את החוק השני הוא הבליע ולא נימק. הוא עשה זאת בצדק רב, מכיוון שזוהי הסכנה. בידי יש פמפלט של אחד מארגוני בעלי הבתים, אשר קורא לחבריו ומזהיר אותם בדיוק מפני הסכנה שאתה העלית בחוק השני. מה החשש? החשש הוא, שכפי שהיה בהיסטוריה, חוק הגנת הדייר, שהתחיל מהקפאה של שכר הדיירה, עבר להגנה על הדייר. והנה בעלי בתים קוראים לחבריהם בארגון להימנע מהשכרת דירות. עלי-די העלאת החוק הזה, שאתם יודעים שהוא לא יעבור בוועדה — אבל עלי-די עצם העלאתו אתם כבר גורמים לחששות של בעלי הבתים, שלא ישכירו את הדירות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שמעון שטרית (המערך):

מדוע הממשלה אינה מקפידה את המחירים, או באמצעות חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים או באמצעות תקנות לשעת-חירום? עשיתם זאת בשביל הבנייה. בית-המשפט פסל זאת. כעניין הזה הוא לא היה פוסל. למה אתם לא עושים את זה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
שם עשינו את זה כדי להרבות בדירות. החוק הזה מציב להקטין את שוק הדירות בכך שלא ישכירו דירות. לכן אסור לעשות דבר שאיננו נכון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא נכון.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
ברשות היושב-ראש, אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
לא, אינני מרשה זאת.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
רבותי חברי הכנסת, אני חושב שהחוק הזה הוא גרוע. זו עמדת הממשלה. אבל — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
האם אתה בעד הסרה מסדר-היום?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
מייד אומר.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
הוא ידאג לפי המצב באולם.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
רבותי חברי הכנסת, אני הייתי מצפה מחבר הכנסת חיים אורון שיתגרס לומר לנו כיצד יפתרו את הבעיה הזאת בקיבוצים. אני יודע שאנחנו בממשלה מתכננים היום לשכור דירות גם מהתנועה הקיבוצית. אתה, בהצעת החוק שלך, לא כללת את הקיבוצים, והקיבוצים לא היו כלולים מעולם, בשום צורה, בחוק הגנת הדייר, לגבי אנשים שבצורה זו או אחרת היו אורחים בקיבוצים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
באמת, יש גבול.

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת אורון, אתה דיברת כאילו פעמיים, ויתרת על הפעם השנייה. עכשיו אתה מלווה כל מלה של סגן שר בצעקה. אני מבקש ממך. הוא פונה אליך מפני שהוא עונה לך.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
אבל, רבותי חברי הכנסת, מאחר שכסופו של דבר אני מאמין בכנותם של המציעים, שהם רוצים להביע את חרדתם ואת המצוקה של חסרי הדיור, ואף שעמדת הממשלה היא נגד החוק, כי אנחנו חושבים שהחוק הזה הוא חוק מוזיק, הוא יפחית את מספר הדירות הקיימות — אנחנו בכל זאת מסכימים לכך שהעניין כולו יידון בוועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני מבקש להציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

היו"ר נ' מסאלחה:
אני מבקש שחשב.

שמעון שטרית (המערך):
חבר הכנסת פורז, למה אתה רוצה להציע להסיר?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
ככה אני רוצה.

עשר דקות". ובכן, אנא מכס. אני מודה לכם על רצונכם לעזור ליושבי-ראש, אבל מסתבר שהיושבי-ראש צודק. בבקשה, חבר הכנסת תיכון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל סגן השר אמר שהוא נגד ההצעה.

היו"ר ג' מסאלחה:

לא. הוא אמר שהוא בעד העברה לוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושבי-ראש, חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת שטרית וחבר הכנסת אורון, אני רוצה לומר למשפטנים כמה מלים העוסקות בכלכלה. רבותי, אנחנו עומדים בפני בעיה רצינית ואמיתית. אכן, דמי השכירות במדינת ישראל עולים: וגם כשמעפילים ומגיעים לשיאים חדשים, עדיין דמי השכירות אינם הופכים את ענף השכרת הדירות או הבנייה להשכרה לענף כלכלי, שכן התשואות עדיין נמוכות.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בשום מקום בעולם — — —

דן תיכון (הליכוד):

למדינת ישראל מגיעים עולים — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת דן תיכון, מי כמוך יודע, שמחיר הדירות עלה ב — — — אחוזים.

היו"ר ג' מסאלחה:

חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני רוצה להגיד לחברי הכנסת: עוד לא הוצאתי חבר כנסת. אם הסיום יהיה הוצאת כמה חברי כנסת, אני מצטער, אבל אני אעשה זאת.

דן תיכון (הליכוד):

מדינת ישראל והממשלה — אחמול הבעתם אי-אמון בממשלה בשל מחדלי הדיור — רוצות לעודד כמה שיותר בניית דירות להשכרה. אני מניח שבעתיד הקרוב ביותר תבוא לכאן הממשלה ותציע לנו חוק לעידוד בנייה להשכרה. אני אישית חושב שזה אינו פתרון. עמיתי מן המגזר החרדי בבית חושבים שזה אכן הפתרון. אבל שיהיה ברור לך: ביום שאתה מטיל פיקוח מחירים על דמי השכירות, אתה בא ואומר לכל מי שרוצה לבנות להשכרה — אל תעשה זאת, שכן הממשלה מלאימה לך את הרכוש. זו המשמעות היחידה של החוק שמציע חבר הכנסת אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת דן תיכון, מה קורה בשווייץ?

דן תיכון (הליכוד):

תן לי לגמור.

היו"ר ג' מסאלחה:

חבר הכנסת רן כהן, הסכרתי לך קודם.

אלי דיין (המערך):

פה אנשים התעשרו שלא כדין.

דן תיכון (הליכוד):

איש במדינת ישראל עדיין לא התעשר מהקמת דירות להשכרה. אני מכיר הרבה אנשים שרכושם הולאם והם התדרדרו אלי פת לחס. כולנו מכירים את חוק הגנת הדייר.

היו"ר ג' מסאלחה:

חבר הכנסת פורו, אני מבקש שתשב. חבר הכנסת דן תיכון מבקש להסיר את הצעת החוק תשכ"א, של חברי הכנסת אורון, פארס וצבן, מסדר-היום. בבקשה, חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושבי-ראש, אני מבקש להסיר את ההצעה — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לפי איזה סעיף הוא מבקש להסיר?

היו"ר ג' מסאלחה:

יש לו סמכות להציע להסיר, כי סגן השר ביקש להעביר לוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש באופן ברור להסיר את שתי הצעות החוק של חבר הכנסת אורון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני לא מבין את זה. מדובר בהצעות חוק, לא בהצעות לסדר-היום.

היו"ר ד' תיכון:

סגן השר הציע להעביר לוועדה. אם כן, אני מבקש לאפשר לי להציע להסיר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

קריאה:

סגן השר ביקש להסיר את הצעות החוק.

דן תיכון (הליכוד):

הוא לא ביקש להסיר. אדוני היושבי-ראש — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

היו"ר ג' מסאלחה:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש שתשב וקורא אותך לסדר בפעם הראשונה. מה את מבקשת לומר, חברת הכנסת אלוני?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

למיטב ידיעתי, אלא אם כן הרבר תוקן לאחרונה, בהצעות חוק פרטיות לא ניתן מעמד לחבר כנסת יחיד, אלא רק למציע ולשר: יכול להיות שזה תוקן לאחרונה. זה בניגוד להצעות לסדר-היום, ואפילו בניגוד לאי-אמון. אף-על-פי שהצביעו אי-אמון, יש עוד זכות להימנע ולדבר עוד הפעם.

היו"ר ג' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת ויינשטיין, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

חברי הכנסת, בסעיף 137 לתקנון הכנסת, בסעיף קטן (א), נאמר: "חבר הכנסת המציע ינמק בדיון המוקדם את הצעת החוק בתחום של עשר דקות". בסעיף קטן (ב) נאמר: "תמכה הממשלה בהעברת ההצעה לוועדה" — וזה מה שהיה כאן — "או לא נקטה עמדה, רשאי אחד מחברי הכנסת להציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום ולנמק את הצעתו במסגרת של

כארץ ישראל מצב דומה למצב שיש היום — מחסור בדירות והרבה אנשים. המחוקק המנדטורי החקין פקודה, שקראו לה "פקודת הגבלת שכר דירות, 1940". הפקודה עצמה דיברה בסך-הכול, כשלב הראשון, על העדר אפשרות להעלות את שכר הדירה. לאחר מכן החוק הזה נשאר. בתחילת שנות ה-50 אפשרו גם השכרת משנה, בניגוד לרצון בעל הדירה, ומאחר ששכר הדירה בדירות המוגנות הפך לנמוך באופן משמעותי לעומת שכר הדירה המקובל בשוק, הזכות לגור בדירה מוגנת הפכה לנכס כלכלי, התחילו לשלם את מה שקראו אז "דמי מפתח". זה היה בהתחלה מתחת לשולחן, ובשנת 1958 הפך — מעל השולחן. יש דיירים שלקחו את דמי המפתח, הסתלקו להם והשאירו את העזובה הזאת כמרכז ערי ישראל.

מה הבעיה האמיתית? אנחנו היום, במצוקת הדיור הקיימת בישראל, רוצים שכל חדר פנוי וכל דירה ריקה יהיו מושכרים. יש היום עשרות אלפי משפחות בישראל, אנשים מבוגרים יחסית, שילדיהם עזבו את הבית, שיש בדירתם חדר פנוי למשל. משפחה כזאת — — — אדוני היושב-ראש, מפריעים לי מאוד.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת פסח גרופר, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אותי?

היו"ר נ' מסאלחה:

כן, אותך אדוני.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

משפחה כזאת, שיש בדירתה חדר פנוי, עלי-מנת שהיא תהיה מוכנה להשכיר אותו למשפחת עולים, נניח, צריכים להתקיים שני תנאים: התנאי הראשון, ששכר הדירה יהיה כדאי למרות האי-נוחות; דהיינו, ששכר הדירה יהיה סביר, כדי שישתלם להכניס משפחה וזה לבית. התנאי השני הוא ביטחון מוחלט, ואני חוזר: ביטחון מוחלט שהמדינה לא תתערב ביחסים ולא תהפוך את הדייר לשעה למשפחה מוגנת. שאי-אפשר לסלק אותה.

עצם העלאתו של החוק הזה תביא חשש בלב אלפים, שאולי חושבים להשכיר דירה, שמא המדינה רואה את זה כשלב ראשון. כשלב ראשון יקפאו את שכר הדירה, כשלב שני ימנעו את פינוי הדייר, כשלב שלישי הרכוש מולאם, והשלב הבא — אוי ואבוי. לכן, כל מי שאי פעם שקל אפשרות כזאת יברח מהשכרה כמו מאש. אנשים שיש להם דירה ריקה, למשל, ששומרים אותה בשביל הבת או הבן — הממשלה הביאה פה הצעת חוק להפחית את מס ההכנסה כדי לעודד — יירתעו מלהשכיר את הדירה. עצם החשש שחוק הגנת הדייר במהדורה מודרנית עלול לחזור על עצמו, זה גורם מרתיע מאין כמותו. לכן אלה שמציעים את החוקים האלה רוצים בעצם ליצור מצב שיהיו אנשים מחוסרי דיור, מצד אחד, ודירות ריקות או חדרים פנויים מצד שני, כי אנשים פוחדים להשכיר אותם.

קריאה:

אל תדאג.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

ולכן הנזק הוא נזק אדיר, פסיכולוגי, בעצם העברת החוק הזה.

אינני מתעלם מהמצוקה, ואת המצוקה הזאת צריך לפתור בשתי דרכים: הדרך הראשונה — לסכסך את שכר הדירה

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
באיזה אוהלים הם גרים?

דן חיקון (הליכוד):

מה שאם מבקשים ניסיון ב-1985, ואכן הטלנו פיקוח על דמי השכירות. כולנו יודעים שהחוק בתחום הזה לא צלח, וטוב עשתה הממשלה, כחלוף תקופה קצרה, כשהיא באה ולא חידשה את הפיקוח על המחירים, שהרי אין סוף לדרכים שבהן אפשר לעקוף אותו פיקוח שאתם רוצים, ובדרכים חוקיות.

כל מה שאנחנו צריכים לעשות היום הוא פשוט להגדיל את היצע הדירות, ואת זאת תנסה הממשלה לעשות. כל מה שאתם מציעים היום באמצעות הצעות החוק הוא להשיג יעד הפוך. אם אתם רוצים לחבל במאמץ של קליטת העלייה, הטילו פיקוח מחירים על דמי השכירות. זו שטות ואיוולת, וכל כלכלן מתחיל יאמר לכם זאת. אל תעבדו תחת לחץ של אנשים שיש להם בעיה אמיתית.

שמעון שטרית (המערך):

יש כל מיני כלכלנים.

דן חיקון (הליכוד):

את הבעיה הזאת צריך לפתור וחייבים לפתור. מה שאם מציעים לא יביא לפתרון הבעיה, ולכן אני אומר לכם: החוקים הללו ישיגו את המטרה ההפוכה, ואני מבקש מכם פשוט שלא לחמוך בהצעות החוק שלכם. אני מניח שאפשר לקיים דיון מקיף בנושא הזה. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת אברהם פורז רוצה להציע להסיר את הצעת חוק תש"ד.

אליהו בן-מנחם (המערך):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת בן-מנחם, יש ארבע הצעות חוק, הצעות נפרדות באותו נושא.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש פתגם ידוע האומר, שהדרך לגיהנום רצופה כוונות טובות. אינני מטיל ספק ברצון הטוב ובכוונה הטובה של המציעים, ואולם, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לומר היום, שאם יתקבלו, חלילה, ההצעות האלה, ולו בקריאה מוקדמת, הן יגרמו נזק אדיר לציבור שרוצה לשכור דירות, ומייד אסביר לכם מדוע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בגלל זה הבנקים פנו אלינו שנציע את זה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת רן כהן, אני מרשה לך להפריע לי כדי שתחזיר לי מה שעשיתי לך. הפרעת לי, תפריע גם אתה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה דיברת כשאני נאמתי. מרוב שאכפת לך.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

תפריע, אין בעיה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רן כהן.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

בשנת 1940, עם תחילתה של מלחמת העולם השנייה, היה

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין מציע להסיר את הצעת החוק תש"ד, של חבר הכנסת כן-אליעזר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת כן-אליעזר.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק שמטרת בעל ההצעה היא כנה, היא נובעת מתוך ידיעה של הציבור ושל כולנו, שיש מחסור בדירות.

אני מבקש לציין בפני חברי הכנסת את הערכתי מה יקרה לא בעוד שנה-שנתיים, אלא בתקופה הקרובה, אם החוק המוצע יתקבל.

מאחר שהצעת החוק מצטיירת כהצעה — — —

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יהושע מצא, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת יהושע מצא, קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מה יעלה כמחווה של בעל בית שאנחנו מבקשים להניע להשכיר דירות גם להבא? הוא יודע כמו כולנו, שהמחסור בדירות יימשך שנים, משום שעשויים להגיע אלינו מאות אלפי עולים, ויום יום הוא קורא שיש צורך בבנייה של מאות אלפי דירות והמשק איננו מסוגל לבנות אותן. לכן, המסקנה של כל בעל בית שאחם רוצים שישכיר את הדירות שלו, המסקנה שלו תהיה שהפיקות על שכר הדירה איננו הוראת שעה, אלא פיקוח, שאם הכנסת תאשר אותו, הוא יימשך שנים מספר, משום שמטרתם של החוקים הללו היא לגרום להשכרת דירות, וכדי להשכיר דירות צריך שיהיה מחיר נמוך. אם כן, המסקנה של בעלי הבתים במדינה, בעלי הדירות תהיה, שהפיקות הזה הוא פיקוח לשנים.

אם הפיקות הזה הוא פיקוח לשנים, משמעות הדבר היא, ששכר הדירה יישאר נמוך. אחר כך הוא יאמר בלבו: כדי שלא לסלק את הדיירים האלה מהבתים, תצטרך הכנסת צעד נוסף. אם היא עשתה את הצעד הקיצוני הזה של התערבות בשוק הדירות — הצעד הבא שלה יהיה לומר לבעלי הבתים, שלא לפנות את הדירות; הצעד השני של הכנסת יהיה לומר לבעלי הדירות: יש לכם דיירים, אל תפנו אותם. שכר דירה נמוך ולא לפנות — זה הוא חוק הגנת הדייר. בהצעה זאת, רבותי, אתם מובילים לחוק הגנת הדייר, להמתת שוק הדירות.

לכן אני מבקש לקבוע, שהמטרה הקדושה שלכם לא רק שלא תושג, אלא שבקבלתו של החוק המוצע אתם תגרמו לכך שתישארנה דירות ריקות, כי אנשים יעדיפו שלא להשכיר אותן. הם יחששו שהחוק הבא שלנו יהיה חוק שמשאיר את הדיירים בדירות — כל חוזה שתוקפו יסתיים, הדירה תישאר פנויה. יש עשרות אלפי דירות שההורים משאירים אותן לילדיהם לעת נישואיהם. לכן בהצעה זו אתם לא רק פוגעים בשוק הדירות, אלא אתם פוגעים בעלייה, פוגעים בקליטה, ותרחיקו את העלייה מהארץ. זו תהיה התוצאה של החוק המוצע.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת חוק תש"ד, הצעת חוק הפיקות על דמי שכירות של

ישירות. אם המדינה חושבת שיש אנשים שאין ידם משגת והם זקוקים לתמיכה, צריך לסבסד אותם ישירות.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, ומה יקרה? הממשלה תסבסד את הצרכן, הצרכן ייתן לבעל הבית עוד כסף, בעל הבית יעלה את המחיר, וחוזר חלילה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני עוד לא הגעתי לשלב ב'. אני באתי ואמרתי, חבר הכנסת איתן, שאם אתם תפעילו את החוק הזה, יהיו חדרים פנויים לא מושכרים.

קריאה:

כמה זמן הוא מדבר?

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע. חברי הכנסת, אחרי שחברת הכנסת שולמית אלוני העירה, אני קראתי את סעיף 137(א) ו-(ב) לתקנון. מגיעות לו עשר דקות. השעון ממנה עם כל הדיבורים שלכם.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא מגיעות לו עשר דקות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חמש דקות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אתה אל תתווכח. אנא מכם.

חבר הכנסת אברהם פורז, נשאו לך שלוש דקות.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

הדבר השני: מעבר לסבסוד צריך, כמובן, לבנות באופן מסיבי, צריך להקים שכונות קרוונים, דיור זול, ולהגדיל את הכמות המוצעת. רק הגדלת מספר הדירות והמצאי שלהן היא שתביא, בסופו של דבר, להורדת מחירים.

דבר אחרון שאני רוצה לומר: בעלי הדירות המושכרות, גם היום, לאחר שהמחירים עלו כפי שעלו, ונכון שבחלק מהמקרים הם עלו בשיעורים גבוהים מאוד — עדיין התשואה היא בין הנמוכות שאפשר לקבל על השקעה. הבאתי דוגמה, שאם בתל-אביב מחיר חדר ברכישה הוא בסביבות 60,000 דולר, הרי כדי לקבל תשואה צנועה מאוד של 5% בשנה צריך להיות מדובר על 750 דולר בחודש. זה אומנם שכר דירה גבוה, אבל ביחס להשקעה — מסתבר שההשקעה הזאת אינה אטרקטיבית.

עובדה היא שבישראל אין חברות כלכליות וחברות השקעה העוסקות בבניית בתים להשכרה. בנו בנייני משרדים, בנו מבני תעשייה. אין בניינים של חברות כלכליות העוסקות בבנייה להשכרה. החברות "חלמיש", "שקמונה", "עמידר" וכיוצא באלה חברות משכירות דירות שלא על בסיס כלכלי.

לכן — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת ביטון, אתה רוצה לעזור לנוזקים ולמסכנים, אבל בסופו של דבר אתה גורם להם נזק אדיר.

לכן אני מציע להסיר את ההצעה הזאת, לא לקבל את הצעת החוק.

— הצעת חוק הגנת הדייר (הגנה בפני פיגור): מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת:
הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (תיקון — שיפוט אגב גירושין) —

דירות (הוראת שעה), תש"ן-1990, של חברי הכנסת
שולמית אלוני, מרדכי וירשובסקי, רן כהן, דוד צוקר ויוסי
שריד, שמוצע להעבירה לוועדת הכלכלה? זו הצבעה מס' 6.
קריאה:
לוועדת — — —

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדין מוקדם בוועדה — 29
נגד — 22
נמנעים — 1
ההצעה להעביר את הצעת חוק הפיקוח על
דמי שכירות של דירות (הוראת שעה),
תש"ן-1990, לדין מוקדם בוועדה
שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

הי"ר נ' מסאלחה:

בקולותיהם של 29 נגד 22, עם נמנע אחד, אני קובע
שהצעת החוק אושרה, והיא מועברת לוועדת הכנסת, שתקבע
לאיזו ועדה היא תועבר.

חברי הכנסת, מי בעד הצעת חוק תש"ד, הצעת חוק
הפיקוח על דמי שכירות לדירות, תש"ן-1990, של חבר
הכנסת בנימין כץ-אליעזר? זו הצבעה מס' 7.

שושנה ארבל-אלמוזליני (המערך):

העברתה לוועדת הכלכלה.

הי"ר נ' מסאלחה:

יש מתנגדים לכך.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדין מוקדם בוועדה — 34
נגד — 13
נמנעים — 3
ההצעה להעביר את הצעת חוק שכר דירה
(הקפאה — הוראה שעה), תש"ן-1990,
לדין מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת
נתקבלה.

הי"ר נ' מסאלחה:

ההצעה אושרה והיא מועברת לוועדת הכנסת.

חבר הכנסת אורון, האם אתה לא רוצה שנצביע על ההצעה
האחרונה? טוב, זה יורד מסדר-היום.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדין מוקדם בוועדה — 28

יב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום כמשק המדינה (תיקון מס'
12), תש"ן-1990, והצעת חוק התקציב (מס' 2), לשנת
הכספים 1990, תש"ן-1990.

כן הונחו עמודים הבאים להחליף את העמודים המקבילים
להם בהצעת חוק התקציב (מס' 2), וכן הסתייגויות לחקציב
מס' 2. תודה.

הי"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו
היום על שולחן הכנסת:

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, מטעם ועדת הכספים:

יג. הצעת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (תיקון — שיפוט אגב גירושין), תש"ן-1990*

(הצעת חבר הכנסת ח' אורון)

הי"ר נ' מסאלחה:

מחבד להגיש בזה מתייחסת לנושא המוכר של מירון
סמכויות שמתרחש כאשר נקלע זוג למשכר, וכל אחד מבני
הזוג מתחיל לחנן את מהלכיו לקראת אפשרות של הליכים
משפטיים להשגת גט.

בראשית דברי אני רוצה לומר, שאין כוונת הצעת החוק
הזאת לערער בכחיה זה את המצב הקיים היום, המשאיר את כל

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום:
הצעת חוק תרל"ו, של חבר הכנסת חיים אורון: הצעת חוק
שיפוט בתי-דין רבניים (תיקון — שיפוט אגב גירושין),
תש"ן-1990, בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שאני

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת גמליאל, העובדה שתמיד האחד יעדיף את המקום האחר — — —

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת גמליאל, עם כל הכבוד לך, כמה קריאות ביניים אתה יכול לקרוא?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

העובדה שתמיד האחד יעדיף את המקום האחר מחייבת את המחוקק לקבוע סדר בעניין הזה, ואני אומר פעם נוספת, שהצעת החוק אינה קובעת מראש היכן יידון העניין, אבל היא מונעת את האפשרות של אותו ריב סמכויות מפורסם — ואני חושב שגם אתם צריכים לתמוך בכך — שהוא פתח לצער, למצוקה, לעוגמת-נפש ולהוצאות, נוסף על כל אותם דברים הכרוכים בלאו הכי במקרי גירושין רבים.

אני פונה לחברים להצביע בעד הצעת החוק בקריאה טרומית, ולאפשר לוועדה לבחון אותה, לתקן אותה, או להוסיף עליה, ולהוציא מתחת ידיה חוק שייכלל בספר החוקים שלנו. אין זה חוק אנטי-דת.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת חיים אורון. ישיב כבוד השר לענייני דתות. בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה שר הדתות ולא שר המשפטים?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
מדובר בתי-דין.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם בכת"מ משפט.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעה זו באה להכניס שינוי יסודי בתחום המוסדר זה עשרות בשנים כפי שהוא מוסדר.

אין לי ספק שכוונותיו של חבר הכנסת אורון טובות מבחינתו שלו. הוא רוצה למנוע את מה שידוע כמירוץ סמכויות בין בתי-המשפט. זו סוגיה כאובה, ידועה לכל משפטן, לכל עורך-דין, לכל בני זוג שהגיעו להתדיינות.

חבר הכנסת אורון, על-פי המצב המשפטי כיום, יש לבית-הדין הרבני סמכויות ייחודיות בנושאים הבאים: לפי סעיף 1 לחוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג — 1953, ענייני נישואין וגירושין של יהודים בישראל, ארחי המדינה או תושביה, יהיו כשיפוטם הייחודי של בתי-הדין הרבניים. לפי סעיף 3, הנושה לבית-דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, אם על-ידי האשה ואם על-ידי האיש, יהא לבית-הדין הרבני שיפוט ייחודי בכל עניין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הוגג. זה הסעיף שאליו מכוון חבר הכנסת חיים אורון. הגישה היהודית לבית-דין רבני תביעת מזונות שלא אגב — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

רגע אחד, אדוני השר. חבר הכנסת יאיר לוי, אם תיגש שוב לדרכן של הנואם, אדחה את ההצבעה או אכריז על הפסקה. לא כך מתנהגים.

ריני האישות במסגרת בתי-הדין הרבניים. הצעת החוק מנסה להתגבר על בעיה שפסיקות רבות של שופטים רבים עסקו בה. כאשר מתרחש האירוע הקשה הזה בחיי המשפחה והיא נתונה כמצב משברי, כל אחד מבני הזוג מתכנן מהלכים קדימה וחושב באיזו מסגרת הוא ישר את מעמדו כיחס לבן או לבת זוגו, בהתדיינות לא על הגט עצמו אלא על נושאים הכרוכים בגט.

יש מקרים — ונושא זה צוין לא אחת בפסיקות — שבהם אחד מבני הזוג פונה לבית-המשפט המחוזי בנושא מזונות, עוד לפני שהוגש גט, וכך הוא יוצר תהליך של קביעת עובדות, לא רק משפטיות, אלא גם רגשיות ואחרות, בין בני הזוג, שעה שיכול להיות שכל האירוע הזה היה מתפתח בצורה שונה, לולא חשב כל אחד מבני הזוג באיזו מסגרת יהיה מצבו עדיף.

הצעת החוק הזאת באה לומר דבר פשוט ועקרוני: כאשר מתקשש התהליך הזה, אם שני בני הזוג הסכימו שכל הנושאים הכרוכים בתהליך הגירושין יתבררו בבית-הדין הרבני, הם יתבררו בבית-הדין הרבני. אם קיימת מחלוקת בין בני הזוג בנושא זה, לא יהיה מצב שבו בן זוג אחד פונה לבית-הדין הרבני וכן הוגש השני פונה לבית-המשפט האזרחי, וכך מתחיל ריב סמכויות שלעיתים נוצרות תקלות משפטיות במציאות הלא-ברורה הזאת.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אם אחד מבני הזוג לא יסכים, שניהם חייבים לפנות לבית-המשפט האזרחי?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם אחד מבני הזוג לא יסכים, כבוד חבר הכנסת גמליאל, שניהם ילכו לבית-המשפט האזרחי — — —

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

רגע אחד, תן לי לומר את דברי.

זאת משום שזה המצב הקיים גם בנושאים אחרים, שאינם כרוכים בתביעת הגירושין. גם בנושאים אחרים יכולים בני הזוג לבחור בקיום ההתדיינות ביניהם בבית-הדין הרבני, למשל בנושא האבהות, אבל אם הם לא הגיעו להסכמה ביניהם, הנושא נדון בבית-המשפט האזרחי. למה נושאים הכרוכים בתביעת הגירושין חייבים להידון אוטומטית בשתי האינסטנציות, שלעיתים פועלות באופן לא-מתואם ויוצרות מתח רב נוסף בין בני הזוג?

אינני רוצה להאריך בדברי.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

תאמין לי שאם הם הולכים להתגרש, הם לא יסכימו ביניהם.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת גמליאל, יש זוגות רבים שהולכים להתגרש ומסכימים ביניהם בעניין זה, ומי כמור יורע, שכל הנושאים התלולים ועומדים ביניהם יתבררו בבית-הדין הרבני. לעומת זאת יש זוגות שאינם מסכימים, ואז מה קורה? כל אחד מהם מושך לכיוון אחר, ואותו דיון מתנהל בשני מקומות, בהוצאות עצומות, במתח רב, בתרגילים הרדיים בין שתי האינסטנציות. זה מה שאחם רוצים? זה מה שעוזר?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

— הצעת חוק שיפוט בתידין רבניים (תיקון) — שיפוט אגב גירושין; הצעה לסדר-היום —

העניינים הכרוכים בחביעת הגירושין הם מזונו, משמורת קטינים, ענייני ממון, שאלות רבות. השכל הישר וההיגיון מחייבים שהעניינים הכרוכים בחביעה ונלווים אליה יידונו עלידי אותו פורום, קרי עלידי בתידין הרבני. אם אתה דורש הסכמה, בוא נהפוך את הסדר, שיש צורך בהסכמה של שניהם כדי להגיע לבית-המשפט המחוזי. הרי אותו היגיון יכול לאפשר את ההיפך בדיוק, אלא שיש כאן רצון לגמד ולצמצם את סמכותם של בתידין הרבניים. אין לזה כל הצדקה, לא עניינית ולא משפטית, ולכן אני סבור שההצעה הזאת איננה יכולה להתקבל.

אני מציע להוריד את ההצעה של המציע מסדר-היום.

היו"ר ג' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אנחנו מצביעים על הצעת חוק תל"ר, הצעת חוק שיפוט בתידין רבניים (תיקון) — שיפוט אגב גירושין, התש"ן — 1990, של חבר הכנסת חיים אורון. זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת	
החוק לדיון מוקדם בוועדה	19 —
בעד ההצעה להסיר את	
הצעת החוק מסדר-היום	25 —
נמנעים	אין —

ההצעה להסיר מסדר-היום הצעת חוק שיפוט בתידין רבניים (תיקון) — שיפוט אגב גירושין, התש"ן — 1990, נתקבלה.

היו"ר ג' מסאלחה:

19 קולות בעד, 25 נגד, ואני קובע שהצעת החוק לא התקבלה.

יד. הצעה לסדר-היום

תיקון ההכרזה על מצב חירום, שנתקבלה במועצת המדינה הזמנית מיום 19 במאי 1948

בנושאים מסוגים שונים, למשל, גם לצורך דברים מאוד מאוד פרוזאיים, כמו הסדרת בתי-מטבחים, הספקת לחם, צבעי מאכל, כל מיני סוגיות מן הסוג הזה, שאין להן ולא כלום עם מצב ביטחוני או עם מצב חירום.

ההצעה שלי באה לבטל את הנוסח המקורי של הכרזה על מצב חירום, ולקבל נוסח חדש, שיהיה מסווג בכמה דברים. הביטול ייכנס לתוקפו, כמובן, רק בתוך פרק זמן מספיק כדי לאפשר לממשלה להיערך לקראת הביטול, וההחלטה החדשה חקבע, שמצב החירום מתייחס למצב הביטחוני, להגנת המדינה ולביטחון הציבור, ויסייג את סעיף 9, או את ההכרזה על-פי סעיף 9, למטרות הללו בלבד. נוסף על כך, הצעה שלפיה תקבל הכנסת הודעה מהממשלה על שימוש בסמכות לפי סעיף 9 לפקודת סדרי שלטון ומשפט.

חברי הכנסת, ההכרזה על מצב חירום ולבטית לשני נושאים עיקריים. הנושא האחד, שמכות סעיף 9 לפקודת סדרי שלטון ומשפט מותר להתקין תקנה לשעת-חירום, כאשר יש הכרזה על מצב חירום. הנושא השני הרלבנטי הוא, שיש כמה חוקים העומדים בתוקפם כל עוד עומדת בתוקפה הכרזה על מצב חירום. לשני הנושאים האלה אנחנו צריכים להתייחס

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

הגישה אשה יהודייה לביתדין רבני תביעת מזונות שלא אגב גירושין נגד אישה היהודי או נגד עיזבונו, לא חישמע טענת התובע, שאין לביתדין רבני שיפוט בעניין.

למעשה וההצעה שלך, חבר הכנסת אורון, באה לבטל את סמכויות השיפוט הייחודיות של בתידין הרבניים בנושא כל כך חשוב, שהוא כמובן גירושין. זה ישנה את הסטטוס קוו, אנטה, שהיה הבסיס לכל ממשלות ישראל: ממשלות המערך, ממשלות הליכוד, ממשלת האחדות הלאומית והממשלה הזאת. ולמה? מפני שהיטיבו להבין, שיש נושאים מסוימים שטיבם וטבעם מחייבים שידונו בבתידין רבניים, כי ההלכה שעל-פיה הם נדונים היא ההלכה היהודית, והבקאות והמומחיות בנושאים הללו הן של בתידין הרבניים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אין שוויון לנשים.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

חברת הכנסת אלוני, זו שאלה, אבל ההלכה הגיעה למסקנה הזאת לא חלילה משום פגיעה במעמד האשה ולא משום שלילת כבוד האשה, אלא מפני שהשיפוט נתפס בהלכה כדבר הנתון לדיינים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

גברתי, אם את רוצה לשנות את כל היהדות מיסודה, את צורקת. בעניין הזה מעמדה של האשה בישראל ובהלכה היהודית הוא מן המכובדים ביותר. כדאי שהכנסת הנכבדה תדע, שלפי הרמב"ם חייב אדם לא רק לאהוב את אשתו אלא לכבד אותה יותר מגופו, מה שלא מצאתי בשום שיטת משפט. תהיי בטוחה שכן נוהגים רבבות יהודים.

היו"ר ג' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום מס' 3537, בנושא: תיקון ההכרזה על מצב חירום, שנתקבלה במועצת המדינה הזמנית מיום 19 במאי 1948 — של חבר הכנסת שמעון שטרית.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום 19 במאי 1948 החליטה מועצת המדינה הזמנית בדיון קצר, אבל מוכן מאלי, שצריך להכריז על מצב חירום לפי סעיף 9 לפקודת סדרי שלטון ומשפט. למען ההיסטוריה והפרוטוקול, אני קורא לפניכם את ארבע השורות שבהן הוכרעה השאלה הזאת. ראש הממשלה דוד בן-גוריון מציע לקבל את ההצעה דלהלן: "בתוקף סעיף 9(א) לסדרי שלטון ומשפט, התש"ח — 1948, מכריזה בזה מועצת המדינה הזמנית, כי במדינה קיים מצב של חירום. הצבעה: ההצעה התקבלה".

מאז התקבלה ההכרזה הזאת עברו 42 שנים. הנסיבות המדיניות, הנסיבות הביטחוניות, הנסיבות החברתיות הכלכליות של מדינת ישראל השתנו באופן קיצוני. במשך השנים השתנו תקנות שעת-חירום מכוח סעיף 9 בהכרזה הזאת

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. ישיב כבוד שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדינת ישראל מתמודדת שנים רבות עם היותה מדינה דמוקרטית בעלת משטר קונסטיטוציוני המתאים למדינה מערבית וחופשית מול עובדת הימצאה במצב מלחמה פורמלי, ולעתים גם מעשי — גם אל מחוץ לגבולותיה, כלפי התקפות הבאות משם, גם בהתמודדות מול ארגוני טרור וגם בתוך גבולותיה. אין פתרונות קלים בהתמודדות הזאת.

מאז קום המדינה, מאז שנת 1948, עת הוחלט על מצב חירום במדינה מתוקף פקודת סדרי השלטון והמשפט מתקיים מה שנקרא מצב חירום על-פי אותה פקודה, ומכוחו באמת מוסמכת הממשלה להתקין על-פי סעיף 9 תקנות שעת-חירום.

אין ספק, שצריך וראוי להשתמש בתקנות אלה רק למטרות הכרחיות וחיוניות. אין ספק, שאסור להשתמש בתקנות אלה כאשר יש אמצעים אלטרנטיביים של חקיקה רגילה, ועל כך הוזכרו רק לאחרונה על-ידי בית-המשפט העליון בשבתו כבית-דין גבוה לצדק. אין ספק, שצריך להשתדל בכלל להימנע מהתקנת תקנות הגוברות על חוקים, לא רק מכוח הפקודה הזאת. אכן, הממשלה הציעה לאחרונה לכנסת, והכנסת כבר קיבלה בקריאה ראשונה, הצעת חוק לתיקון חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, סעיף 46 לאותו חוק, ששם היתה סמכות כזאת לממשלה, ואנחנו מיומנתו הצענו לוותר עליה.

למרות הדברים האלה, אני מבקש להבין שהשאלה איננה קלה כלל ועיקר. גם הצעתו של חבר הכנסת שטרית איננה הצעה ההופכת את המצב מיסודו בכך שמחר לא יהיה מצב חירום. הוא מציע שגם למחרת יהיה מצב חירום, אלא שהוא יצומצם לעניינים של הגנת המדינה, המצב הביטחוני וביטחון הציבור. למשל, לא יהיה בו היעד של הבטחת שירותים חיוניים, שהוא יעד שקיים היום בפקודת סדרי השלטון והמשפט.

אני רוצה לשאול שאלה. אם החלטנו מה שהחלטנו לפני זמן קצר לגבי פיקוח על מצרכים ושירותים, ואם הכנסת תקבל את ההצעה ואם נשנה גם את החוק הזה, מה יקרה כאשר הממשלה צריכה לקבל החלטה כלילה לגבי מחירים למחרת בבוקר, אגב פיתוח, אגב שאלות של מלאי, ואין אפשרות, כמובן, להודיע על קביעת מחירים בהודעות מראש, שמה יאגרו מלאי? צריך להבטיח שירותים חיוניים במצב של חירום. למשל, מצב חירום שאיננו מלחמתי, כמו עלייה, גם בית-המשפט העליון, חבר הכנסת שטרית, קבע שאספקת צורכי דיור או תעסוקה, למשל, לעולים נכנסת בהחלט לגדר מה שהפקודה מגדירה היום כאספקת שירותים חיוניים.

נניח שאנחנו מגיעים למצבים כאלה, ואין זו שאלה תיאורטית, אנחנו עומדים בפני מצבים של חירום, לא של ביטחון בלבד, בכל הקשור לעלייה, ואם באספקת זה: לא אחר לא יהיו אפשרות או זמן לחוקק חקיקה רגילה, האם נכו דווקא בימים אלה להישאר בלי הסמכות הזאת בידי הממשלה?

שמעון שטרית (המערך):

אפשר לחוקק ביום אחד.

שר המשפטים ד' מרידור:

יום אחד או שבוע — זה נכון שאפשר, אלא שי יש שאלות שאינן קשורות דווקא באורך התקופה אלא בכך שאו זה מפרסם

בריון היום. ההצעה שלי אומרת, שאם אנחנו נותנים פסק-זמן לממשלה להיערך לקראת זה, אפשר להתמודד עם הסוגיה של אותם חוקים שקובעים שהם קיימים כל עוד קיימת הכרזה על מצב חירום.

אשר לנושא תקנות שעת-חירום, בלא-הכי מקובל היום להתקין תקנות שעת-חירום רק בנושאים הקשורים באמת להגנת המדינה ולביטחון המדינה.

אני רוצה להזכיר, שלא אחת הביע בית-המשפט העליון תרעומת, אולי אפילו תרעומת קשה, על כך שמשתמשים בחקיקת חירום, בתקנות חירום, לצורך הסדרה של עניינים לכללים רגילים.

למען הסדר אני רוצה להזכיר את פסק-הדין בעניין עיריית פתח-תקווה נגד שר החקלאות, וגם את פסק-הדין בעניין היועץ המשפטי נגד אוסטרייכר. היתה פסיקה שהתלבטה בשאלה הזאת, למשל, כאשר השתמשו בתקנות חירום לעניין ייצוא יהלומים — פסק-דין רוזן; היתה פסיקה שהתלבטה בשאלת שימוש בתקנות שעת-חירום לעניין צווי ריתוק של עובדים, כמו בפרשת המוסד לביטוח לאומי נגד שר העבודה; וכמובן, איך לא נזכיר את הפרשה האחרונה בעניין תקנות שעת-חירום בנושא זירוז הבנייה — פורו נגד ממשלת ישראל — שבפסק-הדין שניתן לפני כשבועיים, ב-17 ביולי, פסק-דין מלומד שפירש את הנושא, פסל בית-המשפט את תוקפן.

ההצעה שלי הולכת בכיוון של תיקון ההכרזה עצמה. מונחת לפני הכנסת הצעת חוק — שאני חתום עליה יחד עם אחרים, ובראשם פרופסור רובינשטיין, שיום את הצעת החוק — הגורסת הבחנה בין הכרזה על מצב חירום מיוחד לבין הכרזה על מצב חירום רגיל. אני חושב שניתן לפתור את העניין עוד יותר מהר, בדרך של תיקון ההכרזה עצמה. אני חושב שיש כזה משום זירוז החשיבה בנושא הזה. שר המשפטים זוכר שכבר פניתי אליו מעל הבמה הזאת לשקול את העניין הזה ולהביא לנו הצעה. אני רואה בהעלאת הנושא הזה היום דרך לשים על סדר-יומה של הכנסת טיפול בנושא חשוב. עברו 42 שנה, כדאי שנשתדל להחליט את מערכת החקיקה שלנו, גם מערכת החקיקה לשעת-חירום, כדי שתהיה תואמת יותר משטר דמוקרטי, שלמעשה לא נמצא במצב של מצוקה מיידית. ברור שבמצב של מצוקה מיידית, שקשור בביטחון המדינה, אינני מציע תיקון כלשהו, אינני מציע להתפרק משום סמכות שהיא, וכל המערכות הקיימות יישארו בתוקפן.

הערה אזורונה. אני רוצה להזכיר, שחקיקת חירום במדינת ישראל מתחלקת לשלושה סוגים. יש תקנות ההגנה הקיימות בלי קשר להכרזה על מצב חירום. להן צריך לעשות רכיזיה מסיבות אחרות, אבל הן עומדות בתוקפן בלי שיהא צורך שהן יושפעו כתוצאה מהצעת.

שנית, יש תקנות שעת-חירום, כפי שהזכרתי. אם התיקון של ההכרזה הזאת יתקבל, הרי אפשר להתקין אותן רק בתחומים הקשורים בביטחון המדינה ובהגנתה.

הנושא השלישי שהזכרתי הוא חקיקה שהמשך חוקפה תלוי באותה הכרזה. בנושא הזה, באותו פסק זמן שאנחנו נקבע — אם צריך יותר משלושה חודשים יהיה יותר משלושה חודשים — יהיו דיון וכדיקה, ואז אפשר יהיה לקבוע את הדרך שבה מתמודדים: או להוציא את הסעיף שמחייב את ההכרזה או לתקן את החוקים, בהתאם למה שייקבע.

לכן אני מציע להעמיד על סדר-יומה של הכנסת לדיון את נושא תיקון ההכרזה. תודה רבה.

שמעון שטריו (המערך):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, מי בעד ההצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת שמעון שטריו לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט?
ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 14
נגד — אין
נמנע עים — אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוקה,
חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
אני ומצפה את קולו של חבר הכנסת עזרן. אני קובע שכעת
ההצעה זהצביעו 15, אין מתנגדים ואין נמנעים. ההצעה תועבר
לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

מראש את כוונתך, ובזמן הידיעה על כוונתך וטרם ביצועה יכולים להיעשות במשק דברים שיסכלו את כל כוונתך. תאר לך, למשל, שפיוח היה מצריך הודעה כזאת ופיקוח כזה. תודיע: מחרתיים אני עושה פיוח, ואני מבקש לדון בכנסת. או, למשל, קביעת מחירים, שאצל אנשים פירושה אפשרות למכור מלאי או לאגור מלאי. לכן החובה של הממשלה במקרים חריגים וקיצוניים להשתמש בתקנות שעת-חירום או בתקנות פיקוח על מצרכים ושירותים נשאות גם במדינה תקינה לגמרי.

מכיוון שהעניין ראוי בהחלט לדיון והוא איננו פשוט, וגם לא נראה לי שמליאת הכנסת היא המקום הנכון לדון בו, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט; לדעתי זה גם הפורום מתאים בגלל אופיו. הוועדה תדון, ייתכן שתשמע אנשים שונים מהממשלה ומגופים אחרים, ואם תתגבש איזו הצעה תוכל להגיש הצעה מסודרת למליאה. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. חבר הכנסת שטריו, האם אתה מסכים?

טו. הצעה לסדר-היום

הזדהות ברורה וגלויה עם אש"ף: בוועידת התנועה המתקדמת לשלום

על-פי הכללים שנקבעו בשעתם בכנסת, בהתייחסות לחבר הכנסת כהנא, להיות שותף בבית הזה כנציג נאמן במדינת ישראל.

על כן אני מבקש לקיים דיון על הנושא הזה במליאת הכנסת, או לחלופין בוועדה המתאימה, כדי להסיק את המסקנות הנדרשות, וכדי שלא ייווצר מצב שבו אנחנו יכולים לעבור לסדר-היום על הזדהות של תנועה שלמה, באופן גלוי ובוטה, עם אש"ף, תנועת הטרור, שכל מגמתה הרס מדינת ישראל.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. ישיב שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כזכור לחברי הבית, כטרם הבחירות האחרונות עמדה שאלה בפני בית-המשפט העליון, אחרי החלטת ועדת הבחירות המרכזית, האם לפסול תנועה מסוימת על-פי חוק-סוד: הכנסת וחוק הבחירות לכנסת, מלהשתתף בבחירות משום שהיא, כך לפחות נטען, איננה מקיימת את התנאים הנדרשים על-פי אותו חוק; דהיינו, יש בה, או בהתנהגותה, או במטרותיה, או במעשיה, במפורש או במשתמע, שלילת קיומה של ישראל כמדינתו של העם היהודי.

עלתה שם גם השאלה של הזדהות עם ארגון אש"ף, והעניין נדון בהרחבה. נפסק על-ידי בית-המשפט העליון, ברוב של שלושה שופטים כנגד דעתם של שני שופטים, שאותה תנועה תוכל להשתתף בבחירות לכנסת, וכך היה.

אנחנו מתירים את ההשתתפות בבחירות לכנסת על-פי החוק. מוכן שבשאר מחקקים גם בכנסת וגם מחוצה לה חופש ביטוי. מוכן גם שלחופש הביטוי יש גבולות הנקבעים בחוקים השונים, גבולות הבאים להגן מפני פגיעה באינטרסים ובערכים חשובים אחרים של המדינה. בוודאי אין להתיר חופש ביטוי

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום 35, הצעה לסדר-היום מס' 92: הזדהות ברורה וגלויה עם אש"ף: בוועידת התנועה המתקדמת לשלום — מאת חבר הכנסת חנן פורת, בכקשה.

חנן פורת (המפלגה הדו-זית הלאומית):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, במאורעו של ימים אלה מתגמדים? באורה דברים, שלפני שבועיים היו נראים לנו מרעישים ועומדים ברומו של עולם. אף-על-פי-כן, דומני שאיננו יכולים לו בבור לסדר-היום על הדברים שהוזכרו בוועידתה של התנועה המתקדמת לשלום, שם שכל כולו לעג עצמי, מי שחזה ומי עצפה בעדויות מן הוועידה הזאת כפי שהובאו אלינו בטלוויזיה. זיה יכול היה להבחין ללא כל מאמץ, שהוועידה הזאת הייתה: ועידת אש"ף במלוא מובן המלה; הייתי אומר, כלשון הצבאי: — "אשכרה" אש"ף.

בוועידה הזאת נקרא מכתב ברכתו של ערפאת לקול תשואות ההמון, וכל אימת שהוזכר שמו של אש"ף, הוזכר שמו של ערפאת, הי כל ונוכחים מוחאים כפיים כשהם מתאמצים, מחרים מחזיקים זה אחר זה כמאמץ לגלות יותר התרפסות, לגלות יותר הודוה.

דומני שמעבר לשאלות החוקיות שיש בדבר, ואינני רוצה לנגוע בהן כאן, יש כאן ביטוי ציבורי, שאי-אפשר בשום פנים ואופן להשלים א תו במדינת ישראל ובהתייחסות לאזרחי ישראל.

אני סבור ש: דבר הזה מחייב מסקנות הנוגעות לשאלה שכבר עמדה על י וזריימה של הכנסת, וגם על סדר-יומן של הוועדות המתאימות לכך, בדבר יכולתה של התנועה המתקדמת לשלום להיות שותפה בבית הזה.

אני סבור, וי שמי שמבטא בגלוי את הזדהותו, את תמיכתו במנהיגותו של אש"ף, איננו ראוי, על-פי כל אמת מידה וגם

המשפטי לממשלה. אני מניח, שאם יש תלונה, היא תיחקר בדרך המקובלת.

מדינת ישראל צריכה להיות מסוגלת להגן על עצמה מפני תנועות או מעשים שיש בהם כדי לסכן את קיומה וביטחונה. חופש הביטוי, כפי שנאמר פעמים רבות, איננו מרשם להתאבדות לאומית.

לא אכנס כאן לדיון בנושא שהוא מושא תלונה וחקירה משטרתית. אני מציע שהנושא יידון, אם הוגשה עליו תלונה, בדרך המקובלת. אבל מכיוון שלנושא בדרך שהוצג על-ידי המציע חבר הכנסת פורת יש גם השלכות רחבות יותר והיבטים רחבים יותר, הייתי מציע, בהסכמת חבר הכנסת פורת, כי הנושא יועבר לדיון בוועדה של הכנסת. אם חבר הכנסת פורת מציע ועדה כלשהי, אשמח לשמוע מהי הצעתו. יכול להיות שוועדת הפנים היא הוועדה המתאימה. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, כבוד השר. חבר הכנסת פורת, אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. זו הצבעה מס' 11.

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	— 8
נגד	— אין
נמנעים	— 1
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.	

אם תוצאתו היא פגיעה ממשית בקיומה ובביטחונה המידי של המדינה. מוכן שאין להתיר חופש ביטוי כאשר התוצאה היא פגיעה חמורה בשמו הטוב של אדם. ואם יש חופש ביטוי יש מחיר שמשלם מי שעובר על הלא הזה, על-פי מה שנאמר בחוק איסור לשון הרע, או על-פי מה שנאמר בחוק הגנת הפרטיות. המתח המתמיד בין חופש הביטוי מצד אחד לבין ערכים חשובים אחרים מצד שני, אין להימלט ממנו. הוא חלק בלתי נפרד ממרקם החיים ומהווייתנו כמדינה חופשית.

מהו אש"ף — אין אני צריך לחזור ולומר כאן. הוא ארגון שהוכרז על-ידי ממשלת ישראל, על-פי הפקודה למניעת טרור. כארגון טרוריסטי כמשמעותו באותה פקודה. מה מטרותיו של הארגון. אנחנו יודעים. את דרכיו אנחנו רואים ומרגישים. לכן הודעות עם ארגון כזה מהווה עבירה על-פי החוק במדינת ישראל.

בסעיף 4 לפקודה למניעת טרור מ-1948 נאמר, בסעיף קטן (ז): העושה מעשה שיש בו גילוי של הודעות עם ארגון טרוריסטי או אהדה אליו בהנפת דגל, בהצגת סמל או סממה, או בהשמעת המנון או סממה, או כל מעשה גילוי דומה, המגלה בכירור הודעות או אהדה כאמור, והכול במקום ציבורי, באופן שאנשים הנמצאים במקום ציבורי יכולים לראות או לשמוע גילוי כזה של הודעות או אהדה, ייאשם בעבירה, ובצאתו חייב בדין יהיה צפוי לעונש מאסר של עד שלוש שנים, או לקנס כאמור בחוק, או לשני העונשים כאחד.

נאסר גם, בהמשך הפקודה, כזכור לחברי הבית, לקיים בידועין וללא סמכות כדין מגע בארץ ובחוץ-לארץ עם אדם הממלא תפקיד בהנהלה, במועצה או בגוף אחר של ארגון שהממשלה הכריזה עליו שהוא ארגון טרוריסטי, וכן הלאה, ככתוב באותו חוק.

הודעות עם ארגון אש"ף היא מעשה עבירה. לא זכיתי לראות את כל הגילויים שעליהם דיבר חבר הכנסת פורת ולא שמעתי על כל הכרוך בהם. נאמר לי כי הוגשה תלונה בעניין זה על-ידי אחד מחברי הבית, הנמצא באולם, למשטרה או ליועץ

טז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 34). תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 30), התש"ן — 1990.

יז. הצעה לסדר-היום

עתידי של חופש הביטוי

לא יכולתי לאחל לעצמי. מצד אחד חוקי החירום, ומצד שני, המציאות שבה אנחנו חיים. בין שני הקטבים האלה, אני בכל זאת רוצה לזעוק את זעקתו של חופש הביטוי, והייתי מוסיפה: חופש היצירה. זאת, בעקבות כמה אירועים שאירעו בתקופה האחרונה, חלקם על-ידי ציבור שמה שבא לידי ביטוי בזכות חופש הביטוי לא נעם לאוזניו, וחלקם על-ידי הממשלה, שמה שהתבטא בחופש הביטוי נראה לה כעלול לערער את הביטחון שלנו.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 3607, בנושא: עתידי של חופש הביטוי — מאת חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, זימון מוצלח יותר משתי ההצעות לסדר-היום שקדמו להצעת

מקרה אחרון, עוד יותר מזעזע — לא אכנס לפרטים, כי מקרה זה נדון גם בבית-המשפט, זה עניין מאסרו וחקירתו של המשורר שפיק חביב מדי-רחנא. היות שזה באזורי, בסך-הכול מרחק נסיעה של 40 דקות מבית, מצאתי לנכון לבקר בביתו. כידוע, אני מבקרת באזור הזה כמעט מדי שבוע. אני מבקרת בכפרים ומנסה לסייע. על מה נעצר שפיק חביב? במשך שנים הוא כותב שירים למגירתו. השירים נחפרסמו בעיתונות, עברו את הצנזורה. עכשיו, כאשר הודפסו השירים בספר "החזרה אל העתיד" — הספר נדפס: הוא בדרך כלל שולח את ספריו כמתנות — מישוה חשב שיש בשירים האלה משום הסתה. אני רוצה להיכנס לחוכן.

כל המקרים שצינתי נוגעים לישראלים, לאנשים בתחום "הקו הירוק". עם כל הבעייתיות, וקיימת בעייתיות, אנחנו חייבים לנהוג בתבונה. אף שיכול להיות גבול דק בין הסתה לבין ביטוי של תחושות, יש אפשרות ביטוי אותן תחושות, משום החשיבות של חופש הביטוי.

לא אאריך בדברי, כי יש לנו יום גדוש, בכל זאת אני רוצה לצטט — דווקא לאזוניך, אדוני שר המשפטים — מדבריו של בגין בשנת 1953, כאשר עמדו לאסור את המשך פרסומו של העיתון "חרות". פנה אז בגין אל הממשלה, שאז הייתה בראשותו של בן-גוריון, ואמר: "אם בהודעותינו לציבור תהא הפרת חוק, תהא זו זכותם או חובתם לתבוע את האחראי להן. ואם לא תלכו בדרך המשפט, אלא תעשו מעשי שרירות, בכוח חוקים שהוטלו על עמנו בתקופת השעבוד — נתבע אנחנו אחכם לדין — — בסמכותו של אזרח חופשי הריני אפוא להזהיר את הממשלה מפני מעשי שרירות ורדניים, הפוגעים בזכויות היסוד ובחופש הביטוי של האדם והאזרח".

אני רוצה להזכיר פרשה נוספת, אני עושה זאת משום שאני רואה בדברים האלה חשיבות גדולה מאוד. אני רוצה להזכיר לנו, לחברי הכנסת, את הוויכוח שלנו בנושא של כהנא. הייתי בין הראשונים שזעקו לעניין, שנה לפני שהסרנו את חסינותו. פניתי אז ליועץ המשפטי, והיועץ המשפטי ענה לי. אחר כך הוא אמר אותם דברים בשנת 1983, בנאום חשוב מאוד, לדעתי. הוא עמד על הפרובלמטיקה של הצורך בשמירה על חופש הביטוי. יש כעצם זכות בסיסית לאדם — לשמור על כבודו. זאת זכות שאסור שיהפכו אותה מעניין שבזכות לעניין שבחסד.

הנושא מורכב מאוד ובעייתי מאוד. אני רוצה להזכיר עוד מקרה אחד ועוד התבטאות אחת. זה מקרה שאני אומרת עליו, אם כבר — אז כבר. אם כבר מגבילים חופש ביטוי — וחבל שחבר הכנסת העצני יצא — אני מוצאת בעיתון "מולדת", מס' 17, ממרס 1990, ביטויים שמתייחסים להפגנה של "שלום עכשיו", סביב חומות ירושלים. ידועה עמדתו בעניין הזה, אבל אני מוצאת שכתוב: "בין אלפי הנגיפים המורעלים היו שם ראשי 'שלום עכשיו' צלי אל-רשף, עבד אלוהב דראושה, דאוד אבר-צוקר, וכמוכן — פייסל אל-חסייני". ולאחר מכן כתוב: "לאחר שכל המוגלה התקבצה במקום אחד ונוצרה דלקת אש-פיסטית חמורה, היה צריך לטפל בה. דקירות המחט לא איחרו לבוא: קליעי גומי דוקרניים של שוטרי ישראל הצליחו להבקיע חור בעור זורם המוגלה פרץ החוצה, נול ירד לו מירושלים והתפזר ברחבי הארץ ואף טפף אל מעבר לים. עלימנט להקדים רפואה למכה, כדאי שמשטרת ישראל לא תאפשר עוד את התקבצות כל הבקטריות במקום אחד, כדי שלא תיווצר מורסה מוגלתית, שעלולה להדליק את כל הגוף, להחליאו ולהחלותו". זה כנראה מותר. כאן אין שום הסתה.

שר המשפטים אמר כרגע, בסוף דברי תשובתו לחבר הכנסת חנן פורת, שחופש הביטוי אינו מרשם להתאבדות לאומית. ואכן, חופש הביטוי הוא עניין מסוכן. המציאות של שנים רבות, שנות קיומה של מדינת ישראל, שיעברו ועובדות עלינו כעצם המאבק להבטחת קיומנו, והמציאות של חוקי החירום, כתוכנם גם של הצנזורה הצבאית, שתוארה כאן על-ידי חבר הכנסת שטרית — הן אינן רקע נוח לשמירה על חופש הביטוי. עם זאת, זה מחייב אותנו למאבק בלתי פוסק, משום שחופש הביטוי וחופש היצירה נמנים עם אושיות החברה המרכזיות שלנו כחברה דמוקרטית. עלינו להמשיך להתמודד עם הנושא.

חוסנה של חברה נמדד ביכולתה לשמור על חופש הביטוי והיצירה של אזרחיה, ביכולת שלה לספוג ביקורת, ובעיקר ביכולת שלה להבחין בין ביטוי של רגשות ותחושות לבין ביטוי של הסתה.

כפי שאמרתי, אני רוצה להעלות כמה מקרים שאירעו בשנה-שנתיים האחרונות. כדוגמה לדברים שאני מתכוונת אליהם. אני רוצה להזכיר כאן לחברי הכנסת, שחבר הכנסת דדי צוקר הורד ביום הזיכרון, לפני שנתיים, כאשר הוא בא להספיד בשם הממשלה. הוא הורד על-ידי הציבור. פיו נחסם עוד בטרם נפתח.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת אירוע שהיה רק בחדוש האחרון. הדברים שאני אומרת אינם שייכים לחוכן אלא לתופעה; אני יכולה להסכים לחוכן, ואני יכולה להתנגד לו. חבר קיבוץ נחל-עזו הקים אנדרטה כפתח משקו, אנדרטה המתארת את האינתיפאדה. כוונתה הייתה בהחלט לזעזע את הציבור מפני המשכה של האינתיפאדה, קבוצת אנשים קמה והרסה אותה אנדרטה. הוא הקים אנדרטה שנייה, ואני מקווה שהיא עדיין עומדת, משום שאנחנו חייבים לאפשר לאזרח, בעיקר לאמנים וליוצרים רגישים, לבטא את זעקתם.

אני רוצה להזכיר לכם, ששיריהן של חוה אלברשטיין, נורית גלרון, סי הימן, וכווראי עוד, שתוארו את תחושותיהן שלהם בימים האלה, בתקופה הזאת — שיריהן כמעט נאסרו לשידור ב"קול ישראל".

אליקים העצני (התחיה):
מה עם השיר "הכריש" של נעמי שמר?

עדינה סולודר (המערך):

חבר הכנסת העצני, אני מניחה שדוגמאות שאני מביאה אפשר לצרף עשרות ואולי מאות דוגמאות נוספות. בחרתי כמה דוגמאות. לא תמיד אני מקשיבה לרדיו, ולא תמיד יש לי זמן לצפות בטלוויזיה, בחרתי כמה דוגמאות, ואני חושבת שהן אופייניות, וכווראי יש גם דוגמאות מהצד השני.

מה שזעזע אותי אולי יותר מכול הם דווקא שני מקרים שאירעו לאחרונה על-ידי הממסד. אני רוצה להביא אותם. חוקרת מעכו, חאולה אבר-בייקר, עשתה עבודת מסטר, בהדרכתו של פרופסור אדיר כהן, בחוג לחינוך באוניברסיטת חיפה. נושא העבודה היה: ספרות ילדים ערבית בישראל. אם הפרט: הסוציאליזציה הפוליטית של הילד הפלשתיני באמצעות ספרות הילדים הפלשתינית. על עבודה זו הוענק לתלמידה תואר מ"א. העבודה התפרסמה בחלקה בכח-העת ח"ן, היוצא מטעם המרכז לתרבות ולחינוך של ההסתדרות, גיליון מס' 4, במאי שנה זו. אנשי משטרה באו לכיתה של החוקרת, החרימו את כל החומר הנוגע לעבודה, ואת ספרייתה. שלא לדבר על כך שהחוקרת נלקחה לחקירה. נדמה לי שאנחנו מגיעים לאבסורדים.

הזכרתי בדברי היום, בתשובה על הצעה אחרת, שחופש הביטוי בכל מדינה דמוקרטית מוגבל עליידי זכות האדם לשמו הטוב ועליידי זכות האדם לפרטיותו, עליידי הגנת אינטרס ביטחון המדינה וכיוצא באלה. אבל צריך לומר, וזו דעתי, ואמרתיו אותה בבית הזה לא פעם אחת, שבדרך כלל, כאשר יש מאבק אמיתי בין חופש הביטוי לבין אינטרסים אחרים, מקומי בדרך כלל יהיה עם חופש הביטוי.

אני חושב שאנחנו חזקים די הצורך, אנחנו כאנשים, אנחנו כעם וכמדינה, כדי להרשות בתוכנו, כדי שלא לאסור בתוכנו גם דברים מאוד מאוד מרגיזים. חופש הביטוי איננו רק חופש לומר דברים נשמעים, אלא גם לומר דברים מרגיזים מאוד, לומר דברים שלפעמים האזניים מצלות לשמעם. הדברים נפסקו גם בבית-המשפט העליון בשורה ארוכה של פסק-דין מתחילת ימי העצמאות שלנו ועד ימינו אלה. גם דברים קשים הותרו, ולא נאסרו, וכך ראוי שיהיה.

עם זה, אם משתמשים בחופש הביטוי כדי להביא לתוצאות מסוכנות לחברה ולמדינה, צריך לשקול זאת בהירות רבה. העובדה שבדברים נאמרים בשיר לא תמיד מכשירה אותם. אזכיר את "שיר הורסט וסל", ויש שירים נוספים, אני לא חושב שהעובדה שדבר הסתה חמור ודברים אנטישמיים גזעניים, שהיתה בהם הסתה לרצח עם, כמו "כשדם יהודי מותו מהסכין", נאמרו בשיר, הופכת אותו לשיר שהייתי מתיר היום את השמעתו ברדיו, ב"קול ישראל".

אבל באמת צריך להגיע לכך שרק במקרים הקיצוניים ביותר, כאשר בדברים הנאמרים בספרות או בשיר ובכל דרך אחרת יש פגיעה חמורה וישירה וסכנה מיידית לאינטרסים חיוניים כמו ביטחון המדינה, רק אז צריך להתערב ולאסור אותם; רק במקרים הקיצוניים ביותר.

אנחנו לא צריכים לקבוע לאנשים מה ראוי שהם ישמעו ומה ראוי שהם יראו. זה אינו תפקידו של השלטון. השלטון אינו מחנך של האזרחים, האזרחים יודעים להסתדר בעצמם.

לפני זמן מה היתה הצעה לאסור השמעת שירים מסוימים ברדיו, ואני התנגדתי לה והבעתי את התנגדותי בקול רם. אני זוכר ימים, כשאני הייתי ילד, שאסור היה להשמיע ברדיו את השיר "הסלע האדום", כי זה שיר שקרא להיזכר במחוזות הנמצאים מזרחה לירדן, פטרה. ואז, בימי בן-גוריון, אמרו שאסור להשמיע את השיר הזה ברדיו. אני חושב שזו היתה טעות שאינה ראויה למשטר דמוקרטי. גם הניסיון למנוע השמעת שירים שחוברו, אם עליידי נעמי שמר מצד זה — אם מותר לחלק את זה לצדדים — או נורית גלרון או חוה אלברשטיין מצד זה, שכחם כל אחת מהזמרות או המשוררות האלה מביעה את מה שהיא חושבת, גם דברים שאני מסכים להם וגם דברים שאינני מסכים להם, הוא ניסיון נואל, מטושט ומזיק. צריך למנוע ניסיונות כאלה באכזב.

אוסף שהחובה שאנחנו חייבים לקיים את חופש הביטוי ולשמר אותו ולטפח אותו יחד עם חופש היצירה, יחד עם זכויות יסוד אחרות, מוטלת עלינו במידה רבה יותר מאשר במקומות אחרים, מפני שאנחנו נמצאים במצבים שבהם השאלות האלה מתעוררות מחדש מדי פעם בפעם, לפעמים יותר מבמדינות אחרות. אין פלא בעיני שהשאלות עולות, כי השאלות קשות, כפי שציינה חברת הכנסת סולודר. אבל מוטב שבכל פעם שאנחנו נותנים תשובה ננסה לראות לא רק את הרגש המייד שיש לנו, אלא את הרגש העשוי להגיב לפיו, לא רק את האינטרס המידי שאנחנו רוצים להגן עליו, אלא את דמות חברתנו, את ה"אני מאמין" התרבותי והחברתי שלנו, וכך ננהג.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים בקטע קטן מדבריו, שנראים לי חשובים מאוד וגם מרגיזים את הפרובלמטיקה. של שופט בית-המשפט העליון פרופסור אהרן כרם, שנאמר בטקס חלוקת תעודות באוניברסיטת תל-אביב, לפני כחודש וחצי-חודשיים:

"חופש הביטוי הינו ערך סבך. אי-אפשר בלעדיו, אך אי-אפשר רק עמו. הוא מעורר בעיות קשות בכל חברה דמוקרטית. האם עלינו להגן, ואם כן — באיזה היקף, על הדיבור הגזעני? האם חברה דמוקרטית צריכה לאפשר דיבור אנטישמי או פורנוגרפי? האם הפתרון הישראלי, ההלכתי וההקיקתי, מניח את הדעת? האם חופש הביטוי של היחיד, המבקש להשמיע דעתו בפנינת הרחוב, הוא כחופש הביטוי של עיתון רב-תפוצה או תחנת טלוויזיה? האם חופש הביטוי אינו גורר אחריו חובות הקשורות לביטוי, ובעיקר חובות של הגינות, מיומנות ואתיקה מקצועית? בשאלות אלה ואחרות עשויים בני הציבור לחלוק זה על זה. מתן תשובות להן מטיל אחריות מיוחדת על בית-המשפט. אחריות זו כפולה היא: ראשית, אחריות בביכוש פתרונות שיעלו בקנה אחד עם מה שהשופט מנחם אלון כינה 'נשמתה היתירה' של שיטת המשפט, כלומר ערכי היסוד של משפטנו וה'אני מאמין' שלה; שנית, אחריות ליישום עקבי של תפיסות היסוד, שאם לא כן, כל מה שנקבע כמישור הנורמטיבי ירד לטמיון בעולם המעשה."

משום המורכבות של המצב שבו אנחנו חיים, כפי שאמרת, אדוני השר, נדמה לי שמן הראוי שכנסת ישראל תיתן מדי פעם בפעם את דעתה על נושא זה. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. ישיב כבוד שר המשפטים.

שר המשפטים ד' מרדור:

אדוני היושב-ראש, גבירתי ורבותי חברי הכנסת, אני מסכים לדבריה של המציעה, חברת הכנסת עדנה סולודר, כמעט מתחילתם ועד סופם. וראי שאני מסכים לשאלות שהציג ולתשובות שנתן השופט פרופסור ברק, כפי שהובאו כאן עליידי חברת הכנסת סולודר.

אשר למקרים שהוזכרו עלייך, את המקרה של הגברת שהגישה עבודת מוסמך אינני מכיר. שמעתי על זה לראשונה, ואם תמסרי לי גם את פרטיה, אוכל לבדוק מה קרה שם. בקשר למר שפיק חביב, כפי שאמרת, העניין נמצא בדיון משפטי. הוגש כתב אישום לבית-המשפט השלום בעכו, ביום 25 ביולי היתה אמורה להתקיים הקראה בבית-המשפט. עורך-דינו של הנאשם טען שהתרגום לקוי וביקש מתרגם מומחה, וגם הודיע שיפנה ליועץ המשפטי בבקשה לעיכוב ההליכים. אם הוא יפנה, היועץ המשפטי ידון כדוראי בבקשתו. אני לא אתייחס עוד לגוף העניין, כי הוא נמצא בתוך הליך משפטי. אבל לדברים שהעלית יש משמעות גם מעבר למקרים שהזכרת.

חופש הביטוי בעיני איננו רק מה שהחוק מתיר. חופש הביטוי קיים לפני החוקים. חופש הביטוי, חופש היצירה, הם מאותן זכויות יסוד שיש לאדם, ולא המדינה נתנה לו אותן. יש לו זאת מטבע ברייתו, מיום היוולדו וכל חייו. המדינה יכולה להעניק הגנה משפטית כזאת או אחרת כנגד התנכלות לאותה זכות יסוד שיש לו. המדינה יכולה להגביל, כפי שראוי לעשות, את כל אחת מזכויות היסוד, כי אף אחת מהן איננה בלתי מוגבלת ובלתי מאוזנת עם זכויות אחרות.

— עתידו של חופש הביטוי — של חברת הכנסת עדנה סולודר והעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט? זו הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 12

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוקה,

חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — אני לא רואה את חבר הכנסת דוד ליבאי — הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 16). נעבור לסעיף שאחריו.

יח. הצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 8), תש"ן — 1990*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אירוע, כל תאונה, כל נזק גוף שהיה לו זיקה כלשהי לכלי רכב. חבר הכנסת העצני, אני מנסה להסביר לך עכשיו את החוק; האמן לי, אם, למשל, נעשה מעשה פלילי מכוון לאדם, הדביקו פצצה לאדם על-מנת להשמידו ברכבו שלו והוא נכנס לרכב, התניע אותו והרכב התפוצץ — זה הוגדר תאונת דרכים. אם תיקנו רכב במוסך ולא הבעלים תיקן אותו אלא בעל המלאכה במוסך, וזה חלק מעבודתו — הגדירו גם זאת כתאונת דרכים. ההרחבה הלכה והתפשטה, הלכה וגדלה. לאחרונה שמענו גם על הרחבה נוספת, שאנחנו לא עוסקים בה כלל כמסגרת החוק הזה, שכן אנחנו עוסקים רק במסגרת שנקבעה.

התוצאה היא, שגם דמי הביטוח שצריכים לשלם בעלי הרכב הולכים וגדלים, וגם מבחינה מושגית מטילים עליהם לשלם פיצויים על תאונות שאין הן באופיין תאונות דרכים. היה צורך לקבוע הגדרה מדויקת הרבה יותר למושג זה של תאונת דרכים, בניגוד לקו הפרשנות המאוד-מאוד מרחיב של בית-המשפט העליון. כתוצאה מהחוק המובא בפניכם נקבעו הגדרות מדויקות הרבה יותר. אנחנו עברנו על כל שורת המקרים וההחלטות של בית-המשפט העליון. קבענו עמדת ועדה וכללנו הגדרה מפורטת, הגדרה ברורה, שגם מונעת הרבה מאוד ספקות. למשל, כל אותם מקרים המכוסים בחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה אינם תאונות דרכים.

בהגדרות מדויקות אלה אנחנו גם מונעים מחלוקת ודיונים משפטיים ממושכים בין הנפגעים לבין חברות הביטוח, ומונעים, כמובן, את הצורך בהתדיינות בבית-המשפט.

כאמור, לחוק זה צורפו שתי הסתייגויות, ואני אסביר אחר כך למה יש, לדעתי, לדחות ולמה הן אינן עולות בקנה אחד עם הקו המרכזי וההיגיוני המרכזי של חוק זה. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת אוריאל לין. אנחנו עכשיו בהסתייגויות. חבר הכנסת חגי מירום הסתייג מסעיף 1. בבקשה.

אם חברת הכנסת סולודר סוכרת שראוי להעביר את הנושא לדיון בוועדה, אסכים לכך. אם היא סוכרת שדי בדבריה כאן ובדבריה תשובתי, אולי זה עדיף. אני חושב שיש לקיים דיון בכל הנושא הזה במליאה, ולכן אני פונה אל חברת הכנסת סולודר, ברשות היושב-ראש, אם תסתפק בדבריה ובדבריה, מה טוב. אם תבקש דיון בוועדה, לא אתנגד לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

עדנה סולודר (המערך):

אני חושבת שצריך לקיים על כך דיון במליאה, אבל אני מוכנה שזה יידון בוועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:

את מסכימה להעביר את הצעתך לוועדה?

עדנה סולודר (המערך):

כן, לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מי בעד אישור הצעה לסדר-היום מס' 3607

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 8), תש"ן — 1990, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יביא את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת אוריאל לין. בבקשה.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברשות הכנסת הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 8), תש"ן — 1990. החוק הזה נדון בכנסת בקריאה ראשונה בתאריך 19 בפברואר 1990, והוא מוגש בצירוף שתי הסתייגויות.

ההגדרה של תאונת דרכים קודם התיקון שהחוק הזה מציג היא כללית ביותר, רחבה ביותר וניתנת לפרשנות כמעט לא מוגבלת. ההגדרה קודם התיקון קובעת, שתאונת דרכים היא כל מאורע שבו נגרם לאדם נזק גוף עקב שימוש ברכב מנועי. המונח "עקב שימוש ברכב מנועי" הוא רחב ביותר.

החוק החדש מתקן את ההגדרה בכך שהוא מוסיף את המלים "למטרות תחבורה", וקובע מסגרת מדויקת הרבה יותר למושג של תאונת דרכים, שכן רק נזק גוף שנגרם עקב שימוש ברכב מנועי למטרות תחבורה יהיה תאונת דרכים.

אנחנו צריכים לזכור, שמי שנושא בעול הביטוח של תאונות הדרכים ונפגעי תאונות הדרכים בישראל הם בעלי הרכב. לא ייתכן שאנחנו נטיל עליהם את עול התשלום של אותן תאונות שאין להן שום נגיעה לתנועה המוטורית או שאינן נובעות מסיכונים תחבורתיים באמת.

אליקים העצני (התחיה):

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בית-המשפט העליון החל לחת פירוש מרחיב ביותר למושג "תאונת דרכים", והוא החל לכלול במושג זה כמעט כל

חגי מירום (המערך):

אפשר לתת הרבה חיבורים של תאונות שהתרחשו עם כלים כאלה. אגב, היום לא רק לטרקטורים, גם לכלי רכב אחרים יש מעמסים וסולמות וכו'.

אני חושב שאין לצמצם את ההגדרה כפי שהיא מופיעה בחוק, כך שבעצם כל האירועים הללו הם לא בתחום החוק. הטענה הבסיסית של הוועדה היא נכונה, אבל דמי הביטוח של הכלים הללו, של המנועים הללו, הפרמיות כוללות גם סיכונים מהסוג הזה. משאית שעליה מורכב סולם הירדאולי, דמי הביטוח עליה שונים מאשר על משאית רגילה. וכו'.

לכן ההסתייגות שלי בעצם באה להוציא מכלל הצמצום את המקרים הללו.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. יושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, בבקשה.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, קודם כול, אני רוצה להתייחס להסתייגות של חבר הכנסת חגי מירום. מה אמר לנו חבר הכנסת מירום? הוא לא אומר שטרקטור או מכונת, שהיא בגדר ההגדרה של כלי רכב, אם הם מעורבים בתאונה, התאונה לא תכוסה. ודאי שהיא תכוסה. מדבריו אולי קיבלתם את הרושם, שאם אדם נוהג במכונה חקלאית הוא לא מכוסה. הוא מכוסה. הוא מדבר על מצב שבו לוקחים אותו טרקטור ומפעילים אותו כמשאבה. זאת אומרת הטרקטור חדל להיות טרקטור והופך להיות משאבה, כדי לשאוב מים בפרדס, למשל. ותוך כדי שאיבת המים, במקרה נתפסות שערות. זה כבר לא שימוש בטרקטור למטרות תחבורה. עם כל האהבה שלי לעולם החקלאות ולחקלאות, לשרות, לגנים ולעצים, איננו יכולים לומר שמקרים כאלה הם בגדר תאונות דרכים. שכן השימוש בכלי איננו כמו בכלי תחבורה, אלא הוא מחלקי משאבה רגילה. זה באשר להסתייגותו של חבר הכנסת מירום.

עדנה סולודר (המערך):

אני מבקשת לשאול שאלה. מה לעשות שמשתמשים בטרקטורים גם כדי לשאוב מים ממקלטים, למשל? וגם לזה הם משמשים היום. ומה קורה במקרה של תאונה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אז זו תאונת עבודה ולא תאונת דרכים.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אז הוא כלי עבודה. חברת הכנסת סולודר, כל אדם רציני מוציא ביטוח מפני תאונות עבודה. הרי איננו באים לומר כאן, שברגע שיש לנו ביטוח נפגעי תאונות דרכים כיסינו גם את תאונות העבודה. במקרה זה הטרקטור עובד כרכב עבודה, ואדם נמצא במסגרת עבודתו, והוא צריך להיות מכוסה במסגרת עבודתו.

אני רוצה להתייחס להסתייגות של חבר הכנסת אורון. יש הרבה יותר טעם והרבה יותר הצדקה עניינית לקבל את ההסתייגות של חבר הכנסת אורון. אילו נוסחה ההסתייגות בצורה יותר נכונה, הייתי יכול לקבלה. על מה מדובר כאן? מדובר על מצב שבו נופל מטען או חלק מרכב חוך כדי נסיעה, והנפילה של המטען — — —

חיים בר־לב (המערך):

הוא לא דיבר על חוך כדי נסיעה.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

עוד לא הגעתי למה שהוא דיבר. אני מנסה להסביר את ההסתייגות שלו. קודם כול, אני אומר מה החוק אומר, אחר כך

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, בעבר ניתן היה לראות כיצד תאונה שהיא תוצאה שימוש בכוח שנותן כלי מסוג טרקטור, קומביין, קטפת, או כלים חקלאים אחרים נכללת במסגרת ההגדרה של תאונות דרכים. הנה באה ועדת החוקה, חוק ומשפט ולמעשה מוציאה מכלל זה את האפשרויות הללו. אנחנו יודעים שלא מעטות מהתאונות שנגרמו בעבר, נגרמו על־ידי הפעלת כוח שכאן כתוצאה משימוש בכלי רכב כזה, שהוא טרקטור או כלי חקלאי אחר.

אני יודע שעמדת הוועדה הייתה בעצם עמדה מצמצמת, שהרי ככל שאנחנו מרחיבים או מגדילים את מספר האירועים האפשריים בגדר תחולת תאונות דרכים, אנחנו כביכול מגדילים את הפרמיה ומפילים את ההוצאות על הציבור.

עם זאת, נראה לי שזה גורף, גורף מדי, גורף מנשוא, שכלי רכב מסוג כלי רכב חקלאי, שרכים כמותם במדינת ישראל, שעובדים בשדות, שעובדים על הכביש, שעובדים בבניין וכן הלאה ומפעילים מאחוריהם כלים שונים יצאו מכלל הביטוח הזה שחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים מעניק.

אשר על כן הסתייגתי, כי חשבתי שהעמדה המצמצמת של הוועדה אינה טובה במקרה זה, ושאסור שסקטור גדול של כלי רכב, כמוכנו המלא של כלי רכב, וטרקטור הוא כלי רכב, ועבודת טרקטור וקומביין היא עבודה שעושים אותה באלפי מקומות בארץ הזאת — אסור שדבר זה יצא מתחום תאונות דרכים.

לפיכך, הריני להציג את ההסתייגות ולבקש מחברי הכנסת, למרות הגישה המצמצמת של הוועדה, להכליל את החלק הזה בתוך החוק, כי הוא דרוש מאוד לאלפי אנשים שעלולים להיפגע ממנו. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת חגי מירום. הסתייגויות לחבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב־ראש, יושב־ראש הוועדה, חברי הכנסת, את ההסתייגות הראשונה אני מבטל, ואני מבקש שלא להעמיד אותה להצבעה. אני רוצה להתייחס רק להסתייגות השנייה. היא מתייחסת לפסקה (2), המגדירה את המושג "שימוש ברכב מנועי".

בהמשך לקו המחשבה של חבר הכנסת חגי מירום, אבל בהחלט מתוך קבלת הגישה היסודית של הוועדה, אני חושב שהיה הכרח להגדיר ביתר צמצום את תחולתו של חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, לאור מה שקרה בשנים האחרונות. נדמה לי, שהיתה פה התעלמות מכך שרכב מנועי בהרכבה מאוד מקרים כעת האחרונה, וצפוי שזה יהיה גם בעתיד, איננו רק הרכב עצמו. למשל, מחפר שחונה ויש לו כף, והכף נשארה כטעות על־ידי המפעיל כשהיא מורמת, בכוח הירדאולי, והיא נפלה בתנייה, לא בתנועה, ופגעה ברכוש שנמצא מתחתיה. האם תאונה מהסוג הזה אינה כלולה בקטגוריה של רכב מנועי? יש כלים, כמו למשל מלגזה, מכונת לאיסוף אשפה ועוד, שיש להם הרבה מאוד מנגנונים הירדאוליים. ויכול להיות שמישהו מהמפעילים לא דאג בסוף יום העבודה שכל המערכות הללו יגיעו לנקודת האפס שלהן, כלשון אנשי המקצוע — כשכל הבוכנות ריקות, ואחד מהרכיבים האלה נשאר פתוח, או הבוכנה מלאה. ובמשך היום, במקרה או לא במקרה, מישהו הגיע לאותו כלי רכב ונפגע.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

ח' אורון לפסקה (2) — 6

נגד — 3

נמנעים — 2

התיקון של חבר הכנסת ח' אורון לפסקה (2)

נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע שההסתייגות של חבר הכנסת אורון לפסקה (2) של סעיף 1 נתקבלה.

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את סעיף 1 לפי הצעת

הוועדה — — —

קריאה:

אִי־אפשר להצביע את סעיף 1 בנוסח הוועדה, אחרי שהתקבלו שתי הסתייגויות.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אין טעם להצביע על החוק בקריאה שלישית.

משה שחל (המערך):

את ההצבעה בקריאה שלישית אפשר לבקש לעכב.

היו"ר נ' מסאלחה:

אז לא נקיים הצבעה על החוק בקריאה שלישית.

חברי הכנסת, מי בעד סעיף 1 לפי הצעת הוועדה, נוסף על

ההסתייגויות שנתקבלו?

משה שחל (המערך):

בקריאה שנייה או קריאה שלישית?

היו"ר נ' מסאלחה:

קריאה שנייה, עדיין שנייה. זו הצבעה מס' 15.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1 — 8

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 1. כהצעת הוועדה ועם התיקונים

שנתקבלו, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, לסעיפים 2 ו-3 אין הסתייגויות. מי בעד

סעיפים 2 ו-3 לפי הצעת הוועדה? זו הצבעה מס' 16.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 2 — 3 — 11

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 2 — 3 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע, שחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 8), התש"ן — 1990, נתקבל בקריאה שנייה. אני מבין שיושב־ראש הוועדה מחזיר את הצעת החוק לוועדה.

אגיע להסתייגות של חבר הכנסת אורון. הצעת החוק שלפניכם קובעת, שאם חלק של מטען או חלק מהרכב נפל תוך כדי נסיעה ופגע באדם וגרם לו נזק, זו תאונת דרכים. חבר הכנסת אורון אומר: אני רוצה שזה ייחשב תאונת דרכים גם אם הרכב היה במצב של חנייה. הייתי אומר שיש בזה היגיון לו זה היה מהמשא שלו או חלק מהרכב — אמרנו שכאן צריך לכלול את זה במסגרת של תאונת דרכים.

אני רוצה להדגיש: כשאנחנו מדברים על מטען, על פריקה או טעינתו של מטען כשהרכב עומד, אִי־אפשר להכליל זאת במסגרת של תאונת דרכים. כי או באמת נעשית פעולת עבודה, הרכב משמש כלי עבודה במסגרת של פריקה וטעינה. כשאנחנו מדברים על מצב שבו הרכב נוסע, ומתפרק חלק מהמשא שלו או חלק מהרכב — אמרנו שכאן צריך לכלול את זה במסגרת של תאונת דרכים.

אילו היתה ההסתייגות שלו מצומצמת יותר, הייתי מציע לקבל אותה — אבל לא בצורתה הרחבה.

אלוקים העצני (התחיה):

מה ההבדל בין זה ובין אדם שעולה ויורד?

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדם שעולה ויורד עושה זאת למטרות תחבורה. כדי לנסוע ברכב צריך לעלות אליו וצריך לרדת ממנו. אבל, אם לוקחים מטען, אם רכב משמש, למשל, לצורך הובלת גז דליק, אתה חושב שתאונה שתקרה עקב המטען הדליק הזה תהיה תאונת דרכים, ושבעלי הרכב יכסו את זה? הרי אם אתה נושא מטענים ברכב, צריך להיות ביטוח מיוחד לצורך הובלת מטענים. דמה כנפשוך. על־פי התפיסה הזאת, שייקחו מכוניות של חברות הדלק, יטעינו בהן גז דליק, הן יעברו בעיר מסוימת, יישפך שם נוזל מסוכן, וכל מי שייפגע יכוסה במסגרת תאונת דרכים. בשביל זה יש ביטוחים מסוג אחר.

אני מבקש מחברי הכנסת שלא לקבל את ההסתייגויות ולקבל את הצעת החוק כפי שהוועדה אישרה אותה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת חגי מירום לסעיף 1. זו הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

ח' מירום לסעיף 1 — 5

נגד — 4

נמנעים — 2

התיקון של חבר הכנסת ח' מירום לסעיף 1

נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים אורון ויתר על הסתייגותו לפסקה (1). אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת אורון לפסקה (2).

קריאה:

יושב־ראש הוועדה אמר — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא אמר שהיה מסכים לה אילו היתה מנוסחת אחרת. אנחנו מצביעים. זו הצבעה מס' 14.

יט. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 30), התש"ן — 1990*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

עיקרי התיקון המוכא בפניכם הם כדלקמן: מעשה מגונה בכוח או מעשה מגונה בלדח שמתחת לגיל 14 — עבירה שהעונש עליה הוא 7 שנות מאסר. מעשה מגונה בנסיבות מחמירות. כמו איום בנשק, גרימת חבלה גופנית או התעללות, יהיו מעשה עבירה אשר העונש עליו הוא 10 שנות מאסר. עבירת אינוס של קטין בתוך המשפחה, הווי אומר מתחת לגיל 18, תהיה עבירה מיוחדת, אשר העונש עליה יהיה 20 שנות מאסר. מעשה של בעילה או מעשה סדום בקטין שהוא בן משפחה ומלאו לו 14 שנים אך טרם מלאו לו 18 שנים — מאסר 16 שנה. וכן גם עשיית מעשה בעל אופי מיני, ואין זה משנה אם זה בעילה, מעשה סדום, או מעשה מגונה שנעשה תוך ניצול של יחסי עובד מעביד, או יחסי פיקוד — הווי אומר בשירות צבאי — תהווה עבירה פלילית.

גם המושגים של "בעילה" ו"מעשה סדום" הורחבו, כך שכבעילה וכמעשה סדום ייחשבו מעשים של החרת חפץ או חלק מגופו של אדם באיבר המין או בפי הטבעת.

יש כאן הסתייגויות של חבר הכנסת ליכא, איני רואה אותו. יש כאן גם הסתייגויות של חבר הכנסת יצחק לוי, ואפילו של יושב-ראש הוועדה. הייתי מבקש לקבל את הצעת החוק לאחר שנדון בהסתייגויות. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת לין, אני רואה שיש לך שתי הסתייגויות.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

יש פה הסתייגויות של חבר הכנסת יצחק לוי וגם שלי.

היו"ר ש' דיין:

גם שלך, אז אולי תוכל לומר כמה מלים על ההסתייגויות שלך?

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אתן לחבר הכנסת יצחק לוי לנמק גם את ההצעה שלו וגם את ההצעה שלי. אין טעם שאני אנמק אותן, כי אני אצטרך אולי להשיב. אני מציע, חבר הכנסת יצחק לוי: תנמק אתה את כל ההסתייגויות, בכלל זה גם זו שאנחנו שותפים לה.

היו"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבין שאני צריך לנמק את כל ההסתייגויות יחדיו.

היו"ר ש' דיין:

כן, יש לך שלוש הסתייגויות.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

ארבע. ההסתייגויות שלי נוגעות לסעיף מס' 6 בחוק — עבירות מין במשפחה.

היו"ר ש' דיין:

אני רוצה להבין: אני רואה פה רק שלוש הסתייגויות, אני לא רואה ארבע.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

בסעיף קטן (ה) התיקונים נוגעים לשתי פסקאות.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 30), התש"ן — 1990, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יביא את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. בבקשה, אדוני.

חבר הכנסת אוריאל לין, אני רואה שאתה קצת במצב-רוח אחרי ההצבעה. קראתי לך וזה הרחיק.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חברי הוועדה לא באים למליאה, אדוני היושב-ראש. רקשה כך להעביר חוקים.

היו"ר נ' מסאלחה:

כנראה צריך לעשות "לוביינג".

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני חושב שחובתם הבסיסית של חברי ועדה, שהשתתפו בדיונים בוועדה, לבוא למליאה ולהצביע בשביל חוק שהם העבירו, ולא לנטוש את המקום. אבל מה אני יכול לעשות? אני נוהג על-פי הבנתי.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק העונשין (תיקון מס' 30), התש"ן — 1990. בתאריך 25 ביולי החליטה הכנסת, על-פי בקשת הוועדה, להביא חלק מרכזי מחוק זה — לא את כלו, אלא את החלק העוסק בחוק העונשין — וכן הוחלט על מיזוג הצעת החוק הממשלתית עם הצעת החוק של חבר הכנסת יצחק לוי. מה שמוגש בפניכם הוא שילוב של הצעת החוק הממשלתית, שהייתה תיקון מס' 33, עם הצעת החוק של חבר הכנסת יצחק לוי, שהיא תיקון מס' 34.

ענייני המרכזי של שתי הצעות החוק, ששולבו למסגרת של חוק אחד, הוא בעצם המשך הטיפול או השלמת הטיפול באותו פרק בחוק העונשין העוסק בעבירות מין. לפני כשנתיים וחצי כתבה ועדת החוקה, חוק ומשפט מחדש את הפרק העוסק בעבירות מין. מצד אחד, היתה הרחבה של הגדרת העונש והגדרת מעשה סדום וגם החמרה בענישה, אבל מצד שני, התאמנו את עבירות המין למציאות החברתית ולמושגים המקובלים היום, ואז נקבע שיחסי מין של נערה מגיל 16, הנעשים מרצונה החופשי, אינם מהווים עבירה פלילית. כמרכן נקבע, שאם נערה בגיל שכן 14 ל-16 שנים מקיימת יחסים מרצונה החופשי עם חבר, שגילו אינו עולה על גילה ביותר משנתיים, לא תוגש תביעה פלילית כנגד החבר. הווי אומר, כצד ההחמרה היתה גם התאמת הנושא של התחום הפלילי של עבירות המין למציאות הקיימת.

החוק כיום עוסק בשני נושאים מרכזיים, חשובים, המהווים השלמה לטיפול בחוק הקודם. הנושא הראשון הוא מעשה מגונה בכפייה. לפעמים המעשה הזה יכול להיות חמור ביותר, שכן אין כאן פעולה או עובדה של בעילה או אונס, אבל יכול להיות מעשה מיני חמור מאוד, הגובל בהתעללות, שהוא רק בגדר מעשה מגונה.

החלק השני, שבו מתמקדת יותר גם הצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת יצחק לוי, עוסק יותר בעבירות מין בתוך המשפחה.

לסדר-היום ולא לראות את זה שלא כעבירה. זו ההסתייגות השנייה.

אני עובר להסתייגות השלישית, שבאה לגבי פסקה (2), האומרת כך: "מי שמלאו לו 15 שנים", בהגדרה של "בן משפחה", "מי שמלאו לו 15 שנים והוא אחד מאלה: אח או אחות; אח או אחות חורגים; דוד או דודה; גיס או גיסה". החוק אומר, שבפחות מגיל 15 שנים אין אחריות פלילית לגבי החוק הזה; כלומר, נער בן 13 או 14, אף שיש לו אחריות פלילית לגבי כל שאר חוקי המדינה, מכיוון שהאחריות הפלילית על קטינים היא מגיל 12, הרי שדווקא בעבירות מין אנחנו באים ומקלים ואומרים: האחריות הפלילית על הקטינים תהיה רק מגיל 15.

אני מבין מה ההיגיון של החלטת רוב חברי הוועדה לבוא ולהקל דווקא במעשים כל כך חמורים לגבי אחריות פלילית של קטינים, ולקבוע שהיא רק מגיל 15. לכן אני מציע בהסתייגותי, שהגיל לאחריות הפלילית לגבי החוק הזה יהיה גיל 13. גיל 13 מסמל ביהדות גיל של קבלת אחריות.

קריאה:

איש.

יצחק לוי (המפלגה הרתית הלאומית):
נכון.

לצערו הרב, רבים מקרים שבהם יש התעללויות חמורות של ילדים שגילם נמוך מ-15, כתוקפים ולא כקורבנות. בדיונים קודמים בנושאי התעללות בילדים הבאתי כמה דוגמאות לכך שילדים בגיל 14 תקפו את בנות כיתתם, או מקרים אחרים חמורים מאוד. היום לא נכון לומר שעד גיל 15 אין תקיפות או שהתקיפות הן מועטות. לכן אני מציע שהגיל יהיה 13 ולא 15.

ולהסתייגות האחרונה — באותה הגדרה של בן משפחה קיבלה הוועדה, לדעתי, החלטה משונה מאוד, משונה ולא ברורה, המבדילה בין אח או אחות והורים לבין דוד או דודה, גיס או גיסה. קצרה בינתי מלהבין מה ההבדל. האם ההבדל הוא בכך שאח ואחות גרים בבית וגיס או גיסה לא? הרי לא כך הם הדברים. פעמים רבות אח או אחות אינם גרים בבית וגיס או גיסה יותר קרובים לבית. האם אין לנו מקרים שדווקא גיסים מתנכלים לגיסותיהם, ואולי הרבה יותר מאשר אח מתנכל לאחותיו?

מה אומר כאן החוק, לפי הצעת הוועדה? החוק אומר: "לעניין עבירה של בעילה אסורה לפי סעיף קטן (ב) או של מעשה מגונה לפי סעיף קטן (ג)(3), שנעשו במי שמלאו לו כשעשרה שנים", והכוונה עד גיל 18, כי הרי החוק הזה עוסק בקטינים, "לא יכללו דוד או דודה, גיס או גיסה בהגדרת 'בן משפחה'".

אני לא מבין את ההיגיון. הרי קטינים הם עד גיל 18. אם רוצים להגדיר אחרת — בבקשה. אבל להבדיל בין דוד או דודה, גיס או גיסה, אין שום היגיון. הטענה היתה שבין גיל 16 לגיל 18 הבנות או הבנים כבר מבוגרים, ולפעמים משתתפים בעצמם בפיתוי וכדומה. אם כך, מה ההבדל בין גיס או גיסה לאח או לאחות? מה ההבדל בין דוד או דודה לאח או לאחות חורגים? אין שום היגיון בכך.

לכן, בהסתייגות שלי אני מציע למחוק את הסיפא של סעיף קטן (2) בסעיף 6(ה), העושה הבדלה בנושא הגדרת "בן משפחה" לגבי גילים שונים. תודה רבה.

ההסתייגות הראשונה היא הסתייגות משותפת ליושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת לין, ולי. בחוק הקודם מופיע סעיף האומר: "הבועל אשה שמלאו לה 14 שנים וטרם מלאו לה 21 שנים, או העושה מעשה סדום באדם שמלאו לו 14 שנים וטרם מלאו לו 21 שנים והוא בן משפחתם, דינו — מאסר 16 שנה".

החוק בניסוחו הקודם ראה לנוכח להחמיר במעשים של בעילה או במעשים של מעשה סדום בתוך המשפחה עד גיל 21. הסיבה לכך היא, שבחוק המשפחה אנשים נמצאים במצבי לחץ גדולים הרבה יותר מאשר מחוץ למשפחה. אב אלים או דוד אלים או גיס אלים יכולים לנצל בני או בנות משפחה בקלות גדולה בהרבה מאשר אנשים מבחוץ. גורם שני לכך הוא שדברים שנעשים בתוך המשפחה, טבעם שהם נשארים בתוך המשפחה: יש מערכת לחצים שלא להתלונן, יש מערכת לחצים שלא לגלות את הדברים, פעמים, החיים בתוך המשפחה הם חיי גיהנום, אבל כל אחד מבני המשפחה מיוחד לבוא ולהתלונן. לכן הגישה של החוק הקודם היתה להחמיר בדברים האלה עד גיל 21 ולא עד גיל 18, אף שקטן לפי החוק נחשב עד גיל 18.

משרד המשפטים מציע למחוק את הסעיף הקטן הזה. אנחנו מציעים לא למחוק אותו. אנחנו חושבים שיש חשיבות, בעקבות החוק הזה, שבא להרחיב את החומרה של עבירות, לא לשדר קולא מהצד שני. כי במחיקת הסעיף הזה אנחנו באים ומקלים ואומרים: בני משפחה מגיל 18 עד גיל 21 חשופים עכשיו ככל האדם, מבחינת הענישה של העושים בהם מעשה בעילה או מעשה סדום, כאשר בחוק הקודם היתה הגנה לאותם בני משפחה עד גיל 21. לכן אנחנו מציעים, שהסעיף הקטן הזה, שהיה בחוק הקודם, ייכלל גם בחוק הזה. זו הסתייגות אחת.

הסתייגות שנייה — הבאתי את ההסתייגות השנייה בשתי גרסאות, ואני רוצה להסביר. לדידי, עבירות מין בתוך המשפחה לא מסתיימות בגיל 21, אלא גם עוברות את גיל 21. הרבה פעמים קורה שאדם סוטה בתוך המשפחה מנצל את בני משפחתו גם מעבר לגיל 21. אף שגישת הוועדה היתה, שמעבר לגיל 18 — אם לא תתקבל ההסתייגות הקודמת שלי — אין להתערב במה שנעשה בתוך המשפחה, הבאתי הסתייגות שלדעתי כן יש מקום להתערב כנעשה בתוך המשפחה, אם נעשים גם בעילות אסורות או מעשה סדום.

אני אפטר להשלים שמעשה כל כך מקולקל, כלומר, קלקול כל כך גדול במשפחה, לא ימצא את ביטויו בחקיקה כשמדובר בעבירות מין. לכן ההסתייגות הזאת מובאת כאן בשני וסחים. היה וההסתייגות הקודמת מתקבלת, הרי הנוסח שאני אבקש להעמיד להצבעה הוא אחד: "אם עשה אחד המעשים באדם שמלאו לו 21 שנים, דינו מאסר שנה". תקפות המאסר היא אכן קטנה. אבל כאן יש מסר לבוא ולומר: גם אם משהו עבר את גיל 21 שנים והיה מעשה סדום או בעילה בתוך המשפחה — גם זו עבירה, גם זה קלקול, גם זו נורמה מוסרית מקולקלת. גם על זה, אם תהיה תלונה — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יצחק לוי (המפלגה הרתית הלאומית):
חברת הכנסת אלוני, הרי התווכחנו על זה שעות בוועדה.

גם זה קלוקל מוסרי וגם זו עבירה. אם תהיה תלונה — שלטונות המדינה צריכים להתייחס לכך ולא לעבור על כך

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד ליכאי, בבקשה.

דוד ליכאי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק המוכתרת עתה לפנינו איננה במצב הראוי לכוא בפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. בכל הענווה אני אומר מה שאיני נוהג לומר מעל דוכן זה. כפרופסור למשפט פלילי אני אומר לכם, שזו חקיקת בוטור גם מבחינת הניסוח אבל גם מבחינת תוכנה של החקיקה.

אצטמצם להסתייגויותי אחת לאחת.

הסתייגותי לסעיף 1 — החידוש הראשון בהצעת החוק הוא הגדרת המונח "כועל". עד היום לא היה לאיש ספק מהי בעילה. זו אחת הדרכים שבהן ניתן לקדש אשה או לחלל אותה. עד היום גרסנו שכוועלים אשה באמצעות איבר המין של הגבר. ייאמר בחוק. לפי הצעתי, בסוף הגדרת אינוס, שאין נפקא מינה באינוס אם בעילה היתה בהחדרת איבר מאיברי הגוף או חפץ לאיבר המין של האשה. בדרך זו נבהיר שמי שתקף אשה והחדיר לאיבר מינה חלק כלשהו מגופו או חפץ, דינו כדן אונס. בכך לא נאמר שלעניין מסוים בחוק הפלילי בעילת אשה יכולה להיעשות בלא איבר המין של הגבר, נשמור על התוצאה העונשית, אבל גם על מושגי יסוד ומובנים מקובלים של מלים בלשון העברית.

אני, בכל הכבוד, מסתייג מכך. אני מציע להגיע לאותה תוצאה משפטית בדרך אחרת. המונח "בעילה" ייוחד לשימוש באיברי המין, ורק כאשר מדובר בעבירה חמורה של אינוס, ייאמר בחוק. לפי הצעתי, בסוף הגדרת אינוס, שאין נפקא מינה באינוס אם בעילה היתה בהחדרת איבר מאיברי הגוף או חפץ לאיבר המין של האשה. בדרך זו נבהיר שמי שתקף אשה והחדיר לאיבר מינה חלק כלשהו מגופו או חפץ, דינו כדן אונס. בכך לא נאמר שלעניין מסוים בחוק הפלילי בעילת אשה יכולה להיעשות בלא איבר המין של הגבר, נשמור על התוצאה העונשית, אבל גם על מושגי יסוד ומובנים מקובלים של מלים בלשון העברית.

הסתייגותי לסעיף 2 היא פועל יוצא מהצעתי לרכז את הנושא של ניצול יחסי עבודה, תלות, מרות, חינוך והשגחה ביחסי מין בסעיף עונשין 1. באופן זה נקדיש לכך עבירה נפרדת בחוק הפלילי ולא נסרב סעיפים ותחת-סעיפים, כפי שמוצע לעשות בהצעת החוק של הוועדה.

לפי הצעתי, ניצול יחסי תלות כדי לבעול קטינה שמלאו לה 16, או לעשיית מעשה סדום בקטין, יהיו עבירה נפרדת. שרינה שמונה שנות מאסר. הצעתי באה לבטל את ההוראה הכלולה בסעיף 347(ג) לחוק, שלפיה הבעול אשה, אשה מבוגרת, שמלאו לה 18 שנה, תוך ניצול מרות ביחסי עבודה ובשירות, דינו מאסר שלוש שנים. מדובר כאן בשני אנשים מבוגרים. אם האשה הסכימה לבעילה — וכך אומר הסעיף — ולא התלוננה, למה למשטרה להתערב ביחסים ביניהם? אם האשה לא הסכימה, אלא מעביר, מורה או מפקד הפעילו עליה אמצעי לחץ או איום כלשהו, לפי החוק הקיים, הם ייתנו את הדין בשל בעילה כזאת על עבירת אינוס, שעונשה 16 שנה. מה שהאיסור הנוכחי עושה כפועל הוא הרחבת האיסור של גילוי עריות על יחסי מין שבין מעביר לפקידה. בין פרופסור באוניברסיטה לסטודנטית שלו, ולקבוע שגם אלה, גם אם יחסיים היו מתוך אהבה, מתוך הסכמה ורצון חופשי של שני אנשים מבוגרים — אחת דינם להישלח לכלא.

לסעיף 3 — ההגדרה שהציעה הוועדה למעשה סדום היא מסורבלת ביותר ומדברת על, אני מצטט: "החדרת איבר המין של הגבר לנזק מנקבי גופו של אדם, שלא בדרך בעילה — — —". אני הצעתי הגדרה פשוטה וברורה, שהתקבלה בעיקרה

גם על דעתו של יושב-ראש הוועדה חבר הכנסת אוריאל לין, אשר הגיש גם הסתייגות משלו. אני מוכן לקבל את הגדרתו שלו, ולפיה החדרת אצבע לפי הטבעת של אחר לא תהיה מעשה סדום אלא תקיפה רגילה, אם לא היתה בהסכמה או לצרכים רפואיים. משום כך אני מבטל, אדוני היושב-ראש, את ההסתייגות שלי לסעיף 3, ומצטרף להסתייגותו של חבר הכנסת אוריאל לין, אבל אנא, במטותא מכא, בשום אופן לא נוסח הוועדה.

לסעיף 4 — חברי הכנסת, אם תואילו לקרוא את סעיף 348 המוצע היום בעמוד 2 של המסמך שלפניכם, אני מבטיחכם שלא תבינו ולא כלום. תצטרכו לפנות לסעיפים אחרים שבחוק ותצטרכו להחליט מה הם "השניניים המחויבים" בין אותם סעיפים שמפנים אליהם לבין העבירה של מעשה מגונה, שבה דן הסעיף. כך, לעניות דעתי, אסור להגדיר עבירות. כלל גדול שאנחנו מצויים עליו הוא שאין עונשין אלא אם כן מזהירין תחילה, ושום אורח שיקרא בספר החוקים לא ידע ולא יבין מה היא העבירה של מעשה מגונה לאחר שיקרא אותה בנוסח המוצע היום במליאת הכנסת.

יתר על כן, הצעת הוועדה אינה מבחינה בין עשיית מעשה מגונה בכפייה לבין עשיית מעשה מגונה שלא בכפייה. אולי בין הסעיפים יש הבחנה, אבל שתי העבירות כלולות כיום בסעיף עבירה אחת, ולא נראה לי שמי שביצע מעשה מגונה בלא כפייה ואף בהסכמה ייאשם לפי אותו סעיף עבירה כמו מי שביצע את העבירה באלימות, ואף תוך כדי התעללות.

לפי הצעתי, יגדיר סעיף 348 בצורה בהירה וברורה מה היא העבירה של מעשה מגונה בכפייה, וסעיף 348א, שבא אחריו, יגדיר בסעיף נפרד ובאופן ברור אימתי מעשה מגונה בלא כפייה ייחשב כעבירה.

יתר על כן, הוועדה כללה בסעיף "מעשה מגונה" כל נשיקה של מעביר למזכירה שלו, גם אם הסכימה. אם חברתה התקנאה בה והלכה למשטרה להתלונן, אנחנו כבר מגדירים זאת כעבירה.

אני ממליץ מאוד להעדיף על הצעת הוועדה את הניסוח והעמדה שהצעתי בסעיף 4, והרכבים מפורשים וניתן לעיין בהם עכשיו ולראות אותם כפשוטם. הם תואמים חקיקה מקובלת בתחומים האלה, מפורשת, בהירה. אם תעשו השוואה, לעניות דעתי, הצעת הוועדה חזקה למטחים של ביקורת מוצדקת גם מצד שופטים וגם מצד מומחים למשפט הפלילי.

לסעיף 5 — בעוד הצעת הוועדה דנה רק במעשה מגונה הנעשה בפומבי, אין בה התייחסות לתנועה מגונה, שיכולה אולי גם לא להיחשב בגדר מעשה מגונה לפי פסיקה מסוימת. נוחא, בשל כך בלבד לא הייתי מסתייג. הצעת הוועדה קובעת, שאם מעביר או מורה עושה מעשה מגונה בפני אדם אחר, בהסכמתו, כגון שהוא מרגים לו, לבקשתו, מה הוא מעשה מגונה, דינו לפי הסעיף — מאסר שנה. ועבירות כאלה, שבהן אין לא דרך, לא צדיקה, לא יודעין ולא נזק בצדן, טעונות ברור רציני בספר החוקים.

לסעיף 6 — הצעתי היא לנסח את סעיף 351 לחוק בקיצור רב, ותראו זאת בעמוד 8 למעלה במסמך שלפניכם: "העובר עבירה שהיא פשע לפי סימן זה בקטין כיוודו שהקטין הוא בן משפחתו, דינו — מאסר 15 שנים. היה הפשע עבירת אינוס — — או עבירת מעשה סדום — — דינו — מאסר 20 שנה".

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת יאיר לוי, חבר הכנסת יאיר לוי, אתה עומד ומדבר שם בפניה ושומעים אותך בכל האולם.

נואף מסאלחה (המערך):

אדוני, האם הוא מפריע גם בסיעה?

היו"ר ש' דיין:

על זה אני אנהל אתה את החשבון כנפרד.

דוד ליבאי (המערך):

גבירתי ורבותי, השוו נא בטובכם את הנוסח שאני מציע לסעיף 6 עם זה של הוועדה. נראה לי שקריאה תוכל להביא לאבחון הבורר ביניהם.

והעיקר, הוועדה מבקשת מכם לגזור עונש של 20 שנה — וזה, כמובן, העונש המרבי, אין זו חובה לפסוק או לגזור 20 שנה — על אדם שקיים יחסי מין עם קרוב משפחה, גם אם לא היה לו מושג על הקרבה המשפחתית, מין איסור מוחלט שדין העובר עליו מאסר 20 שנה. תוצאה חמורה כזאת לא עלולה לקרות לפי הנוסח שהצעתי אני בהסתייגותי, משום שלפי הנוסח שלי יוכל אדם להתגונן בטענה שעבר את העבירה בלי שידע שמדובר בקרוב. אני הולך לשיטתו של חבר הכנסת יצחק לוי. אני מקבל שניתן להרחיב את מסגרת הקרובים שהאיסור יוטל עליהם. כל מה שאני מתרעם עליו הוא שהאיסור קטגורי, ואם לא תדע שהגיע בן הדרור, הדרור וכיוצא באלה ונמצאת נכשל, אין לך שום טענת הגנה; איסור מוחלט. בעבירה שדינה 20 שנה לא ייתכן שאדם לא יוכל להוכיח שפעל כאן בתום לב או שהוטעה או שלא ידע.

אני גורס שדברים מעין אלה — יש להקפיד עליהם בדיני עונשין, ומפני זה לא למרה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

דוד ליבאי (המערך):

לא שמעתיך.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

דוד ליבאי (המערך):

אמרתי בתחילת דברי: לעניות דעתי, כוונת המחוקק יכולה להיות רצויה, גם יכולים להיות חילוקי דעות. היתה כאן משימה בפני יושב־ראש הוועדה, ואני עומד כאן תמיד ומשבח אותו על יעילותו, על רצינותו ועל עבודה מצוינת שעושה ועדת החוקה, חוק ומשפט בהנהלתו. דווקא משום שאני חבר בוועדה שאני גאה להיות חבר בה, אני אומר לכם: זו עבודה שבלחץ סיום מושב הכנסת, לעניות דעתי, היא לא הסתיימה, ומוטב שבוסר זה לא יצא. לכן, לפחות תרומתי היא זו. רוצים אתם להוציא מתכונת זו מתחת ידכם היום, שעו לעצתי וקבלו את ההסתייגויות שלי. זה פתוח או יותר מה שהוועדה מציעה, למעט מקדים מספר שהבאתי לתשומת לבכם, אבל בניסוח אחר, בכחינת "לפני עיוור לא תיתן מכשול", ולא תגזור גזירות, שאחר כך יתפלאו עלינו ויאמרו: וכי מה עשיתם? וכי לא שקללתם את הדברים כראוי? אני מודה לאדוני היושב־ראש ולחברי הכנסת.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור ליושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. בבקשה.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני פשוט אעבור על העניינים אחד אחד. אני יודע שהעניינים קצת מורכבים, ולכן אשתדל להציג אותם בלשון פשוטה ביותר, כדי שיהיה ברור מה הנושא העומד לוויכוח.

החוק הוא בסך הכול חוק מורכב, ואני רוצה להעיר, עם כל הכבוד, לחברי הטוב חבר הכנסת ליבאי, שהשתתפותו בוועדה בוודאי ובוודאי תורמת לנו רבות בכל נושא, כפרט בתחום הפלילי — שבנושא מורכב זה, מאחר שלא הייתה לו היכולת להקדיש את הזמן הדרוש לדיוני הוועדה, הוא כעצם כותב את החוק מחדש. קשה מאוד להביא להכרעתה של מליאת הכנסת חוק חדש לחלוטין.

אנחנו צריכים להבין, שהליכי חקיקה אינם מעשה יחיד. הם מתחילים בהצעת חוק ממשלתית, בוועדת שרים לענייני חקיקה, בבדיקה משפטנים מטעם משרד המשלה, ולאחר מכן מגיעה הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. ואין שום פסול בעבודה אינטנסיבית. עבודה אינטנסיבית אינה עבודה פחותה. לפעמים היא אפילו יעילה יותר. במקום לפזר שש ישיבות על פני חקופה של שנה, אפשר לקיים אותן גם בחקופה של שבועיים, והחברים זוכרים בדיוק מה עומד בפניהם. קשה מאוד להביא בצורה כזאת שינוי טוטלי של כל העבודה שהושקעה במעשה החקיקה הזה, שחברי הוועדה ואני מאמינים שהוא בכל אופן החוק הטוב ביותר, ואין הוא מסוכן ומורכב כל כך.

נכון שמבחינת הניסוח אכן יש הפניה לסעיפים קודמים, ואין פסול בכך, כי לא בכל פעם צריך להעתיק כל אותם סעיפים מחדש. יש דפוסי עבודה, מתגבשים דפוסיים וקיים מבנה מסוים, וגם רשויות אכיפת החוק מתרגלות למבנה מסוים של עבודה, ואי־אפשר לשבור בכל פעם מחדש את המבנה ואת המסגרות. צריך להבין, שאנחנו מדברים בעצם בהשלמת פרק שלם שכבר עבר בכנסת לפני שלוש שנים, ובעשותנו את דבר החקיקה הזה השתדלנו לשמור על מבנה שכבר התמסד, ולא — שוב כותבים את הכול מחדש ואפשר גם לעשות שגיאות.

עכשיו אני רוצה לעבור לעניינים אחד אחד. ההסתייגות הראשונה שלי באה לומר, שמעשה סדום יהיה "החדרת איבר המין של גבר לפי־הטבעת או לפה של אדם, או החדרת חפץ לפי הטבעת של אדם". זאת אומרת, להוציא את המלים "לכל נקב מנקבי גופו של האדם", שזו אכן הגדרה לא רצויה ומיותרת. אני מציע לקבל את ההסתייגות הראשונה שלי, כיושב־ראש הוועדה, לסעיף 3 — גם חבר הכנסת דוד ליבאי מצטרף אליה והוא מסיר את הסתייגותו שלו. זה אשר לסעיף 3.

אשר להסתייגות הראשונה של חבר הכנסת יצחק לוי לסעיף 6 — כאן עולה שאלה עקרונית. יחסי מין בתוך המשפחה, שאין הם נעשים מתוך כפייה, כי אם זו כפייה זו עבירה אונס — אין כאן בעיה. מדובר כאן ביחסי מין הנעשים בתוך המשפחה. דמו בנפשכם אב וכתו. הבת טרם הגיעה לגיל 21, ויחסי המין נעשים מרצונה. באיזה קו, באיזו רמת גיל אנחנו קובעים שזו תהיה עבירה פלילית? בת עד גיל 18 או בת עד גיל 21? זו השאלה העומדת בפניכם.

אם תחשבו שקיום יחסי מין גם מתוך רצון בין אב לבתו עד גיל 21 הוא דבר שצריך להגדירו כדבר אסור וכעבירה פלילית, יש לקבל את הסתייגותו של חבר הכנסת יצחק לוי לסעיף 6.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה כולל גם אחים חורגים.

אכן השמטה במעשה החקיקה הקודם שעשינו, משום שמקרים של מעשה מגונה בכוח יכולים להיות חמורים מאוד.

הלכנו בעקבות המבנה הקיים היום, כאשר עבירת העונש חולקה לשני סוגי עבירות על-פי חומרת המעשה. במקרה אחד בקבוצה זו יש קיום יחסי מין בכפייה או מתוך תרמית, או אם היא קטינה למטה מגיל 14. המקרה האחר מדבר על מקרים חמורים מאוד של שימוש כושק או מעשה אונס בחבורה, או גרימת חבלה, או התעללות. כאותם דפוסים הקבועים היום בחוק הלכנו גם בנושא של מעשה מגונה, מעשה בכפייה, שנזכר בהגדרה אחת ונופל במסגרת הרחבה יותר, וכאן העונש הוא עשר שנות מאסר.

עבירת אינוס קיימת היום, והעונש עליה הוא 16 שנים או 20 שנה, על-פי חומרת המעשה. משום כך סברנו שעבירת אינוס בקטין, הווי אומר שטרם מלאו לו 18 שנה, מן הדין שהעונש עליה יהיה יותר חמור מאשר בעבירת אינוס רגילה, כשהיא נעשית על-ידי בן משפחה. זו היתה התפיסה.

אשר למעשה בעילה ומעשה סדום בקטין שהוא בן משפחה ומלאו לו 14 שנים, גם כאן היה צורך להגדיר את העבירה כעבירה חדשה, אם כי יש מקרים אצל נערים בני 14 — 16 שהמעשה הוא מעשה של בעילה אסורה גם אם אין יחסי משפחה. אבל כדי לקבוע קבוצה ברורה של מעשים המהווים עבירה פלילית, הכרח היה ללכת גם כאן בהגדרה זו.

בהחלט סברנו, שאם מדובר בניצול מעמדו של מבצע המעשה — ואנחנו מדברים במפורש על מקרים, כמו למשל בשירות בצבא, או כמו במסגרת יחסי עבודה — אין זה משנה אם המעשה שנעשה הוא מעשה של בעילה או מעשה סדום או מעשה מגונה. מדובר בניצול, מדובר בתופעה שהיא די שכיחה, מדובר בתופעה שיש בהחלט צורך לקבוע שהיא טבו מבחינה חברתית. אותו דבר כאשר לניצול המעמד בתוך המשפחה עצמה.

מסיבות אלה אני מבקש שלא לקבל את ההסתייגויות של חבר הכנסת ליכא, הצגתי בפניכם את טיב ההכרעה בהסתייגויות של חבר הכנסת יצחק לוי. אני מציע לקבל רק את ההסתייגויות הראשונה, האחת, שלי, וההסתייגות אחת של חבר הכנסת יצחק לוי כאשר ליחסים אסורים בתוך המשפחה עד גיל 21. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. אנחנו מצביעים כעת על חוק העונשין (תיקון מס' 30), התש"ן — 1990, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. כן, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להפנות את תשומת לב יושב-ראש ועדת החקיקה לכך שיש הסתייגות אחת שנומקה על-ידי היושב-ראש ולא היתה עליה תשובה של רוב הוועדה. השאלה היא, האם הוא חושב שיש טעם להשיב עליה?

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

יש הסכמה ביני לבין חבר הכנסת ליכא — — —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אבל רוב הוועדה לא היה כך. אם אתה לא חושב שיש טעם לנמק, בבקשה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה, חבר הכנסת יצחק לוי. אנחנו ניגשים להצבעה. ראשית כול נצביע על סעיפי החוק בקריאה שנייה. ההסתייגויות

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חברת הכנסת אלוני, אני עובר על ההסתייגויות אחת אחת, ואני מציג את הנקודה המרכזית בכל ההסתייגות. הנוסח נמצא לפני. השאלה היחידה פה היא שאלת הגיל — 18 או 21, וצריך להבין שמדובר ביחסים רצוניים, לא בכפייה. כפייה היא אונס. אין ביה עם הדבר הזה.

היו"ר ש' דיין:

מה ההבדל בין 18 ל-21?

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

ההבדל הוא, שאם חושבים שצריך להציב את זה עד גיל 21, יש לקבל את ההסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי, ומי שחושב שלא צריך להגן על נערה או אשה בת 18 מפני יחסי מין עם בני משפחה, לא יקבל את ההסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי. אני מציג לכם את ההכרעה בצורה פשוטה וברורה.

עכשיו אנחנו עוברים להסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי לסעיף קטן (ה) בסעיף 6. יש לנו פרק של עבירות מין בלי שום התייחסות ליחסי הקרבה והמשפחה בין שני אלה שמבצעים את האקט המיני. אמרנו שאנחנו קובעים שאם יש יחסי משפחה, קודם כול, זו עבירה חמורה יותר, וגם עצם היחסים האלה — במקרה שזה לא מהווה עבירה פלילית עד גיל מסוים — יהיו עבירה פלילית רק מתוקף העובדה שמדובר ביחסי מין בתוך המשפחה.

שאלנו את עצמנו, על מי להטיל את האחריות למעשה הפלילי? מאיזה גיל להטיל את האחריות על מי שאולי מנצל את בן משפחתו למטרת קיום יחסי מין? הוועדה קבעה גיל 15. חבר הכנסת יצחק לוי מציע לכם, שגם נער בגיל 13 ומעלה יהיה אחראי פלילית אם הוא מבצע מעשה מיני בבן משפחתו. זוהי ההסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי, וזה מה שמוצע בפניכם להכרעה.

לאחר-מכן באה ההסתייגות נוספת של חבר הכנסת יצחק לוי. הוא שואל: למה מגיל 16 ומעלה אנחנו משנים את הגדרתה של יחסי קרבה לצורך הגדרת המעשה כמעשה פלילי? הוועדה סברה שייחוס לפעמים, שנערה בגיל 16 מקיימת יחסי מין מתוך רצונה החופשי, לדוגמה עם דוד, כשם שהיא מקיימת יחסי מין עם גבר זר. לדעת חבר הכנסת יצחק לוי, אין פה בהכרח שאלה של ניצול אלא יכולים בהחלט להיות מצבים רבים שהיא מקיימת יחסי מין עם אדם שהוא קרוב משפחה רחוק או בן-דוד משום שהוא מוצא חן בעיניה. אנחנו סברנו שיש להטיל את האיסור ואת הגדרת העבירה הפלילית מעל גיל 16, רק אם מדובר ביחסים עם אדם מקרבת משפחה מיידית כמו אב, נכד וכדומה, לא ביחסי קרבה רחוקים, שבהם היחסים יכולים להיות גם על רקע רומנטי רגיל. זו הסיבה לכך שעשינו את ההבחנה מגיל 16 ומעלה כאשר לטיב יחסי הקרבה הקיימים.

גדעון גדות (הליכוד):

בין בני דודים?

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בני דודים, עד כמה שאני יודע, לא מצויים בהגדרה. תיכף אכדוק את זה.

אני רוצה לגעת עכשיו בשורת ההסתייגויות של חבר הכנסת דוד ליכא. אני חושב שהמסקנות שהוועדה הגיעה אליהן לאחר עבודה די מאומצת הן המסקנות הנכונות. התפיסה הראשונה היא עניין של מעשה מגונה בכפייה בכוח, שבו היתה

לסעיף 1 של חבר הכנסת דוד ליבאי. מי בעדה? מי נגד? זו הצבעה מס' 17.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

א' לין לסעיף 3 — 21

נגד — 16

נמנעים — 1

התיקון של חבר הכנסת א' לין לסעיף 3 נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

ובכן, הסתייגותו של חבר הכנסת אוריאל לין נתקבלה. מי בעד סעיף 3 כהצעת הוועדה עם התיקון של חבר הכנסת אוריאל לין? זו הצבעה מס' 22.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 3, כהצעת הוועדה

עם התיקון שנתקבל — 37

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 3, כהצעת הוועדה עם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 37, נגד — אין, נמנעים — אין. ובכן, סעיף 3, כהצעת הוועדה, לרבות ההסתייגות של חבר הכנסת אוריאל לין, נתקבל. אנחנו עוברים להצבעה על הסתייגות לסעיף 4, של חבר הכנסת דוד ליבאי. זו הצבעה מס' 23.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

ד' ליבאי לסעיף 4 — 9

נגד — 28

נמנעים — 2

התיקון של חבר הכנסת ד' ליבאי לסעיף 4 לא נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 9, נגד — 28, נמנעים — 2. ובכן, ההסתייגות של חבר הכנסת ד' ליבאי לסעיף 4 לא נתקבלה. מי בעד סעיף 4 כהצעת הוועדה? זו הצבעה מס' 24.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 4, כהצעת הוועדה — 38

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 38, נגד — אין, נמנעים — אין. ובכן, סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל. ניגש כעת לסעיף 5. הסתייגות לחבר הכנסת דוד ליבאי. מי בעד ההסתייגות הזאת? זו הצבעה מס' 25.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

ד' ליבאי לסעיף 1 — 10

נגד — 24

נמנעים — 1

התיקון של חבר הכנסת ד' ליבאי לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 10, נגד — 24, נמנע אחד. ובכן, ההסתייגות לסעיף 1 של חבר הכנסת דוד ליבאי לא נתקבלה. כעת נצביע על סעיף 1 כהצעת הוועדה. זו הצבעה מס' 18.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה — 30

נגד — 1

נמנעים — אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בקולותיהם של 30, בהתנגדות אחד, ללא נמנעים — ובכן, סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל. אנחנו ניגשים לסעיף 2, להסתייגותו של חבר הכנסת דוד ליבאי. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 19.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

ד' ליבאי לסעיף 2 — 6

נגד — 26

נמנעים — 2

התיקון של חבר הכנסת ד' ליבאי לסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 6, נגד — 26, נמנעים — 2. ובכן, הסתייגותו של חבר הכנסת דוד ליבאי לסעיף 2 לא נתקבלה. מי בעד סעיף 2 כהצעת הוועדה? זו הצבעה מס' 20.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה — 34

נגד — 2

נמנעים — 1

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 34, נגד — 2, נמנע אחד. ובכן, סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל. אנחנו ניגשים כעת לסעיף 3, להסתייגותו של חבר הכנסת אוריאל לין. מי בעד ההסתייגות? זו הצבעה מס' 21.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

יצ' לוי לסעיף קטן (ב)

של סעיף 6 — 14

נגד — 31

נמנעים — אין

התיקון של חבר הכנסת יצ' לוי לסעיף קטן (ב)

של סעיף 6 לא נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 14, נגד — 31, נמנעים אין. ובכן, ההסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי לסעיף קטן (ב) לא נתקבלה. כעת נצביע על הסתייגותו של חבר הכנסת יצחק לוי לסעיף קטן (ה). מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 30.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

יצ' לוי לסעיף קטן (ה)

של סעיף 6 — 14

נגד — 25

נמנעים — אין

התיקון של חבר הכנסת יצ' לוי לסעיף קטן (ה)

של סעיף 6 לא נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 14, נגד — 25, נמנעים אין. ובכן, ההסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי לסעיף קטן (ה) לא נתקבלה. אנחנו נצביע על סעיף 6 כהצעת הוועדה, לרבות — — —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

ההצבעה שקיימת עכשיו היא על שתי ההסתייגויות?

היו"ר ש' דיין:

כן. אתה רוצה שנצביע על סעיפים 1 ו-2 כל אחד בנפרד?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

כן. אלה שני נושאים נפרדים.

היו"ר ש' דיין:

אנחנו נצביע שוב על סעיף קטן (ה).

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

לא, לא. מכיוון שמדובר כאן על שני סעיפים קטנים, שכל אחד הוא נושא אחר לגמרי, אבקש שתי הצבעות נפרדות.

היו"ר ש' דיין:

נצביע פעם נוספת על סעיף קטן (ה), לפי בקשתך, חבר הכנסת יצחק לוי. לסעיף קטן (ה) הסתייגות מס' (1) לחבר הכנסת יצחק לוי. אני מעמיד אותה להצבעה. זו הצבעה מס' 31.

ה צ ב ע ה

בעד תיקון מס' (1) של

חבר הכנסת יצ' לוי

לסעיף קטן (ה) — 13

נגד — 28

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

ד' ליבאי לסעיף 5 — 17

נגד — 21

נמנעים — 2

התיקון של חבר הכנסת ד' ליבאי לסעיף 5

לא נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 17, נגד — 21, נמנעים — 2. ובכן, ההסתייגות של חבר הכנסת דוד ליבאי לסעיף 5 לא נתקבלה. מי בעד סעיף 5 כהצעת הוועדה? זו הצבעה מס' 26.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 5, כהצעת הוועדה — 33

נגד — אין

נמנעים — 1

סעיף 5, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 33, נגד — אין, נמנע אחד. ובכן, סעיף 5, כהצעת הוועדה, התקבל. ניגש לסעיף 6. יש לנו הסתייגות של חבר הכנסת דוד ליבאי. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 27.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

ד' ליבאי לסעיף 6 — 19

נגד — 23

נמנעים — 1

התיקון של חבר הכנסת ד' ליבאי לסעיף 6

לא נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 19, נגד — 23, נמנע אחד. ובכן, ההסתייגות של חבר הכנסת ד' ליבאי לסעיף 6 לא נתקבלה. נצביע כעת על ההסתייגות של חברי הכנסת אוריאל לין ויצחק לוי לסעיף קטן (ב) של סעיף 6. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 28.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת

א' לין ויצ' לוי לסעיף קטן

(ב) של סעיף 6 — 22

נגד — 20

נמנעים — 1

התיקון של חברי הכנסת א' לין ויצ' לוי לסעיף

קטן (ב) של סעיף 6 נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 22, נגד — 20, נמנע אחד. ובכן, ההסתייגות של חברי הכנסת אוריאל לין ויצחק לוי לסעיף קטן (ב) נתקבלה. יש לנו עוד הסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי לאותו סעיף. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 29.

נמנעים — אין
סעיפים 7 — 8, כהצעת הוועדה, נתקבלו.

היו"ר ש' דיין:

לאחר שנתקבלו שתי הסתייגויות, לא נוכל להצביע על החוק בקריאה שלישית ללא הסכמה של יושב-ראש הוועדה.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אני מסכים.

היו"ר ש' דיין:

לאחר הסכמת יושב-ראש הוועדה, אני מעמיד להצבעה את חוק העונשין (תיקון מס' 30), התש"ן—1990, עם התיקונים שנתקבלו, בקריאה שלישית. זו הצבעה מס' 36.

ה צ ב ע ה

כעד החוק — 39

נגד — 1

נמנעים — 2

חוק העונשין (תיקון מס' 30),
התש"ן—1990, נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

חוק העונשין (תיקון מס' 30), התש"ן—1990, נתקבל בקריאה שלישית.

חבר הכנסת הלל מבקש רשות להערה. בבקשה.

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב-ראש, למען הסדר הטוב, ולא משום שאני מתנגד, אני רוצה להעיר, שהמצב החוקי כאשר מתקבלות הסתייגויות לחוק הוא, שאם השר מבקש להצביע על החוק בקריאה שלישית, אפשר להצביע מייד. יושב-ראש הוועדה יכול לדבר רק בשם הוועדה. הווי אומר, אם היושב-ראש לא כינס את הוועדה, הוא לא יכול להביע את הסכמתו בשם הוועדה.

אני מקווה שהשר יסכים. כדי להסיר ספק, אם השר מסכים להצבעה על החוק בקריאה שלישית, אין בעיה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת שלמה הלל, אני מודה לך על הערותיך. אבל אני שומע שעל-פי התקנון אין שום בעיה להצביע אם היושב-ראש מסכים.

שלמה הלל (המערך):

מסכים בשם הוועדה.

היו"ר ש' דיין:

הוא אמר זאת, כנראה, בשם הוועדה. אבל הבה נסיר את כל הספקות. אדוני השר, אתה מסכים להצבעה על החוק בקריאה שלישית, לרבות ההסתייגויות שנתקבלו?

שר המשפטים ד' מרדור:

מסכים.

היו"ר ש' דיין:

השר הסכים. תודה רבה.

חבר הכנסת שלמה הלל, מפנים את תשומת לבי לסעיף 130(א) לתקנון הכנסת. אבקש ממך לעיין בסעיף הזה בתקנון.

נמנעים — אין
חוק מס' (1) של חבר הכנסת יצ' לוי לסעיף קטן (ה) לא נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

נצביע עכשיו על תיקון מס' (2) של חבר הכנסת יצחק לוי לסעיף קטן (ה). זו הצבעה מס' 32.

ה צ ב ע ה

בעד תיקון מס' (2) של

חבר הכנסת יצ' לוי

לסעיף קטן (ה) — 14

נגד — 28

נמנעים — אין

חוק מס' (2) של חבר הכנסת יצ' לוי לסעיף קטן (ה) לא נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

עכשיו נצביע על סעיף 6, כהצעת הוועדה, עם התיקון של חברי הכנסת אוריאל לין ויצחק לוי לסעיף קטן (ב), שהתקבל. זו הצבעה מס' 33.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 6, כהצעת הוועדה,

עם התיקון שנתקבל — 34

נגד — 7

נמנעים — אין

סעיף 6, כהצעת הוועדה ועם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

לסעיפים 7 ו-8 יש הסתייגות לחבר הכנסת דוד ליבאי, שמציע הוספת סעיף אחרי סעיף 7. אני מעמיד את ההסתייגות להצבעה. זו הצבעה מס' 34.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

ד' ליבאי לסעיפים 7 — 8

נגד — 34

נמנעים — 1

התיקון של חבר הכנסת ד' ליבאי לסעיפים 7 — 8 לא נתקבל.

היו"ר ש' דיין:

אני מעמיד להצבעה את סעיפים 7 ו-8, כהצעת הוועדה. זו הצבעה מס' 35.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 7 — 8,

כהצעת הוועדה — 40

נגד — 1

כ. שאלות ותשובות

כל תנועות הנוער משתתפות בקבלת פני העולים בנמל התעופה בן-גוריון.

1978. עיכובים ברישום עולים חדשים

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את השר לקליטת העלייה ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

משפחת מ' (פרטים רצ"ב) הגיעה ארצה מברית-המועצות ב-15 בפברואר 1990, דרך ורשה. בני משפחת מ' הם מסורכים מפורסמים וידועים, ומשום שלא היתה להם דרך אחרת הם הגיעו כתיירים. המשפחה כללת את בני הזוג ושני ילדיהם, בני הארבע והשנתיים-וחצי. הם פנו למשרד הקליטה, והם רואים עצמם כעולים לכל דבר. לאכ יש תעודת לידה. לאם יש דרכון בלבד. הם נדרשים להוכיח שהם יהודים, ונתקלים בכיורוקרטיה מתישה.

הואיל ובתנאים הקיימים יש רבים המגיעים כתיירים, שעה שכוונתם להיות עולים, ברצוני לשאול:

1. מי הוא האחראי לשינוי סטטוס מתייר לעולה, משרד הפנים או משרד הקליטה, ומי היא הכתובת לכך בשדה התעופה?

2. מדוע, כרגע של הלם הקליטה, עורמים עיכובים ברישום עולים חדשים?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

משפחת מילמן הגיעה ארצה בתאריך 15 בפברואר 1990, במעמד של תיירים. בתאריך 18 בפברואר 1990 קיבלה המשפחה תעודת טיפול מס' 735356 במשרד הקליטה, על-פי הוראת שעה מס' 10 "טיפול בתיירים ממזרח-אירופה". בתאריך 5 במרס 1990 קיבלה המשפחה מעמד של עולה ממשרד הפנים, ותעודת עולה מס' 3036815 ממשרד הקליטה.

1 — 2. מתן אשרות כניסה לישראל ושינוי מעמד הם בסמכות משרד הפנים.

משרד הקליטה מעניק תעודת עולה על-פי האשרה שקיבל העולה ממשרד הפנים (עולה או חושב ארעי).

ביחס למשפחת מילמן, היא מקבלת את כל הסיוע המקובל במסגרת מסלול הקליטה הישירה.

2170. הונאת עולים על-ידי מתווכים

חבר הכנסת א' בן-מנחם שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"א בסיוון התש"ן (14 ביוני 1990):

בעקבות פרסום ב"מעריב" מיום 9 במאי 1990, שלפיו עולים חדשים נופלים קורבן לנוכלים המכנים עצמם מתווכים ונותרים ללא כספם וללא דיור, ברצוני לשאול:

1. מאחר שאין זה המקרה הראשון שבו נופלים עולים תמימים קורבן להונאה על-ידי מתווכים, האם כבוד השר ער לתופעה?

2. האם אין גוף אחראי המפנה עולים אל אנשים מקצועיים, שיכולים לעזור להם בדיוור?

3. האם אין מקום לחקיקה, שבה יוחלט מי רשאי לעסוק בתיווך, ובכך ימנעו מקרים מעין אלה?

4. מה עושה כבוד השר כדי להגן על העולים מפני נוכלים?

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עובדים לשמיעת חשבויות על שאלות. אבקש משר הקליטה להשיב על שאלות של חברי הכנסת. בבקשה.

1646. עולים חדשים באשדוד

חבר הכנסת ע' יזסמן שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ד בטבת התש"ן (11 בינואר 1990):

ב"מעריב" מיום 18 בדצמבר 1989 התפרסמה ידיעה, שלפיה עולים חדשים באשדוד טוענים, כי לא מטפלים בהם כראוי. עולים אלה אף שלחו קובלנה לארגון אסירי ציון.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אמת בטענותיהם?

2. אם כן -- מה עושה משרד הקליטה על מנת לחקן את הטענות תיקון?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. המקרה שצינת בשאלתך, שלפיה עולים חדשים באשדוד טוענים כי לא מטפלים בהם כראוי, לא מוכר במשרד, מה עוד שלא צוין מקרה ספציפי.

כמו כן בדקנו, ולא הגיעה כל תלונה לרשות המטפלת באסירי ציון.

1704. לשכה לתיאום פעילותם של מתנדבים לטובת העלייה
חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את השר לקליטת העלייה ביום כ"א בטבת התש"ן (18 בינואר 1990):

בידיעה שהתפרסמה ב"הארץ" ביום 22 בדצמבר 1989 נמסר, כי הורית למנוע כניסת צעירי חב"ד לאולם הקליטה בנחב"ג, וכי הוקמה במשרדך לשכה נפרדת לתיאום פעילותם של גופי התנדבות לטובת העולים.

ברצוני לשאול:

1. מה היא אותה לשכה ומה היא מטרתה?

2. הואיל והעלייה גוברת בימים אלה ממש, האם תתבצע פנייה פומבית לכל גופי ההתנדבות האזרחיים, תנועות הנוער וכדומה להשתתף, והיכן ובאילו עיתונים תפורסם פנייה כזאת?

3. מי אחראי לפעילות של לשכה זו?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הידיעה שהתפרסמה ב"הארץ", שלפיה הוריתי למנוע כניסת צעירי חב"ד לאולם הקליטה בנמל התעופה בן-גוריון, אינה נכונה.

הנכון הוא שמענו הפצת חומר כתוב, וזאת בהתאם למדיניות שהותית, שלפיה אין להפיץ כל חומר כתוב, חוץ מן החומר שאנשי משרד הקליטה מחלקים.

1 — 3. כל גופי ההתנדבות המבקשים להשתלב בפעילות קליטת העולים עושים זאת, ובהצלחה רבה. מנהל המחלקה לקליטה חברתית, מר אריה קורת, עומד בקשרים עם כל גופי ההתנדבות.

כמורכב מונה עוזר לשר, הרב י' אברמוב, המקדיש חלק גדול מפעילותו לגיוס מתנדבים ולהדרכתם בשטח.

המתווכים, הכולל כ-40% מכלל העוסקים במקצוע: א. שדמי התיווך שייגבו על-ידם יהיו 50% מהסך הרשמי; ב. שרשימת חברי מלד"ן תועבר לידיעת כל העולים.

כיוון שארגון מלד"ן מקיים ועדת משמעת, והיא משמשת כתובת להפניית תלונות, אנו מקווים שבאמצעות אזהרת העולים מרמאויות, כשלב הגעתם, והעברת רשימת מתווכים מוכרים, יצומצם נושא הרמאויות עד למינימום.

2337. תרגום מסמכי עולים

חבר הכנסת מ' קליינר שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ח בסיוון תש"ן (21 ביוני 1990):

לאחרונה מתבררות התלונות המגיעות אלי בנושא תרגום מסמכי עולים. שדרך מעניק שירות זה באמצעות נוטריין מבאר-שבע, המקבל את התעודות והמסמכים לתרגום דרך לשכות משרד הקליטה. לטענת עולים רבים, מסמכים הולכים לאיבוד, זמן הטיפול ממושך (עד שישה חודשים), דבר המקשה על העולים המציגים מועמדות לעבודה או להשתתפות בקורסים. כל תיקון מסמך מתארך בשל הסרבול והעדר קשר ישיר בין העולה לנוטריון.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא ימונו נוטריונים נוספים בפריסה ארצית?
2. מדוע לא ייווצר קשר ישיר, כשיטה, בין העולה לנוטריון?

3. מדוע שיוני שם, כתוצאה מנישואין או מגירושין, אינם באים לידי ביטוי בתרגום?

4. מדוע לא יונהג נוהל מזורז בנוגע לתרגום רשיונות נהיגה?

5. מדוע לא ישתף משרדך פעולה עם לשכת עורכי-הדין, המוכנה, על-פי הידוע לי, להציע את שירותיה במחירים מיוחדים כמחווה לקליטת העלייה?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. החל מחודש מאי התבצעה התקשורת לאחר מכרז עם ארבעה משרדי תרגום, ועתה כל מחוז קשור ישירות עם משרד תרגומים מקומי. ההסכם עם משרד המתרגמים הוא על כיצוע עבודתם בתוך שבועיים מקבלת התעודות.

2. נושא הקשר הישיר בין העולה לנוטריון נבחן ונשקל ונמצא בלתי הולם בגלל הגיוון הרב בסוגי התעודות שהעולה צריך ורשאי לתרגם.

פעולות התרגום נעשות עתה בחודשים הראשונים של השנה באולפן, ועל כן אינן פוגעות במסלול הקליטה של העולה.

3-4. לגבי רשיונות נהיגה — אנו מתרגמים אותם כשהם תעודות עבודה (כלומר כשמדובר בנהגים מקצועיים). איננו מתרגמים את כל תעודותיהם הפרטיות של העולים.

2355. סיור עולים בהתנחלות

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ח בסיוון תש"ן (21 ביוני 1990):

בסוף מאי 1990 השתתפו כ-80 עולים המתגוררים במרכזי הקליטה בגיליה ובנווה-יעקב בסיור בהתנחלות תפוח, שבכביש ממאלה-שכם. במהלך הסיור הוצע לעולים להשתקע במקום.

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. נושא המתווכים אינו מוגדר בחוק, ועל כן כל אדם רשאי לעסוק בו ללא רישוי מיוחד.

2. משרד הקליטה הגיע להסכם עם מלד"ן — מתווכים לנכסי דלא-ניידי — הכולל כ-40% מכלל העוסקים במקצוע: א. שדמי התיווך שייגבו על-ידם יהיו 50% מהסך הרשמי; ב. שרשימת חברי מלד"ן תועבר לידיעת כל העולים.

כיוון שארגון מלד"ן מקיים ועדת משמעת, והיא כתובת להפניית תלונות, אנו מקווים שבאמצעות אזהרת העולים מרמאויות, כשלב הגעתם, והעברת רשימת מתווכים מוכרים יצומצמו מקרי הרמאות עד למינימום.

4. משרדי מכין דף הסברה, המזהיר את העולים ממגע עם מתווכים שאינם חברי מלד"ן, וללא ליווי של מתנדב או מטפל.

2213. מסחר בזכויות עולים

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ד בסיוון תש"ן (7 ביוני 1990):

בעיתון "הארץ" מיום 13 במאי 1990 נטען, כי נעשו ניסיונות רחבי היקף לסחור בזכויות עולים ובפטורים ממסים.

ברצוני לשאול:

1. האם ממדי התופעה גדולים?

2. מה הם האמצעים למניעת תופעה זו?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

1. נושא הפטור ממסים לעולים עבור רכישת מוצרים הוא בתחום אחריות משרד האוצר, אגף המכס ומע"מ, לרבות הפיקוח על מתן פטורים ושחזורים.

2. כדי למנוע תופעות חריגות כמו מסחר בזכויות העולים, שאותן ציין השואל, גובשה הצעה להחליף את הפטור ממס במתן מענק כספי ישירות לעולים.

בועדת השרים לעלייה התקבלה החלטה בשבוע שעבר, האומרת שתמורת הפטור ממסים יקבלו העולים פיצוי של 5,000 ש"ח, נוסף על סל הקליטה. המדובר הוא ביחס לעולים מארצות המצוקה, המקבלים סל קליטה.

2268. תיווך לעולים

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ד בסיוון תש"ן (7 ביוני 1990):

לאחרונה גברו הבעיות הנוצרות על-ידי מתן אפשרות לאזרחים לתווך בתחום הדירות לעולים ולקבל עמלה.

ברצוני לשאול:

1. כיצד מתכנן המשרד להתמודד עם תופעת המתווכים הבלתי-מקצועיים?

2. האם מדוע משרדך לכך, שעוגמת-הנפש הנגרמת לעולים בעקבות תיווך מפוקפק משמשת זרז לעזיבת הארץ?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. נושא המתווכים אינו מוגדר בחוק, ועל כן כל אדם רשאי לעסוק בו ללא רישוי מיוחד.

משרד הקליטה הגיע להסכם עם מלד"ן — ארגון

חוברת ל"ז, ישיבה ר"ז

— שאלות ותשובות: הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת:
חילופי גברי בוועדות הכנסת; החלטה בדבר אישור הוראות בצו —

ברצוני לשאול:

עבור דירות להשכרה מונעת מהם לשכור דירות במחיר שניתן לעמוד בו.

ברצוני לשאול:

1. האם בחן השר את האפשרות לפעול לשיכון העולים בלי לפגוע ביכולתם של זוגות צעירים לרכוש או לשכור דירות?

2. היש לשר או למשרדו תוכנית פעולה בנדון?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בעיית הדירור לזוגות צעירים ולאזרחים ותיקים הולכת ומחמירה. אולם גם בעיית הדירור לעולים מתקרבת למצויה. מצב זה הוא תוצאה של ביקוש גובר והולך לדירור לנוכח היצע קטן והולך. היום הקבינט פועל כמרץ רב, על מנת לפתור את בעיות הדירור בישראל בכיוונים שונים. הן בזירוז הבנייה המתוכננת, הן בייבוא דירות וכשימוש בקרוונים, על מנת להגביר את ההיצע. גם יוזמת האוצר להקטין את מרכיב הדירור בסל הקליטה עשויה לבלום את שכר הדירה האמור ולהקל את הלחץ על הזוגות הצעירים והאזרחים הוותיקים.

2. כניסת נוהל סל הקליטה החדש, המעניק לעולים את סל הקליטה ישירות לחשבונותיהם ללא קבלות, יתרום אף הוא לשיפור המצב בשני תחומים: א. לעולים כדאי יהיה לעמוד על המיקח, לפנות לפריפריה ולהצטופף כמה משפחות בדירה אחת; ב. הכסף לשכר דירה יינתן בתשלומים תלת־חודשיים ולא לשנה שלמה מראש.

הי"ר ש' דיין:
תודה לשר לקליטת העלייה.

כא. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

1. ועדת הפנים ואיכות הסביבה תדון: א. בנושא "מצב החושבים הערבים שבערים המעורבות", הצעה לסדר־היום של חבר הכנסת נואף מסאלחה; ב. בהצעת חוק דיור ארעי (הוראה שעה), התש"ן—1990, של חבר הכנסת אברהם פורז.

2. ועדת העבודה והרווחה תדון בהצעת חוק בוררות חובה ואיסור שביתות בשירותי הבריאות.

כב. חילופי גברי בוועדות הכנסת

2. בוועדת העלייה והקליטה — במקום חבר הכנסת אפרים גור יכהן חבר הכנסת עוזי ברעם.

הי"ר ש' דיין:
הכנסת רשמה לפניה את הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת.

כג. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין

(תיקון מס' 34), התש"ן—1990*

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, ההודעה בדבר הוראות המכס ומס קנייה על מחשבים היא תוצאה של החלטה בוועדת הכספים. הוחלט בוועדת הכספים, במסגרת מדיניות להורדת המכס — על מחשבים אישיים מ־25% ל־15%,

1. האם למשרד ידועים הדברים אלה?

2. האם סייע משרדך לסירור זה, ואם לא — כיצד הוא יצא לפועל?

3. מה היא מדיניות משרד הקליטה במקרים כאלה?

4. האם פעולה כזאת מסייעת לעמדת ישראל בנושא העלייה בדיונים שיש לה עם ארצות־הברית וברית־המועצות?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מדובר במרכזי קליטה שבטיפול הסוכנות היהודית.

2. לא ידענו, וכמובן לא סייענו.

3. משרד הקליטה הודיע פעמים רבות, שאין מדיניות הכוונת עולים לשום מסגרת, וודאי שלא ליהודה ושומרון.

4. אנו רגישים למשמעות שעלולה להיות לכל פעולת הכוונה־הסברה כיחס ליהודה ולשומרון, וכיוון שנושא העלייה חשוב מאוד בעינינו, לא עשינו ולא נעשה דבר שעלול לסכן אותה.

2404. אפשרויות השיכון של זוגות צעירים לנוכח מדיניות שיכון העולים

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את השר לקליטת העלייה ביום ד' בתמוז התש"ן (27 ביוני 1990):

לאחרונה פורסם, כי בקרב זוגות צעירים בארץ גוברת המרירות על כך, כי יכולתם של העולים לשלם סכומים גבוהים

הי"ר ש' דיין:
הודעה ליושב־ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (י"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת קבעה בישיבתה מיום " באב התש"ן, 1 באוגוסט 1990, את הוועדות אשר ידונו בהצעה לסדר־היום ובהצעות חוק כדלקמן:

חיים קורפו (י"ר ועדת הכנסת):

כמרכזני אני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות, מטעם סיעת המערך: 1. בוועדת הכנסת — במקום חבר הכנסת אברהם כ"ץ עוז תכהן חברת הכנסת עדנה סולודר;

הי"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 34), התש"ן—1990. ימסור את ההחלטה יושב־ראש ועדת הכספים.

ה צ ב ע

כעד ההחלטה	— 8
נגד	— אין
נמנעים	— אין
ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 34), התש"ן — 1990, נתקבלה.	

היו"ר ש' דיין:

החלטת ועדת הכספים נתקבלה פה-אחד.

והעלאת המכס על מחשבים בתעשייה מ-5% ל-15%. לאחר דיון בוועדה סוכם, שאותם מחשבים שישמשו כפיתוח וכייצור תעשייתי ובהשקיה, שיש לגביהם אישור לפי חוק לעידוד השקעות הון, לגביהם יהיה שיעור מס קנייה בהיקף של 5%. ההחלטה הזאת היא תוצאה של דיון שהיה בוועדת הכספים, לאחר שהיה ערעור על החלטה קודמת פה, במליאת הכנסת. אני מבקש את אישור הכנסת, שכן אם החלטות ועדת הכספים מונחות על שולחן הכנסת בשלושת השבועות האחרונים של הכנס, טענות ההודעות אישור של הכנסת.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. אנחנו ניגשים להצבעה על החלטת ועדת הכספים. זו הצבעה מס' 37.

כד. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 12), התש"ן — 1990*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

כבולט קצבת הילד השני לאותן משפחות שבהן ראש המשפחה מרוויח מעל 150% מהשכר הממוצע במשק.

אני רוצה להגיד לחברי הכנסת: הבעיה איננה כל כך במשפחות המשתכרות מעל 150% מן השכר הממוצע במשק, אלא בעובדה קיימת ומוכחת, שקיים חוסר מיצוי מצד אנשים שהיו זכאים לקבל את קצבת הילד השני.

כרשותכם, חברי הכנסת, אמסור שתי עובדות ואביא שני נתונים, אשר ייתנו לכם אולי תמונה אמיתית. קצבת ילד ראשון איננה ממומשת על-ידי כ-60,000 זכאים שהיו צריכים לקבל את הקצבה. במונחים של כסף משמעות העניין כ-820 שקל למשפחה, ובמונחים של הרווח כביכול שיש לאוצר המדינה מדובר בסדר גודל של כ-50 מיליון שקל.

מי הם אותם אנשים שאינם מממשים את הזכות הזאת? אלה אנשים שאינם מכירים את המערכת הביורוקרטית, אלה אנשים שעובדים במפעלים ובמקומות עבודה שבהם לא נעשית הפעולה הנדרשת לצורך קבלת הקצבה הזאת, אלה אנשים שהם בדרך כלל מן האוכלוסיות החלשות ביותר, שכן החקיקה הקובעת הן לגבי קצבת ילד ראשון והן לגבי קצבת ילד שני אומרת, שקודם כול מתקיים הביטול ולאחר מכן באה הדרישה לקבל את הקצבה.

מה מציעה הממשלה? מתוך 360,000 זכאים לקצבת ילד שני — זה סך כל המשפחות שיש להן לפחות שני ילדים ואין להן יותר מאשר שלושה ילדים — באה הממשלה ומציעה עכשיו, ש-260,000 משפחות זכאיות לקבל את הקצבה. הווי אומר, קודם מבטלים ל-360,000 זכאים, ולאחר מכן מצפים מ-260,000 זכאים שיפנו לממשלה ולביטוח הלאומי לשם קבלת הקצבה.

אם נניח שאותו קצב מימוש שקיים לגבי קצבת ילד ראשון יתקיים גם כאן, משמעות העניין היא ש-60,000 עד 100,000 משפחות זכאיות — אינני מדבר על משפחות שהן מעבר לרמה הממוצעת; יכולות להיות בחוכן גם משפחות שמרוויחות 1,200 שקל ויש להן שני ילדים — לא יקבלו את הקצבה הזאת. המשמעות הכספית, מבחינת הממשלה, היא שהממשלה חרוויח שוב בין 50 מיליון שקל, אם 60,000 משפחות לא

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף אחר בסדר-היום: הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 12), התש"ן — 1990, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יביא את החוק יושב-ראש ועדת הכספים.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, יחד עם חוק התקציב (מס' 2) העבירה מליאת הכנסת, לאחר קריאה ראשונה, גם את התיקון לחוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה. ועדת הכספים החליטה להפריד בין שני החוקים. לפיכך אנחנו מקיימים כרגע את הדיון בחוק ההסדרים.

כיושב-ראש ועדת הכספים הנני להודיע לכנסת, כי ברוב קולות החליטה הוועדה על קבלת החוק והכנחו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. היו הסתייגויות רבות לחוק הזה בוועדה, הצעות אחרות מאלו שהופיעו בהצעת החוק. הייתי אומר שכל ההצעות האחרות נדחו, וחלקן הגדול יופיעו עכשיו בדיון בצורת ערעורים על ההחלטה.

אני מוכרח להגיד, שגם חברים רבים מהקואליציה ערערו, בשלב ראשון של הדיון, ולא קיבלו את הצעת הממשלה. חלקם, לאחר מכן, נסוגו מהצעותיהם. מטעמים כאלה ואחרים מצאו חברים לנכון לבטל אותן הצעות שהם הניחו על שולחן הוועדה.

כיושב-ראש הוועדה אני חוזר ואומר לכנסת הנכבדה, שרוב חברי הוועדה היו בעד קבלת הצעת הממשלה כלשונה, כפי שהופיעה בהצעת חוק ההסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 12), התש"ן — 1990.

לאחר שמסרתי את הודעת הוועדה, רצוני להגיד מדוע אני אישית מתנגד בכל חוקף לחוק כפי שהוא מופיע כאן. אני חושב שנעשתה טעות גדולה מאוד על-ידי הממשלה ושר האוצר בהביאם את החוק כלשונו וכרוחו לדיון במליאה ולאישורו על-ידי הכנסת.

מה אומר החוק? החוק אומר למעשה, שמעבר לביטול קצבת ילד ראשון לאלה שהכנסתם מעל 100% מן השכר הממוצע במשק, כאשר במשפחתם לא יותר משלושה ילדים,

עברו ארבעה חודשים מקבלת ההסכמה על דעת המערך ועל דעת הליכוד, על דעתי ועל דעת האחראי לתיק האוצר, השר דן מרדור, והשר החדש, עם כל הכבוד, בא אל הכנסת, אל אותם חברי כנסת שהסכימו למה שהוחלט בשעתו ומבקש מהם הצבעה מחדש על העניין הזה. זאת סיבה שנייה כדי שלא לעשות את הדבר הזה.

סיבה שלישית. משיכת קצבת ילד שני משמעותה אי-הכרה מצד מדינת ישראל בכך שיש הבדל בין משפחה עם ילדים למשפחה בלי ילדים מבחינת העזרה שהמדינה צריכה לתת. אני פונה אליכם ואומר לכם: עזבו את השיקולים הקואליציוניים. אגיד לכם יותר מזה. אתם קיבלתם את מודעי כשר האוצר — — —

גדעון גדות (הליכוד):
סליחה, אני יוצא מן האולם. את הפגיעה הזאת כשר האוצר אני לא יכול לשאת.

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):
אתם קיבלתם את מודעי כשר האוצר בהסכמים שנחתמו, בעקבות דיונים וויכוחים במרכז. לא עולה על דעתי שהתחייבתם כלפי מודעי לקבל את כל מה שהוא מציע במשך שתי הקדנציות, או הקדנציה-החצי שהובטחו לו. לזה בוודאי לא הסכמתם. הסכמתם לתפקיד. לא הסכמתם בוודאי לתוכן.

אני חוזר ואומר לכם, חברי הכנסת, כי מה שנעשה פה בעניין קצבת הילדים זאת — — —

יעקב שמאי (הליכוד):
האם שר האוצר לא פיצה את הקצבאים — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא פיצה. זה בלון.

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):
אני לא מדבר על הלחם — — —

יעקב שמאי (הליכוד):
— — —

היו"ר ש' דיין:
מה ההתנפלות? אפשר לדבר בלי צעקות.

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):
חבר הכנסת שמאי, אני מדבר על קצבת הילדים.

יעקב שמאי (הליכוד):
— — —

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת שמאי, אפשר לדבר בנחת. חבר הכנסת שמאי, אולי תהיה פעם אחת מבית-הלל. תמיד שמאי? תהיה פעם הלל. בלי צעקות, אפשר לדבר בנחת, באווירה טובה. האמן לי.

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):
חבר הכנסת שמאי, אני מדבר על קצבת ילדים, ולא על הסובסידיה ללחם.

כפי שאמרתי, אני אומר את הדברים בהודעה אישית. הוועדה החליטה ברוב קולות להביא את החקיקה הזאת לקריאה שנייה ושלישית. מה שאמרתי — זו דעתי האישית. אני חוזר ואומר, שגם מהסיבה של אי-מימוש, גם בגלל הפגיעה בחלשים ביותר, וגם בשל ביטול ההסכם שהיה בשלהי חודש מרס בדבר משיכתו של החוק, גם בגלל שבירת העיקרון של

יממשו את זכאותן, ל-80 מיליון שקל, אם 100,000 איש לא יממשו את זכאותם.

אי-אפשר לתאר מהלך גרוע יותר מזה, כאשר הממשלה באה להציע קיצוץ בתקציב. אני חוזר ואומר: היא באה להציע קיצוצים, שרובם ככולם פוגעים באוכלוסיות החלשות. אדבר על כך עוד במסגרת הדיון על התקציב, עוד אגיד כמה מדובר. בסיכומי של דבר, המעשה שנעשה על-ידי הממשלה בעניין הזה הוא מעשה חמור, הוא פגיעה חמורה ביותר דווקא במשפחות החלשות. חוסר המימוש הוא בהיקפים של 40%, 45%. האי-מימוש קיים דווקא באוכלוסיות החלשות ביותר.

רבותי, אותם אנשים שאינם מממשים את זכאותם לקצבת ילד ראשון, אני מניח שלחלקם יש גם ילד שני, וכך תהיה להם פגיעה של עוד 70 שקל לחודש, הקצבה לילד שני שלא תמומש. אם כן, יכולים להיות אנשים כרמת הכנסה של 1,200, 1,300 ו-1,400 שקל, שאיבדו ער עכשיו 70 שקל ויאבדו מעכשיו 140 שקל.

אני מסתכל אל חבר הכנסת שאול עמור ואל חבר הכנסת עזרן ואל כל אותם חברי כנסת, שכאילו נושאים את השם של הלובי החברתי וכאילו דואגים לשכבות האלה, ואני אומר להם: אל תרימו את ידכם בעד החוק הזה. החוק הזה הוא חוק גרוע, הוא חוק שאתם התנגדתם לו כשהובא בחודש מרס השנה במסגרת הצעת התקציב הקודמת, ובסופו של דבר הממשלה משכה אותו. אסור לכם להעז ולהצביע כשביל החוק הזה, כי זה חוק אנטי-חברתי, חוק שפוגע בשכבות החלשות ביותר, ולא חשוב אם אתם נמצאים עכשיו בקואליציה, ולא חשוב ששר האוצר הלך אתמול אל ראש הממשלה כדי להגיד לו שהעסק מתפרק ושלא הולכים לאשר את כל החבילה כולה.

החוק הובא כנפרד מהתקציב, ויש לכם האפשרות להצביע עכשיו בהתאם למצפונכם. שום דבר לא יקרה לממשלת ישראל אם המצב יישאר ואותן משפחות שיש להן יותר ילדים יוכלו להמשיך ולקבל את הקצבה. אני פונה שוב אל חברי הכנסת מהקואליציה ואומר, שלא עולה על דעתי שנושא שלפני ארבעה חודשים התמודדנו ביחד כדי לסלקו מהחקיקה, יתקבל עכשיו בעקבות ההצבעה שלכם, כפי שמצוות הקואליציה מחייבת אתכם. יש דברים שלגביהם מצוות הקואליציה לא כל כך חשובה. הממשלה לא חיפול ולא תתפרק אם החוק הזה לא יתקיים — — —

גדעון גדות (הליכוד):
האם אתה מוכן לתת לי רשימה — — —

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):
אני צריך לקיים על זה התייעצות, אבל מותר לי להניח שכנושא כזה, שכבר עמד לדיון, והקואליציה, קרי: אנחנו ואתם כשהיינו ביחד, כבר הצביעה פעם אחת נגדו, נשמור גם היום על אחדות.

בחודש מרס דנו בתקציב, בחוק שדיבר על הפסקת הקצבה לילד השני במשפחה עם רמת הכנסה מסוימת, כאשר הממשלה כבר היתה ממשלת מעבר וכאשר רצינו להפעיל את הרפורמה, ופניתי ביוזמתי אל האחראי לתיק האוצר, השר מרדור, פניתי גם אל הפקידות הבכירה באוצר ואמרתי להם: תראו, רבותי, הנושא הזה לא מקובל על הליכוד וגם לא על המערך. בואו נעשה מעשה, נוריד את הרפורמה כמס' 15%, שזאת תרומה של כ-140 מיליון שקל, ותמשכו בחזרה את הנושא של ביטול קצבת ילד שני. היתה הסכמה לכך. הורידו את הרפורמה ב-5%, והממשלה משכה את החוק ולא דרשה להעביר אותו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אפשר להצביע.

היו"ר ש' דיין:

אני לא מקבל את זה. חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, בבקשה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

היו"ר ש' דיין:

לא, אני רק ביקשתי לחמץ את הדברים. יש חמש דקות, אז אני מחכה חמש דקות.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, זה חסר תקדים. מבקשים להצביע, תצביע.

היו"ר ש' דיין:

יש חמש דקות.

חיים רמון (המערך):

אני מחליף אתך דברים כבר חמש דקות.

היו"ר ש' דיין:

אני לא מקבל.

קריאות:

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני רוצה להגיד משהו.

קריאות:

רד מהדוכן. אין לך רשות לדבר עכשיו.

חיים רמון (המערך):

מישהו קרא לך? אין לך מה לומר בחוק הזה. רד.

היו"ר ש' דיין:

רבותי, אין הסתייגויות. אנחנו ניגשים להצבעה.

קריאות:

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת יאיר לוי, אני מבקש ממך. אין לך הסתייגות בחוק הזה.

רבותי, אין הסתייגויות. אנחנו ניגשים להצבעה. אין הסתייגויות, ניגשים להצבעה. ההצבעה היא לא אלקטרונית, אלא בידיים.

אני מבקש לשבת במקומות. חבר הכנסת חיים רמון, אני ניגש עכשיו להצבעה. אני לא מחכה לאף אחד.

אנחנו ניגשים להסתייגות לפני סעיף 1 של חברי הכנסת שטרית, ארבל-אלמוזלינו, ארד, דיין, רמון, רן כהן, תמר גז'נסקי וחיים אורון. מי בעד ההסתייגות?

ראובן ריבלין (הליכוד):

הצבעה שמית.

היו"ר ש' דיין:

אין דבר כזה, רבותי. אין הצבעה שמית. אין הצבעה שמית.

חמיכה במשפחות עם ילדים, אני מציע לכנסת בהצעה אישית, שלא לקבל את החוק בקריאה שנייה ושלישית. תודה.

היו"ר ש' דיין:

אני מודה ליושב-ראש ועדת הכספים על הצעתו. לי יש הצעה אחרת. יש לנו כאן הרבה הסתייגויות, 37 הסתייגויות לחוק הזה. אני מניח שרוב חברי הכנסת קראו את ההסתייגויות ויודעים במה מדובר.

קריאות:

היו"ר ש' דיין:

37 הסתייגויות. אבקש רק דבר אחד. מי מבין הרשומים להסתייגויות שרוצה לדבר, ידבר, אבל אבקש ממנו לקצר. זה מותר לי לבקש?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ההצבעה היא על כל סעיף.

היו"ר ש' דיין:

כן, כן. חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אנחנו מבקשים שהמסטיג יסביר את הסתייגותו לפני ההצבעה.

היו"ר ש' דיין:

רגע, כולכם מוותרים על הנימוק?

קריאות:

היו"ר ש' דיין:

רגע, רגע. חבר הכנסת אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני, יש בקשה: נתחיל בהצבעה — — —

היו"ר ש' דיין:

יש לנו חמש דקות להצבעה.

חיים רמון (המערך):

כבר עברו חמש דקות.

היו"ר ש' דיין:

לא עברו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו"ר ש' דיין:

אם לא נהגו נכון, האם גם אני צריך לנהוג כך?

חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, את מוותרת על ההנמקה?

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, עברו חמש דקות. צריך להצביע.

היו"ר ש' דיין:

אבל יש תקנון. רבותי, אני לא רוצה שתצביעו, ואחר-כך יהיו ערעורים.

חיים רמון (המערך):

אני-אפשר לערער. עברו חמש דקות.

קריאות:

— — —

חיים רמון (המערך):
מה זה, כאמצע ההצבעה?עמיר פרץ (המערך):
אנחנו כאמצע ההצבעה.יהושע מצא (הליכוד):
עוד לא הכריזו על ההצבעה.

קריאות:

— — —

דוד ליבאי (המערך):
הכנסת משרת את הממשלה. בכל הכבוד, לא יושב־ראש
הכנסת ולא ראש הממשלה — — —היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, נא לשבת.עמיר פרץ (המערך):
מה זה? אתם מבזים את הכנסת.חיים רמון (המערך):
מה קורה פה?היו"ר ד' שילנסקי:
תרשו לי לשמוע מה שיש פה. תרשו לי לקבל הסברים.רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה זה כאמצע ההצבעה? מדרדרים את הכנסת עד תהום.היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אני מבקש מכולם
לשבת.יהושע מצא (הליכוד):
מה זה לחטוף הצבעות? השר לא השיב.דוד ליבאי (המערך):
— — —היו"ר ד' שילנסקי:
אדוני השר. אני מבקש מכולם לשבת. שום שר לא ביקש
להשיב, אז אין מה להשיב.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חברת הכנסת שרה דורון.רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב־ראש, אתה מנצל את הזמן כדי ש־20 חברי
כנסת יחתמו ובכך יעכבו את ההצבעה.היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת רן כהן, אני לא שומע. אני מבקש מכולם
לשבת. חברי הכנסת, אני לא שומע מה שאתם צועקים. תואילו
לשבת. אתן לך את רשות הדיבור, רק תואילו לשבת.דוד ליבאי (המערך):
אין לאיש רשות הדיבור. אנחנו כאמצע ההצבעה.היו"ר ד' שילנסקי:
אדוני סגן השר, אודה לך אם תשב. חברת הכנסת שרה

דורון, אודה לך אם תשב. קודם כול ביקש חבר הכנסת רן כהן

שמעון פרס (המערך):
אנחנו כאמצע ההצבעה.דוד ליבאי (המערך):
אנחנו כאמצע ההצבעה. אדוני, תראה את הפרוטוקול.היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת שלמה דיין, בבקשה.שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב־ראש, כדי להיות הוגן בנושא — אני כבר
התחלתי בהצבעה, והודעתי: מי בעד ההסתייגות לפני סעיף 1
לחוק; ואז היתה החלפת היושב־ראש. אני מבקש מהיושב־
ראש להחליט, האם אותה הצבעה שהחלה ושהודעתי
עליה — — —חיים רמון (המערך):
— — —היו"ר ד' שילנסקי:
תנו לו לסיים את דבריו.שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
היושב־ראש יחליט מה עושים בנדון.היו"ר ד' שילנסקי:
בסדר. אדוני הודיע שניגשים להצבעה, ובכן, ניגשים
להצבעה. חזקה עלי ומקובל עלי מה שאומר סגן יושב־ראש
הכנסת שלמה דיין.
שר הכלכלה רוצה להשיב, בבקשה.דוד ליבאי (המערך):
החלה ההצבעה. אנחנו כאמצע ההצבעה.שמעון פרס (המערך):
מה זה כאן — ליכוד?היו"ר ד' שילנסקי:
סליחה, סליחה. אודה לך אם תשב. אני מצטער. סליחה,
טעיתי. חברי הכנסת, אני לא נותן רשות הדיבור. אני מצטער.
אדוני שר הכלכלה. חברת הכנסת שרה דורון, אני מצטער.
לאחר שמי שישב בראש הישיבה, סגן יושב־ראש הכנסת
שלמה דיין, הכריז על הצבעה, נאמנים עלי — — —יהושע מצא (הליכוד):
אדוני לא הכריז על הצבעה. אני מבקש את רשות הדיבור.היו"ר ד' שילנסקי:
אין רשות דיבור בהצבעה. חבר הכנסת מצא, אין רשות
דיבור אחרי שהוכרז על הצבעה.יהושע מצא (הליכוד):
לא הכריזו על הצבעה.היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת יהושע מצא, אני מבקש שתיתן כבוד לסגן
יושב־ראש הכנסת שלמה דיין. הוא הודיע פה שהוא הכריז על
הצבעה.יהושע מצא (הליכוד):
פה לא שמעו בכלל.ראובן ריבלין (הליכוד):
אני מבקש לומר משהו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מצא, אני מאוד מבקש ממך לשבת. חבר הכנסת מצא, אני מודיע לך שאיני נותן לא לך ולא לחבר הכנסת ריבלין — — —

חיים רמון (המערך):

תקרא אותם לסדר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני קורא אתכם לסדר. אני מבקש גם ממך מבקש מחברי הכנסת יהושע מצא וראובן ריבלין, אל תכריחו אותי לקרוא אתכם לסדר. אני מבקש משיכם לשבת. אני מבקש מכולם להוריד את היד. אנחנו ניגשים להצבעה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יהושע מצא, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה, ואם תקום שוב אקרא אותך לסדר בפעם השנייה.

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יהושע מצא, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. אל תכריח אותי להוציא אותך הראשון.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. לפני סעיף 1 יש הסתייגות של חברי הכנסת שטרית, ארבל-אלמוזלינו, ארד, דיין, רמון, רן כהן, גזינסקי ואורון. קיבלתי פה בקשה להצבעה שמת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא.

קריאות:

— — —

חגי מירום (המערך):

באמצע ההצבעה.

חיים רמון (המערך):

הבקשה הגיעה אחרי ההצבעה. הרמנו ידיים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זאת הפקרות. בינתיים הם החתימו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש את הבקשה להצבעה שמת קיבלתי פה. איך שעליתי מסרו לי אותה.

קריאות:

— — —

חיים רמון (המערך):

אחרי שהתחילה ההצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, לא הצד הזה ישפיע עלי בצעקות, כפי שהצד הזה לא השפיע בצעקות. חבר הכנסת גרעון גדות, איני נותן את רשות הדיבור. אנחנו ניגשים להצבעה. אני מבקש להוריד ידיים. הודעתי על ההצבעה. אחרי ההצבעה אתן את רשות הדיבור. לפני ההצבעה איש לא מקבל רשות דיבור.

אדוני מזכיר הכנסת, נא לקרוא את השמות.

דוד ליכאי (המערך):

לא היה כדבר הזה. כושה. את מי אדוני משרת כיושב-ראש הכנסת? לא את הכנסת.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבקש את רשות הדיבור.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אל תאריכו את הזמן. אנחנו נמצאים בהצבעה. אין לאיש רשות הדיבור. חבר הכנסת צבן, לא נתתי לחבר הכנסת ריבלין לדבר, ולא לחבר הכנסת מצא, ולא אתן לא לך ולא לך. אני מבקש מכולם לשבת כדי שאפשר יהיה לקרוא את השמות.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ההחתמה נעשתה אחרי שהצבעה החלה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צוקר, לא נתתי לאף אחד, לא אתן לך רשות דיבור. אני מבקש ממך לשבת. ואני מבקש ממזכיר הכנסת לקרוא את השמות. מי ששמו ייקרא יגיד אם הוא בעד ההסתייגות או נגד ההסתייגות. בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא את שמות חברי הכנסת)

אהרן אבוחצירא

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, לא שומעים את השמות. נא לשבת. אדוני השר נסים, אודה לך אם תשכ. חבר הכנסת ריבלין, איני נותן לך שום רשות דיבור. חבר הכנסת גרעון גדות, אודה לך אם תשכ. מזכיר הכנסת, בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא את שמות חברי הכנסת)

אהרן אבוחצירא — אינו נוכח

רפאל אדרי — אינו נוכח

אהוד אולמרט — אינו נוכח

חיים אורון — בעד

מיכאל איתן — נגד

רפאל איתן — אינו נוכח

שולמית אלוני — בעד

אריה אליאב — בעד

שושנה ארבל-אלמוזלינו — בעד

נאווה ארד — אינה נוכחת

משה ארנס — נגד

זאב כנימין בגין — נגד

אברהם בורג — אינו נוכח

יגאל ביבי — אינו נוכח

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	— אינו נוכח	צ'רלי ביטון
בעד.	— בעד	יוסף ביילין
קריאה:	— בעד	בנימין בן-אליעזר
חבר הכנסת יעקבי איננו.	— אינו נוכח	אליהו בן-אלישר
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	— בעד	אליהו בן-מנחם
הוא ישנו או איננו? איננו נוכח.	— בעד	מיכאל בר-זהר
היו"ר ד' שילנסקי:	— בעד	חיים בר-לב
גד יעקבי אינו נוכח. אני מבקש לא לעשות עוד הפעם דברים כאלה.	— אינו נוכח	עוזי ברעם
יעקב שמאי (הליכוד):	— נגד	גדעון גדות
מי השיב במקום יעקבי בעד?	— בעד	חמר גח'נסקי
שר הפנים א' דרעי:	— אינו נוכח	יוסף גולדברג
רוח הקודש.	— בעד	מיכה גולדמן
יעקב שמאי (הליכוד):	— אינו נוכח	פנחס גולדשטיין
קבוצת נוכלים יושבת שם.	— נגד	אפרים גור
היו"ר ד' שילנסקי:	— אינו נוכח	מרדכי גור
חברי הכנסת, האם יש פה מישהו שאומר שהוא קרא בטעות או שלא בטעות "בעד"? אין. בסדר. אין אז אין. בכל אופן, אני שמעתי את ה"בעד". אני מבקש מכולם לא לעשות זאת עוד הפעם. אנחנו לא נעשה פה עכשיו בית-דין. אני רק מבקש מכולם לא לעשות עוד הפעם דברים כאלה. בבקשה להמשיך.	— בעד	גדליה גל
יעקב שמאי (הליכוד):	— נגד	אריה גמליאל
הרי התקשורת מקליטה את הקולות. אני מציע לעשות הפסקה ולשמוע מי אמר "בעד".	— נגד	משה גפני
מיכאל בר-זהר (המערך):	— אינו נוכח	פסח גרופר
הוא עושה צחוק מעצמו.	— נגד	שרה דורון
רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):	— בעד	אלי דיין
מה זה? אנחנו כאמצע ההצבעה.	— נגד	שלמה דיין
זאב בנימין בגין (הליכוד):	— אינו נוכח	עבדאלוהב דראושה
אדוני הישב-ראש, אתה מבקש את הבקשה הזאת מכולם	— נגד	יגאל הורביץ
— — —	— בעד	שלמה הלל
היו"ר ד' שילנסקי:	— נגד	שמואל הלפרט
אני מבקש את הבקשה הזאת מהאיש שאמר את ה"בעד". אני חושב שהיה מובן, כשאמרתי שאני מבקש מכולם, שההתייחסות היא לאיש.	— אינו נוכח	זבולון המר
אני מבקש להמשיך בקריאת השמות.	— אינו נוכח	צחי הנגבי
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	— נגד	אליקים העצני
(ממשיך בקריאת שמות חברי הכנסת)	— בעד	שבח וייס
גאולה כהן	— אינו נוכח	אריאל ויינשטיין
רן כהן	— אינו נוכח	עזר ויצמן
רענן כהן	— בעד	מרדכי וירשובסקי
אברהם כ"ץ-עוז	— נגד	אברהם ורדיגר
דוד לוי	— נמנע	רחבעם זאבי
יאיר לוי	— בעד	עמנואל זיסמן
יצחק לוי	— בעד	מיכאל חריש
דוד ליבאי	—	גד יעקבי
אוריאל לינ		קריאה:
		בעד.

עוזי לגראו	— נגד	שמעון פרס	— בעד
דוד מגן	— נגד	יצחק חיים פרץ	— נגד
יצחק מודעי	— אינו נוכח	עמיר פרץ	— בעד
אליעזר מורחי	— נגד	גדעון פת	—
האשם מחאמיד	— בעד	שרה דורון (הליכוד):	
רוני מילוא	— נגד	האם חבר הכנסת עמיר פרץ לא מקוּוּז?	
מוחמד מיעארי	— אינו נוכח	עמיר פרץ (המערך):	
חגי מירום	— בעד	לא.	
נואף מסאלחה	— בעד	היו"ר ד' שילנסקי:	
יהושע מצא	— נגד	חברת הכנסת שרה דורון, זה לא מחייב את היושב-ראש	
דן מרידור	— נגד	גם אם חבר הכנסת עמיר פרץ מקוּוּז.	
יצחק נבון	— אינו נוכח	חגי מירום (המערך):	
אורה נמיר	— בעד	אפשר להמשיך בהצבעה?	
משה נסים	— אינו נוכח	רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):	
מוחמד נפאע	— בעד	אם לא תמשיכו, המשיח יבוא.	
בנימין נתניהו	— אינו נוכח	מוכיר הכנסת ש' יעקבסון:	
עדנה סולודר	— בעד	(קורא את שמות חברי הכנסת)	
חיים קורפו (הליכוד):		גדעון פת	— אינו נוכח
אני מבקש לדעת, אם חברת הכנסת אורה נמיר לא קוּוּז		יאיר צבן	— בעד
עם ראש הממשלה.		דוד צוקר	— בעד
חיים רמון (המערך):		יעקב צור	— בעד
אל תקוּוּז יותר.		יואש צידון	— נגד
רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):		חיים קורפו	— נגד
— — —		ישראל קיסר	— בעד
היו"ר ד' שילנסקי:		מיכאל קליינר	— אינו נוכח
אני הרי אינני מגיב, אז מה אתם מתרגשים? שמעתי שחבר		משה קצב	— אינו נוכח
הכנסת חיים קורפו טוען שחברת הכנסת אורה נמיר התקוּוּז עם		יצחק רבין	— בעד
ראש הממשלה. זה לא מחייב את היושב-ראש. זה עניין אישי		אברהם רבין	— נגד
וגישה אישית של כל אחד. אני מבקש להמשיך בקריאת		אמנון רובינשטיין	— בעד
השמות.		ראובן ריבלין	— נגד
מוכיר הכנסת ש' יעקבסון:		חיים רמון	— בעד
(ממשיך בקריאת שמות חברי הכנסת)		אבנר חי שאקי	— נגד
יוסף עזרן	— נגד	יהושע שגיא	— נגד
עובדיה עלי	— אינו נוכח	זלמן שובל	— נגד
שאול עמור	— נגד	אברהם שוחט	— בעד
חסיין פארס	— בעד	משה שחל	— בעד
אברהם פור	— בעד	שמעון שטרית	— אינו נוכח
חנן פורת	— נגד	דב שילנסקי	— נגד
משה זאב פלדמן	— נגד	יעקב שמאי	— נגד
רפאל פנחסי	— נגד	יצחק שמיר	— נגד
מנחם פרוש	— נגד	יאיר שפרינצק	— נמנע
יהודה פרח	— נגד		

אריאל שרון	— אינו נוכח	קריאות:
יוסי שריר	— בעד	— — —
אברהם שריר	— אינו נוכח	היו"ר ד' שילנסקי:
דן תיכון	— אינו נוכח	חברי הכנסת, אני יכול לבקש מכולם לשבת? חברי הכנסת, אבקש מכולם לשבת. אדוני השר משה נסים, המקוזה, נא לשבת עם הקיזוז.
האם יש מי שלא קראתי בשמו? אליהו בן-אלישר.		חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה על סעיף 1. אני שואל את אלה שהגישו לי את הבקשה השמית על כל סעיף — —
היו"ר ד' שילנסקי:		—
אליהו בן-אלישר, קראו בשמך.		חברי הכנסת, אי-אפשר להשתלט פה? חברת הכנסת שרה דורון, חבר הכנסת עוזי לנדאו, חבר הכנסת חיים רמון, קיבלתי את הרשימה. בבקשה, חבר הכנסת מצא.
עדנה סולודר (המערך):		יהושע מצא (הליכוד):
קראו את שמי, אבל אני לא יודעת אם שמעו את חשוכתי.		הצבעה שמית, המשך ההצבעה.
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:		היו"ר ד' שילנסקי:
אליהו בן-אלישר, הוא לא עונה.		תודה רבה. עמדתי לשאול אותה שאלה, תודה רבה שהקדמת.
היו"ר ד' שילנסקי:		אני מודיע שחבר הכנסת חיים רמון הגיש גם הוא בקשה להצבעה שמית על כל סעיף.
אליהו בן-אלישר, תרים את קולך.		עמיר פרץ (המערך):
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	— נגד	צריך להגיד לאיש הזה — — —
אליהו בן-אלישר	— בעד	היו"ר ד' שילנסקי:
עוז ויצמן	— בעד	חבר הכנסת פרץ עמיר. אני מבקש מכולם לשבת ואני מבקש מכולם שקט. חבר הכנסת בורג, אודה לך אם תשב.
אברהם בורג	— בעד	אני עורך הצבעה שמית על כל הסתייגות, אלא אם אלה שהגישו את הרשימות יבקשו לסגת מהדבר הזה.
משה נסים	—	לסעיף 1 יש הסתייגות של חבר הכנסת חיים רמון. אבקש מהמזכיר לקרוא את השמות.
שר התעשייה והמסחר מ' נסים:		חיים רמון (המערך):
אני מקוזה.		אדוני, אבקש לנמק.
היו"ר ד' שילנסקי:		היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, 42 בעד, 44 נגד. ההסתייגות לא נתקבלה.		לא נימקו עדיין?
רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):		יהושע מצא (הליכוד):
— — —		רמון, פתאום אתה לא רוצה הצבעה?
היו"ר ד' שילנסקי:		חיים רמון (המערך):
רבותי, אנחנו ניגשים הלאה.		למדתי ממך.
עמיר פרץ (המערך):		היו"ר ד' שילנסקי:
איפה שמאי? מה עם הילדים? מה עם הילדים, צבוע שכמותך?		הוא לא הודיע שהוא מוותר על ההסתייגות?
היו"ר ד' שילנסקי:		חיים רמון (המערך):
אנחנו עוברים לסעיף 1.		לא, מה פתאום? לא מוותרים על הסתייגות ולא מוותרים על שום דבר.
קריאות:		היו"ר ד' שילנסקי:
— — —		אני לא הייתי נוכח. שמעתי צעקות: מוותרים על ההסתייגות.
היו"ר ד' שילנסקי:		חיים רמון (המערך):
אני יכול לבקש מכולם לשבת?		לא, מוותרים על ההנמקה להסתייגות.
עמיר פרץ (המערך):		חיים רמון (המערך):
תחבייש לך לקחת מן הילדים את הקצבאות. אסור לך להופיע יותר בשם הפועלים, צבוע שכמותך.		לא, מוותרים על ההנמקה להסתייגות.
היו"ר ד' שילנסקי:		היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת עוזי לנדאו, כבר דיברתי אתך על "יוצי-פלייש".		ויתרת על ההנמקה?

חיים רמון (המערך):

ויתרנו על ההנמקה של ההסתייגות הראשונה, ואחר כך אנחנו אומרים: בכל הסתייגות נחליט אם תהיה הנמקה או לא תהיה הנמקה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלתי לשם אינפורמציה, כי לא הייתי בבקשה, תנמק. אתה מבקש הצבעה בתום ההנמקה?

חיים רמון (המערך):

אנחנו מבקשים הצבעה אחרי כל הסתייגות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני, סגן יושב-ראש הכנסת דיין, בבקשה למיקרופון.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כאשר שימשתי כממלא-מקום היושב-ראש, פניתי לחברי הכנסת הנוכחים ושאלתי אם הם מוותרים על הנמקת ההסתייגויות, ואני הביעתי שכולם ויתרו. כך הבנתי, שכולם ויתרו לגבי כל הסעיפים.

שושנה ארבל-אלמוזילינו (המערך):

— — —

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

ואפשר לבדוק זאת. חברת הכנסת ארבל-אלמוזילינו, הרי את עצמך ויתרת.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא שמעו אותך. תחזור בבקשה. לא תהיה פה שיטה של צעקות והפרעות. אני מבקש מכולם שקט.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להבהיר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אודה לך אם תחזור על דבריך, אבל לפני כן אבקש מחברי הכנסת לשבת. בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לולא הייתי מבין מחברי הכנסת שהם ויתרו על הנמקת ההסתייגויותיהם, לא הייתי ניגש להצבעה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי את זה ואני יכול להעיד.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה יכול לרדת מהדוכן.

חיים רמון (המערך):

כשתהיה יושב-ראש, אתה תגיד לי מה לעשות.

יהושע מצא (הליכוד):

אני אומר לך כבר עכשיו.

חיים רמון (המערך):

תתאזר בסבלנות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חיים רמון, עד שאברר את הדבר — — —

חיים רמון (המערך):

אבל אני הייתי פה, אדוני היושב-ראש, ואני יכול להגיד לך מה אני ביקשתי. לא חשוב כל כך מה חבר הכנסת דיין הבין. חשוב מה אני ביקשתי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל אני אתן לך לדבר בצורה מסודרת, חבר הכנסת ריבלין, למה אתה צורח?

חיים רמון (המערך):

לא, חבר הכנסת ריבלין, ביקשנו הצבעה אחרי כל הסתייגות. אל תגיד לי לא. זה מה שביקשנו. אתה גם אומר לי מה ביקשנו?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רמון, אני רוצה להקל עליך. אתה יכול לשבת במקום.

חיים רמון (המערך):

אני אשב שם, זה נוח לי. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ריבלין, אני מאפשר לך לדבר בצורה מסודרת כדי שלא תצטרך לצעוק.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עובר להצבעה שעליה הכריז סגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת דיין. נכחתי באולם וביקשתי ממנו לעכב את ההצבעה מהטעם הפשוט, שלא נמצאים פה חברי כנסת ולא נשמע הצלצול כדי שידעו שיש הצבעה, וגם מזכיר הכנסת אמר שהצלצול יימשך חמש דקות. לאחר מכן הצעתי פה לחברי המערך להמשיך ולהסתייג. הם ויתרו על כל ההסתייגויות, כי דרשנו שכל ההסתייגויות — — —

קריאות:

— — —

חיים רמון (המערך):

לא היה ולא נברא ואפילו משל לא היה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל אל תצעק, חבר הכנסת רמון, אתן לך לדבר בצורה מסודרת. למה לך לצעוק?

חיים רמון (המערך):

אבל אני ביקשתי — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אתן לך לדבר בצורה מסודרת. למה אתה צועק?

כן, חבר הכנסת ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי במערך, קצת הגינות. סגן יושב-ראש הכנסת ברוב הגינותו אמר: הכרזתי על הצבעה. וכך היה. אלא מאי? אמרתי לו וביקשתי ממנו: חן לאחרים. להסתייג. ואמרו החברים: אנחנו מוותרים על כל ההסתייגויות. שכן נתבקשנו להצביע על כל ההסתייגויות יחד ולטעון לגבי כולן ביחד ולא לטעון להצביע על כל הסתייגות בנפרד. כך הבין זאת גם סגן יושב-ראש הכנסת, ולכן כרגע אי-אפשר עוד לטעון או להביא את כל הנימוקים להסתייגויות עצמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים רמון, אתן לך את רשות הדיבור, רק רגע אחד. אני מבקש מכולם לשבת. לא נקיים את הישיבה בנושא זה עד הערב או עד מחר בבוקר. אני מבקש מהקצונית שכתבה את הפרוטוקול באותו זמן — — —

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, רגע אחד, אני אשמע את כולם. תורידו את האצבעות, ראיתי אתכם.

אדוני מזכיר הכנסת, נכון, אין זה מן הסדר הטוב שאני אפנה לקצרוניות באמצע הישיבה. אני מודה לך על הערתך. אני מבקש ממך שתבדוק באמצעות המנגנון, באמצעות הקצרונית שכתבה את הקטע הזה, כדי שנראה מה כתוב בפרוטוקול. עכשיו אני נותן את רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון, רק באותה נקודה.

יהושע מצא (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר, ידברו חברי הכנסת חיים רמון, יהושע מצא, יאיר צבן ומשה שחל. בבקשה, חבר הכנסת חיים רמון, בנקודה זו בלבד ומהמקום. יש לך דקה אחת.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אנחנו ויתרנו כמפורש על הנמקת ההסתייגות לסעיף הראשון, ואחר כך חבר הכנסת צבן קרא ואמר: אני עומד על כך שאני רוצה לנמק. ניגשתי אליו ואמרתי לו: אתה תוכל לנמק. הוויתור שלנו מתייחס רק להסתייגות הראשונה לסעיף הראשון. על ההסתייגות הזאת, ועליה בלבד, אנחנו מוותרים. לאחר מכן, לאחר שתהיה הצבעה, אנחנו נחליט אם אנחנו מסתייגים אם לאו. מה עוד שיש כאן מסתייגים שלא נכחו כלל באולם, ואני לא יכול לוותר בשמם. רק אלה שהיו באולם באותה שעה היו יכולים לכאורה לוותר. האם אני יכול לוותר, למשל, בשם חברת הכנסת נאוה ארד, או בשם חבר הכנסת חיים אורון? הם לא היו באולם.

קריאה:

כולם היו.

חיים רמון (המערך):

לא כולם היו.

לכן, אפילו מבחינה תקנונית הדבר הזה הוא בלתי אפשרי, ואני מודיע מה אנחנו ביקשנו. לא כל כך חשוב מה הבינו. זה מה שביקשנו, ואנחנו עומדים על זכותנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת מצא, בבקשה, במסגרת דקה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לרענן את זיכרון כולנו. רק לפני דקות אחדות קראת כאן לעדות, או נשמע עדותו של סגן יושב-ראש הכנסת על הפסיקה שלו, היינו על זה שהוא קבע הצבעה. אותו סגן יושב-ראש הכנסת, לגבי אותה ישיבה ולגבי אותו נוהל, קם ומסר עדות לגבי המשך הישיבה, ואמר שהוא הבין שהוויתור היה לגבי כל ההסתייגויות.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

לא נכון.

יהושע מצא (הליכוד):

מן הדין ומן הצדק שתקבל אותה עדות של אותו סגן יושב-ראש הכנסת, כפי שקיבלת אותה בהתחלה, ועל זה אפילו נזופתי ולא נתת לי לרבר. לא יהיה זה נכון והוגן אם בחלק אחד תקבל את עדותו ובחלק השני נתוכח ונבדוק פרוטוקולים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. לא, חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו, הודעתי שהרשימה סגורה. לא אוסיף.

אבקש מכולם להיות בשקט. חברת הכנסת שרה דורון, את לא היית פה. היית בחופש, ועכשיו את רוצה שאזכיר את שמך פעמים רבות ביום. תואילי לשבת.

מאחר שהושמעו פה הדברים של חבר הכנסת מצא, שיכולים להתפרש כאילו איני סומך על סגן יושב-ראש הכנסת שלמה דיין, אני רוצה להבהיר כבר בשלב זה: אני מכבד מאוד את סגן יושב-ראש הכנסת חבר הכנסת שלמה דיין ידידי, הן כאדם והן בתפקידו כסגן יושב-ראש הכנסת, ואמרתי: מה שחבר הכנסת שלמה דיין יגיד, כך יהיה. אותו דבר אמרתי לגבי חבר הכנסת ירושלבסקי בוויכוח אחר.

אבל סגן יושב-ראש הכנסת שלמה דיין אמר "הבינותי", ומאחר שאמר ברוב הגינות "הבינותי", צריך ללבן את הבעיה.

יהושע מצא, ידידי, חס וחלילה שאני אפגע בכבודו של כבוד הרכ שלמה דיין: אני מכבד ומעריך אותו.

יהושע מצא (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא ברוב הגינות אמר: "הבינותי" — ולכן זה מצריך ליבון.

יהושע מצא (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צבן, ואחריו — אחרון, חבר הכנסת שחל.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מתי הצבענו על כל הסתייגות — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל זכות חברים לבקש להצביע על כל הסתייגות. אחת לא מבין את זה?

חבר הכנסת צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, יש לי כל האמון באמינותו ובישרותו ובהגינותו של חבר הכנסת שלמה דיין.

אני רוצה להסביר מה קרה כאן. היתה כאן מהומה. שאל חבר הכנסת שלמה דיין, שכיהן כיושב-ראש: האם אתם מוותרים בזה על ההסתייגויות? היתה תשובה מהצד הזה של האולם: כן. אני תפסתי שעומדת להיות כאן אי-הבנה וצעקתי ממקומי לחבר הכנסת חיים רמון: תאמר רק בסעיף הזה: אני לא מסכים שתוותר על כל ההסתייגויות. אז הוא צעק: רק בסעיף הזה, וניגש אלי והרגיע אותי שלא תבוטל זכותי להסתייגויות בסעיפים האחרים. אני גם רוצה לומר שהתוצאה נובעת מזה. אני לא חושב שהוא ניהל ישיבה בסעיף תקציב וחוק הסדרים במשק, ואנחנו יודעים שגם לבקיאים ומנוסים זה לא היה דבר פשוט.

הערה אחרונה, אדוני היושב-ראש, אני מבקש שיהיה רשום ב"דברי הכנסת": ביררתי שוב עם חבר הכנסת שלמה דיין. חבר הכנסת שלמה דיין התחיל את ההצבעה, וכשהוא התחיל את ההצבעה לא היתה לפניו בקשה של 20 חברי כנסת להצבעה שמית. ראוי שהדבר יהיה רשום בפרוטוקול.

היו"ר ד' שילנסקי:

תורה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שחל, האחרון. אני רוצה להבהיר לך, שאני ביקשתי שלקראת ההצבעה יקראו לי. אני נכנסתי. לא ידעתי אפילו מה קורה. הייתי באמצע הארוחה. יש פה חברי כנסת, גם מסיעות הקואליציה, שישבו אתי שם, וכפי שהם מיהרו להיכנס לאולם המליאה, גם אני מיהרתי למליאה. אינני יודע שום דבר על מה שהיה. באיוז שנייה ראיתי לפני את הבקשה להצבעה שמית — אינני יכול להעיד, כשהתגברתי על המצב ראיתי פה את הפתק הזה.

חבר הכנסת שחל, בבקשה.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, שום הצבעה אינה מזכה התנהגות שלא תהיה הולמת את התקנון ואת הנהוג בכנסת.

אני חייב לומר, שכשאני מבטי על מה שקרה היום בצד ספסלי הכנסת, אינני יכול לומר שידעתי דבר כזה בעבר.

עם כל הכבוד, אדוני היושב-ראש, באמצע הצבעה יושבים-ראש אינם מתחלפים. ואם הם מתחלפים, הם מתחלפים בדיוק על אותה פרוצדורה. יושב-ראש הכנסת, המחויב בכבודה יותר מכל אדם אחר, לא צריך היה להיות זקוק שיאמר דבר שכל הכנסת — —

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, אני מבקש סליחתך, אני נכנסתי בדיוק כשהיה מדובר על הצבעה.

משה שחל (המערך):

אני מבקש שאדוני ירשה לי.

חגי מירום (המערך):

הרמנו ידיים.

משה שחל (המערך):

כרגע שיושב-ראש הישיבה הודיע: "מי בעד" — התחיל במלים האלה, הליך ההצבעה חייב להימשך, תהיה התוצאה אשר תהיה.

הדבר השני, מן הראוי שידידי חברי הכנסת ריבלין ומצא לא ישתמשו במלים "מן הדין" ו"מן הצדק" על דבר שלא היה בו דין ולא צדק.

אני ישבתי בפניה, אדוני היושב-ראש, ליד חבר הכנסת יאיר צבן, ושמעתי את דבריו. חבר הכנסת שלמה דיין, שהיה יושב-ראש, אומר ברוב הגינותו במפורש: כך הבינותי.

מדוע אני אומר שהכוונה היתה לכל הסתייגות לחוד? תקנון הכנסת קובע, שאם רוצים לרכוז הסתייגויות, זה יהיה בהסכמת המסתייג עצמו. כאן לא היה הליך כזה. כל הסתייגות נדונה בנפרד. ההנמקה עליה בנפרד. ההצבעה עליה היתה בנפרד. לכן לא יעלה על הדעת שחברי הכנסת המסתייגים, שחלק מהם לא היו כלל באולם, ויותר על זכותם לנמק, אני אומר זאת מפני שלא כדאי שבגלל הצבעה כלשהי נצטרך להודקק לתופעה שהיננו עדים לה כאן.

אדוני היושב-ראש, אני מסיים ואומר לך דבר אחד בלבד: כמי שהיתה לו יד בקביעת כניסת כג"ץ לכנסת, אל תכריחו אותנו להכניס את הבג"ץ גם לאולם המליאה. זה יכול להימנע רק על-ידי התנהגות הוגנת, שבה גם הרוב, אם הוא סופג מפלה — חייב לקבל את זה בכבוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, עדיין לא קיבלתי את הסטנוגרמה המפוענחת. אינני רוצה להכריז על הפסקה, היות שחברי הכנסת יתפורו. אינני רוצה להפסיד זמן. נחכה פה עוד שתיים-שלוש דקות עד שאקבל את הסטנוגרמה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

הקצרנית — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צבן, אני תמיד מעדיף שהצדק ייעשה במלואו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — — היא לא יכולה לשמוע צעקות.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

היא לא יכולה לשמוע.

היו"ר ד' שילנסקי:

רק רגע, חכה, נראה; חכה רגע. שמעתי את כולם. אני גם רוצה לראות את הפרוטוקול, ואני אכריע. תוכתי להכריע, ואני אכריע אם זה נעים לי ואם זה לא נעים לי. אני אכריע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני יכול לגשת?

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, בלאו הכי מחכים. אתה יכול לגשת למיקרופון. אחר כך אתן רשות הדיבור לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, שהרימה את ידה אחרי שסגרתי את הרשימה. מאחר שבלאו הכי מחכים, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה רק להעיר את תשומת לבך לעובדה פשוטה מאוד מבחינת הנוהל והפרוצדורה של ויתור על הסתייגויות. כדי שחבר כנסת ויתור על ההסתייגות ששמו רשום עליה, הוא צריך להישאל. אני וכל חמשת חברי, כל חמשת חברי הכנסת של ר"צ, שמותינו רשומים על הרכה מאוד הסתייגויות. אף אחד לא שאל אותנו באופן אישי אם אנחנו מוותרים על ההסתייגות או לא. ההסתייגויות ממילא קיימות, כיוון שאנחנו לא ויתרנו עליהן בקולנו. מה שקורה בתוך מהומה והבנות איננו עניין לפרוצדורה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, הייתי בין אלה שהיו צריכים לנמק את ההסתייגות לפני סעיף 1. את סעיף 1 עוד לא התחלנו. ההסתייגויות היו לפני סעיף 1. אנחנו אמרנו שההנמקה היא לגבי ההסתייגות הזאת, ולא לגבי הסעיפים האחרים. לגבי הסעיפים האחרים לא נשאלנו. ולא נשאלנו אם אנחנו רוצים לנמק את כל ההסתייגויות שלנו בבת אחת. שאלה כזאת לא נשאלה על-ידי היושב-ראש. לכן כל הוויכוח נסב רק על ההסתייגות הראשונה. זו היתה ההסתייגות הראשונה.

דבר שני שאני רוצה לציין: אתה רוצה להסתמך על הסטנוגרמה. לא תמיד הקצרניות שומעות מהאולם את מה

חברי הכנסת, אני מבקש מכולם לשבת. חבר הכנסת פרוש, חברת הכנסת אורה נמיר, חבר הכנסת דיין, אדוני שר הביטחון, אדוני סגן השר יגאל ביבי — זו הזדמנות לאחל לך מזל טוב, שתצליח בפעולתך ושתביא ברכה לעם ישראל, לארץ-ישראל ולתורת ישראל, ואתה כבר מתכבד בישיבה.

לאחר שקראתי את הפרוטוקול ולאחר שאני משלב מה שקראתי בפרוטוקול עם מה ששמעתי, אני קובע שאנחנו ניגשים להנמקת ההסתייגויות.

אני גם מוסיף ומציין, שיש בקשה להצבעה שמית אחרי כל ההסתייגויות. אני מודיע, שלא אסבול עוד הפרעות, ואנקוט את כל הצעדים העומדים לרשותי לגבי כל הפרעה.

חבר הכנסת מנחם פרוש, בבקשה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, אני פונה לכל אלה שחתמו על בקשה לקיים הצבעה שמית שיחוסו על זמנם ועל זמננו ויוותרו על כך.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטרף לפנייתו של חבר הכנסת פרוש, אבל אני רק יכול לבקש. אני חוזר ומודיע שאחרי כל סעיף יש הצבעה, ושלא יהיו ויכוחים ענייניים.

חבר הכנסת חיים רמון, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, מכיוון שאני נמנתי עם אלה שפנו בבקשה לקיים הצבעות שמיות, ומכיוון שההצבעה השמית הזאת באה כתגובה על כך שחברים אחרים חשבו שהם יכולים להשתמש בהצבעות שמיות כתכסיס, ואם חבר הכנסת פרוש, שמעתי שיש לו הסכם עם הליכוד, ולפי ההסכם הזה הוא קיבל עוד 60 מיליון שקל, שיעבור בשבילים — האמן לי, אני מוכן לקבל יותר מ-60 מיליון שקל ולבלות פה יותר מלילה אחד. אין שום בעיה. הוא רוצה 60 מיליון השקל יעברו בשיטת ה"חאפ" — אנחנו נעמוד ונקיים הצבעות שמיות על כל סעיף שאנחנו נרצה. יכול להיות שנרצה לקיים הצבעה כזאת על הרבה סעיפים, יכול להיות שנרצה על מעט. אבל לאור החיזיון שהיה, כאשר הקימו סגן יושב-ראש כנסת שניהל ישיבה, כאשר היה ברור מה הרוב, כאשר ידעו על מה מצביעים, באמצע ההצבעה הקימו אותו מהכיסא, כמעט בטרור ובצעקות, בכלכל מוחלט, ושיבשו את הסדר התקין של הכנסת — אני לא חושב שיש למישהו מהצד שעשה את זה זכות פוליטית מוסרית כלשהי לפנות אל הצד השני בכל בקשה שהיא. הצד הזה יתנהג אך ורק לפי שיקוליו ולא לפי שום שיקול אחר.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חיים רמון (המערך):

אני אשקול אותה מחדש, תן לי לחשוב. בהסתייגות הבאה שאנמק אשיב לך. עד אז אני אחשוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רמון, שאלתי אליך: אתה מנמק את כל ההסתייגויות?

חיים רמון (המערך):

לא, חס וחלילה. שיהיה ברור, שלא יצטרכו להפסיק שוב את הישיבה ולבדוק בפרוטוקול, אני מנמק אך ורק את ההסתייגויות שיש לי לסעיף 1. כל ההסתייגויות אני מנמק בנפרד.

שחברי הכנסת מדברים, כאשר הם אינם מדברים ברמקול. הן אינן יכולות לשמוע. הן אינן יכולות לשמוע את כל מה שנאמר ומה שכל חבר כנסת אכן אומר. הן שומעות את השאלה של היושב-ראש, כי יש לו רמקול. לכן הסתמכות על רישום הקצרנית, מה אמרו חברי הכנסת — זה לא ייתן תמונה אמיתית ונכונה.

מה שאמר היושב-ראש בהגיונותו: שהוא ככה הבין — אבל ההבנה שלו היתה אך ורק לגבי ההסתייגות הראשונה ולגבי הסעיף הזה בלבד, ולא לגבי הסעיפים האחרים. עובדה שאנחנו לא נשאלנו. למשל, לי יש הסתייגות נוספת לסעיף אחר. לא נשאלנו אם אנחנו מוכנים לנמק את כל ההסתייגויות שלנו בכת אחת. אילו נשאלנו, והיינו אומרים: כן — אז יכולה להיות עילה. אבל מאחר שלא נשאלנו ותשובה כזאת לא נתנו, אין שום עילה לנהל את כל הוויכוח הזה ולכבוז יותר מחצי שעה על הפרוצדורה הזאת — אם יש לנו זכות לנמק או אין לנו זכות כזאת.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לציין, שאני כבר הרבה שנים חברה בכנסת, ועוד לא ראיתי תופעה כזאת. קודם כול, באמצע ההצבעה יושב-ראש הישיבה מתחלף. דבר כזה לא היה בכלל. שנית, אני עדה לכך, ויכול להעיד גם חבר הכנסת שלמה דיין, שהיה יושב-ראש הישיבה לפני כן, שהבקשה להצבעה שמית לא הוגשה לו בטרם ההצבעה. הוא התחיל להצביע והיה כבר באמצע ההצבעה. הבקשה להצבעה שמית הוגשה לאחר שאתה החלפת אותו, ואתה התחלת לנהל את ההצבעה. יש להצטער על הדברים האלה, כי לא היית צריך לנהוג כפי שנהגת בהליכי ההצבעה הקודמת.

היו"ר ד' שילנסקי:

מה זה היה משנה אם ההצבעה היא שמית או עלידי הרמת יד?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, אני מסכים אתך שאין להסתמך רק על הסטנוגרמה. גם שמעתי פה דברים וגם אראה את הסטנוגרמה, ובשילוב שני הדברים יחד אני אחליט.

חבר הכנסת יאיר לוי, בבקשה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, צר לי מאוד שחברי ועמיתי צריכים לציין כל הזמן את הגיונותו של יושב-ראש הישיבה. מזה אני מבין גם את הגנות של הדבר. לא יעלה על הדעת שכל דובר, הגיונותו והגיונותו והגיונותו. הרי הדברים נעשים בצורה מפורשת. אם כבר מתחילים להצביע, אין הסתייגויות. לכן כל הדבר הזה מטיל ספק באמינותו של היושב-ראש. אני מבקש שאדוני יפסיק עם הדבר הזה. מספיק לדבר, כולם מיצו את הנושא הזה. היושב-ראש מחכה עכשיו לדאות את הסטנוגרמה, ונפסיק עם מחול השדים הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, אני רוצה להבהיר לך נקודה מסוימת. הסברתי קודם לחבר הכנסת ריבלין, שזכותם של חברי הכנסת לבקש הצבעה על כל סעיף וסעיף בנפרד. זאת אומרת, כשניגשו להצבעה, ניגשו אליה על סעיף לפני הסעיף הראשון. זכותם של חברי כנסת להגיד: אנחנו רוצים להצביע על כל סעיף בנפרד.

עכשיו קיבלתי את הפרוטוקול ואני מעיין בו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, בואו נחזור לטפל בנושא ענייני. אני ממליץ לכולם, אני לא יכול יותר מאשר להמליץ, לנמק את כל ההסתייגויות יחד. הרי שום נוק לא ייגרם. ההצבעות תהיינה על כל סעיף. ההנמקות תהיינה יחד. אם תקבל את זה, אשמח. לא תקבל — זכותך.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, ביקש ממני חבר הכנסת יאיר לוי בקשה. חבר הכנסת יאיר לוי, אני רוצה שתקשיב לי רגע. יש פה הסתייגויות שאני יודע שבדיוני ועדת הכספים חבר הכנסת יאיר לוי לחם כמו אריה למען העמדות שאני מייצג עכשיו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה רוצה לנמק סעיף סעיף?

חיים רמון (המערך):

אני מסביר את זה, אדוני היושב-ראש. זה יהיה על חשבון זמני.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, אני מפעיל את השעון.

חיים רמון (המערך):

אם ארענן את זיכרוננו של חבר הכנסת יאיר לוי בנושא קצבת ילדים, אין לי ספק שהוא ישנה את הצבעתו. אם אנמק את כל הנימוקים האלה יחד וההצבעה לא תהיה מייד לאחר מכן, עלול חבר הכנסת יאיר לוי, חס וחלילה, לשכוח מה נימקתי. על-מנת שלא ישכח חבר הכנסת יאיר לוי, ועל-מנת שחבר הכנסת יאיר לוי ידע בדיוק על מה הוא מצביע, כי אז אין לי ספק שהוא יצביע אתי — אני חייב לנמק סעיף סעיף. אתה מבין, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבין.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני יכול לשאול שאלה?

חיים רמון (המערך):

אני מסכים על חשבון זמני.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, אתה יכול לשאול על חשבון זמני.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת חיים רמון, אתה יודע שאני מוקיר אותך. אני רוצה לבקש ממך, היות שאני יודע שגם אתה וגם חלק ניכר מהחברים בקואליציה אכן בטוחים ומשוכנעים שיש מקום לתת לציבור החלש ולמשפחות ברוכות הילדים עוד, ועם זאת הממשלה הביאה הנה הצעה לקיצוצים דרסטית מאוד, כואבת מאוד, כדי לקלוט את העלייה המבורכת, אנא, אל תחבול בעלייה המבורכת. אנחנו צריכים את הנושא הזה, והקיצוץ חייב להתבצע. אני קורא לך ולחברייך ומבקש —

חיים רמון (המערך):

עד כאן. עכשיו זה כבר על חשבון זמני.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא יעלה על הדעת שאנחנו נפגע, חלילה, בקליטה.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת יאיר לוי, עד כאן. מכאן לא על חשבון זמני.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, נא לשבת.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אבל עוד לא סיימתי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רמון לא מסכים שזה יהיה על חשבון זמני.

מבקש ממך לשבת.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת יאיר לוי, אין לי ספק שהעלייה נוגעת מאוד ללבך. אתה ביקשת עבור צורכי דת 150 מיליון, אגורה אחת לא יותר. אני אמרתי: 150 מיליון — בבקשה. במקרה קיבלת 222 מיליון. בטעות קיבלת עוד 72 מיליון. אם העלייה קרובה ללבך, קום והחזר אותם. קום והחזר את 72 המיליון שלקחת בלי שביקשת ושאתה לא צריך. תחזיר אותם, ואז אני אסיר את כל ההסתייגויות. חבר הכנסת יאיר לוי, מצביעים עכשיו על כל ההסתייגויות, אין הצבעה שמיט, אין שום דבר, רק תחזיר את 72 המיליון.

סיימתי, אדוני היושב-ראש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

לא השתנית.

חיים רמון (המערך):

אתה עוד מדבר?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברת הכנסת נאוה ארד — אינה נוכחת. הסתייגות לחברי הכנסת שולמית אלוני, מרכזי וירשובסקי, רן כהן, דוד צוקר ויוסי שריד. נימק חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני ראש הממשלה, רבותי השרים, חברות וחברי הכנסת, נרצה או לא נרצה, בפתיחת ההסתייגויות אין מנוס מלומר משפט אחד לפני הנמקת ההסתייגות עצמה.

אנחנו עומדים בפתח דיון על תקציב מס' 2, ובו גירעון תקציבי של מיליארד ו-300 מיליון שקל, כאשר כבר שמענו בספסלים האחוריים, שהממשלה החליטה היום על תקציב מס' 3 ובו תוספת של מיליארד שקל. יודעי דבר אומרים, שהיו גם תקציבים מס' 4 ו-5. הדבר המכאיב מכול הוא העובדה, שאנחנו הולכים להגדיל גירעון מבלי להגדיל את כושר הייצור של המשק, מבלי להוסיף תעסוקה, מבלי להשקיע בייצור, מבלי להגדיל את כושר הייצוא, ועם כל הכבוד — אנחנו חייבים לעשות הכול למען העלייה. אבל לעשות למען עלייה זה לא רק דיון, שהוא חיוני, אלא גם תעסוקה.

לגוף ההסתייגות של סיעת ר"צ אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, שאנחנו צפינו, שכאשר ייוודע בציבור מה קורה לרמות העוני במדינת ישראל ולרמת ההשתכרות, כי אז יבואו בתקציב מס' 2 לתקן את העיוותים של התקציב הקודם. והנה מסתבר, שבעוד שלפני עשרה חודשים, כאשר פורסם הדוח על ממדי העוני, היו 480,000 נפש מתחת לקו העוני, היום כבר מדובר על אוכלוסייה המתקרבת ל-600,000 נפש. מספר הילדים בתוך אוכלוסיית העוני הלך וגדל. במצב הזה, אדוני היושב-ראש, אנחנו חושבים שלא זו בלבד שלא צריך לבטל את קצבת הילד השני — —

היו"ר ד' שילנסקי:

דווקא חבר הכנסת חיים רמון רוצה להפריע לך. דווקא

הוא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא זו בלבד אלא שהכנסת הייתה צריכה היום להגדיל —

חיים רמון (המערך):
אני מבקש לראות את הנייר.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת חיים רמון, אני מבקש ממך לשבת. אני די סבלני, אבל יש גבול. אל תגיב על כל מלה שאני אומר. תכבד אותי כפי שאני מכבד אותך. מחצית ממה שאני מכבד אותך. תכבד אותי. חבר הכנסת מצא קס — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת חיים רמון, לא נהוג שמדברים עם הנואם באמצע דבריו.

חיים רמון (המערך):
הרבה דברים שלא נהוגים קורים היום בכנסת.

חיים רמון (המערך):
אני רוצה לראות את הבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תשתוק לרגע כאשר אני מדבר. גם לסבלנות שלי יש גבול. חבר הכנסת חיים רמון, אני מבקש ממך לשתוק.

חבר הכנסת מצא ביקש במפורש להצביע על כל סעיף וסעיף הצבעה שמים.

חיים רמון (המערך):
זה רשום? אפשר לראות את הנייר? מי שמבקש הצבעה שמים צריך להגיש בקשה בכתב.

היו"ר ד' שילנסקי:
הוא קם וביקש זאת כאן.

יהושע מצא (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, למה אתה לא קורא אותו לסדר?

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מודה, חבר הכנסת מצא; כפי שקראתי אותך לסדר, את חבר הכנסת חיים רמון הייתי צריך לקרוא היום לסדר פי עשרה.

יהושע מצא (הליכוד):
למה אינך עושה זאת? מה ההפליה הזאת?

היו"ר ד' שילנסקי:
אסביר לך. יש לי שיקולים משלי. תודה רבה.

אנחנו ניגשים עכשיו להצבעה. אדוני המזכיר, נא לקרוא את השמות. אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת חיים רמון לסעיף 1. מי בעד? מי נגד?

חבר הכנסת לין, חברת הכנסת שרה דורון. נא לאפשר לקרוא את השמות. אדוני השר המקוון, להצביע אתה לא יכול, אבל לשבת — כן.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
(קורא את שמות חברי הכנסת)

אהרון אבוזצירא — אינו נוכח
רפאל אדרי — אינו נוכח
אהוד אולמרט — אינו נוכח
חיים אורון — בעד
מיכאל איתן — נגד
רפאל איתן — אינו נוכח
שולמית אלוני — בעד
אריה אליאב — בעד
שושנה ארכלי-אלמחלינו — בעד
נאוה ארד — אינה נוכחת

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מבין ששולחים פתק. אבל לדבר?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על כן אנחנו מתנגדים בתוקף לביטול קצבת הילד השני — משום שזה פוגע יותר באוכלוסיות החלשות, שלא ממצות זאת, לעומת השכבות העליונות, המשלמות הרבה פחות.

לכן אנחנו מסתייגים מהסעיף הזה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. הסתייגות לחברי הכנסת צכן, פארס ואורון. מי ינמק את ההסתייגות?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אנחנו מוותרים על ההנמקה.

חיים רמון (המערך):
אני מבקש להצביע.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מבקש לצלצל. אני מבין מהמזכיר שהוא צלצל לפני דקה. אני נותן זמן של ארבע דקות.

חיים רמון (המערך):
בעת הקריאה השלישית לא צריך להודיע על הצבעה אחרי כל ההסתייגות. אתה הודעת שיש הצבעות כל הזמן.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת חיים רמון, ההצבעה היא שמים.

חיים רמון (המערך):
אני ביקשתי שההצבעה לא תהיה שמים.

היו"ר ד' שילנסקי:
אתה ביקשת. האם גם הרשימה השנייה מוותרת על הצבעה שמים?

חיים רמון (המערך):
הרשימה השנייה ביקשה הצבעה שמים על הסעיף הקודם, לא על הסעיף הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת יהושע מצא קם ואמר במפורש — — —

משה ארנס	— נגד	עמנואל זיסמן	— כעד
זאב בנימין בגין	— נגד	מיכאל חריש	— כעד
אברהם כורג	— כעד	גד יעקבי	— אינו נוכח
יגאל ביבי	— נגד	גאולה כהן	— נגד
צ'רלי ביטון	— כעד	רן כהן	— כעד
יוסף ביילין	— כעד	רענן כהן	— אינו נוכח
בנימין בן-אליעזר	— כעד	אברהם כ"ץ-עוז	— אינו נוכח
אליהו בן-אלישר	— נגד	דוד לוי	— נגד
אליהו בן-מנחם	— כעד	יאיר לוי	— נגד
מיכאל בר-זהר	— כעד	יצחק לוי	— נגד
חיים בר-לב	— אינו נוכח	דוד ליכאי	— כעד
עוזי ברעם	— כעד	אוריאל לין	— נגד
גדעון גדות	— נגד	עוזי לנדאו	— נגד
חמר גו'נסקי	— כעד	דוד מגן	— נגד
יוסף גולדברג	— אינו נוכח	יצחק מודעי	— אינו נוכח
מיכה גולדמן	— כעד	אליעזר מזרחי	— נגד
פנחס גולדשטיין	— אינו נוכח	האשם מחאמיד	— כעד
אפרים גור	— נגד	רוני מילוא	— נגד
מרדכי גור	— אינו נוכח	מוחמד מיעארי	— אינו נוכח
גדליה גל	— כעד	חגי מירום	— כעד
אריה גמליאל	— נגד	נואף מסאלחה	— כעד
משה גפני	— נגד	יהושע מצא	— נגד
פסח גרופר	— אינו נוכח	דן מרידור	— נגד
שרה דורון	— נגד	יצחק נכון	— אינו נוכח
אלי דיין	— כעד	אורה נמיר	— כעד
שלמה דיין	— נגד	משה נסים	— אינו משתתף
עבד-אלוהב דראושה	— אינו נוכח		בהצבעה
יגאל הורביץ	— נגד	מוחמד נפאע	— כעד
שלמה הלל	— כעד	בנימין נתניהו	— נגד
שמואל הלפרט	— נגד	עדנה סולודר	— כעד
זבולון המר	— אינו נוכח	יוסף עוזן	— נגד
צחי הנגבי	— אינו נוכח	עובדיה עלי	— אינו נוכח
אליקים העזני	— נגד	שאול עמור	— נגד
שבח וייס	— כעד	חסיין פארס	— כעד
אריאל ויינשטיין	— אינו נוכח	אברהם פרוז	— כעד
עזר ויצמן	— כעד	חנן פורת	— נגד
מרדכי וירשובסקי	— כעד	משה זאב פלדמן	— נגד
אברהם ורדיגר	— נגד	רפאל פנחסי	— נגד
רחבעם זאבי	— נמנע	מנחם פרוש	— נגד

יהודה פרח

שמעון פרס

יצחק חיים פרץ

עמיר פרץ

גדעון פת

יאיר צבן

דוד צוקר

יעקב צור

יואש צידון

חיים קורפר

ישראל קיסר

מיכאל קליינר

משה קצב

יצחק רבין

אברהם רביץ

אמנון רובינשטיין

ראובן ריבלין

חיים רמון

אבנר חי שאקי

יהושע שגיא

זלמן שובל

אברהם שוחט

משה שחל

שמעון שטרית

דב שילנסקי

יעקב שמאי

יצחק שמיר

גרשון שפט

יאיר שפרינצק

אריאל שרון

יוסי שריד

אברהם שריר

דן תיכון

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, תוצאות ההצבעה: 43 בעד, 46 נגד, ההסתייגות לא נתקבלה.

אנו ניגשים להצבעה על ההסתייגות של חברת הכנסת נאוה ארד. אם היא לא נימקה את הסתייגותה, האם צריך להצביע על ההסתייגות?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
כן.

נגד —

בעד —

נגד —

בעד —

אינו נוכח —

בעד —

בעד —

נגד —

נגד —

נגד —

בעד —

אינו נוכח —

אינו נוכח —

בעד —

נגד —

בעד —

נגד —

בעד —

נגד —

נגד —

נגד —

בעד —

בעד —

אינו נוכח —

נגד —

נגד —

נגד —

נגד —

נגד —

נמנע —

אינו נוכח —

בעד —

אינו נוכח —

אינו נוכח —

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כן, נא לקרוא את השמות, אלא אם מוותרים על הצבעה ברשימה שמית. אני שואל את חבר הכנסת יהושע מצא, האם אתה מוותר על הצבעה שמית על הסתייגות זו?

יהושע מצא (הליכוד):

אני מוותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חיים רמון, האם אתה מוותר על הצבעה שמית?

חיים רמון (המערך):

כן, בסעיף זה בלבד.

היו"ר ד' שילנסקי:

נא לצלצל. צלצלו. אני מחכה שתי דקות על-פי השעון. חברי הכנסת, נא לשבת, אנחנו ניגשים להצבעה אלקטרונית. אני מציע לחברי הכנסת לא לצאת בין הצבעה להצבעה ולשבת במקומותיהם, כך יהיה הרבה יותר קל.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, כאשר יש כמה הצבעות, אין מחכים. מחכים רק בהצבעות הראשונות. כך נהגו כולם.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתן לך תשובה. לפני כל הצבעה — כך הוחלט בוועדת הכנסת, ונאמנים עלי ניסיונו ודעתו של מזכיר הכנסת, אם תרצה נמצא את זה גם כתוב — צריך לחכות חמש דקות, אלא אם הנוכחים באולם מוותרים. האם יש ויתור מצד כולם כדי לגשת כבר להצבעה?

אוריאל לין (הליכוד):

על מה מצביעים?

היו"ר ד' שילנסקי:

על ההסתייגות. ממילא חמש דקות עברו. אני ניגש להצבעה אלקטרונית על ההסתייגות של חברת הכנסת נאוה ארד. מי שהוא בעד ההסתייגות יצביע בעד, מי שהוא נגד — יצביע נגד. הלוח מופעל, נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חברת הכנסת

נ' ארד לסעיף 1 — 44

נגד — 43

נמנעים — 2

קריאות:

יש רוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש מכולם לשבת. חבר הכנסת חיים רמון, תוריד את היד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אינני יכול להצביע כשתי ידיים, כי יד אחת שלי בגבס.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גדעון גדות, אבקש להוריד את היד.

אבקש לשאול את מזכיר הכנסת. האם הצבעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן מופיעה בלוח?

קצת הגינות, רכותי, להתעלות מעל לקטנוניות. הרי כולם כאן יודעים שיום 'יום אנחנו עושים תיקונים אחרי הצבעה אלקטרונית.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להסתייגות של חברי הכנסת אלונים, וירשובסקי, רן כהן, צוקר ושריד. האם מוותרים על הצבעה שמית?

קריאות:
כן.

היו"ר ד' שילנסקי:
מוותרים. ההצבעה תהיה אפוא בהרמת ידיים.

קריאה:
אלקטרונית.

היו"ר ד' שילנסקי:
ההצבעה תהיה בהרמת ידיים, וגמרנו. קבעתי. אני ממנה שני מונים: חבר הכנסת חיים רמון וחבר הכנסת ראובן ריבלין. אתם גרמתם לי הרכה עבודה. תעבדו גם אתם.

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חברי הכנסת אלונים, וירשובסקי, רן כהן, צוקר ושריד לסעיף 1. מי בעד? מי נגד?

ה צ כ ע

בעד התיקון של חברי
סיעת ר"צ לסעיף 1 — 45

נגד — 45

התיקון של חברי סיעת ר"צ לסעיף 1
לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

45 בעד, 45 נגד. ההסתייגות לא נתקבלה. חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה הצעה לחלופין של חברי סיעת ר"צ. מי בעד? מי נגד? אני מבקש מאותם שני מונים למנות את הקולות.

ה צ כ ע

בעד התיקון לחלופין של
חברי סיעת ר"צ לסעיף 1 — 43

נגד — 46

התיקון לחלופין של חברי סיעת ר"צ לסעיף 1
לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

43 בעד, 46 נגד. ההסתייגות לא נתקבלה. אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חברי הכנסת צבן, פארס ואורון.

קריאה:
הצבעה אלקטרונית.

היו"ר ד' שילנסקי:
לא. אחרי כל הצבעה אלקטרונית יש תמיד טעויות ונשמעות צעקות. למה אני צריך את זה? אני צריך שיאשימו אותי? שישבו. לי יש זמן. שהצדק ייראה.

אנחנו ניגשים להצבעה. אני מבקש משני המונים הקודמים למנות גם עכשיו את הקולות.

מוזכר הכנסת ש' יעקבסון:
לא, היא אינה מופיעה.

היו"ר ד' שילנסקי:
כיצד אתה מצביע?

מיכאל איתן (הליכוד):
נגד.

גדעון גדות (הליכוד):
גם ההצבעה שלי אינה מופיעה.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת גדעון גדות, מה קרה לך? האם הצבעת?

קריאות:
— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אני מבקש מכם שקט. האם יש חבר כנסת שהצביע בעד, וההצבעה שלו לא מופיעה בצג האלקטרוני?

קריאות:
אין.

היו"ר ד' שילנסקי:

אין. בסדר. חבר הכנסת מיכאל איתן הודיע, שמסיבה מובנת מאוד הוא לא יכול להשתמש בשתי ידיו כדי להצביע, וכי הוא מצביע נגד. כולם רואים שהוא פועל ביד אחת. בלאו הכי יש 44 מול 44. ההסתייגות לא נתקבלה. אני מבקש מכל אלה שהצביעו גם הם נגד, שיוותרו לשם הקיצור בזמן. מסכימים? אני רואה שמסכימים. פה יש טעות, לא נבהיר עכשיו. ההסתייגות לא נתקבלה.

בבקשה, חבר הכנסת רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, יש הצבעה אלקטרונית, יש תוצאה, היא הקובעת. אתה לא רוצה לעשות הצבעה אלקטרונית, אל תעשה הצבעה אלקטרונית. תחבר שני מונים. ברגע שקבעת הצבעה אלקטרונית, עם כל הכבוד שיש לי לחבר הכנסת איתן, היא הקובעת.

קריאות:
— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אל תעזרו לי.

חבר הכנסת חיים רמון, אני מבקש קצת הגינות. יום יום מצביעים בהצבעה אלקטרונית, וכמעט שלא היתה הצבעה שאין תיקונים בעקבותיה, ובפרט שבא חבר כנסת ואומר —

חיים רמון (המערך):
בהסכמה.

היו"ר ד' שילנסקי:
אין הסכמה. זו שגרה.

חיים רמון (המערך):
תמנה שני מונים.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, ההסתייגות לא נתקבלה.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חברי הכנסת
" צבן, ח' פארס וח' אורון

לסעיף 1 — 43

נגד — 46

התיקון של חברי הכנסת " צבן, ח' פארס וח'
אורון לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

בעד — 43, נגד — 46. ההסתייגות לא נתקבלה.

לחלופין, מי בעד ההסתייגות החלופית — נא להרים את
היד. בבקשה, חברי הכנסת רמון וריבלין, תסיימו את הספירה
של ההצבעה הזאת.

ה צ ב ע

בעד התיקון לחלופין של
חברי הכנסת " צבן, ח' פארס

וח' אורון לסעיף 1 — 43

נגד — 45

התיקון לחלופין של חברי הכנסת " צבן, ח'
פארס וח' אורון לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, מי בעד סעיף 1 כהצעת הוועדה — ירים את
ידו. נא להמשיך למנות, המונים הקבועים. חבר הכנסת חיים
רמון, טרם סיימת את עבודתך.

ה צ ב ע

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה — 46

נגד — 43

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

הצעה לסדר לחבר הכנסת בגין. בבקשה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):
אני מוותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

גם חבר הכנסת גדות ביקש הצעה לסדר. אחריו — חבר
הכנסת וייס, ואחריו — חבר הכנסת בריזר.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כמי שהגיש לך את הבקשה להצבעה
שמית, אני מוצא לנכון להביא לתשומת לבך, שטוב נעשה אם
ננסה לחזור בצורה רגועה ושקטה להצבעה אלקטרונית, שהרי
נדמה לי שהדברים די ברורים והמתח ירד. ניתן לנסות לעבור
להצבעה אלקטרונית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מצטרף במאה אחוז להערתו של
ידידי חבר הכנסת גדות. עברנו את שלב המשבר. אני מציע
שנעלה כיתה, נרצין ונפסיק את המשחק הזה ונצביע במערכת
ההצבעה האלקטרונית.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל בריזר מצטרף. אני מקבל את
ההצעה. אני מקווה שכולנו נחזור להצביע.

חיים רמון (המערך):

כתנאי שזה לא יפגע בכקשות להצבעות שמיות כפי
שמבקשים.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. אני מקווה. כל אלה שהגישו בקשה להצבעה שמית
יוכלו לחזור ולבקש זאת. הבא נחזור לרוח טובה כלי האשמות
והתפרצויות זה כלפי זה.

חברי הכנסת, אחרי סעיף 1 יש הסתייגות לחברת הכנסת
שושנה ארבל-אלמוזלינו. בבקשה. האם את מנמקת את שתי
ההסתייגויות ביחד?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

עכשיו אני מנמקת רק אחת.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

חברי הכנסת, אני מבקש תשומת לבכם. כולם קמו
ומתכוננים לצאת. אני מודיע שלא תעבור שנייה אחרי הזמן
הקבוע להצבעה. אם כולכם תצאו, אחר כך תצטקו, ואני לא
אתחשב בכל הצעות שלכם, אלא אפעל בדיוק לפי הסדר
הטוב והשעון.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסתייגותי מתייחסת
לביטול נקודות הויכוח לאשה העובדת. כולי תמיהה איך באים
לפגוע גם בנשים העובדות. התחילו בילדים ועכשיו ממשיכים
לפגוע באמהות. פוגעים והורסים כל מה שהושג במשך שנים,
לאחר מאבק קשה של חברות הכנסת ושל כל ארגוני הנשים.
הישיגים אלה חיוקו את מעמדה של האשה העובדת, אפשרו
ועודדו יציאת נשים לעבודה, כדי לעזור בפרנסת המשפחה,
ובמיוחד נשים אמהות לילדים.

לאשה העובדת, כידוע לכולנו, יש הוצאות בגין יציאתה
לעבודה, הוצאות על אחזקת הילדים במעונות, הוצאות על
קניית שירותים והוצאות נוספות אחרות בעקבות היציאה
לעבודה.

במדינת ישראל ובתקופה קשה זאת קשה להתקיים
ממשכורת אחת. האשה נאלצה במשך השנים לצאת ולעבוד
מחוץ למשק ביתה ולהחזיר חובות על משכנתה ולשלם שכר
דירה — שעלה בשנה האחרונה בצורה מסחררת, פי שניים ופי
שלושה.

הממשלה הקטינה עד אפס את השתתפותה באחזקת
הילדים במעונות-יום. את קצבת הילד הראשון היא ביטלה מאז
1985, ושכחו בכלל שקיימת קצבת ילד ראשון. ועכשיו קצבת
הילד השני — אתם, חברי הליכוד, יחד עם החברים
בקואליציה הרמתם יד היום לבטל את קצבת הילד השני. על כך
אתם צריכים לתת דין וחשבון בפני אותן משפחות, גם מרובות
הילדים, ובפני אותן משפחות אשר מתקיימות בקושי ויש להן
שניים או שלושה ילדים. מה שעשיתם היום הוא דבר שלא ניתן
לעכל אותו בשום פנים ואופן, ובמיוחד חברי הכנסת
מהמפלגות הדתיות, שכל כך דואגות שתהייה משפחות
מרובות ילדים, שכל כך דואגות שתהייה ילודה, שכל כך
מתנגדות להפלות, ואתם הרמתם יד היום נגד קצבת הילד השני

יש סיטואציה, תושבי השטחים, המעוררים מחלוקת בעם ויוצרים קיטוב בו, אלה היושבים בהתנחלויות מקבלים משכנתאות ותנאים שלא מקבלים משכנתים באזורי ארץ אחרים. ולא רק שהם מוסיפים מתח וקיטוב בעם, וחוסר אפשרות להגיע להסדרים מדיניים, אלא שהם גם מקבלים תנאים טובים יותר מאלה של משכנתים בחלקי ארץ אחרים. משכנתאות יותר גדולות והטבות יותר גדולות.

אדוני היושב-ראש, נניח שאפשר היה לתת להם את —

—

אליקים העצני (התחיה):

אתה לא מחליט מי העם.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת העצני, תוכל להביע את דעתך בהצבעה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני אינני מתווכח פה עם חבר הכנסת אליקים העצני או עם מחנה הימין הקיצוני, אשר חושבים שהדרך היחידה לפתור את הבעיות היא להרבות התנחלויות וקיטוב. אני פונה דווקא אל המחנה שעכשיו מתיימר לנהל את המדינה וחייב לגלות אחריות, שמדבר על העולים החדשים ועל יושבי האוהלים, ולבו יוצא אל כל החלשים והמדוכאים. אבל הוא לא נותן להם, מבטל להם קצבאות, מבטל סובסידיות, ולעומת זאת לאנשים היושבים בשטחים — להם מגיע הכול, יותר מאשר לכל אזרח אחר מאזרחי מדינת ישראל. לא רק שהמדינה משקיעה הון עתק בהגנה עליהם, אלא שהמשכנתאות שלהם גדולות פי שניים או פי שלושה. זה לא שוויוני, זה פסול, ואני חושב שצריך לבטל זאת.

לכן אנחנו מציעים את התיקון לסעיף הזה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת יאיר צבן, יש כאן הסתייגויות של סיעת מפ"ם.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מוותר על ההנמקה.

היו"ר ש' דיין:

תודה. יש הסתייגות של חבר הכנסת אברהם שוחט.

אברהם שוחט (המערך):
אני מוותר על ההנמקה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אלי דיין, האם אתה רוצה לנמק את ההסתייגות שלך?

אלי דיין (המערך):
אני מוותר.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מוותר.

היו"ר ש' דיין:
ההסתייגות הבאה היא של חבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):
אני מוותר.

ובעד ביטולה. אתם תצטרכו לתת על כך דין-וחשבון, אולי גם לפני הקדוש ברוך הוא.

חברי הכנסת, ביטול קצבאות הילדים, ועכשיו גם הפגיעה באמהות, שעל-ידי כך תישלל מהאמהות אותה זכות אשר היוותה אצלן תמריץ לצאת לעבוד נוסף על העול של הבית ושל המשפחה; אפילו שיש לה ארבעה-חמישה ילדים, היא יצאה לעבוד, ובגין הילדים גם הוכסחו לה נקודות זיכוי. איך אתם תעזו היום לבוא ולהרים יד בעד ביטול נוסף כדי לפגוע באותן משפחות, משפחות במצוקה, משפחות מרובות ילדים, משפחות שמתקיימות בקושי אך בכבוד מעמל כפיהן? ואחם היום תבואו לפגוע בנשים הללו שיפסיקו לעבוד, כי יציאה לעבודה לא תהיה כדאית להן, אין. להן מאין לשלם את כל ההוצאות הכרוכות ביציאתה של האשה לעבודה.

המדיניות הזאת שהממשלה אימצה לעצמה, מדיניות אנטי-חברתית ממדרגה ראשונה, מביאה להעמקת הפערים בחברה שלנו. היא פוגעת בשכבות החלשות ומגדילה את המצוקה. המדיניות הזאת שהממשלה אימצה לעצמה, מדיניות סלקטיבית, מדיניות שלפיה היא משלמת על-פי מבחן הכנסה — אינה קיימת בשום מדינה נאורה בעולם, ובמיוחד באותן מדינות שקיים בהן ביטחון סוציאלי כפי שאנחנו אימצנו לעצמנו. קביעת קצבאות על-פי מבחן הכנסה — זו רגרסיה, זו החזרתנו למדיניות הסעד של שנים עברו, כאשר משפחות התגלגלו כלשכות הסעד וקיבלו השתתפות כדי שיוכלו להתקיים. במשך השנים אנחנו פיתחנו מדיניות רווחה לתפארת מדינת ישראל. ואת המדיניות הזאת אתם הורסים, צעד אחרי צעד, שלב אחרי שלב.

אני קוראת לכם, שלפחות לגבי ההסתייגות הזאת אל תרימו יד נגד, ותתמכו בה, ולפחות עול אחד תתקן ולא יהיה נדבך נוסף בעוולות שאתם עושים היום על-ידי דחיית ההסתייגויות הקודמות שהגשנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות נוספת לחבר הכנסת שמעון שטרית. הוא איננו באולם. חבר הכנסת וירשובסקי, אני מבין שאתה רוצה להסתייג כשם סיעת ר"צ. בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בא להסתייג בסעיפים האלה בשתי נקודות. אבל, לפני כן אני רוצה להקדים ולומר, שלבי ככד מאוד על צורת הדיון המתנהל פה, שעד עכשיו התנהל בחוסר כבוד הדדי ובחוסר התייחסות אמיתית לגודל הבעיות שלפנינו. אני חושב, שהיינו צריכים להתעלות ולקיים דיון ענייני ולא לריב על פרוצדורות, ושלא יהיה ניצול לרעה של הרוב ושל התכססנות הפרלמנטרית.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר שני דברים. אנחנו חושבים שיש צורך לשמור כמידה מרבית את ההסדרים לחיילים המשתחררים מהצבא, כשהם עובדים, שיוכלו לקבל את מחצית דמי האבטלה, דבר שהוצים למחוק, כדי לעודד אנשים לצאת לעבודה, כדי לעודד אנשים שיכינו שהעבודה היא ערך חיובי ושיש תמורה בצדה, ולא ליצור סיטואציה שאנשים יעדיפו לא לעבוד ולקבל דמי אבטלה ותו לא. אין דבר משחית יותר מההתרגלות לחוסר עבודה ולקבלת תמורה. ולא צריך לשלול מאנשים את העידוד הממשלתי הממלכתי אם הם יוצאים לעבודה.

הדבר השני, אדוני היושב-ראש, תקציב חייב לבטא שוויוניות של אזרחי המדינה. אנחנו רואים שבמדינת ישראל

היו"ר ש' דיין:	אהרן אבוהצירא	— אינו נוכח
יש הסתייגות של חברי סיעת ר"צ. האם יש מישהו שרוצה לנמק?	רפאל אדרי	—
קריאה: לא.	עמנואל זיסמן (המערך):	באמצע ההצבעה יושבים ראש מתחלפים?
היו"ר ש' דיין:	היו"ר ש' דיין:	באמצע קריאת השמות אפשר. אנחנו ממשיכים בהצבעה. נא להמשיך לקרוא את השמות. מזכיר הכנסת ימשיך בקריאת השמות, אני מבקש ממך שלא להפסיק את ההצבעה, ואני יכול להתחלף עם היושב-ראש.
יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): מוותר.	מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	—
היו"ר ש' דיין:	רפאל אדרי	— אינו נוכח
ההסתייגות הבאה היא של חבר הכנסת חיים רמון.	אהוד אולמרט	— אינו נוכח
חיים רמון (המערך): אני מוותר.	חיים אורון	— כעד
היו"ר ש' דיין:	מיכאל איתן	— נגד
חבר הכנסת אלי דיין?	רפאל איתן	— אינו נוכח
אלי דיין (המערך): אני מוותר על ההנמקה.	שולמית אלוני	— אינה נוכחת
היו"ר ש' דיין:	אריה אליאב	— כעד
חבר הכנסת שטרית?	שושנה ארכלי-אלמחלינו	— כעד
חיים רמון (המערך): הוא איננו.	נאוה ארד	— אינה נוכחת
היו"ר ש' דיין:	משה ארנס	— נגד
שוב חבר הכנסת אלי דיין.	זאב בנימין בגין	— נגד
אלי דיין (המערך): אני מוותר.	אברהם בורג	— כעד
היו"ר ש' דיין:	יגאל כיכי	— נגד
חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם מוותרים. יש עוד הסתייגות של חבר הכנסת שטרית. הוא איננו. חבר הכנסת פארס?	צ'רלי ביטון	— כעד
חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת): אני מוותר.	יוסף ביילין	— כעד
היו"ר ש' דיין:	בנימין בן-אליעזר	— אינו נוכח
עוד הסתייגות של חבר הכנסת יאיר צבן?	אליהו בן-אלישר	— נגד
יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): מוותר.	אליהו בן-מנחם	— כעד
היו"ר ש' דיין:	מיכאל ברוזה	— כעד
עוד הסתייגות של חבר הכנסת יאיר צבן?	חיים בר-לב	— כעד
יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): מוותר.	עוזי ברעם	— כעד
היו"ר ש' דיין:	גדעון גדות	— נגד
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. והפעם הזאת, שלא תהיינה אי-הבנות.	חמר גוז'נסקי	— כעד
יהושע מצא (הליכוד): אני מבקש הצבעה שמית.	יוסף גולדברג	— אינו נוכח
היו"ר ש' דיין:	מיכה גולדמן	— כעד
בבקשה. מבקשים הצבעה שמית, ותהיה הצבעה שמית. נתחיל בהסתייגות של חברת הכנסת ארכלי-אלמחלינו, אחרי סעיף 1. אני מבקש ממזכיר הכנסת לקרוא את שמות חברי הכנסת.	פנחס גולדשטיין	— אינו נוכח
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:	אפרים גור	— נגד
(קורא את שמות חברי הכנסת)	מרדכי גור	— אינו נוכח
	גדליהו גל	— כעד
	אריה גמליאל	— נגד
	משה גפני	— נגד

פסח גרופר	— אינו נוכח	דן מרדור	— נגד
שרה דורון	— נגד	יצחק נבון	— אינו נוכח
אלי דיין	— בעד	אורה נמיר	— בעד
שלמה דיין	— נגד	משה נסים	— אינו משתתף
עבד-אלוהב דראושה	— אינו נוכח		— בהצבעה
יגאל הורביץ	— נגד	מוחמד נפאע	— בעד
שלמה הלל	— בעד	בנימין נתניהו	— נגד
שמואל הלפרט	— נגד	עדנה סולודר	— בעד
זבולון המר	— אינו נוכח	יוסף עוזן	— נגד
צחי הנגבי	— אינו נוכח	עובדיה עלי	— אינו נוכח
אליקים העצני	— נגד	שאול עמור	— אינו נוכח
שכח וייס	— בעד	חסיין פארס	— בעד
אריאל ויינשטיין	— אינו נוכח	אברהם פורו	— בעד
עזר ויצמן	— בעד	חנן פורת	— נגד
מרדכי וירשובסקי	— בעד	משה זאב פלדמן	— נגד
אברהם ורדיגר	— נגד	רפאל פנחסי	— נגד
רחבעם זאבי	— אינו נוכח	מנחם פרוש	— נגד
עמנואל זיסמן	— בעד	יהודה פרח	— נגד
מיכאל חריש	— בעד	שמעון פרס	— בעד
גד יעקבי	— אינו נוכח	יצחק חיים פרץ	— נגד
גאולה כהן	— נגד	עמיר פרץ	— בעד
רן כהן	— בעד	גרעון פת	— אינו נוכח
רענן כהן	— אינו נוכח	יאיר צבן	— בעד
אברהם כ"ץ-עוז	— אינו נוכח	דוד צוקר	— בעד
דוד לוי	— נגד	יעקב צור	— בעד
יאיר לוי	— נגד	יואש צידון	— נגד
יצחק לוי	— נגד	חיים קורפו	— נגד
דוד ליבאי	— בעד	ישראל קיסר	— בעד
אוריאל לין	— נגד	מיכאל קליינר	— אינו נוכח
עוזי לנדאו	— נגד	משה קצב	— אינו נוכח
דוד מגן	— נגד	יצחק רבין	— בעד
יצחק מודעי	— אינו נוכח	אברהם רביץ	— נגד
אליעזר מזרחי	— נגד	אמנון רובינשטיין	— בעד
האשם מחאמיד	— בעד	ראובן ריבלין	— נגד
רוני מילוא	— נגד	חיים רמון	— בעד
מוחמד מיעארי	— אינו נוכח	אבנר חי שאקי	— נגד
חגי מירום	— בעד	יהושע שגיא	— נגד
נואף מסאלחה	— בעד	זלמן שובל	— נגד
יהושע מצא	— נגד	אברהם שוחט	— בעד

חיים קורפו (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, ארבעה חברי כנסת נכבדים הציעו לנו לעלות כיתה ולנסות לסיים את ההצבעה בהצבעה אלקטרונית. אני רוצה לקרוא להם לעלות עוד כיתה, ולנהוג כפי שאנחנו נוהגים בכל הדיונים על התקציבים — לרכז את ההסתייגויות, את כולן, ואחר כך ניגש להצביע. חבל על הזמן. יש לנו עוד סדר-יום גדוש. אני מציע לכולם לנהוג באחריות, כפי שאנחנו נוהגים בכל הדיונים על התקציב.

אברהם בורג (המערך):
אני מציע שלא לעלות כיתה בלי מבחני מעבר.

היו"ר ד' שילנסקי:
יש לנו עוד שתי דקות. סבלנות. אני אשאל כל חבר כנסת, כל מסתייג, אם הוא רוצה לנמק את ההסתייגויות שלו יחד. ירצה — נברך אותו; לא ירצה — זכותו לנמק כל הסתייגות בנפרד, והזכות הזאת תישמר לו.

מיכאל בריזהר (המערך):
הם כבר נשאלו.

שבח וייס (המערך):
אל תיתן להם שאנס כזה.

היו"ר ד' שילנסקי:
אדוני המזכיר, ויתרו על ההנמקה?

חבר הכנסת שבח וייס, לא הייתי פה כמה דקות, המזכיר אומר לי שלא ויתרו.

שבח וייס (המערך):
ויתרו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
לא ויתרנו.

היו"ר ד' שילנסקי:
על הסעיף הזה, ודאי. לכן אנחנו מצביעים. אבל אני רוצה שיהיה ויתור גם לגבי הסעיפים האחרים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקש להודיע.

היו"ר ד' שילנסקי:
בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, בשם הסיעה שלי אני מודיע שאנחנו מוותרים על הצבעה נפרדת על כל הסתייגות. בהצבעה הראשונה על ההסתייגות של סיעת ר"צ אנחנו רואים כאילו הצבענו על כל ההסתייגויות.

היו"ר ד' שילנסקי:
על כל ההסתייגויות של סיעת ר"צ. גם על ההנמקה? גם על ההנמקה, כן. תודה רבה.

חברי הכנסת, חלפו חמש הדקות. אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת שטרית וחברי סיעת ר"צ אחרי סעיף 1. מי שהוא כעד ההסתייגות מצביע כעד, מי שהוא נגד — מצביע נגד. זו הצבעה מס' 39.

ה צ ב ע
כעד ההצעה של חבר הכנסת
ש' שטרית וחברי סיעת ר"צ
אחרי סעיף 1

— בעד — משה שחל

— אינו נוכח — שמעון שטרית

— נגד — דב שילנסקי

— נגד — יעקב שמאי

— נגד — יצחק שמיר

— נגד — גרשון שפט

— אינו נוכח — יאיר שפרינצק

— נגד — אריאל שרון

— בעד — יוסי שריר

— אינו נוכח — אברהם שריר

— אינו נוכח — דן תיכון

קראתי את שמו של בנימין בן-אליעזר, אבל עכשיו הוא נוכח.

— בעד — בנימין בן-אליעזר

היו"ר ד' שילנסקי:
התוצאה: 43 בעד ההסתייגות, 46 נגד. ההסתייגות לא נחקבלה.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להסתייגות של חבר הכנסת שטרית וחברי סיעת ר"צ. ההצבעה היא אלקטרונית. אבקש מכולם לשבת.

אלי דיין (המערך):
רגע, לצלצל.

היו"ר ד' שילנסקי:
היה צלצול?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
לא, מצלצלים עכשיו.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. ההצבעה היא אלקטרונית. אני מבקש מכולם לשבת. היה צלצול? מצלצלים עכשיו. ארבע דקות.

קריאה:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חמש דקות? רבותי, למה אתם מתווכחים על אל"ף-בי"ת. חלפו בינתיים דקה ו-25 שניות. מה אני יכול לעשות? ככה קבעו את התקנון. כשפעם אחרת אנהג לפי התקנון, זה לא ימצא חן בעיני חברים מהצד הזה. כשיהיה נוח לכם, אז אתם תצטקו: תקנון, תקנון. יש תקנון, מה אני יכול לעשות.

קריאה:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אבל צריך לצלצל בסוף ההנמקה, מה אפשר לעשות. את חושבת שאני נהנה לשבת פה חמש דקות? אומנם נעים לי לראות את כולם, אבל בהודמויות אחרות. אין לי ברירה, אני חייב לשבת.

חבר הכנסת קורפו רוצה להגיד משהו. יש לנו זמן לשמוע אותך. תיגש למקורפון.

חבר הכנסת חיים רמון מציע אחרי סעיף 1. מי בעד? מי נגד? הצבעה מס' 43.

ה צ כ ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

ח' רמון אחרי סעיף 1 — 42

נגד — 46

נמנעים — אין

ההצעה של חבר הכנסת ח' רמון אחרי סעיף 1

לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

42 בעד, 46 נגד, אין נמנעים — ההסתייגות לא התקבלה.

חבר הכנסת אלי דיין מציע אחרי סעיף 1. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 44.

ה צ כ ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

א' דיין אחרי סעיף 1 — 41

נגד — 46

נמנעים — אין

ההצעה של חבר הכנסת א' דיין אחרי סעיף 1

לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

41 הצביעו בעד, 46 הצביעו נגד, אין נמנעים — ההסתייגות לא התקבלה.

חברי הכנסת שמעון שטרית, אלי דיין, חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם מציעים אחרי סעיף 1. מי בעד? מי נגד? הצבעה מס' 45.

ה צ כ ע ה

בעד ההצעה של חברי הכנסת

ש' שטרית, א' דיין, חברי סיעת

ר"צ וחברי סיעת מפ"ם אחרי

סעיף 1 — 41

נגד — 46

נמנעים — אין

ההצעה של חברי הכנסת ש' שטרית, א' דיין,

חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם אחרי סעיף

1 לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

41 בעד, 46 נגד, ללא נמנעים — ההסתייגות לא התקבלה.

חבר הכנסת שטרית מציע אחרי סעיף 1. מי בעד? מי נגד? הצבעה מס' 46.

ה צ כ ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

ש' שטרית אחרי סעיף 1 — 41

נגד — 46

נגד — 46

נמנעים — אין

ההצעה של חבר הכנסת ש' שטרית וחברי סיעת ר"צ אחרי סעיף 1 לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

התוצאה: 42 בעד ההסתייגות, 46 נגד. ההסתייגות לא התקבלה.

לחברי סיעת מפ"ם יש הסתייגות אחרי סעיף 1. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 40.

ה צ כ ע ה

בעד ההצעה של חברי סיעת

מפ"ם אחרי סעיף 1 — 42

נגד — 44

נמנעים — 1

ההצעה של חברי סיעת מפ"ם אחרי סעיף 1

לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

42 בעד, 44 נגד, אחד נמנע — ההסתייגות לא התקבלה.

הסתייגות של חברי הכנסת אברהם שוחט, אלי דיין וחיים אורון, אחרי סעיף 1. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 41.

ה צ כ ע ה

בעד ההצעה של חברי הכנסת

א' שוחט, א' דיין וח' אורון

אחרי סעיף 1 — 42

נגד — 45

נמנעים — אין

ההצעה של חברי הכנסת א' שוחט, א' דיין וח'

אורון אחרי סעיף 1 לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בעד ההסתייגות הצביעו 42, נגדה 45 — ההסתייגות לא התקבלה.

הסתייגות של חבר הכנסת ח' רמון, חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם אחרי סעיף 1. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 42.

ה צ כ ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

ח' רמון, חברי סיעת ר"צ וחברי

סיעת מפ"ם אחרי סעיף 1 — 42

נגד — 46

נמנעים — אין

ההצעה של חבר הכנסת ח' רמון, חברי

סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם אחרי סעיף 1

לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

42 בעד ההסתייגות, 46 נגד, אין נמנעים — ההסתייגות לא התקבלה.

חוכרת ל"ז, ישיבה ר"ז

— הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 12):
— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990

ה צ ב ע
בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה — 46
נגד — 41
נמנעים — אין
סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
46 בעד סעיף 2 לפי הצעת הוועדה, 41 נגד, אין נמנעים.
סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לקריאה השלישית. מי בעד
חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 12),
התש"ן—1990? מי שהוא בעד החוק — מצביע בעד, מי
שמתנגד — מצביע נגד. זו הצבעה מס' 49.

ה צ ב ע
בעד החוק — 45
נגד — 39
נמנעים — אין

חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה
(תיקון מס' 12), התש"ן—1990, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, 45 בעד, 39 נגד, אין נמנעים. אני קובע,
שחוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 12),
התש"ן—1990, אחרי לידה קשה, בשעה טובה ומבורכת,
נתקבל.

כה. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990, התש"ן—1990* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אני רוצה לחזור ולהביע תמיהה וכעס על כך שבדיון על
התקציב, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, שר האוצר, שישיב
כוועדה וניסה לשכנע אותנו עד כמה התקציב הזה חיוני, לא
מוצא לנכון להיות בכנסת.

אני רוצה להודיע לחברי הכנסת, שוועדת הכספים אישרה
ברוב קולות את התקציב בהכנתו לקראת קריאה שנייה וקריאה
שלישית. היו הרבה מאוד הסתייגויות והצעות בתוך דיוני
הוועדה. למעט הצעה אחת, של חבר הכנסת יאיר לוי, אשר
ביטלה את הקיצוץ מ-12.579 מיליון שקל ל-2.579 מיליון
שקל בלבד, אף לא הצעה אחת התקבלה, שכן הן נדחו על-ידי
רוב חברי הוועדה. משום מה זכתה ההצעה הזאת של חבר
הכנסת לוי להיות היחידה שאושרה.

אני חוזר ואומר, שהוועדה אישרה את התקציב והביאה
אותו לאחר הצבעה ברוב קולות לקריאה שנייה ולקריאה
שלישית.

אולם, כפי שאמרתי, אני לוקח לעצמי את הזכות, כחבר
הוועדה, להביע עכשיו מעל דוכן זה את דעתי האישית לגבי
התקציב. אני הצעתי לשר האוצר למשוך את התקציב מטעמים
שהוא בעצמו אמר אותם, והיום אני יכול להוסיף — מטעמים
שהוא הראה לנו כאינוכחותו באולם.

נמנעים
ההצעה של חבר הכנסת ש' שטרית אחרי סעיף
1 לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:
41 בעד, 46 נגד, אין נמנעים — ההסתייגות לא נתקבלה.
אנחנו עוברים להצבעה הבאה, חבר הכנסת פארס וחבר
הכנסת צבן מציעים שוב אחרי סעיף 1. נא להצביע. מי בעד? מי
נגד? הצבעה מס' 47.

ה צ ב ע
בעד ההצעה של חברי הכנסת
ח' פארס וי' צבן אחרי סעיף 1 — 39
נגד — 46
נמנעים — אין
ההצעה של חברי הכנסת ח' פארס וי' צבן
אחרי סעיף 1 לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:
39 בעד, 46 נגד, אין נמנעים — ההסתייגות לא נתקבלה.

חברי הכנסת, אנחנו מגיעים להצבעה על סעיף 2, לפי
הצעת הוועדה. שימו לב, מי שהוא בעד הסעיף לפי הצעת
הוועדה — מצביע בעד; מי שהוא נגד — מצביע נגד. הלוח
פועל. זו הצבעה מס' 48.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עתה לחוק התקציב. אדוני
יושבי-ראש ועדת הכספים, בבקשה.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבד להציג
את חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990.
התש"ן—1990. בראשית דברי אני רוצה להביע תמיהה וכעס
על כך ששר האוצר לא מצא לנכון להיות בכנסת בזמן הדיון על
חוק התקציב, שאותו הוא הביא.

מיכאל חריש (המערך):
אני מבקש להפסיק את הדיון עד ששר האוצר יבוא.
אי-אפשר לדון על תקציב בלי שר האוצר.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מצטרף להבעת אי-שביעות הרצון מכך ששר האוצר
איננו. לצערי, קרוב בעבר מקרים רבים שהשרים לא היו וקיימו
את הדיון.

אני מתקן את עצמי. אני לא שמת לב, יסלח לי כבוד הרב
סגן שר האוצר, הוא ישנו פה, כך שמשרד האוצר מיוצג וישנו
כל הזמן. אני מבקש סליחה על שלא נימקתי כך קודם. אודה לך
אם תשכח, חבר הכנסת חריש. אודה לכל חברי הכנסת אם
יחיישכו.

* "דברי הכנסת", חוב' ל"ז, עמ' 4785; חוכרת' ה', עמ' 4980; נספחות.

אני גם רוצה להגיד, שקרו דברים פרלמנטריים די מוזרים בתהליך הזה. אתמול הצטרפתי לכמה דקות לוועדה המשותפת של ועדות החוץ והביטחון והכספים בנושא הקיצוץ בביטחון. ישבו שם שר הביטחון, הרמטכ"ל וסגן הרמטכ"ל, והם אמרו שאם יהיה קיצוץ, הוא יתייחס להזמנות מהתעשייה. הם אמרו שהקיצוץ משמעותו גידול באכטלה של 700 — 800 איש. מה השיב על כך שר האוצר, שאינו נוכח כאן, בוועדת הכספים כששאלו אותו? הוא אמר: אני אכפה עליהם שהקיצוץ יהיה בתחומים אחרים. אני חושב שעם כל הכבוד לשר האוצר, עוצמתו היא כזאת שמשדר הביטחון לא יפעל בדיוק בהתאם להנחיותיו של שר האוצר או של רפרנט כזה או אחר מאגף התקציבים.

לכן אני חושב, שכפי שהוגש התקציב, על הקיצוצים שבו, על הפגיעה החברתית שבו, הוא תקציב שלא יכול להתקבל.

בצד ההכנסות אומר שר האוצר: נגבה עוד 600 מיליון שקל. מהיכן? ממכירת חברות ממשליות. רבותי, בתקציב המקורי יש מיליארד ו-150 מיליון שקל ממכירת חברות ובנקים. נאמר עוד, ש-600 מיליון שקל אלה יכוסו ממסוי ממכירת חברות. המיסוי בבסיס התקציב גדול ב-5% מאשר היה בשנה שעברה, ולפי דיווח שקיבלתי בתשובה על שאלתי מהממונה על הכנסות המדינה, אין גידול מעבר להנחות שהיו בבסיס התקציב. לכן, אותם 600 מיליון שקל, בהנחה שניתן יהיה להגדיר בו את הגבייה ואת הכנסות המדינה, אי-אפשר לסמוך עליהם.

בסיכומי של דבר, אם אני מחבר יחד את כל הנושאים והבעיות המונחים לפנינו בבסיס התקציב הזה: חוסר תשובה לתעסוקה לפי דברי שר האוצר, תשובה לנושא השיכון היא בלתי-רלבנטית היום, שכן החלטת הממשלה מדברת על הוצאות של 600 — 700 מיליון שקל — וזה איננו מכוסה בתקציב, הווי אומר, זה יגיע אלינו שוב; הקיצוצים והעומס המוטל על השכבות הללו בהצעת התקציב, חוסר פנייה אל הציבור וחוסר יכולת לגלות מנהיגות של ממשלה.

אני חוזר ואומר: רבותי, אפשר לחלוק עלי בעניין הזה. אני בעד הטלת היטל מיוחד, נוסף על מס הכנסה, שכל אחד מאזרחי מדינת ישראל ייטול חלק בעלייה, שאלה המשלמים יותר מס הכנסה ישלמו סכומים גדולים, והחלשים, שסכום המס אצלם נמוך מאוד, כמעט לא ישלמו את ההיטל.

נדמה לי, שאם יוטל היטל כזה, בהיקף של 10%, על מס ההכנסה, הוא יכניס לקופת המדינה כמיליארד שקל, ואם יהיה ההיטל בשיעור של 5%, הוא יכניס כ-500 מיליון שקל. ביטול הסובסידיות ללחם, ביטול קצבת הילד השני — אלה אינן הפעולות הנכונות שהיה צריך לעשותן.

אני מקווה שחברי הכנסת ישקלו את הצבעתם לאור מה שהתרחש היום באולם, לאור אי-נוכחותו של השר, לאור דבריו של השר עצמו על התקציב, ולא יאפשרו קבלתו של התקציב (מס' 2) בקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה ליושב-ראש ועדת הכספים. חברי הכנסת, אני פונה אליכם בבקשה, ואני מקווה מאוד שאשר נאמר לגבי הנושא הקודם ייחסי גם לגבי הנושא הזה. אני קורא לסיעות השונות ולחברי הכנסת לאחד את ההסתייגויות.

שושנה ארבל-אמולזילנו (המערך):
נאחד.

שר האוצר אמר מעל הדוכן הזה בוועדת הכספים, שהתקציב לא עונה על בעיית התעסוקה, כאשר הוא אמר שבעיית התעסוקה היא הבעיה הראשונה בנושא קליטת העלייה. שר האוצר אמר בוועדת הכספים, שיש תקציב לשיכון שאינו מתייחס לא לקרוונים, לא לבתים מיובאים, לא לשיפון דירות של "עמידר".

היום נפלה בממשלה החלטה הפוכה מעמדתו של שר האוצר, והוחלט להביא 9,000 בתים ו-5,000 קרוונים, בהוצאה כוללת של כ-600 — 700 מיליון שקל. אם כן, שר האוצר, שהוא האחראי להבאת התקציב והוא שישב עם ועדת הכספים, הוא צריך לשבת פה בשם ממשלת ישראל כדי לענות לחברי הכנסת — הוא אינו מסכים עם התקציב שמובא הנה. הוא לא הסכים כאשר הוא הציג אותו, כי הוא אינו עונה על הבעיות וודאי שהוא לא מסכים לו היום, כאשר נתקבלו החלטות אחרות.

מה קורה? אנחנו נדרשים לאשר תקציב שלא עונה על הבעיות האמיתיות בנושא קליטת העלייה בתחום התעסוקה, לא עונה על הבעיות בתחום השיכון, ואילו אנחנו יודעים מראש, שאנחנו צפויים להמשיך מחדלי הממשלה בדרך קליטת העלייה כתוצאה מהעובדה שאין לנו תקציב ולכנטי.

בנושא התקציב ברצוני להוסיף עוד, שיש בתקציב דברים רבים מאוד שנבצרים מבינתו של אדם השוקל את הדברים באופן סביר. על מי מוטל הנטל בתקציב? התקציב לא מטיל אף לא שקל אחד על האוכלוסייה החזקה במדינת ישראל. התקציב הזה מקצץ בסובסידיות ללחם ולפטימים. הסובסידיה לחלב לא תוקצץ, על-פי הודעת השר. התקציב הזה יורד להכנסתן של המשפחות החלשות, דרך ביטול קצבת ילד שני. התקציב הזה פוגע במשרדי הממשלה הרלבנטיים. התקציב הזה לא הטיל שום מעמסה בשום דרך שהיא על האוכלוסיות החזקות.

אני מוכרח להגיד לאנשי הליכוד, שהם קיבלו את מודעי כשר אוצר בהסכם שנחתם בין מודעי אישית ובין הליכוד. אבל אני תמה אם הם קיבלו באותה חתימה גם מחויבות למדיניות שלו ולהחלטות שלו. אני בטוח שחברי בליכוד מבינים, שהם לא יכולים ללכת אחרי תקציב ששר האוצר עצמו לא מאמין בו והוא אינו מקובל עלי.

אני מניח שבניסיון של הפרלמנטריזם הישראלי לא היה דובר הזה, ששר אוצר נעלם, חבריו לסיעה אינם קיימים והוא איננו משתתף בהצבעה על התקציב.

אני רוצה להגיד מלים מספר בעניין קיצוץ תקציב הביטחון. קיבלתי היום העתק מכתב של חבר הכנסת חנן פורת, מכתב שהוא כותב לראש הממשלה יצחק שמיר. הוא פונה ומבקש, שנוכח מה שקורה עכשיו במפרץ הפרסי ונוכח האיומים העומדים בפני מדינת ישראל, לפי דעתו של חבר הכנסת פורת, שהוא כידוע חבר כנסת בקואליציה, צריך לשקול מחדש ושמא כראי עוד היום, בהסתייגויות שישנן ויופיעו בפני מליאת הכנסת, שלא לקצץ בתקציב הביטחון אלא להשאירו במתכונתו הקודמת.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
על דעת סיעת המפד"ל.

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):
כן. אני מציע לחבר הכנסת פורת לבטא את עמדתו זו בהצבעה על ההסתייגות, ואז תהיה לו הזדמנות להתייחס לנוקדה.

לחם שחור? 58% של הציבור, מהעני ביותר ועד העשירון השישי. על אלה מותר להטיל. מי אוכל מרגרינה? עוף קפוא? על מי יטילו את ביטול סובסידיות החלב והתחבורה הציבורית? ואנחנו יודעים שיטלו.

נוסף על העובדה הזאת באה גם ההונאה. פתאום מגלה שר האוצר רוחב לב. הוא בא לוועדת הכספים ואומר: אני אתן, לא 2 שקלים אלא 27 שקלים. חברי הכנסת, אני רוצה שתדעו, אילו נעשה עדכון אמיתי, צריך היה לתת למעוטי ההכנסה 10% ולא 4.5% או 5% כפי שניתן עכשיו. גם הפיצוי הוא רק חלקי ויש בו משום הונאה של השכבות הללו.

כל זה נעשה, כאמור, כאשר אין מס יסף, אין היטל על רווחי הון נטו, ואין שום עומס על השכבות החזקות. אדרבה, השכבות החזקות ייהנו מהקטנת המיסוי על מכוניות מהודרות ויקורות. השכבות החזקות ייהנו מביטול המס על השכרת דירות, והשכבות הגבוהות ייהנו ממיצוי מלא של הזכויות שלהן בתחום הקצבאות. זה דבר אחר.

הדבר השני, אדוני היושב-ראש — פשוט בלתי-נסבל הוא שיביאו לפנינו תקציב, שכל מי שמסתובב בארץ הוא יודע שזכאים למשכנתאות לא יכולים לממש אותן. בארץ יש 28,000 זכאים למשכנתאות שלא יכולים לממש אותן, משום שאין להם אפשרות להשלים 17,000 דולר, 19,000 דולר או 23,000 דולר, ועוד 50,000 — 60,000 דולר כדי לרכוש דירה. תקציב כזה, שאין בו שום עדכון ריאלי של הגדלת המשכנתאות, הוא תקציב שמקפיא את המצב הנוכחי, שבו אפילו אם יהיו דירות, הזכאים לא יוכלו לרכוש אותן.

והדבר האחרון, ובו אני מסיים, אדוני היושב-ראש, אי-אפשר שלא לומר אותו פה ואני אומר זאת בכאב לב גדול. אי-אפשר שלא להביע זעם, כמעט סלידה, מההסכם שהליכוד כפה על המפלגות החרדיות, הסכם שעל-פיו, אם המפלגות החרדיות לא יצביעו כולן פה-אחד נגד קצבאות הילדים, בעד ביטול הסובסידיות למעוטי היכולת, כי אז הליכוד לא יצביע בעד התקציב לשיכבות. זה לקוח מעולם של גנגסטרים. זה לקוח מעולם של אונס מצפוני, משום שהליכוד יודע שאילו לא התפיסה הזאת בגרון, יש כאן חברי כנסת מהמפלגות הדתיות שלא היו מעלים על דעתם להצביע נגד הקצבאות. לא זו כלבד אלא שלא עשו להם שום טובה, משום שהתקציב לקצבאות היה בתקציב המקורי.

רבותי, חברות וחברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם שההסכם הזה מעורר בחילה, הוא מעורר שאט-נפש, ובעניין הזה אפשר להפנות אולי יותר מזעם כלפי הליכוד, ואי-אפשר לפטור מן הזעם והסלידה גם את המפלגות החרדיות והמפלגות הדתיות שנכנעו לו, משום שילדי ישראל, אלה שמהם נגזלות הקצבאות, והמשפחות העניות והחלשות במדינת ישראל ישלמו עכשיו את מחיר הסובסידיות, והם לא פחות יקרים מתלמידי הישיבות. לכן אני מעז להביע גם את דעמי וגם את סלידתי מההסכם הזה, שאפשר גם את חוק ההסדרים במשק ועכשיו גם את ביטול הסובסידיות על-פני הסכם ליכוד-דתיים נגד הציבור במדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת רן כהן. בטרם אעביר את רשות הדיבור לסגנית מזכיר הכנסת, אני רוצה להודיע כי רשימת הנואמים תהיה כדלהלן: חברי הכנסת רמון, שוחט, אלוני, וירשובסקי, צוקר, שריד, צכן, אורון, פארס, שטרית, גווינסקי ופורז.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): בסדר, סיכמנו.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכם. אם כן, אנחנו מאחדים את ההסתייגויות.

שנית, אני מבקש גם לאחר גם את ההסתייגויות הן לגבי חוק התקציב והן לגבי הצעת התקציב הנוסף לשנת 1990; כלומר, כל זה נראה במשיכה אחת לאורך כל הדיון כולו, וההצבעות גם הן תתנהלנה זו אחרי זו, כאילו היו מקשה אחת.

שלישית, אני לא אסתכל על השעון, שהרי את התרגיל הזה כולם יודעים. אני מבקש לעשות את זה ענייני, קצר וכמו שצריך.

ברשותכם, אני אקרא לחברי הכנסת על-פי הסדר שנקבע. אם כן, ראשון המסתייגים איננו. לכן אקרא אל הדוכן את מי שנמצא באולם, והיא חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלנו, בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לפי איזה סדר אתה קורא? חיים אורון מופיע ראשון ברשימה.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, אני מקבל את מה שאתה אומר.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יש פה הסתייגויות לחוק התקציב — — —

היו"ר ג' גדות:

אני מקבל את אשר אמרת. תנו דקה למזכיר הכנסת לגמור את הרשימה. נעשה צדק עם כולם, כדי שהדיון יתנהל כרוח טובה. בבקשה.

איש סיעת ר"צ, חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי השרים שאינם, חברות וחברי הכנסת שישנם, אני מקבל בהחלט באהבה את סיכום היושב-ראש גם לגבי איחוד הדברים לגבי שני חלקי התקציב וגם לגבי איחוד כל ההסתייגויות, ואני מבקש אפילו לצמצם את כל ההסתייגויות שלנו אך ורק לשלושה תחומים, מאוד בתמצית.

רבותי חברי הכנסת, אי-אפשר שלא להתקומם על העובדה, שביטול הסובסידיות בא לא רק בלי כל פגיעה — כפי שאמר יושב-ראש ועדת הכספים חבר הכנסת שוחט — בלי שום נגיעה, שום היטל, שום עומס על השכבות המבוססות והעשירות, בלי להעביר שום נטל. עם כל ההנמקות הבומבסטיות של עלייה המחייבת מאמץ, של שעת-חירות לאומית שמחייבת היחלצות והסתייעות — כאשר באים לנמק מדוע צריך להטיל עומס על מעוטי היכולת ועל החלשים, פתאום כל ההגדרות הלאומיות עולות השמימה בגובהן ובפחם שלהם, ואילו כאשר צריך להשוות את הנטל ולהשוות אותו אפילו לרוחב כל הרמות בארץ, כל השכבות, פתאום אין עוד מטרות לאומיות, אין צורך לסייע בקליטת העלייה ואין צורך בכנייה לחסרי דיור. שלא לדבר על כך שבמדינה נורמלית, שבה יש פערים כפי שיש היום במדינת ישראל, צריך היה להטיל נטל רק על השכבות החזקות, משום שהן לוקחות את הנתח העיקרי ברווחים ובהכנסה.

60 מיליון שקל סובסידיות, כזה מותר לפגוע, ולפגוע באמת רק בשכבות הנמוכות. מי בעיקר במדינה הזאת אוכל

סגן שר האוצר י' עזרי:
בימים ההם אין מלך בישראל.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם אין מלך בישראל מי מטיל את הגזירות? זו כנראה ממלכה שכושרה רב בהטלת גזירות ובוה מתמצה כוחה. זה איננו תקציב משום היבט ועל-פי שום אמת-מידה. זה אוסף של נתונים שאין שום קשר בינו לבין המציאות. לראיה, הבוקר ממשלת ישראל מחליטה לבצע שורה של פעולות, שההיקף המוערך שלהן הוא כמיליארד שקל, והם אינם מופיעים פה. האם היתה זו רק ממשלה חד-פעמית? יכול להיות. הממשלה לא התארגנה, הממשלה לא הצליחה להגיש תקציב. זו שיטה שהתחילה בתקציב הראשון, ממשיכה בתקציב הנוסף, תהיה בתקציב הבא ותהיה בתקציב שאחרי הבא.

הסיבה לכך היא אחת ויחידה: הממשלה הזאת איננה מסוגלת להציג בפני עצמה, לא בפני הכנסת, סדר עדיפויות כזה שממנו נגזר התקציב. התרומה היחידה ששר האוצר תרם בימים האחרונים לדיון הציבורי היתה כתביעה המוצדקת שלו: תציגו תוכנית כוללת.

יש היגיון באמירה שלא נוציא 70,000 דולר ליחידת שיכון, אלא אולי בשלב זה רק 40,000 דולר, ו-10,000 או 20,000 דולר יהיו מיועדים לתעסוקה. אבל כדי לבחון את הדברים האלה אי-אפשר להסתפק באמירות בעלמא.

אפשר גם לעשות תוכנית מחשב, שהבן שלי, הלומד בכיתה ו', מצליח לעשות כמותה. 30,000 בחים כפול 70,000 דולר — לוחצים על הכפתור. 50,000 קרוונים כפול 20,000 דולר — ולוחצים. ואפילו תוכנית מתוחכמת מאוד — אם יבואו עולים נוספים, קיים המקרה הידוע כמה יחידות דיור מכל סוג יצטרכו לייבא. זאת תוכנית? זה דבר רציני? עם זה מתכוונים לבוא לכאן?

אם זה היה ויכוח על צרה של מישהו אחר, נחא. אבל התוצאה של המחל הנורא הזה נמצאת פה מעבר לכנסת, ושם מעבר לכנסת. מה נשאר לעשות? לגייס מתקציב המדינה 420 מיליון שקל, מהתקציב הקיים; מתוכם 260 מיליון הם מס על השכבות החלשות. זה לא פותר שום דבר. אתם מדברים על תקציב של מיליארדים. בכסף של הסובסידיות לא פותרים איזו בעיה, גם אם מישהו רוצה לפתור אותה.

אגב, אלה כולן הצעות שהאוצר הציג אותן גם כשלא היתה עלייה, גם כאשר עדיין לא חלמו על עלייה, גם כאשר נשיא בריית-המועצות אפילו לא חשב על פרסטריוקה. כבר אז היו הצעות לקצץ בקצבאות. כבר אז היו הצעות לקצץ בסובסידיות. כבר אז היו הצעות להקטין את המס, ולהקטין את המס עוד הפעם, כאשר מציעים בוועדת הכספים ובמליאה הצעות שאומרות: יש איפה להגביר את הנטל — זו שערורייה שלא נשמעה כמותה.

מי נושא בעול של קליטת העלייה? — העם היהודי, הנכדים שלנו, רק לא אנחנו. העתיד — עליידי גדול הגירעון. מנסים לגייס כסף בקרב העם היהודי, אבל תושבי ישראל, גם אלה שיש להם — לא לכולם יש, לרבים כבר אין, אבל יש רבים מאוד שיש להם. אז מציעים תקציב שאין לו ידיים ורגליים, הוא לא מחובר לשום דבר. יש בו דבר אחר, חבר הכנסת שמאי, יש בו מראית עין. אתה אמת פה ואמרת שאמות הספים רעדו בוועדת הכספים כאשר שמעון פרס הציע את ביטול קצבת הילד השני. מה לא נאמר? ובצדק נאמר. חבר הכנסת שמאי, אל תצא מהאולם.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אנחנו הורענו שהזמן שלנו מחולק לשני חברי כנסת.

היו"ר ג' גדות:
ההסתייגות היא הסתייגות אישית של האדם שמגיש אותה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הורענו.

היו"ר ג' גדות:
הודעתם, אבל בשביל זה צריך גם לבקש את תיקון התקנון.

חברי הכנסת, אני רוצה לראות מי מחברי הכנסת שקראתי בשמותיהם נמצא כאן. חבר הכנסת חיים רמון — איננו. חבר הכנסת שוחט — איננו. חברת הכנסת שולמית אלוני — איננה. חבר הכנסת וירשובסקי — איננו. חבר הכנסת צוקר — איננו. חבר הכנסת שריר — איננו. חבר הכנסת צבן — איננו. חבר הכנסת אורון, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת גוז'נסקי, אני מודה לך על ההערה. אני יודע שהיא באה מתוך רצון טוב. ניסיתי לעשות זאת בתחילת דברי, ואז התברר שזה לא הולך כך. כי אנשים טענו שהם רוצים כשיטה שונה. אני לא יכול ליצור סינזזה בין השתיים. או שאני הולך לפי סיעות, או שאני הולך לפי סדר האנשים שמופיעים באקראי, על-פי שיטה זו בתוך ההסתייגויות. קבעתי דרך אחת. אני לא יכול ליצור סינזזה תוך כדי הדיון בין שתי הדרכים גם יחד. לכן מה שנקבע נקבע. אני מצטער. מכל מקום, אני מודה לך על ההערה.

חבר הכנסת אורון, לפני שאתה מתחיל, אני רוצה לקרוא מתוך התקנון את סעיף 126(ד): "נרשמה הסתייגות לסעיף מסוים, יקבל המסתייג רשות הדיבור לחמש דקות להנמקת הסתייגותו". אני מודה לך, גברתי, לפחות על האזנות לדברי תקנון אלה.

בבקשה, חבר הכנסת אורון.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):
מי הבא בתור?

היו"ר ג' גדות:
בשלב זה הבאה בתור היא חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש להודיע בשם סיעת מפ"ם, שבכל רצף ההסתייגויות שמופיעות בהמשך ורשומות על שלושת שמותינו, לצערי רק שלושה, זאת ההנמקה היחידה, ובוה נסתפק הערב.

היו"ר ג' גדות:
כלומר אתה מדבר בשם כל הסיעה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
היות שזה שמי, אני מדבר בשם כל המסתייגים בכל הסעיפים בהמשך. היות שלא ברור לי, אם יש שם לסגן השר, אני חושב בכל הרצינות שלא-תקציב המוגש כאן אפשר גם להתייחס באי-ישר ואפשר גם באי-סגן-ישר, ומוכן שאין להעזירי זו שום היבט אישי.

סגן שר האוצר י' עזרן:

— — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כי רק עכשיו זה התברר לי. אספר כאן בכנסת איך זה הגיע לידעתי. נתן לי זאת איש במחנה האוהלים בבאר-שבע, מסמך שבו כתוב: צא מן העיר ליישוב צעיר של "גוש אמונים". מחלקים זאת בין תושבי האוהלים בבאר-שבע, לשכבות חלשות, מוכות, אומרים להם: למה אתם יושבים פה? ויש שם רשימה של כתובות עם מספרי טלפון, ביום — במזכירות, בערב — כתובת פרטית. אני התקשרתי ושמעתי את התוצאות.

אתם מדברים על מצוקת הדירור? אם אתם השעוררייה הזאת לא תפסיקו, כל הדיבורים יהיו ריקים מתוכן, ואין שום אמת בדברים שלכם.

כבוד סגן השר, תעשה רק את הדבר הקטן הזה. הוא לא מביא גאולה לעולם, הוא לא מביא גאולה לישראל, הוא לא יביא גאולה לכל מצוקת דיורי האוהלים, אבל הוא ייתן הרגשה אמיתית, שמה שאתם אומרים, דווקא אתם, יש בו גם ממש.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת חיים אורון.

חברי הכנסת, ברשימה שלפני מופיעים שלושה שמות של חברי כנסת מסיעת המערך. האם סיעת המערך תנהג גם היא על-פי אותה שיטה ונציג אחד מטעמה ייצג את כולם? האם מישור יכול לרמוז לי מיהו חבר הכנסת שייצג את שלושת או ארבעת המסתייגים? יושב-ראש הסיעה, אולי אתה תוכל לסייע בידי ולומר לי מי מכס יופיע — חבר הכנסת אברהם שוחט או חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
לי יש הסתייגויות.

היו"ר ג' גדות:

אני מנסה לעשות סדר בתוך הסיעה שלך. אני אמתין. כינתיים אתן את רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, מן הסיעה הגדולה ידברו שניים.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ידידי מן המערך, התקציב הנוסף שהונח בפנינו הוא התקציב הנוסף הראשון, אבל בוודאי לא האחרון, לשנה הנוכחית. דומני שהממשלה המכהנת מעט זמן מצליחה להפתיע אותנו בכך, שהיא כל הזמן מופתעת. אומרים שהממשלה הזאת מופתעת לגמרי שמפילס הכינרת ירד. היא עוד יותר מופתעת כאשר מגיעים עולים, והיא הכי מופתעת כאשר יש מצוקת דיור והאבטלה הגיעה ל-10% מכוח העבודה.

מרבוב ההפתעות שהממשלה מופתעת מהן, לפעמים מתעוררת השאלה: האם זאת ממשלה או ממשלת פתאים מופתעים? לפעמים יש הרגשה, בייחוד לאחר ששמענו על הוויכוח שהיה בתוך הממשלה ועל פרישתו של השר מודעי, שזאת ממשלה שמציגה משהו, כמו הופעה של ה"חבובות", משהו משעשע כשעולים על הבמה, אבל בעצם היא מסתירה מאחורי החזות המיתממת הזאת מדיניות ברורה מאוד, אם גם מבולבלת בגלל סתירותיה הפנימיות.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, אני לא מקבל פקודות. תבקש.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מבקש. פקודות חקבל רק מיושב-ראש הקואליציה להצביע נגד מצפון. אבל ממני רק בקשה לשבת ולשמוע.

ועכשיו מראית עין שנייה. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, שהוא לא דווקא ידוע כמי שנאמן ודואג לשכבות החלשות, הצהיר בכל כלי התקשורת: אם לא יהיה פיצוי לשכבות החלשות, הליכוד יפיל את התקציב. הציעו את ההצעה החכמה על פיצוי של 27.5 שקל, וכפי שכבר נאמר כאן, סכום זה כולל פיצוי על השחיקה שהיתה במהלך השנה הזו. מצאו עלה תאנה להסתתר מאחוריו ולהגיד: נצביע עבור התקציב.

אחר כך, ערב אישור התקציב, גומרים עסקה עם אגודת ישראל ומשיגים את הרוב. אבל אתם יודעים מה? זו לא המצאה חדשה. משיגים רוב כך ומשיגים רוב בדרך אחרת. הדבר החמור ביותר הוא האמירה של שר האוצר מעל הדוכן: אין פה שקל אחד לתעסוקה. הבוקר נתפרסמו הנתונים — 10% מובטלים. העובדה שעכשיו, בקיץ, אנחנו עוסקים בדירור ולא באבטלה, כבוד סגן האוצר יוסף עזרן — אל תשלו את עצמכם. זה יתפוצץ עוד הרכה יותר מאשר עניין השיכון. וכאשר שני הדברים יתחברו יחד, לא יעזרו דברי נועם, לא יעזרו דברי כיבושין ולא יעזרו כל הרצון הטוב שאתה שופע. כולנו נהיה במרכזה של בעירה שתשפיע ישירות על קליטת העלייה.

הערה אחרונה — — —

היו"ר ג' גדות:

תסלח לי על שאני מפריע לך כאמצע דבריך. חבר הכנסת רן כהן, האם הבנתי נכון, שהשיטה של סיעת מפ"ם אמורה גם לגבי סיעתך? כלומר, נאום אחד מטעם הסיעה אמור גם לגביכם, ובכך סיימה סיעת ר"צ את הנמקת הסתייגויותיה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הודעתי זאת בתחילת דברי.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היתה כאן הסתייגות — שבמהלך הפלתן של ההסתייגויות גם היא נפלה — שהיתה משותפת לחבר הכנסת שוחט ולי, ונדרמה לי גם לחבר הכנסת אלי דיין, ואמרה דבר פשוט: משכנתאות, זה אחד המוקדים של הלחץ הציבורי היום, יעברו דרך ועדת הכספים. למה יעברו דרך ועדת הכספים? כי פתאום התברר משהו ששר האוצר אמר עליו בוועדה: לא ידעתי. התברר שהיום, בחודש אוגוסט 1990, יש מי שמקבל ממדינת ישראל 100,000 שקל משכנתה בלי ריבית; 100,000 שקל משכנתה בלי ריבית. מתווכחים עם אדם שהוא זכאי אם הוא יקבל 23,000 שקל או 27,000 שקל או 32,000 שקל ב-5.5% ריבית.

כבוד סגן שר האוצר, אתה לא יכול להתגבר על כל מה שנמצא בתוך הספר הזה. אם תדאג אתה מחר בבוקר לתת הוראה שהשעוררייה הזאת תיפסק — — — וזה ניתן עוד כלי מבחן. הכנסה, בלי נקודות זכאות. אם הוא הולך לערד הוא מקבל 33,000 שקל? אם הוא הולך למקום המרוחק שישנה או שמונה קילומטרים מערד, למבוא-לבונה, הוא מקבל 100,000 שקל בלי ריבית. מתנה של 50%. יש לך כסף לחלק מתנות כאלה? אם כן, יש לי כתובת פרטית, שמית, לא שלי חלילה.

בהצעת התקציב יש הצעה לקצץ בהוצאות הצבאיות בסכום של 79 מיליון שקל. אבל, יש גם תוספת לזרובה הכללית בסכום של 208 מיליון שקל. אני מרשה לעצמי לפקפק בכל הנתון הזה של הקיצוץ בהוצאות הצבאיות. אני מרשה לעצמי להעריך, שהקיצוץ הזה יפוצה על ידי התוספת לזרובה הכללית, או באיזו צורה אחרת, מכיוון שהממשלה, במדיניותה, אינה מראה שום סימן שהיא מתכוונת לעשות שינוי שממנו אפשר להגיע לקיצוץ ממשי בהוצאות הצבאיות. קיצוצים בהוצאות החברתיות מתבצעים בשירותים ובקלות. קיצוצים בהוצאות הצבאיות לא היו, ואם הם ישנם על הנייר, הם בוודאי לא יהיו באופן מעשי.

המימון של התקציב הנוסף, שיבוא ממלוות מחוץ-לארץ בסכום של 1.5 מיליארד שקל, והדפסת כסף, בסכום של מיליארד ו-100 מיליון שקל, מבטיחים בעצם שאנחנו נגיע לקראת סוף השנה הזאת לשילוב עוד יותר חמור של אבטלה, אינפלציה, משבר דיוור ומשבר במשק במשקאות וציבוריים, לכן, אנחנו הולכים למצב חברתי הרה-התפורצות, ומה שקורה עכשיו במאהלים הוא רק תחילתו של התהליך הזה.

היום כבר ראיתי יש הפגנה גם של עולים חדשים חסרי דיור. התופעות האלה ילכו ויתרחבו. מנין הם ייקחו ערכים? מנין הם ייקחו תשלומים עבור המשכנתה? מנין תהיה להם אפשרות לקיים את עצמם, שלא לדבר על הענקת השכלה לילדיהם?

חברי הכנסת, מאחורי הצעת התקציב הזאת עומדת מדיניות ממשלתית ברורה, שבאה להשלות את הציבור כאילו ניתן להמשיך במצב הקיים עד אין-סוף. אחת השיטות היא לטעון, כדבר צהריים וערכ, שיש רגיעה באינפלציה. אני רוצה לומר לחברי הכנסת, שהשכנו נהרגו שניים בשכם מיריות של חיילי צה"ל, שברפיח ובחאן-יונס נפצעו כשבועיים האחרונים 200 איש. אם לזה קוראים רגיעה, המושג רגיעה הוא כנראה מוצר תקשורתי מאוד, ולצורך שיווק כלפי חוץ, אבל לא לגופו של עניין.

יצא לי היום לשמוע חבר כנסת מסיעת התחיה אומר בריאיון לרדיו, שהתחיה השיגה בהסכם הקואליציוני דברים חשובים, אבל אני לו עניין לפהס אותם. אני שואלת את עצמי ושואלת את חברי הכנסת, מה הם אותם דברים חשובים שהשיגה התחיה. האם בגלל אותם דברים חשובים שהשיגה התחיה יושבים המתנחלים בשקט יחסית? הם, שזעקו כל הזמן זעקות קורעות לב, יושבים עכשיו בשקט. האם התקציבים וזרימים אליהם באותו קצב שהובטח להם ולכן הם יושבים בשקט? או אולי הובטח להם כל מיני צעדים בנוסח התנהלויות נוספות, עיבוים והשלמות וכן הלאה, שמתבצעים בשקט בגלל ההדבין לאומי? ואולי מה שפורסם היום על שטחים סגורים בגדה, אולי זה מה שהובטח להם?

נוסף על ההפקעות הגדולות של שטחים בגדה שהיו בעבר, בטענה של אדמות מדינה, עכשיו רוצים גם לסגור שטחים, וכל פלשתיני שייכנס אליהם ייעצר כמפר סדר. פירוש הדבר בעצם — — —

יוסף עזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — — אולי גם מפני שזורקים אבנים — — —

תמר גזינסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני לא יודעת אם עכשיו זורקים פחות אבנים, כי עד כמה שאני קוראת עיתונים נראה לי שלא זאת הבעיה. מדוע רוצים לסגור את השטחים בגדה? סגירת השטחים בגדה נראית לי לא

הנתונים הרשמיים על עליית מספר המובטלים ל-160,000, 10% מכוח העבודה, הם נתונים נכונים לתאריך שבו פורסמו. בהתחשב כמה שקורה היום בשוק העבודה, בהתחשב במפעלים שממשיכים להיסגר, בהתחשב באקדמאים ובחיילים המשוחררים שאינם מוצאים עבודה, בהתחשב בעולים שאינם מוצאים עבודה — אני חושבת שיעבור זמן לא רב והמספר הזה יראה לנו כמספר שאנו מתגעגעים אליו.

אבל מול המספר הזה, מה עושה הממשלה? הכורך, בדיון שנערך בוועדת העבודה והרווחה, הבעתי את דעתי — ואני חושבת שלא רק אני אלא כל חברי הוועדה — כי מול האבטלה הענקית הזאת, שגוברת ומתפשטת, הדבר שנגדו נלחמת הממשלה אינו האבטלה, אלא — תחלואא אולי לשמוע — שירותי התעסוקה. לכן, נוכחנו לדעת שהרעיונות שלשכות התעסוקה נובעים מכך, שהממשלה רוצה להעניק מעמד חוקי לסוכנויות התייווך הפרטיות של כוח העבודה. כל הרעיון הזה של סוכנויות התייווך לא נובע כל-כך לסוכנויות התייווך עצמן, אם כי הסתבר שגם הן עשויות להיות מקור רווח לא מבוטל של עשרות מיליוני שקלים, אלא זה בעצם חלק מביצוע של תוכנית יותר רחבה, של הורדת שכר, בעיקר לכוח עבודה מקצועי, באמצעות הסוכנויות האלה, של החלשת האיגודים המקצועיים ושל החדרת עבודת קבלנים.

בכל המפעלים שבהם יש היום פיטורים והם עדיין לא נסגרו אנחנו שומעים על התופעה הנוראה הזאת: מפטרים עובדים קבועים, עובדים ותיקים, מקבלים במקומם עובדי קבלן, כאשר זה קורה, לא במפעל אחד או בשניים, מתחילה להיטה שטיה בעניין הזה.

יש שיטה גם בהרס השירותים הציבוריים. אם במגן-דוד-אדום שוב אין משלמים משכורות, אם האחיות שוב כעיוצמים, אם מבטלים את יום החינוך הארוך, ואם באה פרשת ביטול נקודת הזיכוי לאם העובדת, שכבר הוזכרה כאן היום בדיון, כל הסיפור הזה הוא רק המבוא לדבר שהוא אולי היא הציניות הזאת — ביטול הקצבה של הילד השני.

הרעיון הוא, והוא מתחזק עוד יותר עם הצעות החוק ועם מדיניות הממשלה, שהחוקים צריכים לדאוג לעצמם: לחלשים תחלק הממשלה כמה פירוורים כדי שהם לא יגוועו ברעב, אבל קיום בכבוד לא יהיה להם. קיום בכבוד יהיה רק לאלה שיחזיקו מעמד וירימו את ראשם מעל השיטפון הזה של האבטלה והמצוקה, רק לאלה שיחזיקו מעמד בגיוגל החברתי שאותו רוצים להשליט כאן.

בתעמולת הבחירות ובמסרים שהם משדרים כל הזמן ידעו חברי הכנסת מן הסיעות החרדיות להציג את עצמם כנושאי הדגל של השכבות המקופחות. היום נציגי הסיעות האלה הרימו את ידם בעד קיצוץ הקצבה לילד השני, בעד ביטול נקודת הזיכוי לאם העובדת ובעד כל יתר הקיצוצים שמופיעים ועוד יופיעו בהצעה הזאת של התקציב.

אני רוצה לומר לכם: משורר גדול, נתן אלתרמן, כתב שיר שהתייחס כנראה אליכם. הוא שאל "לאן נולדך את החרפה", ואני שואלת אתכם, לאן אתם, כבוד הרב עוזן, תולידו את החרפה. והוא דיבר על "חרפת פחדו ורפתו יד לאין עוזר/ ושקר ותחנן וחונף בעד עור/ וזכר עלבונים על בוני-בנים/ ומיקח בהרגל עם בושפת הפנים". כל זה, אלה — אתם.

לכן, כאשר היום הפגיעות הקשות האלה נגד השכבות המקופחות ממילא אושרו בהפרש של שני קולות או שלושה, אני חושבת שהציבור שנתן לכם את קולותיו לא ישכח לכם — כך אני מקווה — את זה כבוא היום של בחירות.

— מדרכנת, כפי שהתבטא שר המדע, את פיתוח האמצעים האלה, והשר ארנס, כפי שאני מבינה, שם עצמו אפוטרופוס לתעשייה הזאת של טילים וכו', אני צופה בחרדה להתפתחויות שיהיו.

אני חושבת שמה שקורה היום בממשלה, שרבה מכפנים, עלול להביא אותה למצב המתואר בשיר של יצחק לאור, שבקריאתו אסיים את דבריו: "כשעודד סגל נהרג היה שר התעשייה אלוף/ פיקוד הדרום ושר הביטחון היה שגריר/ בארצות-הברית ושר המשטרה היה רמטכ"ל/ וכשאמציה נהרג היה שר התעשייה/ שהיה אלוף הפיקוד, כשסגל נהרג, שר הביטחון וראש הממשלה היה שר החוץ ושר החוץ היה שגריר בארה"ב ושר הביטחון היה/ חבר בוועדת חוץ וביטחון וכשלינה חסן/ נבולסי נהרגה היה שר הביטחון, שהיה לפני/ כן שגריר, ראש הממשלה ושר האוצר היה/ שר הביטחון ושר התעשייה שאחר כך היה/ שר הביטחון היה חבר בוועדת חוץ וביטחון יחד עם שר החוץ דהיום".

הממשלה שהיתה ושלטה ממשיכה במדיניות החמורה הזאת, שעלולה להביא לכך שלשיר הטרגי הזה עוד יהיה המשך. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ועתה לנציג הראשון של סיעת המערך, אני כבר רוצה להודיע לסיעת המערך, שסיעת הליכוד תרמה את תרומתה, והיא מביאה בפנינו רק נציג אחד. ובכן, תעלה ותבוא חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אנחנו סיעה גדולה יותר מסיעת הליכוד.

היו"ר ג' גדות:

לכן קיבלתם שניים.

כו. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ג' גדות:

הדירות לנוכח העלייה הניכרת בדמי השכירות ו"שיעור שכר דירה בדירות".

כן הונחה החלטת ועדת הפירושים מיום ג' באב התש"ן — 25 ביולי 1990. החלטה זו תצורף ל"דברי הכנסת". תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לסגנית מזכיר הכנסת.

כסגירת השטחים הלא-מיושבים, כפי שאומרים, אלא דווקא כסגירת השטחים המיושבים. כאשר שמים גדר בין שטח מיושב לבין שטח לא-מיושב, תלוי מהיכן מסתכלים על זה. אם מסתכלים מהשטח הלא-מיושב לעבר השטח המיושב, יוצא שהשטח המיושב הוא המגודר. אחרי ההפקעות הגדולות התוכנית הזאת אומרת למעשה, שעכשיו יקימו בגדה המערבית שמורות, שמורות למקומיים. לפי הבנתי, התהליך הזה נועד לתת תנופה, אם תרצו, לתהליך הסיפוח, לתהליך הפיכת הסטטוס-קוו לסיפוח.

בהצעת התקציב שלה יוצאת הממשלה מההנחה שהסדר מדיני לא יושג, ולכן היא מרשה לעצמה להגיש הצעת תקציב, שבעצם אומרת שהמצב ילך ויחריף. מכיוון שמי שחי על הר געש, מי שחי בשטחים שבהם חי עם שלא מוכן להשלים עם הכיבוש, ומי שאומר, כפי ששר החוץ לוי מתכוון לומר בארצות-הברית, שהממשלה מתנגדת לכך שההסדר בשטחים הכבושים, לגבי הגדה והרצועה, יתבסס על החלטת מועצת הביטחון 242, מה בעצם נשאר? אם לא החלטות בין-לאומיות, מה נשאר? נשאר סיפוח זוחל, כפי שמציעים באמצעות השטחים הסגורים האלה.

התקציב שהממשלה מציעה הוא תקציב שמכין בעצם את הרקע ואת הכלים לגיוס אמצעים לא לפתרון שאלות חברתיות אלא להחרפתן; לא לפתרון המשבר בשירותים הציבוריים אלא להחרפתו; לא לפתרון בעיית האבטלה אלא להחרפתה. לכן הממשלה הזאת, שמכונה כזה, רוצה למעשה להכין את הכלים ואת האמצעים לקראת ההתמודדות הבאה — לא ההתמודדות עם העוני, אלא ההתמודדות הצבאית הבאה. תירוצים תמיד ימצאו.

כאשר יש הצעות רציניות לפרו את המזרח התיכון מנשך גרעיני ומנשך כימי, והממשלה לא מטה להן אוזן, אלא להיפך

חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, בטרם תחלי בדברייך, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת —

מסקנות ועדת הכלכלה בנושאים האלה: "מצוקת שוכרי

כז. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ג' גדות:

ארכי-אלמוזלינו יקבל חבר הכנסת חגי מירום את רשות הדיבור. ועתה אלייך, גברתי, אנחנו במגרשך.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההסתייגות הראשונה שלי, שאותה אני רוצה לנמק, היא נגד הקיצוץ בתקציב הביטחון. מאז 1985 הלך וקוצץ תקציב משרד הביטחון, ועליידי כך ניתנה האפשרות להעביר משאבים ליעדים חברתיים. מאז קטן תקציב הביטחון בכ-20%. קיצוץ זה, הנמשך מדי שנה, נתן את אותותיו במערכת הביטחון ככלל.

חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, בטרם תתחילי את דברייך, אולי תואילי בטובך ללחוץ באוזני מיהו הנציג השני של סיעת המערך.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

חבר הכנסת חגי מירום.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, אני כבר מודיע, שמייד אחרי דברי חברת הכנסת

הממשלה. יש להצטרף צער רב על שמסקנות אלה טרם הגיעו למישור.

הבעיה כיום היא חוסר הנכונות של האוצר להקציב את הסכום הדרוש להקמתה של משטרת תנועה ארצית. להקמת יחידה כזאת תהיה תרומה, אומנם צנועה, להעסקת כמה חיילים וקצינים משוחררים מהצבא. אולי זה יקל במקצת את האבטלה ההולכת וגוברת, ואל נלול בכך.

רבותי, האם נוכל להסתכל בעיניה של אם ששכלה את ילדיה, או בעיני ילדים שהוריהם נספו בתאונת דרכים, או בעיני אח המבכה את אחיו, או אחות המבכה את אחיה על מות ללא עת? אלה הם קורבנות שווא. כל מאמץ כספי הנדרש להצלת חיי אדם, שלא ייפלו קורבן לטירוף בדרכים, הוא כדאי והכרחי.

אדוני היושב-ראש, ענף הרכב הפך במרוצת השנים לפרה חולבת של האוצר. מכס ומסים המוטלים על מכוניות מיובאות, אגרות ותשלומים המוטלים מדי שנה על בעלי כלי-הרכב, היטלים המוטלים על הדלק — כל אלה מכניסים לאוצר למעלה מ־3 מיליארדי שקל. זאת שמענו משר התחבורה לפני יומיים.

לנהגים ולהולכי הרגל הזכות המלאה לתבוע מממשלת ישראל להגביר את ביטחונם בכבישים וברחובות הערים. אם משטרת תנועה ארצית יש בכוחה לחרום את תרומתה להקטנת מספר הקורבנות, ההרוגים והפצועים, שבהקלק הגדול ונשאים נכים לכל ימי חייהם, ומהווים מעמסה כספית על החברה, ההיגיון והצדק מחייבים להעמיד לרשות המשטרה את הסכומים הדרושים למען הקם משטרת תנועה ארצית.

אין ביכולתה של המשטרה כיום להפריש את הכוחות הדרושים ליעד זה. היא קורסת תחת המשימות והמטלות המוטלות עליה: שמירת ביטחון-הפנים ומלחמה בפשיעה ובסמים וכל אותם דברים אחרים שהם תחלואי החברה שלנו.

הסכום הדרוש להקמת משטרת התנועה הוא כ־50 מיליון, אדוני היושב-ראש.

הי"ר ג' גדות:

אני מציע שתחקדמי ותנסי לתמצת.

שושנה ארבל־אלמוזילוני (המערך):

אני אשתלח.

אבל מאחר שחלפה מחצית השנה, ובכל זאת אנחנו רוצים שיתחילו להכין את הכלים להקמת המסגרת הזאת, אני מציעה להעמיד את הסכום של 25 מיליון לרשות המשטרה, כדי שתוכל להתחיל בהקמה.

אשר להסתייגות בעניין הלחם — ביטול הסובסידיות ללחם היה חוליה ראשונה ביישום תוכנית מרחיקה לכת של שר האוצר, הגורסת שיש לבטל לחלוטין את הסובסידיות למוצרי מזון בסיסיים ולשירותים חיוניים. מאז בוטלה הסובסידיה ללחם בנו מחבשרים מדי יום על העלאת מחירים הנמצאים בפיקוח. כמו מלח וכבירה לפני שבוע, דלקים אתמול, חשמל היום, ועוד היד נטויה: חלב, מים, תחבורה ציבורית, ומי יודע אילו עוד מוצרים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

שושנה ארבל־אלמוזילוני (המערך):

שר האוצר מכריז שהוא עובד על הכנת תוכנית כלכלית שיציג לכנסת, אך בינתיים נוצרות עובדות בשטח. האינפלציה לא ירדה כיתה.

ובמיוחד בהיקף הייצור ובמספר המועסקים בתעשייה הביטחונית ובמחקר.

המצדדים בקיצוץ הנוסף המוצע, כ־80 מיליון ש"ח, אומרים: איזה ערך יש לסכום כה פועט בהשוואה לתקציב משרד הביטחון, המסתכם ב־5.5 מיליארדי שקלים? עלינו לזכור, חברי הכנסת, שלפעמים גם לסכום שולי בתקציב יש ערך איכותי ומשמעותי לגבי התקציב כולו.

רבותי, העוצמה הביטחונית של ישראל תלויה במוטיבציה של צה"ל, באימונים של החיילות השונים, בנשק העומד לרשות הלוחמים ובאיכותו. בשנים האחרונות אנחנו עדים לכך, שכחוצאה מאלוצים תקציביים חל צמצום במחקר ופיתוח ובאמצעי הלוחמה, שעה שמדינות העימות מחזקות את צבאן בכמות ובאיכות.

קיצוץ תקציב הביטחון, לדעת שר הביטחון ואנשי סגל הפיקוד, ושמענו חלק מהם בהופעתם בטלוויזיה, עלול לפגוע בכוח ההרתעה של צה"ל. וזאת דווקא בימים אלה, כאשר רק היום התבשרנו לדעת שהרודן של עירק, חדאם חוסיין, צפצף על העולם כולו וצבאו פלש וכבש את כוויית בהתעלמו מיתר מדינות ערב שתמכו בו במלחמתו נגד איון.

אסור לנו לזלזל באיומים המושמעים מדי יום ביזמו על-ידי רודן עירק על הכנותיו למלחמה נגד ישראל. עירק מתחמשת לא רק בנשק קונבנציונלי. עומדים לרשותה אמצעי לוחמה קטלניים, טילים ארוכי-טווח המחומשים באמצעי לוחמה כימיים, והיא מתאמצת להגיע לנשק גרעיני.

אני מציעה לכנסת לתמוך בעמדת שר הביטחון, מר משה ארנס, ולא לאפשר את הקיצוץ בתקציב הביטחון. אני מקווה שגם חברי כנסת שהורידו את הסתייגותם יתמכו בהצעה שלנו.

שוואלים, מנין הכסף. רק אתמול התבשרנו שהממשלה הקציבה 50 מיליון שקל ליעדים ייחודיים. אני חוששת שזה לא סוף פסוק בנדון. יש להצטרף על שממשלה זו מגלה יד נדיבה ליעדים ייחודיים, ובמקביל מקצצת בתקציב הביטחון. כנראה, התשלום הזה ישתלם לממשלה בקואליציה. ואכן, היינו עדים היום להצבעה של אותה סיעה.

אדוני היושב-ראש, אשר לתקציב המשטרה — חכמינו ז"ל אמרו: המציל נפש מ ישראל מציל עולם מלא. אמרה זו מאפינת את קרשית החיים והחשיבות בהצלת חיי אדם. לפי הערכות של צמרת המשטרה, הנהגת משטרת תנועה ארצית יש ביכולתה לצמצם את תאונות הדרכים ב־20% לפחות. פירוש הדבר, 120 — 130 בני-אדם ימשיכו לחיות במקום שהיו ההרוגים ולא ייפלו קורבן לקטל בדרכים.

אין ויכוח על חשיבות משטרת התנועה, על המשמעות של העדר גוף זה, שביכולתו לדסן נהגים משתוללים על הכביש, להזהיר, להרתיע מהפרת חוקי התנועה ולהרגיל במידה רבה את האזרחים בהגה להיות זהירים יותר בדרכים, גם כאשר זה נובע מהפחד מפני שוטר תנועה שנמצא בדרכים.

בעבר היתה התנגדות של צמרת המשטרה להקמת משטרת תנועה ארצית, התנגדות שלא היה לה שום היגיון ובסיס. לזכותם של המפכ"ל החדש ושר המשטרה החדש ייאמר, שהם התגברו על שגרה ושמונות והם רואים בהקמת משטרת תנועה ארצית אחד האמצעים החשובים למלחמה בתאונות דרכים ולהקטנת הקטל בדרכים.

גישתם של שר המשטרה והמפכ"ל תואמת את מסקנות ועדת החקירה הפרלמנטרית בראשות חבר הכנסת מיכה חריש וחבר הכנסת אוריאל לין. מסקנות אלה אומצו גם על-ידי

היו"ר ג' גדות:

סליחה, חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו. חבר הכנסת יאיר לוי, אני מציע שתישאר באולם כי תורך מגיע בתוך כמה דקות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני יודע, אדוני היושב-ראש.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, האינפלציה לא ירדה כיתה ולא היתה לחד-ספרית, כפי שרצו. אני חוששת שאם ימשיך שר האוצר במדיניותו, האינפלציה תעלה כיתה ותעבור את ה-20%. ביטול הסובסידיה ללחם היה צעד הנוגד את השכל הישר וגוכל בציניות ובהתעלמות מסבלם של מעוטי היכולת והאוכלוסייה הנמצאת מתחת לקו העוני. החיסכון מצד אנטי-סוציאלי זה הסתכם בכ-16 מיליון שקל, אך הנזק החברתי מכך מי ישורנו.

ביטול הסובסידיות ללחם בא ימים מספר לאחר ששר האוצר הוויל את מחירי מכוניות הפאר באלפי שקלים, ובמקרים מסוימים כרכבות שקלים. הטענה שאין לתת לחם וזל לעשירי ישראל מופרכת מיסודה והיא זריית חול בעיני הציבור. רבותי, האם אכן שפר חלקם של בעלי היכולת כאשר אינם אוכלים אוחו לחם שהיה מסובסד? אילו נעשתה בדיקה כזאת היום, היה מתברר שבעלי היכולת, אם הם רוכשים לחם, הם אינם רוכשים את הלחם המסובסד אלא בגטים ולחם צרפתי וכל מיני סוגי לחם שאינם מסובסדים כלל. אם כן, על מה מדברים?

הציניות לא הסתיימה עם ביטול הסובסידיות על לחם. היא הגיעה לשיא כאשר אזרחי המדינה התבשרו, שמעוטי ההכנסה יקבלו פיצוי מלא על התייקרות הלחם, שיסתכם ב-2 שקלים לנפש לחודש.

שר האוצר גילה כנרון רוחב לב כאשר הסכים לתת פיצוי של 2 שקלים לנפש. כי הרי כלכלני משרדו חישבו ומצאו, שההתייקרות הסתכם ב-1.98 שקל. נוכח גלי הזעם והמרידות על הפיצוי המגוחך, שינה שר האוצר את עמדתו ומסר לוועדת הכספים, שהפיצוי יהיה 27 שקלים ליחיד ו-55 שקלים לזוג לחודש.

הצעה זו לא רק שלא נתנה פיצוי לנפגעים, אלא היא טומנת בחובה הונאה והטעיה. מקבלי הבטחת הכנסה והטבה סוציאלית, שיהנו מהפיצוי ששר האוצר מבטיח אוחו, יקבלו בסופו של דבר רק 50% מהכסף שנגזל מהם בעקבות הפיגור בעדכון קצבאות הביטוח הלאומי לשכר הממוצע במשק. פיגור הנמשך זה תשעה חודשים ומסתכם ב-10%, אדוני היושב-ראש.

על כן אני מציעה לבטל את ביטול הסובסידיה ללחם, ואני פונה לחברי סיעת הליכוד לחמוך בהסתייגות הזאת ולהישאר נאמנים לעמדתו של ראש הממשלה לשעבר מר מנחם בגין, שאמר שאין לייקר את הלחם אלא יש להבטיח לאוכלוסייה לחם זול.

התקציב הזה לא הטיל שום נטל על השכבות החזקות. הצדק צריך להיעשות ולהיראות. זאת אטימות להטיל את עיקר הנטל על השכבות החלשות. צריך להעלות את שיעורי המס על בעלי ההכנסות הגבוהות וכך לממן את ההוצאות לקליטת העלייה.

אדוני היושב-ראש, התקציב הנוסף הוא תקציב שמטרתו חשובה מאוד, קליטת העלייה. אבל זה תקציב אנטי-סוציאלי, תקציב אנטי-חברתי, תקציב המטיל את כל הנטל על השכבות

החלשות ופוגע רק בהן. זה תקציב שאין בו תשובה של תעסוקה, תקציב שאין בו תשובה של צמיחה ושל יצירת מקורות תעסוקה, תקציב שיביא להעמקת הפערים והעוני.

אדוני היושב-ראש, יש לי ארבע הסתייגויות. אם על כל הסתייגות יש לי חמש דקות, הרי מגיעות לי עוד חמש דקות. יש לי עוד הסתייגות בעניין התעסוקה.

היו"ר ג' גדות:

לא. אני מוכן לתת לך זמן ככל שאת רוצה. אבל אני חושב שמן הדין שנהיה הוגנים עם כולם. כולם הצטמצמו. את מופיעה אצלי כאן בהסתייגות אחת.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
שלוש הסתייגויות.

היו"ר ג' גדות:

זה גם לא משנה. גם לו היו לך עשר או אחת, את כבר מדברת רבע שעה.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
זה במסגרת הזמן המגיע לי.

היו"ר ג' גדות:

אינני אומר שלא, אני רק מבקש שתצטמצמי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, אני מוכן לתת לה מזמני.

היו"ר ג' גדות:

אני מוכן לעשות אתך עסקה. האם אתה מוותר על זכותך?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
תן לי דקה.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה. אם כך, חברת הכנסת ארכלי, את יכולה להמשיך בדברייך.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

בנושא התעסוקה — היום התפרסם באמצעי התקשורת, שמספר הבלתי-מועסקים במדינה הגיע ל-160,000. במספר זה לא נכללים למעלה מ-30,000 עולים חדשים שהגיעו לארץ עד סוף יולי 1990, הלומדים באולפנים, ורובם ככולם לא פנו לשוק העבודה. במספר זה לא נכללים אותם אלפי חיילים משוחררים המסיימים החודש את שירותם הצבאי לאחר שלוש שנים.

דובר רבות על הצמיחה שתפתור את בעיית התעסוקה. לדאבוני קיימת אבטלה צומחת ומעמיקה שורשים. והממשלה לא מגלה שום יוזמה ושום פעולה כלכלית האבטלה ולהתמודדות אתה. במקום שנתבשר מדי שבוע על הקמת מפעל חדש הקולט מחוסרי עבודה או עולים חדשים, אנחנו מתבשרים על סגירת מפעל ועל פליטת עובדים ממפעלים שונים, הן בסקטור הממלכתי, הן בסקטור ההסתדרותי, כמו "תדיראן" ו"סולתם", והן בסקטור הפרטי. ומושיע אין.

התקוממתי כאשר נאמר שעלינו להתרגל לאבטלה של 7%. כיום האבטלה היא מעבר ל-10%. אסור לנו להשלים עם זה ולהתרגל למציאות עגומה זו, הטומנת בחובה טרגדיות לרכבות אנשים, בזבוז משווע של כוח-אדם וכרסום הפוטנציאל של המשק.

התקציב המוצע כיום מיועד כמעט כולו לפתרון בעיית הדיור. גם בתחום זה מוטלת אשמה כבדה על הממשלה,

מבקש ממך, כדי שלא לשבור את ההסדר הכולל, הכולל את כל חברי הכנסת מכל הסיעות — והרי מרביתם כבר מיצו את זכותם — שלא תפגע ביתר החברים, תחשוב פעמיים, היוועץ בחברך, ואנא אל תשיכ לי עכשיו. חבר הכנסת מירום, בבקשה.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני הגשתי הסתייגות שעניינה הקיצוץ המוצע עליידי הממשלה בסך 78,946,000 שקלים. חברי הכנסת, תקציב הביטחון של מדינת ישראל נשחק כמשך העשור האחרון בגלל שחיקת המטבע ושער החליפין בהיקף של כ-2 מיליארדי שקלים לשנה. תקציב הביטחון אינו מתעדרן.

כאמור, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, תקציב הביטחון נשחק שחיקה דולרית, שחיקת שער החליפין היא בסדר-גודל של 2 מיליארדי שקלים בשנה. התקציב הזה נפגע פעם נוספת כאשר לא בא פיצוי לצבא, למערכת הביטחון, על ההוצאה המיוחדת אשר מתרחשת בתחומי האינתיפאדה זה שנתיים וחצי. למעשה את רובו של הסכום הזה היה צריך הצבא שלנו לספוג מתוך התקציב הקיים, והתקציב הזה לא עוררן.

אבל שיא-השיאים הוא כאשר, כפי שהתפרסם בעיתונים, ואני מחייס רק למה שהתפרסם בעיתונים, אמ"ן מעריך שסכנה של מלחמה היא מוחשית היום יותר מאשר היתה אי-פעם בתקופה האחרונה.

היור"ר ג' גדות:

חבר הכנסת מירום, אני נאלץ להפריע לך ואני אקח לחשומת לבי את ההפרעה הזאת. אני מבקש פשוט להודיע הודעה רשמית: ועדת הכנסת מתכנסת בתוך מספר מצומצם של דקות לישיבה שלא מן המניין בחדרה למטה, בקומת הוועדות, כדי לדון בעניינים הקשורים בהצעות לסדר-היום, שכדי להעביר אותן לדיון מיוחד בשבוע הבא נחוצה התכנסותה של ועדת הכנסת. לכן, חברי כנסת שהם חברים בוועדה מוזמנים לצאת אליה. חברי כנסת ששומעים את זה בדרך זו או אחרת מתבקשים לעשות זאת גם כן.

חבר הכנסת מירום, אני מצטער על ההפרעה, ואתה מקבל ממני גראטיס.

חגי מירום (המערך):

אני מקבל את הצורך בעניין הזה, אדוני היושב-ראש, בהבנה רבה.

ובכן, אם הערכות אמ"ן הן שסכנת מלחמה היא מוחשית היום יותר מבעבר, הרי אי-אפשר להאמין בכלל, הכיזר מעלה משהו על דעתו שבמצב שכזה הולכים ומפילים על מערכת הביטחון קיצוץ נוסף של 80 מיליון שקל. אבל אם חשבנו שהערכות אמ"ן הן בגדר הערכות בלבד, באו אירועי היום, אירועי הבוקר, עם הפלישה העירקית לכוויית, על-מנת להמחיש לנו המחש היטב שאי-אפשר עוד לסבול, מבחינת האחריות הלאומית, קיצוץ בתקציב הביטחון.

אינני רוצה להאריך יתר על המידה ולהלך אימים על האומה ועל החברים כאן לגבי מה שעלול להתרחש כתוצאה מן הטירוף הזה של חדאס חוסיין, ראש המדינה העירקית. עם כל המשמעות שיש לזה להיות לזה למדינת ישראל. אני רק רוצה לומר כאן, שלפי דעתי, לאחר שלמדתי את הדברים בוועדת החוץ והביטחון — וקשה להביא כאן את כל ההנמקות, כי זה פשוט אסור — אסור לנו בשום פנים ואופן להשלים עם קיצוץ של 80 מיליון שקל במערכת הביטחון.

שהרבתה בהכרזות ובדיבורים, ועד היום לא נעשה שום צעד רציני לפתרון בעיות הדיור. הממשלה, בכוח המציאות המצוקה הוועקת לשמים, הטילה על שר השיכון לגבש הצעות לפתרון הבעיה, אם כי באיחור רב.

מפליא ומחמיה, שער היום אין בממשלה כתובת שעליה מוטלת אחריות מיניסטריאלית לדאוג ליצירת מקורות תעסוקה. משרד העבודה והרווחה מיותם זה למעלה משנה, והאחריות המיניסטריאלית נופלת על ראש הממשלה. לא נשחרר אותו מאחריות זו.

חוסר עבודה הוא טראומה לאדם המובטל, זאת מצוקה חברתית העלולה לקעקע ולערער את היציבות בחברה. אם העולים החדשים, שהיו רגילים בארץ מוצאם להיות מבוטחים מבחינת עבודה, לא ייקלטו בעבודה מתאימה, יכול הדבר לגרום לצמצום העלייה מברית-המועצות ולחפיזש נתיבים למדינות אחרות.

הבטחת תעסוקה היא המבחן הגדול ביותר, וזה אתגר המוטל על הממשלה. כישלון בתחום זה הוא חטא שלא יכופר לדורות. המשאבים הדרושים ליצירת מקורות תעסוקה הם הרבה מיליארדי שקלים. אך כדי להעמיד לרשות הממשלה את הסכומים הדרושים להרחבת ההכשרה המקצועית, לקליטת מדינות ואנשי מחקר במסודות קיימים, לעידוד יומים מקרב העולים החדשים ולהתחלת ההקמה של כמה פרויקטים לאומיים שבהם יוכלו להיקלט אלפי עובדים — אני מציעה להקציב מהרזרבה סכום צנוע של 150 מיליון שקלים למטרות אלה.

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך מאוד. כמו כן אני מודה לחבר הכנסת יאיר לוי שתרם לי מזמנו.

היור"ר ג' גדות:

אני מודה לשניכם. ועכשיו רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר לוי לדקה, מן המקום, מן המיקרופון.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר האוצר, בעזרת השם אעמוד בזמן שהוקצב לי. לגבי ההסתייגות הראשונה שלי, לגבי הקיבוצים, אני אכן מאמין שהסדר הקיבוצים כולו צריך לבוא לבחינה מחודשת, אבל לא זה הזמן להעלות את זה. לכן אני מסיר את ההסתייגות.

לגבי ההסתייגות השנייה שלי, לסעיף 220411, תמיכות במסודות וכו' — אני משאיר את זה. אנחנו פשוט לוקחים מהרזרבה הכללית במקום מהסעיף.

לגבי ההסתייגות השלישית — היא לא קיימת.

היור"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת יאיר לוי. אני רק מבקש ממך לגשת אל סגנית מזכיר הכנסת ולעדכן אותה, כדי שאני אהיה מעודכן בשעה שנגיע להצבעה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני לא ויתרתי על הנמקת ההסתייגויות שלי. אינני יודע מי ויתר בשמי.

היור"ר ג' גדות:

אני מפנה אותך היישר לחבר הכנסת חיים רמון שמדבר בשם סיעת המערך. עם כל הכבוד לך, אם לא תגיעו לעמק השווה, התקנון מחייב אותי לתת לך את רשות הדיבור. אני

היו"ר ג' גדות:

לא, חבר הכנסת דיין, זה בוודאי לא מגיע לנו. את זכותך תקבל, את זכות קריאת הביניים לא קיבלת.

אלי דיין (המערך):

— — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת דיין, יש לך שיטה שלא מקובלת עלי: כל פעם אתה מתמקח עם היושב-ראש. שמע מה שיש לי לומר, קבל את העניין, או אל תקבל, אבל אתה חייב לעשות כמצוותי והיא — לא להפריע.

אלי דיין (המערך):

אני לא מפריע.

היו"ר ג' גדות:

שוב אתה מגיב. אתה רואה?

אלי דיין (המערך):

— — —

היו"ר ג' גדות:

שוב אתה מגיב. ביקשתי שלא לקרוא קריאות ביניים.

אלי דיין (המערך):

— — —

היו"ר ג' גדות:

שוב אתה מתמקח אתי?

חגי מירום (המערך):

גם לנו אסור. כבוד היושב-ראש, לצעוק קריאות ביניים?

היו"ר ג' גדות:

זה בסדר.

יעקב שמאי (הליכוד):

אתם שמים לב, שהחברים שלי בסיעת הליכוד לא עוזרים לי כעת עם קריאות הביניים שלכם?

חגי מירום (המערך):

חבר הכנסת שמאי, אני רק רוצה לעשות חסד עם חבר הכנסת בייגה שוחט: הוא לא התכוון להסתייגות שלך עכשיו, המדברת על הפיצוי על הלחם, הוא דיבר על חוק שמאי — גול קצבת הילד השני.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת מירום, אילו שמעת את סוף המשפט שלי, היית שומע גם למה אני מתכוון. מאחר שקראו לי "צבוע", אני רוצה להזכיר, שכאשר עמדה לפנינו בוועדת הכספים הדרישה של האוצר לבטל את הקצבה של הילד השני למקבלי שכר של 150% מעל השכר הממוצע במשק, דהיינו כ-3,330 שקל לחודש, אני ביקשתי להציע הצעה שעליה אפשר היה ליצור קונסנזוס בוועדה, ואמרתי: משפחה עם ארבעה ילדים, אדוני היושב-ראש, מקבלת למעלה מ-400 שקל לחודש, אבל אם הילד מתגייס מחר לצבא, המשפחה מאבדת את הנחת העיקרי של ההקצבה בחלק הגדול יותר, כ-200 שקל שיורדים לה כתוצאה מכך שהילד הרביעי מתגייס. אם ההכנסה לא מגיעה ל-120% מעל שכר המינימום, המשפחה כבר לא מקבלת את ההקצבה עבור הילד הראשון, דהיינו, בבת אחת יש נפילה משמעותית. אבל אם היום ההכנסה היא 3,331 שקל, לאחר ההחלטה הזאת אנחנו ניקח, אדוני היושב-ראש, גם את ההקצבה של הילד השלישי. בשיחה עם שר האוצר, כאשר העליתי בפניו

אני חושב שהצעת הממשלה הזאת, הנחשבת לממשלת המחנה הלאומי, היא חוסר אחריות לאומית ממדרגה ראשונה, ואני מבקש מחברי הכנסת ומציע שלא לקבל את ההצעה הזאת, המוגשת כאן בהצעת התקציב (מס' 2), ולקבוע שתקציב הביטחון יישאר במתכונתו; דהיינו, אני מתנגד לקיצוץ של כ-80 מיליון שקל בתקציב הביטחון.

ודבר אחרון, אדוני היושב-ראש: מיהו מעמיתי שכן כאן את משקפיו. אני מפקיד אותם בידך, והוא בוודאי יוכל לקבלם אחר-כך אצלך.

היו"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב שמאי. תוך כדי זה שחבר הכנסת שמאי עושה את צעדיו אל הדוכן, רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (המערך):

הודעתי לחבר הכנסת רמון שהוא לא מוסמך להודיע על ביטול רשות הדיבור בשמי, ואני עומד על זכותי לדבר.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת דיין, אני רוצה רק להפנות את תשומת לבך הקולגיאית לעובדה הבאה: כל הסיעות עד כאן, ואני רוצה לומר לך מי הן — ר"צ, מפ"ם וכל היתר, בעיקר הקטנות שבהן — שמסכימות לצעד שכזה, שהוא צעד ג'נטלמני קולגיאלי, יוצאות מתוך הנחה שהן הראשונות שנפגעות מן העניין, שהרי הן רעבות לכל דקה של נאום כאן במקום. גם סיעת הליכוד נידבה את עצמה והסתפקה, כנגד השניים של המערך, בנציג אחד של הליכוד, שזה עתה עלה אל דוכן הנואמים. כל המידע הזה מובא בפניך לא כדי שאתה תעשה שלא כהכנתך, אלא כדי לתרום משהו לשיקול דעתך הקולגיאלי בעניין הזה. אם לאחר דברי אלה ולאחר שחבר הכנסת שמאי יגמור את נאומו עדיין תעמוד במרייך ותדע לקבל את הדקות שלך, הודעתי לך קודם לכן שאכן אעשה זאת.

ובכן, רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב שמאי. בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציג את ההסתייגות על הפיצוי על התייקרות הלחם למקבלי שכר מינימום, אבל לפני שאציג את הנושא לגופו, אני חייב לחברי הכנסת מספסלי המערך, ובראשם יושב-ראש ועדת הכספים, מלת תשובה.

משה שחל (המערך):

למה איש מהחברים שלך לא בא לשמוע אותך?

יעקב שמאי (הליכוד):

הם יכולו להצביע אתי.

אני חייב להשיב לחברי הכנסת מספסלי המערך, ובראשם יושב-ראש ועדת הכספים, על דברים שהשמיע, אולי בשעה שהם לא חשבו, בשעה שחבר הכנסת שוחט לא חשב מספיק כאשר קרא לי "צבוע". כל מה שאני אומר כעת רשום בפרוטוקולים של ועדת הכספים. בוועדת הכספים של הכנסת, כאשר שר האוצר — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

אתה אמרת שתצביע נגד התקציב. מה אתה מפנה אותנו לפרוטוקולים?

אלי דיין (המערך):

אסור לצטט מתוך הפרוטוקולים של הוועדות.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת בן-מנחם, אתה הבטחת ליושב-ראש לא להפריע לי יותר. זמן ההפרעות שלך ארוך יותר מזמן הנאום שלי.

אדוני היושב-ראש, לגופו של עניין ולנושא הלחם. כאשר שמעתי וראיתי ששר האוצר מתכוון לפגוע במעוטי יכולת בכך שהוא ביקש לבטל את הסובסידיה ללחם, ומחיר הלחם התייקר ב־30 אגורות — אני מדבר על הלחם האחד — פניתי לשר האוצר ואמרתי לו: בנקודה הזאת אתה טועה טעות חמורה, מכיוון שאתה פוגע בשכבות החלשות ביותר, ובאמצעותך אתה מבקש להחזיק את החזקות. גם אם במסגרת הצעת התקציב שלך, בנושא הלחם, יש 28 מיליון שקל, תצטרך לוותר עליהם כדי להחזיר את זה למעוטי היכולת.

שר האוצר הבטיח ואמר לי: יעקב, אתה צודק, אתה צודק, צריך לפצות אותם. כאשר החשבים במשרד האוצר חישוב לאיזה אחוז זה מגיע — זה הגיע לכדיה, לפיצוי בגובה של 1.95 שקל — אמר לי שר האוצר: אני מתנגד לשיטת החישוב. לא מעניינת אותי שיטת החישוב. אני רוצה לתת פיצוי משמעותי. אמרתי לו: לא רק לקצבאים אלא גם לבעלי השכר הנמוך.

ואכן, שר האוצר הופיע לפני ועדת הכספים של הכנסת, ונקבע שזוג קצבאים יקבלו 55 שקלים כבר בחודש ספטמבר. הוא רצה שזה יהיה כבר ב־10 בחודש. הוא שאל אם מבחינה טכנית אפשר לעשות זאת. שאלתי את שר האוצר: כמה זה עולה? זה למעלה מ־10 מיליון שקל מתוך חיסכון שהוא רצה לחסוך. הוא החזיר את זה באמת ובתמים בצורה ישירה לאותם נוקים, למשפחות של הקצבאים, באמצעות הביטוח הלאומי.

אמרתי לו שלא די. ביקשתי ממנו לפצות גם את בעלי השכר הנמוך. הגענו למסגרת וסיכמנו שבעלי השכר הנמוך, זו אותה קבוצה — — —

היו"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת שמאי, חבר הכנסת עמיר פרץ, ברוך הבא. חבר הכנסת פרץ, אומנם הכניסה שלך היתה ממש תיאטרלית: אני מקווה שעכשיו אתה תשב כצופה רגיל מן המניין.

עמיר פרץ (המערך):

מכיוון שהבניין בוועד גם אני אבער.

היו"ר ג' גדות:

עניין, לא בניין.

יעקב שמאי (הליכוד):

סיכמנו והגדרנו את הקבוצה כאותה קבוצה של מקבלי שכר המינימום, ושוב, החשבים הגיעו לחישוב שמגיעים להם כ־3.25 שקלים. אמר לי שר האוצר: אם אתה רוצה שאפצה אותם — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

מה זה פה? "אמרתי לו", "הוא אמר לי". תדבר על ההסתייגות שלך. "אמרתי לו", "הוא אמר לי".

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-מנחם, חבר הכנסת בן-מנחם — — —

חיים בר-לב (המערך):

הוא צודק. זו הסתייגות. את האפולוגטיקה הזאת תשמיע ברדיו לא פה.

את הנושא, הוא אמר לי. שאם תהיה החלטה משותפת בוועדת הכספים, הוא יהיה מוכן להביא בחשבון משפחות אלה, לתת להן את הקצבה. אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול את חברי הכנסת מספלי המערך, את אלה שקראו לי היום "צבוע" בנושא הזה, בתוכם, ביניהם ובראשם יושב-ראש ועדת הכספים: מי הצבוע? אני, או מי שקרא לי היום "צבוע" בנושא הזה? לכן — — —

אלי דיין (המערך):

לכן הצבעת — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

— — — טלו קורה מבין עיניכם לפני שאתם מאשימים בהאשמות חסרות שחר — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — — אתה כנגד החלשים כל הזמן.

יעקב שמאי (הליכוד):

— — — מפני שחוף ממערכת פוליטית לא מנחה אתכם שום דבר.

אליהו בן-מנחם (המערך):

למה הצבעת היום בעד תקציב שהוא נגד החלשים?

היו"ר ג' גדות:

ראה איזה סף תגובה נמוך יש לך, חבר הכנסת בן-מנחם.

הרי — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

הוא מוכר אחרת ומצביע אחרת.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-מנחם, הסכת ושמע שנייה אחת.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אִי-אפשר לדמות את כולם.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-מנחם, האם אני מרמה אותך? חבר הכנסת בן-מנחם, אני רימתי אותך? אני פונה אליך כיושב-ראש ומבקש ממך. אנא הסכת ושמע, גם אם הוא מרגיז נורא, הרי בסופו של דבר יגיע קץ לנאום. הוא ירד מן הבמה. אמות הספים לא יתמוטטו. הסכת ושמע. בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מי שקרא לי צבוע, ומי שאמר לי כעת בקריאת ביניים "ממשיך לשקר", אני מבקש: הפסיקו לשקר לעצמכם. הפסיקו לדבר מול הראי ולשכנע את עצמכם שאתם צודקים בכל מה שאתם אומרים, ודבר אחד מנחה אתכם.

אם לא סייעתם לאותה משפחה ולא רציתם לקבל החלטה בקונסנזוס, ואם היושב-ראש לא רצה להעמיד להצבעה, על מנת שכתוצאה מכך משפחה עם ארבעה ילדים שכנה מתגייס לצבא לא תקבל את הקצבה של הרביעי, של הראשון ושל השלישי — האשימו בראש ובראשונה את עצמכם ואמרו שאתם מוליכים שולל ומרמים את כולם. אתם הצבועים אבל אתם קוראים לאחר צבוע.

קריאה:

חזור כן מהדברים שלך.

אליהו בן-מנחם (המערך):

דמגוג.

היו"ר ג' גדות:

ההסתייגות שלי, אני לא זוכר שדבר כזה היה בכנסת. אין חברי כנסת מרשים לעצמם זמן הפרעות פי-ארבעה מזמן הנאום.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שמאי, אני מבקש להעיר על דבריך. הסכת ושמע.

ישראל קיסר (המערך):

היו"ר ג' גדות:

לא, לא. חבר הכנסת קיסר.

זו היתה מחאה וטרזניה כלפי היושב-ראש. אני רוצה להפנות תשומת לבכם: אני מקבל את המחאה ואת הטרזניה, שהרי אני אשם בכישלון הנורא הזה שלא אפשרתי לחבר הכנסת שמאי לשאת את דבריו בשקט ובדומייה. אני רק רוצה לבוא חשבון עם חבר הכנסת שמאי ולומר לו משפט חשוב אחד: דע לך, חבר הכנסת שמאי, רק במקרים שבהם הנואם הוא נואם מכריע, המצליח לעורר ולגרות ולהרגיז את האופוזיציה, רק באותו מקרה ההפרעות מגיעות לכדי הפרעות שהפריעו לך. לכן אני מקבל את הטרזניה, אתה תקבל את הכבוד, ושנינו גם נקבע זמן לסיום נאומך.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לאחר קביעת המחמאה אני בטוח שיהיה שקט.

רבותי, כשישבתי עם שר האוצר, הוא אמר לי שבשום פנים ואופן הוא לא יסכים ש-3 שקלים יהיו העדכון. קיבלתי ממנו התחייבות. ההתחייבות, כפי שראינו, באה לידי ביטוי במסגרת הקצבאים. אני גם סמוך ובטוח שהוא יקיים אותה.

שר האוצר נפגע היום מהחלטת הממשלה להשקיע למעלה מחצי מיליארד שקל כדי לייבא בתים כדי שאנחנו לא נסכול יותר, שזוגות צעירים, משפחות זכאיות, משפחות שמתגוררות בשכר-דירה, כל בעיית האוהלים, כל המצוקה שבאה עלינו בשעה קשה זו גם תיפתר.

אני סמוך ובטוח שכאשר יחזור שר האוצר, אני אעמוד כמה אמרתי. אמרתי גם לכלי התקשורת, לחברים בוועדת הכספים: אם לא יהיה פיצוי, אגיש הסתייגות. אם ההסתייגות שלי לא תעבור ולא יהיה פיצוי, אני אצביע נגד התקציב. מאחר שאני מאמין שהוא אכן יקיים — הוא ביקש לקיים בשבוע הבא פגישה של שר האוצר, מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, אנוכי יחד עם המומחים — אני בטוח שהפיצוי הזה יגיע גם לבעלי הכנסות של שכר המינימום שזכאים לקבל אותו. זה יפתור את הבעיה. לכן אבקש היום שלא להצביע בעד ההסתייגות שלי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת שמאי.

אליהו בן-מנחם (המערך):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-מנחם, אתה תגן עלי, נכון?

רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז.

חגי מירום (המערך):

חבר הכנסת שמאי, היה מכובד יותר לו לא היית מדבר כלל.

חבר הכנסת בר-לב וחבר הכנסת בן-מנחם, אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לכך, שבמסגרת הזמן הנתון לו, כמו שהקודמים דיברו, למשל, על האינתיפאדה, זכותו לדבר על כל מה שהוא רוצה. אולי אתה לא מצוי בפרוטוקול — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

אני מבקש ממנו שיגיד גם מה הוא אמר אתמול בדיון.

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה מייד תשמע.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה. חבר הכנסת שמאי, עכשיו זו אפילו תוכנית "כבקשתך".

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת בן-מנחם — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-מנחם, אם תוכנית כבקשתך, יש לחבר הכנסת קיסר בקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אם חבר הכנסת קיסר רוצה לשאול אותי שאלה, אני מבקש לאפשר לו, בושתך, אדוני היושב-ראש. מחר אנחנו ניפגש בבית הוועד הפועל, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה.

ישראל קיסר (המערך):

האם אתה יודע כי למעשה מוליך האוצר שולל את כל עם ישראל? הגיע עדכון לבעלי הקצבאות, אבל מאחר שאין תחשיבים על השכר הממוצע במשק מנעו מכל בעלי הקצבאות עדכון של 10% ונותנים להם רק 5%.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת קיסר, זו היתה השאלה הכי קצרה והכי שאלתי ששמעתי אי-פעם.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני רוצה להשיב לחבר הכנסת קיסר. אין קשר בין המקדמה של ספטמבר לבין עדכון הקצבה. מי כמוך, חבר הכנסת קיסר, יודע שהם יקבלו את מלוא העדכון. אבל לגופו של עניין, כאשר — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני היושב-ראש, זה רק מוכיח שהוא לא מבין דבר.

יעקב שמאי (הליכוד):

לגופו של עניין, כאשר שוחחתי עם שר האוצר, והוא אמר שאם אני רוצה 3 שקלים הוא יכול לגרום כבר לעדכון ולהביא זאת לוועדת הכספים, אמרתי לו: לא. מפני שזה יהיה כאמת לעג לרש, זו תהיה בדיחה. לכן אני חושב שצריך לערכן בצורה משמעותית.

אני רוצה לומר לכם, למרות הכעס, עובדתית, כאשר דיברתי אתו על שני חלקים — — —

אלי דיין (המערך):

שר האוצר יצא לחופשה של חודש.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לפעמים גם אני קורא קריאות-ביניים. אני רוצה לומר לך, הפרעות מן הסוג הזה, שזכיתי להן במסגרת

היו"ר ג' גדות:

לא, חבר הכנסת שמאי וחבר הכנסת מירום, שניכם גמרתם את תורכם.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהצעת התקציב שהביאה לפנינו הממשלה יש כמיליארד שקל שמהם אמורים להיות מכוסים כ-600 מיליון על-ידי תוספת גביית מסים. מאחר שאין עליית שיעורי מס ועדיין אין איוז פריצה כלכלית, אני לא רואה מאין יבוא הכסף הזה. אני גם לא יודע מאין יגיעו 400 מיליון נוספים, שאמורים לבוא ממכירת חברות ממשלתיות.

לפיכך, אדוני היושב-ראש, קיימת סכנה רצינית שהתקציב הנוסף יגרום להתפרצות אינפלציונית, וזאת באשר הוא איננו מצביע באופן משכנע על המקורות שמהם יבואו הכספים לתקציב הנוסף.

בכל זאת יש עצה ואפשר לעשות משהו. יש לנו סעיפים שאושרו בתקציב הקודם, מה שמכונה הכספים הייחודיים, שלדעתי צריך לבטל אותם ולהפסיק לחלוטין את ההקצבה. חברי הכנסת, אקרא בפניכם למי אני חושב שצריך להפסיק לשלם: המרכז לחינוך תורני למורשת יהדות ספרד, אני אומר כאלפי שקלים — 1,417; "שיבה למקורות" — 945; בית-מדרש להוראה "חזון עובדיה" — 472; ישיבת ירושלים על שם הרב עזרא שריים — 472; אגודת קהילת מוסדות "ראשית חוכמה" — 472; כולל "תורה וחיים" — 236; ישיבת "שערי תשובה וחיים" — 236; אגודת מדרש ישיבת "פורת יוסף" — 283.

קריאה:

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני צריך הרבה זמן, זו רק התחלה.

המרכז לשיקום אסירים משוחררים ירושלים — 283; "נתיבות חיים" בני-ברק — 236; "ברכת אפרים" — 236; איזה אפרים? גור? לא יודעים. מי זה אפרים המבכר?
"אורח חיים" על שם הרב הקדוש חיים בן-עטר — 236; מרכז לחינוך תורני ישיבת זיכרון-יעקב — 1,984.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת פורז, מותר לי לשאול אותך שאלה? אני מבין שזה לא במסגרת של פיליבסטר, אלא במסגרת תרגיל נאום יפה. הכנתי את הפרינציפ.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

לא, לא, הפרינציפ יובן רק כאשר אגמור את העמוד השלישי.

היו"ר ג' גדות:

זה כל נאומך?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

זה כל נאומי. אני פשוט רוצה להכניס לפרוטוקול, כדי שידעו לאן הכסף של הציבור הולך.

היו"ר ג' גדות:

אפשר להכניס את זה לפרוטוקול.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

לא, לא, תן לי. אם אפשר — להכניס את כולו לפרוטוקול.

היו"ר ג' גדות:

מותר לך.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
הקצרנית אומרת שלא.

היו"ר ג' גדות:

אני אבקש להכניס לפרוטוקול את הרשימה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אפשר להכניס לפרוטוקול, אם אני לא קורא את זה בקול רם? היא אומרת שלא.

היו"ר ג' גדות:

לא, למה? תמשיך.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

תעשי את זה מהר. אני אעשה את זה מהר.

בית-מדרש גבוה לתורה ישיבת בית ר' שמעיה — 1,134.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, אתה יכול לקרוא את המספרים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

לא, לא, אני רוצה שידעו. המספרים לא אומרים כלום.

כולל אברכים "שערי ציון"; "שתילי זיתים", שתרעו שיש גם דבר כזה; דע"ה — תנועה ארצית לטיפול חינוכי של הקהילה; המרכז לחינוך דתי — 4,252; "אמונה" — 1,890; "התור" — לא יודע איזה תור זה, אולי תור לאוטובוס — 472; הדר"ת — גם זה, אני לא יודע מה זה — 472; בני-יעקב — 1,417; קרן הרבנות הראשית — אני לא יודע בשביל מה הם צריכים קרן — 189; "מעלה" — 3,071; פעולות לטיפול ערכי הציונות הדתית — 567.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת צבן, אני צריך להתעמק בעניין הזה, אבקש שלא להפריע.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

קליטה רוחנית ציונית של עולים חדשים — שימו לב, רבותי, אנחנו צריכים קליטה רוחנית ציונית של עולים חדשים — 709; העמקת חינוך ותרבות תורניים בחינוך הממלכתי-דתי — 472; מרכזי חינוך ותרבות ומחקר ציוניים דתיים — 567; "חוכמה ודעת" — 1,583; מרכזים קהילתיים רוחניים — 1,512; נחליאל — 402; קרן התרבות "דגל ירושלים" — 992; מרכז לקליטה רוחנית — 2,788; המרכז לחינוך מקצועי — 378; "אור יעקב" — אור זרוע" — 472; מרכז לטיפול החינוך החרדי — 540; "קול אריה" ירושלים — 94.

קריאה:

היו"ר ג' גדות:

זה כמו בפסח בקריאת ההגדה. יש חד-גדיא. די דיין.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

מאחר שהכריחה היא לא שלי, זה נראה כמו ססמאות גיוס.

"יד עידוד" — 425; מוסדות "אור תורה" טבריה — 47; "אור לילד" — יש כנראה ילד בחושך — 47; "נחל נובע מקור

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת צבן, אני מבקש שלא לקטוע את חוט המחשבה בנאומו של חבר הכנסת פורז. זה מעשה לא הוגן.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

"קוממיות" מרכז לתודעה יהודית — חברון; "עטרת ירושלים"; "מורשת דורות"; יהדות ומסורת; "הדר" — רשת חינוך ותרבות; ישיבת "תורה ואמונה"; מדרשיית "נועם"; ישיבת בני-עקיבא נווה-הרצוג — אשדוד; בית-הכנסת על שם עולי הגרדום — "אחדות ישראל ולימוד תורה — ירושלים; "מעלות מורייה" — ירושלים; מוסדות "שערי תורה" — ירושלים; "אור הדרום" — שפיר; תלמוד תורה — הרצין; "תפארת יעקב" — יבנה; ישיבת "בני קצין" — ירושלים; "אם הכנים" — לא יודעים — נתיבות; בעוז — גמילות חסדים — תל-אביב; אי"ה — אורות יהדות המגרב; "עזריאל" — מרכז להעמקת התודעה היהודית — נווה-דקלים, עזה; "תורה והוראה" — תל-אביב; "בית-השרה" — תל-אביב; אגודת "חיי עולם" — רמלה; כולל "מורשת אבות" — בתים; ישיבת "עוד יוסף חי" — אלון-מורה, אנחנו יודעים מה זה; ישיבת "אוהל יוסף בוזעאד" — ירושלים; כולל אברכים על שם הרב אליעזר הגרול — לוד; עמותת "רינת בית-דוד" — ירושלים; עמותת "מגן אברהם" — אשדוד; עמותת "תורה וחיים" — שדרות; "אור יוסף" — ירושלים; מכון אברהם — ירושלים; כולל "מאור התורה והחסד" — ירושלים; ישיבת "חורב" — ירושלים; "מעלה" — מפעלי עזר למשפחות ברוכות ילדים; "משכן יעקב" — חיפה; מכון הרב פרנק; בית-הספר הגבוה לטכנולוגיה — ירושלים. זה כבר מתחיל להיות מעניין מאוד, טכנולוגיה והלכה. אבל יש אחרי כן מכון מדעי לטכנולוגיה לבעיות ההלכה — ירושלים.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

— — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני בטוח שאתה יודע בעל-פה את השמות. ודאי גם את הסכומים. אילו אני הייתי מקבל כל כך הרבה כסף, גם אני הייתי יודע.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת פורז, אל תיתן להם להסיח את דעתך, המשך בנאומו.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

"נר לרחל ובניה" על-שם רחל וייס; מוסדות "בית-מלכה"; מכון "אפיקים"; "מצודת דוד" — ירושלים; בית-הכנסת "אוהל אהרן" — ירושלים; "אור ישראל" — פתח-תקווה; ישיבת קדושת ציון באבוב — בתים; "מנחת ירושלים"; ישיבת "כנסת חזקיהו" כפר-חסידים; ישיבת בית-ישראל ודמשק אליעזר; קרן מלגות לעזרת אברכים לומדי תורה על-שם האדמו"ר מ"מ פאנט; תלמוד תורה "באר חיים מדרכי"; מוסדות "חיים מאירים"; ישיבת אנטיניא; תלמוד תורה חוג חת"ם סופר — פתח-תקווה.

קריאה:

זה לא ברור.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

עיינ בתקציב הישן.

כפר הנוער "שדה-חמד"; כפר הנוער "חזון יחזקאל"; תנועה להפצת תורה — ירוחם; "גאון יעקב" — דימונה; "נר

חוכמה" צפת — תשמעו כמה השמות מעניינים — 47; "תפארת מרדכי שלמה" ירושלים — 24; מוסדות זוהיל ירושלים; ישיבת ויזניץ בית-ישראל ודמשק אליעזר — אני לא יודע מי האיש הזה דמשק; "עמוד העולם" — 236; "נחלת הלוויים" — 236; "קרן אורה" — 283. אני מקווה שזה לא על שם אורה נמיר; "נתיב אור" — 283; מכון לחקר יהדות המערב "דובשי" — 189; ארגון גג של מוסדות חב"ד — 3,780.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת פורז.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני כבר גומר.

היו"ר ג' גדות:

לא, אתה צריך נשימה קלה. אני אפשר שאלות הבהרה בסוף השימה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

מוסדות בעלו — 945; "מורשה וחסד" — 1,890; "הדר" רשת תרבות וחינוך — 378; בית יהדות מרוקו — 756. אתה יודע על זה משהו, חבר הכנסת דיין?

אלי דיין (המערך):

לא.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אז חברוק סעיף 0555, לך קח חלק מהכסף.

"נר יצחק" ירושלים — אני לא יודע איזה יצחק זה, גם לו מגיע 189; ישיבת "זוהר חיים" ירושלים — 94; "תורה והוראה" תל-אביב — 189.

אדוני היושב-ראש, אני לא אומר את הסכומים, אני אומר

רק את הגופים, פשוט למען המהירות.

"אוהל יעקב" "תפארת ישראל" נתיבות; "אור חברון"

— קריית-ארבע; "גל יעקב" ישיבת ישראל — באר-שבע; "אור יוסף" — ירושלים; "מורשת אבות" — בתים; אגודת "חיי עולם" — רמלה; "אוהל יצחק" — רמלה; "משכיל לדוד" — אשדוד; "אביר יעקב" — נהרייה; "תפארת יעקב" — יבנה; כולל בית-העוד — עתניאל; עמותת "אות ברית קודש"; "נאות אריה" — מבשרת-ירושלים; "כף החיים"; עמותת להשרשת ערכים יהודיים לאומיים; אגודת ידידי ישיבת "בית-אריה"; בית-מדרש לרבנים ודיינים; "חזון ואמונה בציון"; "לימודי השם"; מרכז רוחני דתי ליהודי כורדיסטן בישראל; אגודת אחים להוצאה ופרסום כתבי הרב עמוס; מוסדות ללוב; מפעלי חסד — "חסדי יוסף"; "מדרש רמב"ם" — פתח-תקווה; "אביר יעקב" — נהרייה; "משכיל לדוד" — אשדוד; "אוהל יצחק" — רמלה; ישיבת "זוהר החיים" — ירושלים; ישיבת "סוכת עובדיה" — בית-אל; "נר יצחק" — ירושלים; קרלין טטולין — ירושלים; אגודת חסידי קריית-גת; מדרשת "קדמת ירושלים"; "דרכי חסד" — גבעתי-זאב; "בני ירושלים" — ירושלים; "עזרת אבות" — ירושלים; קרן לטיפוח הרעיון הציוני והגשמתו המלאה על יסוד שורשי היהדות. אני לא יודע אם זה שייך לסיעה לקידום הרעיון או למשהו אחר.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

הארוכה שאתה קראת, ואפילו לא ידעת איך לקרוא את השמות. הכול היה שגוי.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
זה לא היה מנוקד.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
חבר הכנסת פורז, תסלח לי, אתה יודע שאתה אישרת את הרשימה הזאת?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני? איך?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
כן, אתה. אתה הרימות את היד עבור הרשימה הזאת כעת הגשת התקציב. אלא מה, המטרה מקדשת את האמצעים? היתה לך אז מטרה אחרת? מה אתה בא לנגח? מי כמון יודע שבין המוסדות האלה יש כאלה שממש אין להם אפשרות להתקיים. הם לא התמוטטו בגלל חיי המותרות שהיו למושבים ולקיבוצים, ואל תחשבו לרוע שעניי צרה במה שנחנו לקיבוצים ולמושבים. אבל יש לך התעוזה לבוא לכאן ולהביא רשימה כזאת כדי לנגח? אני שואל אותך: למה הצבעת או בעד זה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני? אני הצבעתי?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
כן, אתה הצבעת בעד הרשימה. תיקח את ספר התקציב ותראה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
לא נכון.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
מה המשמעות של הרשימה הזאת? היו בה שגיאות. לצערנו הגדול, מתוך העיונות, מתוך השנאה לדת ולדתיים ומתוך השנאה ליהודים, יש בינינו כאלה ששונאים את עצמם על שנולדו יהודים, הגישו ערעור. בהזמנות זו תיקנו את השגיאות והגשנו כאן את הרשימה.

אני מבקש ממך שיהיה לך אומץ, כמו שתמכת או ברשימה, תתמוך בה גם עכשיו ואל תשקר בנפשך ותדמה שאתה כליך ישר.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
הרב פרוש, אני לא — — —

הי"ר ג' גדות:
חבר הכנסת פורז, הבנו את הפואנטה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
כעת לנושא המסוים שעליי הגשת את ההסתייגות. כאשר החליטו לעשות קיצוצים במשרדי הממשלה, קיצצו בכל המשרדים באופן פרופורציונלי כסעפים שונים. כמשרד הדתות קיצצו בסעיף אחד, בסעיף מוסדות התורה והישיבות. לא פיזרו את כל סכום הקיצוץ לכל הסעיפים בתקציב אלא קיצצו בסעיף אחד.

מכיוון שמשרד הדתות ממלא תפקידים גדולים בכל חלקי היישוב אכל תקציבו מצומצם מאוד, אני מציע שהקיצוץ הזה יהיה כמו במשרדים אחרים, מהדורבה השנתית של המשרד ולא מתקציב הישיבות. זה מה שרציתי להציע בהסתייגות שלי.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת פרוש. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין, ואחריו — לאחרון המסתייגים, חבר הכנסת נפאע.

הצפון; "יגדיל תורה"; "עטרת מרדכי"; "ברכת אברהם"; ישיבה ובית-מדרש להוראה — כתיים, "נתיב כינה", צ'כנוב; שעלבים; יד-בנימין, כפר-אליהו, "מגן אבות"; מרכז חסידי בוהוש; סמינר באר-יעקב; מרכז בית-יעקב בארץ-ישראל; איחוד מוסדות גור; "נר ישראל"; "חסידי אבות"; "שובו בנים", מרכז מוסדות נדבורנא; מוסדות וויז'ניץ; ישיבת ספינקא — בני-ברק; "אור לתורה" ישמח-משה; מוסדות כפר-גדעון; אגודת תומכי ישיבת "שער אליעזר"; קרן הזנה לילדים נזקקים על-שם הרבנית מרגלית הגר; איגוד ישיבות ההסדר; "אל עמי"; חיכ"ה — אגודה למורשת ישראל; ישיבת "מקור חיים" — הרב עדין שטיינזלץ; מכון מאיר; הנוער הדתי העובד; "כיסא רחמים"; מרכז צעירי חב"ד; בית-מדרש להלכה בהתיישבות; "בית-אשר"; "אשל אברהם", אמשינוב; ישיבת "זיכרון אליהו" — ירושלים; ישיבת "שער השמים"; ישיבת "קול יהודה"; "נר ישראל" — בני-ברק; האגודה להתנדבות בעם; ישיבת "תורה ומלאכה" — פתח-תקוה; "אוהל יחיאל" — מבשרת-ציון; אתגר — ארגון חינוך תרבות וחסד; עליית בית-חנניה; כולל "שערי לימוד" בני-ברק; "ויוזע יצחק"; "שושנים"; נשי אגודת ישראל המאוחדת; נשי פועלי אגודת ישראל; מרכז חינוך חסידי לבנות; מוסדות וויז'ניץ בארץ-הקודש; בית-מדרש לפוסקים; גבעתיים; "שלום ישראל" — גבעתיים; מרכז ספיר בעיר העתיקה; ישיבת גור — ערד; כולל חסידי גור — ערד; "האשל ברמה"; זיכרון מנחם; מורשת בית-פילץ; "חסידי יוסף"; תלמוד-תורה "הדר ציון"; קרן סיוע לקידום מפעלי חינוך וחסד — "נר יחיאל"; "יד אריה"; ישיבת "שמוען"; ערלי; בית-חיים-סופר; מרכז מוסדות סדיגורה; קריית "מאור-חיים"; "מגדל אור"; ישיבת "קול תורה"; מכון "בגדי שש" ירושלים; מרכז בית-יעקב — סיוע ופיתוח; "אור לתורה" ישמח-משה; "מכון התלמוד" ירוחם; "חלקת יהושע"; ישיבת הרב בענגיס ירושלים; "תהילת יהודה"; מוסדות סערט וויז'ניץ — חיפה; רשת מוסדות תורניים "מורשת אבות" לחינוך ילדי הצפון; אגודת יוצאי בוכרה; מוסדות "הפארת ישראל" וויז'ניץ; "שתילי אריה"; "אור יעקב"; "לימודי השם"; קרלין סטולין; איחוד מוסדות גור; מוסדות סרעט וויז'ניץ; "חסידי יוסף"; ישיבת באר-עציוקב; "יד-עציוקב".

וזאת הרשימה של המוסדות החרדיים.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, האמינו לי שזמן הוצאת הכסף יהיה כנראה קצר יותר מהזמן שאני דיברתי פה. זה רק מראה על מה הקופה הציבורית שלנו מבזבזת את כספיה. הגיע הזמן לשים קץ לחרפה הזאת ולקבל את ההסתייגות שלי — לבטל את כל ההקצבות האלה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אברהם פורז. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש. חבר הכנסת פרוש, אני מבקש שהנאום שלך יהיה זה שתכננת לפני ששמעת את דברי חבר הכנסת אברהם פורז.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחרי נאום משעשע כזה של חבר הכנסת פורז רציתי להביא גם את הרשימה של הקיבוצים והמושבים. היא לא היתה כליך ארוכה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הנה יש לי פה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כל קיבוץ וכל מושב קיבל פי כמה וכמה מכל הרשימה

שהגיע ל-160,000 מובטלים. הלחם מתייקר. מפעלים נסגרים או נקלעים לקשיים — "מקט" ל"חידוראן" והתחלה ב"נעמן".

ומה בקשר לאוכלוסייה הערבית? רק בשבועות האחרונים שמענו על ביטויים כמו יהודי יפו, מודעות ותעמולה לגור בעכו, ואני לא נגד זה, אבל מצד שני, תעמולה, מודעות ומעשים לעזוב את עכו. הכוונה היא לאוכלוסייה הערבית בעכו ולהעברתה לכפר מכר. גלי מעצרים, מתקפות ונישול כלפי ערביי הנגב; דוגמה אחרונה: בני שבט טראבין אל-צאנע.

השר שרון מודיע, חוזר ומודיע ומדגיש את המפה שתהיה לישראל בעקבות גל העלייה הגדול הזה. בירושלים, 5,000 יחידות דיור בשנה; לא ידוע אם זה כולל גם את שעפאט. בקשר לגליל, תמיד נשמעה הקריאה: מה יהיה בגליל? השר אומר: אני מודיע לכם שהגליל יקבל תנופה מחודשת. כרמיאל תגדל. הגדלת המצפים ב-5,500 משפחות והכפלה, שילוש או יותר של כל מה שקיים היום במצפים, המצפים שהוקמו כדי לאחזר בצווארו של היישוב הערבי וללחוץ במטרה לחנוק אותו. ולא דרך אגב התחילו להרוס ולהוהיר בעניין הריסת מבנים וצריפים של התושבים בכפר ינח, אפילו לאלה שיש להם אישור והיתרי בנייה.

ובוואדי-עארה, הכוונה ברורה כשנאמר: אנחנו עומדים להקים בוואדי-עארה יישוב יהודי על הרכסים משני צדי ואדי-עארה, בעיקר בצד הדרומי.

אליקים העצני (התחיה):

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון): עברתי עכשיו מהגליל לוואדי-עארה. אתה חושב שאני לא יודע גיאוגרפיה?

אליקים העצני (התחיה):

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת העצני, דבריו יירשמו. קריאת הביניים שלך צריכה להיעשות ברשות היושב-ראש. אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת נפאע לסיים את דבריו. הרי הוא יסיים את דבריו בלאו הכי. בבקשה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון): בצד הדרומי יש כפרים כמו ערערה, עראן וכו'. הרכסים מאוכלסים והם לא ריקים. רובן המכריע של המועצות המקומיות הערביות אינן יכולות לשלם את המשכורות של עובדיהן. כפר בענה הוא דוגמה לכך, וכמו בענה יש שורה לא קצרה. היו שביטול והפגנות. היו המחאות של כל מיני שרים. פעם אמרו תוך ימים, פעם אמרו תוך שבועות ותוך חודשים. לא היה פתרון לבעיה.

במה עזר התקציב הזה לבעיית החינוך? ובמה יעזור התקציב הזה לחינוך ולמאבק בסמים? 3 מיליארדי שקלים חסרים לסלילת כבישים ולתיקונם, עם כל החומרה של תאונות הדרכים וההרג. התקציב השני, כמו קודמו הראשון, ולא באשמת הכסף אלא באשמת היד המחלקת, לא מכון לפתור בעיות חינוכיות אלא מחליש את החלשים וסולל את הכביש לאבטלה נוספת ולהמשך מדיניות האפליה.

אדוני היושב-ראש, אנו מגנים את הפלישה העירקית לכוויית, שהיא אסון, ותובעים את נסיגת הכוחות העירקיים מכל שטחה של כוויית. אבל אנו מזהירים מפני ניצול הפלישה

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להציע לחברי הכנסת שלא לאשר את התקציב שמוגש היום, כי ממילא אפילו שר האוצר אינו תומך בו. כבר בשבוע הבא נקבל הצעת תקציב נוספת. לכן זה יהיה בלתי-אחראי, בלתי-הוגן, בלתי-צודק. זאת לא פרוצדורה נכונה. אם שר האוצר בעצמו הסתלק מהצעת התקציב, בשבוע הבא נקבל כנראה הצעת תקציב נוספת שתוגש עליידי ראש הממשלה, כי שר האוצר לא יהיה מוכן להגיש את הצעת התקציב הזאת. הוא לא תומך בה כפי שהממשלה אישרה אותה, והוא יצא עם חבריו מהמפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל לחופשה של חודש ימים.

לכן, כדי שנוכל באמת לדון בהצעת תקציב ריאליט שתתמודד עם קליטת העלייה, עם בעיות השיכון ועם בעיות של חסרי הדיור, מן הראוי שתוגש לנו הצעה כוללת יותר וצודקת יותר.

אני מוחה על כך שההצעה היום, לא רק שהיא לא עונה על צורכי קליטת העלייה — לא יעלה על הדעת להוריד לכל עולה היום 3,000 שקלים. בעצם יש לו רמי קיום מינימליים. להוריד לו מ-21,000 שקלים 3,000 שקלים — זה בעצם לגזור עליו כבר בראשית דרכו להיות מתחת לקו העוני.

אני קורא לחברי הכנסת להתנגד לכך, שבהצעה המונחת לפנינו בעצם אומרים לנו: אנחנו ניצור מתח חברתי בכוח. מדוע? כל הקיצוץ יבוא ממי? מילדים, מנשים, משכבות חלשות, מביטול סובסידיות, מביטול הסובסידיה ללחם. זו יצירת הכערה גדולה. אנחנו פועלים היום ועושים כל מאמץ כדי לנתק את המתח החברתי בנושא של קליטת העלייה. אבל בעצם, אם נאשר את ההצעה כפי שהיא מונחת היום בפנינו, אנחנו אומרים לאנשים: תרעו לכם, יהיה מתח חברתי. אנחנו גם פוגעים בעולים, גם לא קולטים אותם היטב, גם לא דואגים להם לתעסוקה, ומקוממים שכבות חברתיות המאמינות שקליטת עלייה היא דווקא לטובת המדינה ולטובתם.

לכן, בעניין הזה אני רוצה להציע לחברי הכנסת להמתין להצעה כוללת, שתהיה ריאליט, שתהיה צודקת, ואשר גם תביא תוכנית טובה יותר וצודקת יותר לקליטת עלייה.

אני רוצה למחות על כך, שכאן יושבים חברי הכנסת מהלוכי החברתי, שמצהירים בגלוי: אנחנו נתנגד לפגיעה בקצבאות ילדים, נתנגד לפגיעה בסובסידיות. הם מופיעים בתקשורת ומופיעים בפני הפגנות, ולכאן הם מגיעים כמי שכפאם שר ומצביעים נגד קצבאות ילדים, נגד שכבות חלשות, בעד ביטול הסובסידיות ופגיעה בשכבות חברתיות רחבות.

אני רוצה להציע לכנסת לדחות את ההצעה הזאת, כי ממילא לא תומך בה לא שר האוצר, לא יושב-ראש ועדת הכספים, וממילא בשבוע הבא תוגש לנו הצעה אחרת. מן הראוי להמתין כדי שנוכל לדון בהצעה הכוללת, שתהיה ריאליט יותר וצודקת יותר.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אלי דיין. רשות הדיבור לאחרון המסתייגים, חבר הכנסת מוחמד נפאע.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בתקופת הזמן שבין התקציב הראשון לתקציב השני, בין התקציב הנוסף לתקציב הלא-נוסף, חיפשתי אחרי כל סימן של קידום ופיתוח בשירותים החינוכיים. מצוקת הדיור מחריפה, ויש רק מכול של מס'שפתיים. שיעור האבטלה עולה ומטפס תמיד למעלה, עד

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הי"ר ג' גדות:

אני חושב שכן זה ילך הרבה יותר מהר.

אנחנו ניגשים להצבעה. בבקשה, חבר הכנסת רמון.

חיים רמון (המערך):

אני מציע שההצבעה הראשונה תהיה אלקטרונית, ואחר כך תהייה הצבעות בהרמת ידיים.

יהושע מצא (הליכוד):

אם כל ההצבעות יהיו אלקטרוניות, אני מבקש הצבעה שמי.

חיים רמון (המערך):

לא אכפת לי אם ההצבעה הראשונה תהיה אלקטרונית. אבקש שההצבעה האחרונה תהיה שוב הצבעה אלקטרונית, אם מישהו יבקש הצבעה שמי.

הי"ר ג' גדות:

אני חושב שבקשתך לא רק לגיטימית אלא היא מתקבלת על הדעת, הגיונית לחלוטין.

אני חייב לשאול את חבר הכנסת יהושע מצא, שהוא היה הפרטנר של חבר הכנסת חיים רמון בעניין זה, האם אתה מבקש הצבעה שמי?

יהושע מצא (הליכוד):

כן.

הי"ר ג' גדות:

האם אני יכול לגשת להצבעה? האם מקובל על חבר הכנסת חיים רמון שנעשה את זה בשלב זה ללא היושב־ראש, ואם נזדקק לו — נקרא לו פנימה?

חבר הכנסת ריבלין, מרגע זה יהיה פה שקט מופתי, לא יהיו הפרעות. חברת הכנסת אורה נמיר, ברור כל דבר באמצעותי. ראתי שקיבלתי את כל מה שביקש חבר סיעתך.

אנחנו מצביעים על ההסתייגויות לחוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990. תחילה נצביע על ההסתייגות של חברי הכנסת גולדמן ומירוס לתוספת הראשונה. זאת תהיה הצבעה שמי. מזכיר הכנסת, בבקשה לקרוא את השמות.

חבר הכנסת אוריאל לין, נא לשבת במקומך. נא לא להסתובב באולם בזמן ההצבעה.

קריאה:

על מה אנחנו מצביעים עכשיו?

הי"ר ג' גדות:

הצבעה ראשונה שמי, כ־test case? לעניין הנוכחות במליאה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
זה לא test case.

הי"ר ג' גדות:

לא test case אלא הצבעה לעניין.

הי"ר ג' גדות:

אני חוזר ואומר שאנחנו מצביעים על ההסתייגות של חברי הכנסת גולדמן ומירוס לתוספת הראשונה. אבקש ממזכיר הכנסת לקרוא את שמות חברי הכנסת.

המצב שנוצר להגדלת ההוצאות הצבאיות על חשבון תקציב שירותי החברה והרווחה.

לכן אני מציע לחברי הכנסת שלא לאשר את התקציב הזה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת נפאע. חברי הכנסת, מידע על ההישג המדהים שלכם הערכ. היו כ־106 הסתייגויות. באופן טבעי זה היה אמור לקחת תשע שעות. זו הכנסת היעילה ביותר והזריזה ביותר. אתם גמרמת את זה בשעה וחצי. על כן אני מבקש שנמשיך לפי אותה שיטה יעילה ונוחה. רשות ההתייחסות ליושב־ראש ועדת הכספים של הכנסת, ואז נעבור להצבעה.

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, למעשה לא ביקשתי לאפשר לי להשמיע את תגובותי ותשובותי כיושב־ראש ועדת הכספים על כל 123 ההסתייגויות שהיו צריכות להיות מועלות כאן, ונומקו בזריזות רבה. אני רוצה להתייחס לנושא אחד בלבד, והוא הנושא שבו פתחתי את דברי בתחילת הדיון. הנושא הזה צריך להיות כעל משמעות לכנסת כולה, ובעיקר לחברי הקואליציה.

אף שעברו כחמש שעות מאז נפתח הדיון, לא נמצאו עקבותיו של שר האוצר. הכנסת עומדת להצביע על התקציב, כאשר שר האוצר שהגיש אותו לכנסת לקריאה ראשונה והגן עליו בוועדת הכספים בזמן הכנת החוק, מטעמים השמורים עמו נעלם והיה כלא היה.

אינני חושב שהכנסת יכולה לאשר תקציב, כאשר שר האוצר, שהוא אחראי לכיצוע התקציב הזה והוא הביאו בפני הכנסת והוא קיים עליו דיונים בוועדת הכספים, שר האוצר איננו נמצא, מה גם שאנו יודעים שהסיבה לאי־הימצאותו איננה, חס וחלילה, מצב בריאותי כזה או אחר, או, חס וחלילה, צורך לאומי להיות במקום אחר.

אני הבנתי ששר האוצר ושלושת חברי הכנסת גולדשטיין, גרופר וגולדברג נעלמו ונמצאים במקום כזה או אחר, ואנחנו, חברי הכנסת, צריכים להצביע על התקציב בהיעדרו של שר האוצר.

אני קורא לחברי הכנסת מכל הסיעות שלא להצביע על תקציב ששר האוצר שמגיש איננו מאמין בו ואיננו חושב שהוא התקציב הנכון.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה ליושב־ראש ועדת הכספים. עכשיו, חברי הכנסת, אני מבקש מכולכם לתפוס את מקומותיכם. חבר הכנסת יאיר לוי, לא בכדי אני קורא לך לשבת במקומך. האם אתה מבקש שאקרא אותך לסדר?

נוהל ההצבעה יהיה כזה: אנחנו חוזרים להצבעה המסורתית בהרמת יד ללא האלקטרוניקה, ואחם תצטרכו לסמוך על שיפוטי באשר לרוב ולמיעוט. במקרה שמישהו מכס, ולא משנה מי הוא, יבקש לקיים הצבעה אחרת, אני כבר מודיע שהיא תתקיים, אלא שאני אפנה את מקומי ולאחר הפסקה קצרה אקרא לכאן את יושב־ראש הכנסת ואז ההצבעה תתקיים שמי, או לאחר מכן בהצבעה אלקטרונית.

בטרם עליתי על הדוכן שוחחתי עם כמה חברי כנסת בעניין הזה וקיבלתי את הסכמתם. אם תיאורתי — מה טוב, אם לא — בזה הרגע אני מפנה את מקומי ואקרא ליושב־ראש הכנסת לנהל את הישיבה ולקיים את ההצבעות.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא את שמות חברי הכנסת)

אהרן אבוחצירא

רפאל אדרי

אהוד אולמרט

חיים אורון

מיכאל איתן

רפאל איתן

שולמית אלוני

אריה אליאב

שושנה ארבל-אלמחלינו

נאוה ארד

משה ארנס

זאב בנימין בגין

אברהם כורג

יגאל ביבי

צירלי ביטון

יוסף ביילין

בנימין בן-אליעזר

אליהו בן-אלישר

אליהו בן-מנחם

מיכאל בר-זהר

חיים בר-לב

עוזי ברעם

גדעון גדות

חמר גוז'נסקי

יוסף גולדברג

מיכה גולדמן

פנחס גולדשטיין

אפרים גור

מרדכי גור

גדליה גל

אריה גמליאל

משה גפני

פסח גרופר

שרה דורון

אלי דיין

שלמה דיין

עבד-אלוהב דראושה

— לא נוכח

— לא נוכח

— לא נוכח

— נמנע

— נגד

— אינו נוכח

— אינה נוכחת

— בעד

— בעד

— אינה נוכחת

— אינו נוכח

— נגד

— בעד

— נגד

— אינו נוכח

— בעד

— בעד

— נגד

— בעד

— בעד

— בעד

— בעד

— נגד

— נגד

— אינו נוכח

— אינו נוכח

— אינו נוכח

— נגד

— אינו נוכח

— בעד

— נגד

— נגד

— אינו נוכח

— נגד

— בעד

— נגד

— אינו נוכח

יגאל הורביץ

שלמה הלל

שמואל הלפרט

זבולון המר

צחי הנגבי

אליקים העצני

שבח וייס

אריאל ויינשטיין

עזר ויצמן

מרדכי וירשובסקי

אברהם ורדיגר

רחבעם זאבי

עמנואל זיסמן

מיכאל חריש

גד יעקבי

גאולה כהן

רן כהן

רענן כהן

אברהם כ"ץ-עוז

דוד לוי

יאיר לוי

יצחק לוי

דוד ליבאי

אוריאל לין

עוזי לנדאו

דוד מגן

יצחק מודעי

אליעזר מזרחי

האשם מחאמיד

רוני מילוא

מוחמד מיעארי

חגי מירוס

נואף מסאלחה

יהושע מצא

דן מרידור

יצחק נבון

אורה נמיר

משה נסים

— אינו נוכח

— בעד

— נגד

— אינו נוכח

— אינו נוכח

— נגד

— בעד

— אינו נוכח

— בעד

— בעד

— נגד

— אינו נוכח

— בעד

— בעד

— אינו נוכח

— נגד

— נמנע

— אינו נוכח

— אינו נוכח

— נגד

— נגד

— נגד

— בעד

— נגד

— נגד

— אינו נוכח

— אינו נוכח

— נגד

— אינו משתתף

— בהצבעה

— אינו נוכח

— אינו נוכח

— בעד

— בעד

— נגד

— נגד

— אינו נוכח

— בעד

— אינו נוכח

נגד —	גרשון שפט
אינו נוכח —	יאיר שפרינצק
נגד —	אריאל שרון
אינו נוכח —	יוסי שריד
אינו נוכח —	אברהם שריד
אינו נוכח —	דן תיכון

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, להלן תוצאות ההצבעה: 30 בעד, 41 נגד.
אני קובע, כי ההסתייגות של חברי הכנסת מיכה גולדמן וחגי מירום לא נתקבלה.

מכאן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים לשיטה הידנית.

ה צ ב ע ה

בעד התיקונים א'—ג' של חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמוזלינו	לחוספת הראשונה
נגד —	מיעוט
נגד —	רוב
בעד התיקונים א'—ג' של חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמוזלינו	לחוספת הראשונה
לא נתקבלו.	

בעד התיקונים א'—ג' של חברת הכנסת נ' ארד	לחוספת הראשונה
נגד —	מיעוט
נגד —	רוב
בעד התיקונים א'—ג' של חברת הכנסת נ' ארד	לחוספת הראשונה
לא נתקבלו.	

בעד התיקונים א'—ב' של חבר הכנסת ג' גל	לחוספת הראשונה
נגד —	מיעוט
נגד —	רוב

קריאה:

אבקש למנות את הקולות.

היו"ר ג' גדות:

נחזור על ההצבעה על ההסתייגות של חבר הכנסת גדליה גל, בהצבעה אלקטרונית. נא להצביע. זו הצבעה ניסיונית, מס' 50.

ה צ ב ע ה

בעד התיקונים א'—ב' של חבר הכנסת ג' גל	לחוספת הראשונה
נגד —	36
נגד —	37
נמנעים	1
בעד התיקונים א'—ב' של חבר הכנסת ג' גל	לחוספת הראשונה
לא נתקבלו.	

נגד —	מוחמד נפאע
אינו נוכח —	בנימין נחניהו
בעד —	עדנה סולודר
נגד —	יוסף עזרן
אינו נוכח —	עובדיה עלי
אינו נוכח —	שאול עמור
אינו נוכח —	חסיין פארס
נגד —	אברהם פורז
נמנע —	חנן פורת
נגד —	משה זאב פלדמן
אינו נוכח —	רפאל פנחסי
נגד —	מנחם פרוש
נגד —	יהודה פרח
בעד —	שמעון פרס
נגד —	יצחק חיים פרץ
בעד —	עמיר פרץ
אינו נוכח —	גרעון פת
נמנע —	יאיר צבן
אינו נוכח —	דוד צוקר
בעד —	יעקב צור
נגד —	יואש צידון
נגד —	חיים קורפו
בעד —	ישראל קיסר
אינו נוכח —	מיכאל קליינר
אינו נוכח —	משה קצב
בעד —	יצחק רבין
נגד —	אברהם רביץ
נגד —	אמנון רובינשטיין
נגד —	ראובן ריבלין
בעד —	חיים רמון
אינו נוכח —	אבנר חי שאקי
נגד —	יהושע שגיא
נגד —	זלמן שובל
בעד —	אברהם שוחט
בעד —	משה שחל
אינו נוכח —	שמעון שטריט
אינו נוכח —	דב שילנסקי
נגד —	יעקב שמאי
נגד —	יצחק שמיר

של חבר הכנסת ע' פרץ	
לתוספת הראשונה	— 34
נגד	— 39
נמנעים	— 2
התיקונים א'—ב' של חבר הכנסת ע' פרץ	
לתוספת הראשונה לא נתקבלו.	

היו"ר ג' גדות:

אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה.

מכאן אנחנו עוברים להסתייגות של חברי הכנסת א' דיין, ע' סולודר וח' רמון לסעיף 47. מי בעדה — יצביע. מי נגדה — יצביע גם-כן. זו הצבעה מס' 52.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת	
א' דיין, ע' סולודר וח' רמון	
לתוספת הראשונה (סעיף 47)	— 34
נגד	— 41
נמנעים	— 1
התיקון של חברי הכנסת א' דיין, ע' סולודר	
וח' רמון לתוספת הראשונה (סעיף 47)	
לא נתקבל.	

היו"ר ג' גדות:

41 — נגד, 34 — בעד, נמנע אחד. אני קובע שגם הסתייגות זו נפלה.

חבר הכנסת רמון, הואל נא להיות נחמד אתי ולומר לי מתי די עם ההצבעות האלקטרוניות.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, עוד הצבעה אלקטרונית אחת או שתיים בבקשה.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה. אנחנו עוברים להסתייגות של חבר הכנסת רמון לסעיף 320104. נא להצביע, הצבעה מס' 53.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת	
ח' רמון לתוספת הראשונה	
(סעיף 320104)	— 35
נגד	— 38
נמנעים	— 1

התיקון של חבר הכנסת ח' רמון לתוספת הראשונה (סעיף 320104) לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

35 בעד, 38 נגד, נמנע אחד. אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה.

מכאן להסתייגות א' וב' של חבר הכנסת שטרית בסעיף 320104. נא להצביע, הצבעה מס' 54.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכם. אנחנו עוברים להסתייגות א'—ט' של חבר הכנסת אלי דיין. מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקונים א'—ט'	
של חבר הכנסת א' דיין	
לתוספת הראשונה	— מיעוט
נגד	— רוב

התיקונים א'—ט' של חבר הכנסת א' דיין לתוספת הראשונה לא נתקבלו.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה.

אלי דיין (המערך):

לא. אני מבקש לקיים הצבעה אלקטרונית.

היו"ר ג' גדות:

אני מקבל הודעות רק מיושב-ראש הסיעה. לא אקבל הודעות מכולם.

חברי הכנסת, נעבור להסתייגות א'—ב' של חבר הכנסת עמיר פרץ. מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקונים א'—ב'	
של חבר הכנסת ע' פרץ	
לתוספת הראשונה	— מיעוט
נגד	— רוב

היו"ר ג' גדות:

ההסתייגות לא נתקבלה.

שושנה ארכלי-אמזולני (המערך):

לא.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, היות שהרוב קטן מאוד, אני מציע לערוך כמה הצבעות אלקטרוניות.

היו"ר ג' גדות:

בתנאי אחד. כרגע שיחסר קולו של היושב-ראש, נעשה הצבעה חוזרת ואני יורד מהבמה. האם זה מקובל?

אני חוזר להצבעה על ההסתייגות של חבר הכנסת עמיר פרץ.

אלי דיין (המערך):

— — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת אלי דיין, לא יעלה על הדעת שתפריע לי כל היום. אני משרת אותך כאן, מעל השולחן הזה. אני דורש ממך שתגן עלי.

אני חוזר להסתייגות של חבר הכנסת עמיר פרץ. זו הצבעה מס' 51.

ה צ ב ע ה

בעד התיקונים א'—ב'

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

הי"ר ג' גדות:

אני לא שומע. אני לא מבין מה קרה כאן. בבקשה תסביר.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הסיכום עם שר האוצר ועם הממונה על אגף התקציבים

— — —

הי"ר ג' גדות:

לא, לא, לא. אל תסביר לי סיכומים.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

הי"ר ג' גדות:

אתה רוצה הצבעה חוזרת?

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כן.

הי"ר ג' גדות:

בבקשה. אתם רוצים הצבעה חוזרת, אלקטרונית הפעם? בבקשה. מי כעד, מי נגד, נא להצביע. זו הצבעה מס' 55.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת

יא' לוי ומ' פרוש לתוספת

הראשונה (סעיף 220411) — 35

נגד — 38

נמנעים — אין

התיקון של חברי הכנסת יא' לוי ומ' פרוש

לתוספת הראשונה (סעיף 220411) לא נתקבל.

הי"ר ג' גדות:

35 בעד, 38 נגד ואין נמנעים. אני קובע שההסתייגות לא התקבלה.

אנחנו עוברים להצבעה על ההסתייגות של חברי הכנסת אורון, רן כהן ורמון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הצבעה אלקטרונית.

קריאות:

— — —

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת מירוש, חבר הכנסת אורון, מותר לי לבקש מכולכם להגן על היושב-ראש? די שאתם משגעים אותי פעם כך ופעם כך. אנא מכם.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הצבעה אלקטרונית.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-מנחם, אני הרי הבטחתי לכם. חבר הכנסת עזרן, בבקשה ממך. אני ממתין עד שחבר הכנסת מצא ישוב אל מקומו. חבר הכנסת מצא. חבר הכנסת מצא, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת עזרן, לא יאה.

ה צ ב ע ה

בעד תיקונים א'—ב' של חבר

הכנסת מ' שטרית לתוספת

הראשונה (סעיף 320104) — 34

נגד — 39

נמנעים — 2

תיקונים א'—ב' של חבר הכנסת מ'

שטרית לתוספת הראשונה (סעיף 320104)

לא נתקבלה.

הי"ר ג' גדות:

34 בעד, 39 נגד, שני נמנעים. אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה.

אנחנו עוברים עכשיו להצבעה ידנית. מקובל? מקובל. בבקשה. אני מעמיד להצבעה ההסתייגות א', ב', ג' וד' של חברי הכנסת אלוני, רן כהן, וירשובסקי, צוקר ושריד. נא להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד תיקונים א'—ד' של

חברי הכנסת ש' אלוני, רן כהן,

מ' וירשובסקי ד' צוקר וי' שריד

לתוספת הראשונה — מיעוט

נגד — רוב

תיקונים א'—ד' של חברי הכנסת ש' אלוני, רן

כהן, מ' וירשובסקי ד' צוקר וי' שריד לתוספת

הראשונה לא נתקבלה.

הי"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה. אנחנו עוברים להסתייגות של חברי הכנסת יאייר לוי ומנחם פרוש. נא להצביע. מי בעד, מי נגד.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת

יא' לוי ומ' פרוש לתוספת

הראשונה (סעיף 220411) — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברי הכנסת יא' לוי ומ' פרוש

לתוספת הראשונה (סעיף 220411) לא נתקבל.

הי"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אִי-אפשר לעשות זאת — — —

הי"ר ג' גדות:

סליחה, טעיתי במשהו?

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כן.

הי"ר ג' גדות:

אז תתקן אותי בבקשה.

הכנסת אורון, פארס וצבן. מי בעד — ירים את היד. מי נגד — ירים את היד.

ה צ ב ע

בעד התיקונים א' — ח' של חברי
הכנסת ח' אורון, ח' פארס
וי' צבן לתוספת הראשונה — מיעוט
נגד — רוב
התיקונים א' — ח' של חברי הכנסת ח' אורון,
ח' פארס וי' צבן לתוספת הראשונה
לא נתקבלו.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שההסתייגויות לא נתקבלו. מכאן, חברי
הכנסת, אנחנו עוברים להסתייגויות של חבר הכנסת פורז. מי
בעד, מי נגד — נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד התיקונים א' — ג'
של חבר הכנסת א' פורז
לתוספת הראשונה — מיעוט
נגד — רוב
התיקונים א' — ג' של חבר הכנסת א' פורז
לתוספת הראשונה לא נתקבלו.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע כי ההסתייגויות של חבר הכנסת פורז לא
נתקבלו. אנחנו עוברים להצבעה על ההסתייגויות של חברת
הכנסת גוז'נסקי. מי בעד, מי נגד — נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד התיקונים א' — ר' של
חברת הכנסת ח' גוז'נסקי
לתוספת הראשונה — מיעוט
נגד — רוב
התיקונים א' — ר' של חברת הכנסת ח'
גוז'נסקי לתוספת הראשונה לא נתקבלו.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שההסתייגויות לא נתקבלו. אנחנו עוברים
להסתייגויות של חבר הכנסת אורון לתוספת השנייה. מי בעד, מי
נגד — נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חבר הכנסת
ח' אורון לתוספת השנייה — מיעוט
נגד — רוב
התיקון של חבר הכנסת ח' אורון לתוספת
השנייה לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שההסתייגויות של חבר הכנסת אורון לא
נתקבלו. אני ממיד להצבעה את התוספת הראשונה. מי בעד
התוספת הראשונה כהצעת הוועדה, נא להצביע.

חברי הכנסת, נתתי הבטחה ואני אקיים אותה. יש לי
חדשות בשבילכם. כלי העבודה שלי עכשיו הוא גרזן, והוא
נשחק. מה קורה פה?

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ג' גדות:

אתה מוכן לשכת? לא אתן לך רשות דיבור. אני מבקש
ממך לשכת.

יעקב שמאי (הליכוד):

הצבעה אלקטרונית. אם לא, תקרא ליושב-ראש.

היו"ר ג' גדות:

אני קורא אותך לסדר.

אורה נמיר (המערך):

— — —

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת נמיר, אני מודה לך שאת עוזרת לי.

אורה נמיר (המערך):

הייתי בשקט כל הישיבה. פעם אחת — — —

היו"ר ג' גדות:

על זה תקבלי פרס בסוף.

חברי הכנסת, הבטחתי הבטחה, שכרגע שתבקשו הצבעה
אלקטרונית, נקיים הצבעה אלקטרונית. בהשקט ובבטחה אני
מבקש לקיים את ההצבעות. אם מישו רוצה כהצבעה
אלקטרונית, אני רוצה להבהיר שרק יושב-ראש של סיעה יהיה
רשאי לבקש זאת.

חבר הכנסת פרוש, כשאתה עומד אצל הדוכן האם אינני
מגן עליך? עכשיו אני אצל הדוכן, ואתה חגן עלי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אל תתרגז.

היו"ר ג' גדות:

ההצבעה הבאה תהיה אלקטרונית. נא להצביע.

קריאות:

על מה?

היו"ר ג' גדות:

אנחנו מזכירים על הסתייגויות א' וב' של חברי הכנסת
אורון, רן כהן ורמון. נא להצביע, הצבעה מס' 56.

ה צ ב ע

בעד התיקונים א' — ב' של
חברי הכנסת ח' אורון, רן כהן
וח' רמון לתוספת הראשונה — 33
נגד — 39
נמנעים — 2

התיקונים א' — ב' של חברי הכנסת ח' אורון,
רן כהן וח' רמון לתוספת הראשונה
לא נתקבלו.

היו"ר ג' גדות:

33 בעד, 39 נגד, שני נמנעים. אני קובע שההסתייגויות לא
נתקבלו. מכאן אנחנו עוברים להסתייגויות א' עד ח' של חברי

ה צ ב ע

בעד התוספת הראשונה,

כהצעת הוועדה — רוב

נגד — מיעוט

התוספת הראשונה, כהצעת הוועדה, נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שהתוספת הראשונה, כהצעת הוועדה, אושרה. אני מעמיד להצבעה את התוספת השנייה. מי בעד התוספת השנייה כהצעת הוועדה — נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד התוספת השנייה,

כהצעת הוועדה — רוב

נגד — מיעוט

התוספת השנייה, כהצעת הוועדה, נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע כי התוספת השנייה, כהצעת הוועדה, אושרה. חברי הכנסת, מכאן אנחנו עוברים להצבעה לגבי הסתייגויות לחוק התקציב. אני מעמיד להצבעה את ההסתייגויות של חבר הכנסת רמון לשם החוק. מי בעד, מי נגד, נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חבר הכנסת

ח' רמון לשם החוק — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חבר הכנסת ח' רמון לשם החוק

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שהתיקון של חבר הכנסת רמון לשם החוק לא התקבל. אני מעמיד להצבעה את שם החוק כהצעת הוועדה. נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה — רוב

נגד — מיעוט

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע ששם החוק, כהצעת הוועדה, התקבל. אני מעמיד להצבעה את ההסתייגויות של חברי הכנסת אלוני, וירשובסקי, רן כהן, צוקר ושריד בעניין הקשור לשם החוק, במקום "לשנת", יבוא "למחצית שנת". נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חברי הכנסת

ש' אלוני, מ' וירשובסקי, רן כהן,

ד' צוקר ו' שריד לשם החוק — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברי הכנסת ש' אלוני, מ'

וירשובסקי, רן כהן, ד' צוקר ו' שריד לשם

החוק לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. התיקון שבהסתייגות לא התקבל. אני מעמיד שוב להצבעה את שם החוק כהצעת הוועדה.

ה צ ב ע

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה — רוב

נגד — מיעוט

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע ששם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל. ומכאן להצעתם של חברי הכנסת צכן, אורון ופארס. נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חברי הכנסת

י' צכן, ח' אורון וח' פארס

לשם החוק — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברי הכנסת י' צכן, ח' אורון וח'

פארס לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה. מכאן לשם החוק כהצעת הוועדה. נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה — רוב

נגד — מיעוט

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע ששם החוק כהצעת הוועדה נתקבל. ומכאן לסעיף 1, להסתייגות של חבר הכנסת שטרית. נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חבר הכנסת

ש' שטרית לסעיף 1

נגד — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חבר הכנסת ש' שטרית לסעיף 1

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה. חברי הכנסת מסיעת ר"צ מציעים משהו בסעיף 1. נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד התיקון של חברי הכנסת

מסיעת ר"צ לסעיף 1

נגד — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברי הכנסת מסיעת ר"צ לסעיף 1

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שלא התקבל.

קריאות:

— — —

היו"ר ג' גדות:

סליחה, כל זמן שאני לא מכולכל זה בסדר.

חברי הכנסת, מכאן להסתייגותה של חברת הכנסת גז'נסקי. נא להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברת הכנסת

ת' גז'נסקי לסעיף 1 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברת הכנסת ת' גז'נסקי לסעיף 1

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שהתיקון לא נתקבל. חברי הכנסת מסייעת מפ"ם הציעו משהו. חברי הכנסת, מי בעד, מי נגד. נא להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת

מסייעת מפ"ם לסעיף 1 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברי הכנסת מסייעת מפ"ם לסעיף

1 לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שלא התקבל. סעיף 1 כהצעת הוועדה, מי בעד, מי נגד, נא להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה

נגד — מיעוט

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני קובע שסעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל. ומכאן לסעיף 2. חברי סיעת ר"צ הציעו דבר מה. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי סיעת

ר"צ לסעיף 2 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברי סיעת ר"צ לסעיף 2

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת גז'נסקי הציעה. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חברת הכנסת

ת' גז'נסקי לסעיף 2 — מיעוט

נגד

— רוב
ההצעה של חברת הכנסת ת' גז'נסקי לסעיף 2
לא נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

חברי סיעת מפ"ם הציעו משהו. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי

סיעת מפ"ם לסעיף 2 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברי סיעת מפ"ם לסעיף 2

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

סעיף 2 כהצעת הוועדה — מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה

נגד — מיעוט

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, סעיף 3. חברי סיעת ר"צ הציעו דבר מה. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי

סיעת ר"צ לסעיף 3 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברי סיעת ר"צ לסעיף 3

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת גז'נסקי הציעה. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חברת הכנסת

ת' גז'נסקי לסעיף 3 — מיעוט

נגד — רוב

ההצעה של חברת הכנסת ת' גז'נסקי לסעיף 3

לא נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

חברי סיעת מפ"ם הציעו. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי

סיעת מפ"ם לסעיף 3 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברי סיעת מפ"ם לסעיף 3

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

סעיף 3 כהצעת הוועדה — הפוך — מי בעד? מי נגד?

היו"ר ג' גדות:

סעיף 6 — חברי הכנסת רמון, פורז, חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם מציעים. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חברי הכנסת

ח' רמון, א' פורז, חברי סיעת ר"צ

וחברי סיעת מפ"ם לסעיף 6 — מיעוט

נגד — רוב

ההצעה של חברי הכנסת ח' רמון, א' פורז,

חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם לסעיף 6

לא נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

סעיף 6 לפי הצעת הוועדה — מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 6, כהצעת הוועדה — רוב

נגד — מיעוט

סעיף 6, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

סעיף 7 — חברי הכנסת שוחט, רמון, פורז, חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם מציעים. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חברי הכנסת

א' שוחט, ח' רמון, א' פורז

חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת

מפ"ם לסעיף 7 — מיעוט

נגד — רוב

ההצעה של חברי הכנסת א' שוחט, ח' רמון,

א' פורז, חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם

לסעיף 7 לא נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

סעיף 7 כהצעת הוועדה — מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 7, כהצעת הוועדה — רוב

נגד — מיעוט

סעיף 7, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

לסעיף 8 אין הסתייגויות. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 8 — רוב

נגד — מיעוט

סעיף 8 נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

בזה סיימנו את הקריאה השנייה.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 3, כהצעת הוועדה — רוב

נגד — מיעוט

סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

לסעיף 4 אין הסתייגויות. מי להצעת הוועדה כלשונה? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 4 — רוב

נגד — מיעוט

סעיף 4 נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

לסעיף 5, חבר הכנסת רמון וחברי סיעת ר"צ מציעים. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

ח' רמון וחברי סיעת ר"צ

לסעיף 5 — מיעוט

נגד — רוב

ההצעה של חבר הכנסת ח' רמון וחברי סיעת

ר"צ לסעיף 5 לא נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

חברי סיעת מפ"ם מציעים. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי

סיעת מפ"ם לסעיף 5 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חברי סיעת מפ"ם לסעיף 5

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת פורז הציע. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

א' פורז לסעיף 5 — מיעוט

נגד — רוב

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 5

לא נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

סעיף 5 לפי הצעת הוועדה — הפוך — מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 5, כהצעת הוועדה — רוב

נגד — מיעוט

סעיף 5, כהצעת הוועדה, נתקבל.

חברת ל"ז, ישיבה ר"ז, י"א באב התש"ן (2 באוגוסט 1990)
— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990;
— דברי יושב־ראש הכנסת בסיום כנס הקיץ —

היו"ר ג' גדות:
לזה אני לא מתחייב.

חיים רמון (המערך):
אז תישאר.

היו"ר ג' גדות:
אני רוצה להודות לכולכם על האמון שהענקתם לי
וסמכתם עלי בקביעת מי זכה ומי לא זכה בהצבעה זו ובהצבעה
אחרת. תודה רבה.

חברי הכנסת, בטרם נעבור להצבעה לקריאה שלישית,
וזאת תהיה הצבעה אלקטרונית, ומאחר שזו ההצבעה האחרונה
של מושב זה של הכנסת, אני מתכבד להזמין את יושב־ראש
הכנסת להחליף אותי, שהרי הוא ודאי גם ירצה לומר מלות
סיכום.

חיים רמון (המערך):
כלי נאום.

כח. דברי יושב־ראש הכנסת בסיום כנס הקיץ

אני מודה לכל חברי הכנסת על עבודתם המאומצת במושב
זה.

כמרכן אני מודה לעובדי הכנסת המסורים והנאמנים,
שלא תמיד יודעים אנו להעריך נכונה את עבודתם
המאומצת.

תודה מיוחדת לעובדים הבאים לעבודה בשעות לא
שגרתיות, מקרצפים כל פינה במשכן ועושים את מלאכתם
בשקט ובצנעה.

יבואו על הברכה גם אנשי משמר הכנסת העומדים על
משמרתם בקיץ ובחורף, ביום ובלילה.

אני מברך בהודמנות זו את הכתבים המסקרים את הכנסת.
תפקידם הוא לדווח דיווח אמיתי על הנעשה כאן. לא תמיד
רווינו מהם נחת ולא תמיד הסכמנו אחס, אך הם חלק בלתי
נפרד מהפרלמנטריום שלנו.

מאחר שהפגרה תימשך עד לאחר החגים, הנני מברך את
כולם בשנה טובה ומבורכת, כתיבה וחתימה טובה.

מיכאל איתן (הליכוד):
גם לאשתי מגיעה ברכה.

היו"ר ד' שילנסקי:
גם לנשות חברי הכנסת ולבעלי חברות הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, סימנו בזה את הנושאים שנקבעו למושב
הקיץ של הכנסת.

חיים רמון (המערך):
קריאה שלישית, אדוני היושב־ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:
יש לי הודעה למסור שתאריך דקה אחת נוגיע לקריאה
השלישית.

סימנו בזה את הנושאים שנקבעו למושב הקיץ של
הכנסת. הדין בתוספת לסדר־היום נדחה באישור ועדת הכנסת
ליום שלישי הבא, ט"ז באב התש"ן, 7 באוגוסט 1990; בשעה
12:00, בנושא הפלישה של עירק לכוויית שהתחילה הלילה.

ברצוני לאחל לכולם פגרה נעימה ופורייה. אני מאחל
לכולנו שבפגרה זו לא תהיה שפיכות דמים בעולם ושהשלום
ישכון בארצנו ובאזורנו והשכינה תשרה על מולדתנו.

מי ייתן וגשכיל לקבץ את גלוייתינו, לבער את העוני
מארצנו ולמצוא פתרונות לבעיותינו הכלכליות.

הרשו לי להציע לחברי הכנסת, כי בתקופת הפגרה ימצאו
גם זמן לסייר בארץ. יש לנו ארץ יפה ועם נפלא. סיורים אלה
יעזרו לכולם לראות את נקודות האור לצד הדברים הבעייתיים,
על מנת שנדע איך להאיר את המחשכים ולבער את העוני.

כט. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

1 — נמנעים

חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990,
התש"ן — 1990, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני קובע שהחוק התקבל בקריאה שלישית, כולל תוספת
ראשונה ותוספת שנייה.

הישיבה הבאה — כפי שהודעתי, אם ירצה השם, כיום
שלישי הבא עלינו לטובה, בשעה 12:00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר ד' שילנסקי:
אנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית על חוק התקציב
(מס' 2), כולל תוספת ראשונה ותוספת שנייה. ההצבעה היא
אלקטרונית. מי בעד החוק בקריאה שלישית? מי נגד?

ה צ ב ע

— 39

בעד החוק

— 36

נגד

הישיבה ננעלה בשעה 21:38.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות ר"ו ור"ז

- א. שאלות ותשובות.
- ב. הצעת חוק התקציב (מס' 2), התש"ן-1990, והצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה) – הצבעה על הצעת אי-אמון: הצבעה על העברת הצעות חוק אלו לוועדת הכספים.
- ג. הצעת סיעות המערך, ר"צ, חד"ש ומפ"ם להביע אי-אמון לממשלה בשל:
 1. אי-תפקוד הממשלה לנוכח בעיות העלייה;
 2. חוסר האונים של הממשלה בתחום החברתי ובתחום הכלכלי;
 3. מדיניותה בתחום המדיני והכלכלי;
 4. הקפאת תהליך השלום ואי-תפקוד הממשלה לנוכח בעיות העלייה, הדיוור והתעסקות.
- ד. הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 10), התש"ן-1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 16), התש"ן-1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. הצעת חוק הביקורת הפנימית, התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- ז. הצעות לסדר-היום.
- ח. הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 4), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה בתאגידים בנקאיים (הוראת שעה), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק רישום ציוד וגיוסו לצבא-הגנה לישראל (תיקון), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4), התש"מ"ט-1989 (קריאה ראשונה).
- יג. קריאה למדיניות העולם לעגן בחוק מניעת הפצת דעות המכחישות את השואה – הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- יד. השפעת התקשורת על תפקוד הכנסת – הצעת חבר הכנסת י' צידון.
- טו. עבריינותם של ערבים מיהודה, שומרון וחבל-עזה בתחום "הקו הירוק" – הצעת חבר הכנסת אר' לין.
- טז. החלטת מועצת המנהלים של חברת החשמל למקם תחנת כוח בצפון – הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמזלינו.
- יז. הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום – הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, ע' פרץ וא' גמליאל.
- יח. רצח תושב אריאל – הצעות חברי הכנסת ח' אורון, י' שריד, ע' סולודר, צ' הנגבי, יצ' לוי וש' דיין.
- יט. התקפות יהודים על ערבים ועל נכחרי ציבור – הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' פורז, י' שגיא, ע' פרץ, י' ביבי, ע' דראושה.
- כ. תנאי העבודה במפעל "טקסטיל-דימונה" – הצעת חבר הכנסת א' בן-מנחם.
- כא. הדרוזים בישראל – הצעות חברי הכנסת ש' ארבל-אלמזלינו, ע' עלי וא' רובינשטיין.
- כב. מוסדות להשכלה גבוהה – הצעת חבר הכנסת ש' שטרית.
- כג. סקירת שר החוץ על פעולות משרדו.
- כד. תביעה ציבורית לשינוי שיטת הממשל בישראל – הצעת חבר הכנסת ח' מירום.
- כה. הסכנות מההיערכות החדשה בעולם הערבי – הצעת חבר הכנסת מ' שחל.
- כו. האם הצליחה ממשלת שמיר? – הצעת חבר הכנסת מיכאל בר-זוהר.
- כז. הקמת ועדת חקירה לבדיקת בעיית העדר קורת גג לזוגות צעירים, מפונים משכונות עוני ועולים חדשים – הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמזלינו.
- כח. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 23) (קריאה ראשונה).
- כט. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התש"ן-1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ל. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 30), התש"ן-1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לא. הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 11), התש"ן-1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לב. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31), התש"ן-1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לג. הצעת חוק מס קנייה (טובין ושירותים) (תיקון מס' 10), התש"ן-1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לד. החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק התקציב מס' 2 לשנת הכספים 1990, והצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התש"ן-1990.
- לה. הצעת חוק ההוצאה לפועל (מס' 9) (תיקון), התש"ן-1990 (קריאה ראשונה).
- לו. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 11) (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

- לז. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון).
התש"ן—1990; הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת
הכספים 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לח. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 30), התש"ן—1900
(קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מ. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות ר"ו ור"ז

713. יישום מסקנות ועדת חקירה פרלמנטרית בעניין תאונות
דרכים — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
714. הקמת שדה תעופה בנכטסם שליד באר-שבע — הצעת
חבר הכנסת ר' ריבלין.
715. חישוב הפנסיה לפנסיונרים של "מבטחים" — הצעת
חבר הכנסת י" שפרינצק.
716. הזרמת מי השפכים משכונות חיפה אל שטח הנמל —
הצעת חברת הכנסת ע' סולודר.
717. מדיניות משרד התעשייה והמסחר לחשיפת הייצור
המקומי בפני יבוא מתחרה מהשוק המשותף, ארצות-
הברית וארצות המזרח הרחוק — הצעת חבר הכנסת
פ' גרופר.
718. הסדר חובות המושבים וניצול מתיישבים על-ידי אגודת
הכורמים — הצעת חבר הכנסת י" שמאי.
719. פינויים ומצוקת דיור כשכונת תל-גיבורים כחולון —
הצעת חבר הכנסת מ' איתן.
720. תיקון ההכרזה על מצב חירום, שנתקבלה במועצת
המדינה הזמנית מיום 19 במאי 1948 — הצעת חבר
הכנסת ש' שטרית.
721. הודעות ברורה וגלויה עם אש"ף בוועידת התנועה
המתקדמת לשלום — הצעת חבר הכנסת ח' פורת.
722. עתידו של חופש הביטוי — הצעת חברת הכנסת ע'
סולודר.

ג. החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990 והצעת חוק הסדרים

לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התש"ן—1990

- על-פי הצעת ועדת הכספים מחליטה הכנסת, לפי סעיף
121 לתקנון, להרשות לוועדת הכספים להביא לקריאה שנייה
ושלישית חלק מתוך הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת
- הכספים 1990, והצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק
המדינה (תיקון), התש"ן—1990, כך שלא יכללו בו סעיפים
5 ו-6(ב).

דברי הסבר

- סעיפים 5 ו-6(ב) עניינם תיקון חוק הסדרים לשעת-חירום
במשק המדינה, התשמ"ו—1985, ומשמעותם שינוי בדיני
- קצבאות ילדים לפי חוק הביטוח הלאומי. מוצע כי הם יובאו
בחוק נפרד.

ד. הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 10), התש"ן—1990

1. תיקון סעיף 20
בסעיף 20(א) (6) לחוק ניירות ערך, התשכ"ח—1968¹
(להלן — החוק העיקרי), במקום "דוחות כספיים
וחוות-דעת של רואה-חשבון במקום הדוחות וחוות-
הדעת" יבוא "דוחות כספיים, חוות-דעת או סקירה של
רואה-חשבון שביקר או סקר אותם, או של רואה-חשבון
אחר במקום אלה".
2. החלפת סעיף 32
במקום סעיף 32 לחוק העיקרי יבוא:
- "32. אחריותם של מומחים
מי שנתן חוות-דעת, דוח, סקירה או אישור שנכללו
- או נזכרו בתשקיף בהסכמתו המוקדמת, יהא
אחראי כאמור בסעיף 31(א) לנוק שנגרם מחמת
שהיה פרט מטעה בחוות-הדעת, בדוח, בסקירה
או באישור שנתן, ותקופת ההתיישנות של תביעה
לפי סעיף זה תהיה כאמור בסעיף 31(ב)".
3. תיקון חוק ניירות ערך (הוראת שעה)
בסעיף 10(א) לחוק ניירות ערך (הוראת שעה),
התש"ן—1989², במקום "ט' באב התש"ן (31 ביולי
1990)" יבוא "י"ד בטבת התשנ"א (31 בדצמבר 1990)".
4. תחילה
תחילתו של חוק זה ביום י" באב התש"ן (1 באוגוסט 1990).

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 234; התשמ"ח, עמ' 188.
² ס"ח התש"ן, עמ' 14, עמ' 152.

ה. הצעת חוק מס קנייה (טובין ושירותים) (תיקון מס' 10), התש"ן — 1990

כולה או חלקה, לא תהא כלולה במחיר הסיטוני של הטובין."

3. הוספת סעיפים

סעיף 4 לחוק העיקרי יסומן 14, ולפניו יבוא:

"4א. המחיר הסיטוני במקרים מיוחדים

(א) הוראות סעיף זה יחולו על אף האמור בסעיף 4.

(ב) (1) במכירת טובין מסוג שאינו נמכר בישראל בסיטונות, יהיה מחירם הסיטוני המחיר המשולם בעדם ליצרן, ואולם רשאי שר האוצר לקבוע לגבי סוגי טובין כאמור שמחירם הסיטוני יהיה המחיר שניתן להשיג בעדם במכירה בקמעונות בניכוי שיעור שקבע לעניין זה, ורשאי הוא לקבוע שיעורי ניכוי שונים לסוגי טובין.

(2) שיעורי הניכוי הנוזרים בפסקה (1) ייקבעו על פי ההפרש המקובל לגבי אותו סוג טובין, בין מחירם במכירה בסיטונות לבין המחיר שניתן להשיג בעדם במכירה בקמעונות.

(ג) (1) במכירת טובין לסיטונאי יהיה מחירם הסיטוני המחיר המשולם בעד הטובין במכירה בסיטונות, ואולם רשאי שר האוצר לקבוע לגבי סוגי טובין כאמור שמחירם הסיטוני יהיה המחיר המשולם בעדם בסיטונאי, בתוספת שיעור שקבע לעניין זה, ורשאי הוא לקבוע שיעורי תוספת שונים לסוגי טובין.

(2) שיעורי התוספת הנוזרים בפסקה (1) ייקבעו על פי ההפרש המקובל לגבי אותו סוג טובין, בין מחירם לסיטונאי לבין מחירם לקמעונאי.

(ד) במכירת טובין בקמעונות יהיה מחירם הסיטוני המחיר המשולם בעד הטובין במכירה בסיטונות, ואולם רשאי שר האוצר לקבוע לגבי סוגי טובין כאמור שמחירם הסיטוני יהיה המחיר המשולם בעדם בקמעונות בניכוי שיעור שקבע שר האוצר, ורשאי הוא לקבוע שיעורי ניכוי שונים לסוגי טובין; הוראות סעיף קטן (ב)(2) יחולו אף על שיעורי הניכוי שלפי סעיף קטן זה.

(ה) במכירת טובין שמחירם מושפע מיחסים מיוחדים בין המוכר לקונה, או שלא הוסכם על מחירם, או שהתמורה בשלהם, כולה או מקצתה, אינה בכסף, יהיה מחירם הסיטוני המחיר כאמור בסעיף 4, ובהעדר מחיר כזה — עלות הטובין בתוספת רווח, כמקובל באותו ענף.

(ו) שר האוצר רשאי לקבוע סוגי טובין שמחירם הסיטוני יהיה המחיר המשולם בעדם ליצרן.

3ב. המחיר הסיטוני בייבוא

(א) על אף האמור בסעיפים 4 ו-4א, יהיה המחיר הסיטוני של טובין בייבוא, ערכם כאמור בסעיף

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק מס קנייה (טובין ושירותים), התש"ב-1952¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום הגדרות "מכירה בסיטונות" ו"מחיר לצרכן" יבוא:

"יצרן" — מי שעסקו או חלק מעסקו ייצור;

"קמעונאי" — מי שעסקו הוא מכירת טובין מתוצרת זולתו לצרכנים בלבד, או גם למי שאינם צרכנים, ובלבד שהיקף המכירות למי שאינם צרכנים הוא בלתי ניכר או שהן נעשות באקראי בלבד;

"סיטונאי" — מי שעסקו או חלק מעסקו מכירת טובין מתוצרת זולתו למי שאינו צרכן;

"צרכן" — מי שרוכש טובין שלא למטרת מכירה או ייצור, למעט מי שנקבע לגביו בצו כי לא יראוהו כצרכן;

"מכירה בסיטונות" — מכירת טובין לקמעונאי, ליצרן או לקבלן, וכן מכירת טובין לצרכן בכמויות גדולות;

"מכירה בקמעונות" — מכירת טובין בידי קמעונאי;

"חוק מע"מ" — חוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975²;

"שנת מס" — תקופה של שנים-עשר חודשים רצופים שתחילתה ב-1 בינואר;

"בואן בהסדר" — מי שבירדו אישור לפי סעיף 4א.

2. החלפת סעיף 4

במקום סעיף 4 לחוק העיקרי יבוא:

4. חישוב המחיר הסיטוני

(א) המחיר הסיטוני של טובין יהיה המחיר המשולם במכירה בסיטונות בעד אותם טובין או בעד טובין מאותו סוג, לפי העניין, במועד החיוב במס לפי סעיף 5(א) או (ב), לרבות —

(1) כל מס, היטל, אגרה ותשלום חובה אחר המוטלים על המכירה, למעט מס לפי חוק זה ולפי חוק מע"מ;

(2) כל תשלום שעל-פי הסכם על הקונה לשלמו, לרבות עמלה, ריבית בשל תשלום לשיעורין או תשלום נדחה, ותשלום בעד אריוה, הובלה, העברה ואחריות.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), אם לא עברו יותר מ-60 ימים מהמועד שבו הוסכם על מכירת הטובין ועד מועד החיוב במס לפי סעיף 5(א) או (ב), יהיה המחיר הסיטוני של הטובין המחיר כאמור בסעיף קטן (א) במועד שבו הוסכם על מכירתם; שר האוצר, באישור ועדת הכנסות, רשאי לקבוע תקופה אחרת במקום תקופת 60 הימים האמורה.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א)(2), רשאי שר האוצר לקבוע בצו לגבי סוגי טובין הנמכרים בתשלומים לשיעורין או בתשלום נדחה, כי ריבית ששולמה,

¹ ס"ח התש"ב, עמ' 344; התשי"ד, עמ' 113; התשי"ח, עמ' 60; התשכ"ב, עמ' 44; התשכ"ח, עמ' 157; התשל"א, עמ' 8; התשל"ו, עמ' 214; התשמ"ד, עמ' 62; התשמ"ו, עמ' 274; התשמ"ז, עמ' 159.
² ס"ח התשל"ו, עמ' 52.

רישומים, מסמכים ופנקסים, הכול לפי הוראות חוק זה ולפי חוק מע"מ;

(2) בשנת המס שקדמה לשנה שבה הגיש את הבקשה לאישורו כיבואן בהסדר, ייבא טובין שערכם פו"ב הוא לפחות 500,000 דולר של ארצות-הברית או סכום אחר שקבע שר האוצר; המנהל רשאי לקבוע כללים לחישוב מחיר הטובין הנקוב במטבע חוץ;

(3) בחמש השנים שקדמו למועד שבו הגיש את הבקשה לאישורו כיבואן בהסדר, לא הורשע בעבירת מס ולא הוטל עליו כופר כסף או קנס מינהלי על עבירה כאמור; לענין זה, "עבירת מס" — עבירה לפי החיקוקים החלים על מס עקיף כהגדרתו בחוק מסים עקיפים (מס ששולם ביתר או בחסר), התשכ"ח — 1968³, עבירה לפי חוק מע"מ או עבירה לפי פקודת מס הכנסה⁴; ואולם רשאי המנהל, מטעמים מיוחדים שיירשמו, לא לראות בעבירה שהוטל עליה קנס מינהלי, עבירת מס.

(ב) שר האוצר רשאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע תנאים נוספים לאישור יבואן בהסדר.

36. ביטול אישור של יבואן בהסדר

(א) המנהל יבטל את האישור של יבואן בהסדר אם נתקיים אחד מאלה:

(1) הוא הורשע בעבירת מס כמשמעותה בסעיף 6א(א)(3) או הוטל עליו כופר כסף או קנס מינהלי על עבירה כאמור;

(2) נקבע בהחלטה סופית, ששומה שהוצאה לו לפי סעיף 34 הוצאה כדין; לענין זה, "החלטה סופית" — שומה שלא הוגשו עליה השגה או ערעור או שהשגה או ערעור שהוגשו עליה נדחו.

(ב) ביטול אישור לפי סעיף קטן (א) יהיה לחמש שנים מיום ההרשעה, או הטלת כופר הכסף או הקנס המינהלי או ההחלטה הסופית, לפי הענין.

(ג) יבואן שקיבל אישור כיבואן בהסדר רשאי לבקש ביטול האישור, ובלבד שחלפה לפחות שנה מהיום שבו קיבל את האישור.

(ד) יבואן שאישורו בוטל כאמור בסעיף קטן (ג) לא יהא זכאי לקבל אישור להיות יבואן בהסדר, אלא לאחר שחלפה לפחות שנה מיום שבוטל האישור הקודם.

36. דין יבואן בהסדר שהוא תאגיד

תאגיד שקיבל אישור כיבואן בהסדר ואישורו בוטל לפי סעיף 6ב(א), לא יאשר המנהל בקשת אישור יבואן בהסדר שהגיש תאגיד אחר, שבו חברים

130 לפקודת המכס⁵, בתוספת המסים החלים על ייבואם ובתוספת שיעור שקבע שר האוצר.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאי שר האוצר לקבוע לגבי סוגי טובין בייבוא, שמחירם הסיטוני יהיה המחיר שניתן להשיג בעדם במכירה בקמעונות, בניכוי שיעור שיקבע, ורשאי הוא לקבוע שיעורי ניכוי שונים לסוגי טובין.

(ג) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), יהיה המחיר הסיטוני של טובין המיוכאים בידי יבואן בהסדר, שהוא מוכר אותם בסיטונות, המחיר כאמור בסעיפים 4 או 4א במועד שבו היה חל החיוב במס לפי הוראות סעיף 5א(א) או (ב), אילו סעיפים 4 או 4א היו חלים לגבי מכירת הטובין.

(ד) שר האוצר רשאי לקבוע סוגי טובין שמחירם בייבוא בידי יבואן בהסדר יהא ערכם כאמור בסעיף 130 לפקודת המכס, בתוספת המסים החלים על ייבואם, או שיהא כאמור בסעיף קטן (ג).

37. דיווח על המחיר הסיטוני ושומת המנהל

(א) עוסק, לרבות יבואן בהסדר, יחשב את המחיר הסיטוני על-פי הוראות סעיפים 4 או 4א והתקנות שהותקנו לענין זה, וידווח על כך למנהל בדרך שנקבעה בתקנות; ואולם רשאי המנהל, אם היה לו יסוד להאמין שהמחיר שדווח לו אינו המחיר הסיטוני הנכון של הטובין, לשום, לפי מיטב שפיתחו, את המחיר הסיטוני של אותם טובין לפי הוראות הסעיפים האמורים, ולהודיע על כך לעוסק או ליבואן בהסדר.

(ב) על שומה לפי סעיף קטן (א) יחולו הוראות סעיפים 35, עד 55 ו-55ח(א).

38. תחולת חוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף)

על צו לפי סעיף 4(ג) וכן על צו הקובע סוגי טובין או שיעורים לפי סעיפים 4א או 4ב, יחולו הוראות חוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), התש"ט — 1949⁶, כאילו היה הצו קביעה לפי סעיף 1 לחוק האמור.

39. מסי

לענין סעיפים 4 עד 34, לא יכלול המחיר הסיטוני מס לפי חוק זה ולפי חוק מע"מ.

40. הוספת סעיף 6א

אחרי סעיף 6 לחוק העיקרי יבוא:

"6א. אישור לפי יבואן בהסדר

(א) בקשת יבואן, שהוכיח להנחת דעת המנהל שנתקיימו בו התנאים הבאים, יאשר המנהל כי הוא יבואן בהסדר; ואלה התנאים:

(1) הוא עוסק כמשמעותו בחוק מע"מ, מגיש במועד דוחות מלאים ונכונים ומנהל

³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 3, עמ' 39.

⁴ ס"ח התש"ט, עמ' 154.

⁵ ס"ח התשכ"ח, עמ' 156.

⁶ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

"(10) כללים לגבי יבואן בהסדר בדבר ניהול פנקסי חשבונות, רישומים וטפסים הקשורים בהסדר וכללים בעניין מחיר סיטוני של יבואן בהסדר."

אותם חברי התאגיד שאישורו בוטל או חלק מאותם חברים, אם הכקשה הוגשה בתוך חמש שנים מיום שבוטל האישור."

6. תחילה

5. תיקון סעיף 31

תחילתו של חוק זה ביום ט"ו בטבת התשנ"א (1 בינואר 1991).

בסעיף 31 לחוק העיקרי, אחרי פסקה (9) יבוא:

הסתייגויות לחוק הנ"ל

1. בסעיף קטן (א)(2), במקום "ריבית כשל תשלום לשיעורין או תשלום נדחה, ותשלום" יבוא: "ולרבות תשלום".

לסעיף 2

חברי הכנסת י' הורביץ ו' שטרית מציעים:

2. בסעיף קטן (ג), המלה "לא" — תימחק.

בסעיף 4 החדש —

1. הצעת חוק רשות השידור (הוראת שעה — התליית אגרות), התש"ן — 1989

(הצעת חבר הכנסת רע' כהן)

1. הוראת שעה

לא תוטל בשנות הכספים 1990 ו-1991 אגרה בעד החזקת מקלט טלוויזיה או מקלט רדיו.

על אף האמור בחוק רשות השידור, התשכ"ה — 1965,

¹ ס"ח התשכ"ה, ע"מ 106.

דברי הסבר

ולמרות מאמצי מנגנון זה, הגדול כ-20% מתקציב הרשות, יש רבים מאוד המצליחים ל"התחכם", להערים על הרשות ולהימנע מתשלום האגרה.

ברוב מדינות המערב הפך השירות שמעניקות רשויות השידור לשירות בסיסי הניתן חינם.

הצעת החוק מציעה לפטור מאגרה את בעלי המקלטים לתקופת ניסיון של שנתיים, שבמהלכה יעובדו הלקחים ויוסקו המסקנות לגבי האפשרות לבטל את האגרה לחלוטין.

בשנים האחרונות הצטברו בקופת רשות השידור 172,000,000 שקלים, המושקעים בתוכניות שונות של הבנקים.

רשות השידור גם מחזיקה מנגנון יקר לגביית האגרה.

2. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 11)

3. אישור תוקף

1. תיקון סעיף 46

למען הסר ספק נקבע בזה, כי חוק לשינוי סעיף 4 לחוק-יסוד: הכנסת, שנתקבל לפני תחילתו של חוק-יסוד זה ושמליאת הכנסת החליטה לגביו בקריאה הראשונה, השנייה והשלישית ברוב של חברי הכנסת, יהיה תקף מיום פרסומו, לכל דין ולכל דבר ועניין, אף אם החלטת מליאת הכנסת בדיון המוקדם של אותו חוק היתה ברוב רגיל.

בסעיף 46 לחוק-יסוד: הכנסת¹, במקום "בכל שלב משלבי החקיקה, למעט הדיון בהצעה לסדר-יומה של הכנסת" יבוא "בקריאה הראשונה, בקריאה השנייה ובקריאה השלישית".

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום תחילתו של חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 3)².

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 69; התשמ"ז, עמ' 120.
² ס"ח התשי"ט, עמ' 210.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

4. סייג לתחולה

אחרי סעיף 3

חוק זה לא יחול על הוראות סעיף 2 לחוק מימון מפלגות (תיקון מס' 8), התשמ"ט — 1988.

חברי הכנסת ת' גוזנסקי, י' צבן, א' רובינשטיין ו' שריד מציעים:

ח. הצעת חוק העסקת עובדים זרים, התש"ן — 1990

(הצעת חבר הכנסת י' שמאי)

1. ביטוח לאומי
המוסד לביטוח לאומי לא יבטח עובדים זרים המועסקים בארץ ללא רשיון.
2. חברת ביטוח
חברת ביטוח לא תהא רשאית לבטח עובד זר שאין בידו רשיון עבודה כחוק.
3. רישוי רכב
משרד הרישוי לא יאשר רישוי רכב למי שאין בידו רשיון ישיבה תקף בארץ. הרישוי יינתן לתקופת רשיון הישיבה והעבודה בארץ.
4. מכס
רשויות המכס לא ישחררו כל חפץ ולא יטפלו במיסוי של זר, שאין בידו רשיון ישיבה תקף, ואם הדבר קשור לזכויות עובד זר, רק על-פי רשיון עבודה תקף.
5. עונשין
מעסיק אשר יקבל עובדים זרים ללא רשיון, דינו — קנס 1,000 שקלים חדשים ליום; "מעסיק" — לרבות משפחה המעסיקה עוזרת בית.
6. ביצוע ותקנות
שר העבודה והרווחה ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

דברי הסבר

בהסתמך על נתוני משרד הפנים, היו בתחילת השנה כ- 11,000 זרים העובדים ללא היתר, זאת נוסף על 4,053 עובדים בעלי היתר עבודה. התופעה הנפוצה של העסקת אלפי עובדים זרים ללא היתר פוגעת קשות במאמצים להקטין את ממדי האבטלה, גורמת לסכסוכי עבודה עם עובדים מקומיים, לתחרות פרוצה בתחום השיכון וכדומה. זאת בשעה היסטורית

ט. הצעת חוק שירות לאומי (תיקון), התש"ן — 1990

(הצעת חבר הכנסת א' דיין)

1. תיקון סעיף 1
בסעיף 1 לחוק שירות לאומי, התשי"ג — 1953¹ (להלן — החוק העיקרי), בפסקה (3) להגדרת "שירות לאומי", במקום "במחנה עולים, במעברה" יבוא "באזור פיתוח, בשכונת מצוקה".
2. תיקון סעיף 7
בסעיף 7 לחוק העיקרי, במקום "חוק שירות ביטחון, התש"ט — 1949"² יבוא "חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו — 1986"³.
3. תיקון סעיף 10
בסעיף 10 לחוק העיקרי, במקום "פקודת הפיצויים
- לעובדים, 1947⁴ יבוא "חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968"⁵.
4. תיקון סעיף 20
בסעיף 20 לחוק העיקרי, הסיפא, החל במלים "ובלבד שפוטרה" — יימחק.
5. החלפת סעיף 21
במקום סעיף 21 לחוק העיקרי יבוא:
"21. תחילה
- תחילתו של חוק זה בתום שישה חודשים מיום פרסומו של חוק שירות לאומי (תיקון), התש"ן — 1990.

¹ ס"ח התשי"ג, עמ' 163.

² ס"ח התש"ט, עמ' 271.

³ ס"ח התשמ"ח, עמ' 207.

⁴ ע"ר 1604 תוס' 1, עמ' 153.

⁵ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

דברי הסבר

מן הראוי שהכנסת תביא למצב שבו בנות ישרות בשירות צבאי או בשירות לאומי. שירות לאומי יחול כחובה על בנות חייבות-גיוס, שמטעמי אמונה דתית או סיבות משפחתיות יבקשו להמיר את שירותן הצבאי בשירות לאומי. בנות אלה

י. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — עבירות בעלות מניע לאומני), התש"ן — 1990 (הצעת חבר הכנסת ע' לנדרא)

1. הוספת סעיף 147א

אחרי סעיף 147 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב],
התשכ"ח — 1968¹, יבוא:

"147א. מניע לאומני

הורשע אדם בעבירה פלילית, וקבע בית-המשפט

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

בפסק-דינו, כי העבירה נעברה בשל מניע לאומני של שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינת העם היהודי, לא תשולם לו או מכוחו או בעדו כל גמלה בעד הזמן שהוא במאסר או בעד תקופה של שנים-עשר חודשים מיום ההרשעה, לפי המאוחר.

דברי הסבר

רבים מהם על משפחותיהם מסתייעים בכסף על-ידי גורמי חוץ עוינים).

המדינה צריכה לתקן חוקיה כך, שמי שקורא תיגר עליה, אל יצפה לתמיכתה בשעתו הקשה.

למדינת ישראל מערכת ציבורית מפותחת, התומכת ברכים מאורחיה הנאמנים בשעה של מצוקה חומרית. אין זה עולה על הדעת, שאזרחים החיים במדינה, אך הם אויביה, הפועלים להביא להריסתה מכפנים, ייהנו מן הקופה הציבורית (אגב,

יא. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התש"ן — 1990

1. הארכת תוקף

תוקפן של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך),
התשל"ד — 1974¹ (להלן — התקנות), מאריך בזה עד י"ד באדר התשנ"א (28 בפברואר 1991).

2. סמכות ביטול לפני המועד

שר החינוך והתרכות, באישור ועדת החינוך והתרכות של

הכנסת, רשאי בכל עת, כצו שיפורסם ברשומות, לבטל את התקנות, כולן או מקצתן, או להגביל סמכויות על-פיהן.

3. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום י' באלול התש"ן (31 באוגוסט 1990).

¹ ק"ת התשל"ד, עמ' 1902; ס"ח התשל"ה, עמ' 18 ועמ' 196; התשל"ו, עמ' 274; התשל"ט, עמ' 140; התש"ס, עמ' 153; התשמ"א, עמ' 334; התשמ"ב, עמ' 178; התשמ"ד, עמ' 2 ועמ' 146; התשמ"ה, עמ' 170; התשמ"ו, עמ' 246; התשמ"ז, עמ' 140; התשמ"ח עמ' 126; התשמ"ט, עמ' 74.

יב. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 30), התש"ן — 1990

קצבת שאיר עקב פטירת בן-זוגו, והשנייה היא קצבת פרישה;

(2) הזכאי לגמלאות כפל, כאשר האחת היא קצבת פרישה או קצבת שאיר עקב פטירת בן-זוגו, והשנייה היא קצבה כשל פגיעה בעבודה לפי חוק הביטוח הלאומי."

2. תחילה ותחולה

תחילתו של חוק זה ב-1 בחודש שלאחר פרסומו, ותחולתו מיום תחילתו, גם לגבי מי שהיה זכאי לקצבת פרישה או לקצבת שאיר לפני תחילתו.

1. תיקון סעיף 32

בסעיף 32 לחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב],
התשל"ל — 1990¹ —

(1) בסעיף קטן (א), פסקה (1) — תימחק;

(2) במקום סעיף קטן (ז) יבוא:

"(ז) הוראות סעיף קטן (ב) לא יחולו לגבי אלה:

(1) הזכאי לגמלאות כפל, כאשר האחת היא

¹ ס"ח התשל"ל, עמ' 65; התש"ן, עמ' 20.

יג. הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 11), התש"ן — 1990

1. תיקון סעיף 6

בסעיף 6 לחוק עבודת נשים, התשי"ד — 1954¹, אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ה) (1) עובדת הזכאית לדמי לידה לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968²,

והיא ומעבידה או המעביד בלבד נהגו לשלם תשלומים להבטחת פנסיה, ימשך המעביד לשלם תשלומים כאמור בעד התקופה שבעדה שולמו דמי הלידה ובלבד שהעובדת שילמה בעד התקופה האמורה את

¹ ס"ח התשי"ד, עמ' 154; התשמ"ח, עמ' 42; התש"ן, עמ' 188.
² ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

שישה חודשים לפחות בחוץ לפני תחילת ההיריון;

(3) השר, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, יקבע בתקנות מועדים וכללים לתשלום הסכומים כאמור בפסקה (1); בתקנות כאמור רשאי השר לקבוע כללים שונים למעביד ולעובדת.

התשלומים החלים עליה, אם חלים, להבטחת הזכות האמורה, והכול בשיעורים ולפי שכן העבודה כאילו הוסיפה העובדת לעבוד בתקופה האמורה;

(2) האמור בפסקה (1) יחול על מעביד שבינו לבין העובדת התקיימו יחסי עובד ומעביד כל תקופת ההיריון והעובדת עבדה אצלו

הסתיוגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

חברת הכנסת ת' גו'נסקי מציעה:

בסעיף קטן (ה), במקום פסקה (2) "כ"א:

"(2) האמור בפסקה (1) יחול על מעביד שבינו לבין העובדת התקיימו יחסי עובד ומעביד שישה חודשים לפחות בחוץ ליציאתה לחופשת הלידה";

חבר הכנסת ע' פרץ מציע:

בסעיף קטן (ה), בפסקה (2), במקום "שישה חודשים" יבוא "ארבעה חודשים".

חבר הכנסת ר' כהן מציע:

בסעיף קטן (ה), בפסקה (2), במקום "שישה חודשים", יבוא "חמישה חודשים".

יד. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 31), התש"ן — 1990

(4) היותו הורה שכול או אלמנה כמשמעותם בחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י — 1950;²

(5) טעמים רפואיים ומשפחתיים —

יהיה זכאי לשתי ההגדרות, ובלבד שתקופת השירות של העובד כפי שהוגדרה כך לא תעלה על פי שניים משנות שירותו בפועל."

2. תחילה ותחולה

תחילתו של חוק זה ב־1 בחודש שלאחר פרסומו, ותחולתו מיום תחילתו גם לגבי מי שפרש לגמלאות לפני תחילתו.

1. תיקון סעיף 20

בחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל — 1970,¹ אחרי סעיף 20 (ד) יבוא:

"(ה) עובד כאמור בסעיף קטן (ד), והזכאי לתקופת שירותו מכוח סעיף 100 (ב) בגלל אחד מאלה:

(1) שירות מחתרת בחוץ-לארץ;

(2) היותו אסיר-ציון;

(3) היותו ניצול רדיפות הנאצים;

¹ ס"ח התש"ל, עמ' 65; התשמ"ח, עמ' 55; התש"ן, עמ' 20; התש"ן, עמ' 190.

² ס"ח התש"י, עמ' 162.

טו. הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון מס' 3), התש"ן — 1990

פעילות מפלגתית ומגבית כספים, התשי"ט — 1989;¹ — בטלים.

1. ביטול סעיפים 3א ו-3ב

סעיפים 3א ו-3ב לחוק שירות המדינה (סיוג

¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 190.

דברי הסבר

מפלגה, או משמשים בשירות הציבורי שנים רבות, בין היתר כתפקידים כמו מורים ורופאים.

התערבות המחוקק בחיים המפלגתיים תהא ברוכה אם תתבצע בצורה מסודרת ושקולה, ובאופן מקיף, באמצעות חוק מפלגות.

אי-ביטול החיקון כמוצע יחזיר את המפלגות לתקופה החשוכה של ועדות המינויים ויפגע בציבור הרחב, שנהנה מאז הדמוקרטיזציה במפלגות הגדולות מהגישה הנוחה והקלה לנבחרי באמצעות חברי המרכזים ביישובים השונים.

במסווה של מאבק בפוליטיזציה בשירות המדינה, קיבלה הכנסת בחופזה וללא דיון ציבורי נאות, תיקון לחוק שירות המדינה, השולל מכלל עובדי המדינה ועובדי החברות הממשלתיות את הזכות לבחור במועמדים לראשות הממשלה, שרים וחברי כנסת, ומחייב חלק מהם אף להתפטר מהמרכזים.

החוק, כפי שנתקבל, פוגע ללא הסבר בציבור רחב של חברי מרכזים שלתפקודם בשירות המדינה אין כל קשר לשרים העומדים בראש משרדים אלה, הם אינם חברים כלל באותה

טז. הצעת חוק הפיקוח על דמי שכירות של דירות (הוראת שעה), התש"ן — 1990 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. הגדרות

בחוק זה —

"בית-המשפט" — בית-משפט השלום, שבתחום שיפוטו נמצאת הדירה.

"דירה" — מושכר שנועד למגורים בלבד, למעט דירה שחל עליה חוק הגנת הדייר, [נוסח משולב]. התשל"ב — 1972:

"דמי השכירות הבסיסיים" — דמי השכירות הממוצעים ששולמו בעד השכרת דירה בתקופה של שלושה חודשים שלפני תחילתו של חוק זה;

"תקופת הפיקוח" — התקופה המתחילה ביום

2. דמי שכירות מרביים

דמי השכירות בעד השכרת דירה לא יעלו בתקופת הפיקוח מעל לדמי השכירות הבסיסיים, בתוספת שיעור מרבי, שייקבע מצד לעת על-ידי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת.

3. זכות קדימה

דייר בדירה שכורה, שהתגורר בה בשלושה החודשים שלפני תחילתו של חוק זה, תהיה לו זכות קדימה להמשיך בשכירתה, אם הדירה נועדה על-ידי המשכיר להשכרה בתקופת הפיקוח.

4. דירה שלא היתה מושכרת

המושכר בתקופת הפיקוח דירה שלא היתה מושכרת בשלושת החודשים שלפני תחילתו של חוק זה, רשאים השוכר או המשכיר לפנות לבית-המשפט, שיקבע את דמי השכירות הראויים.

5. עונשין

העובר על הוראות חוק זה דינו — קנס כאמור בסעיף 61(א) לחוק העונשין, התשל"ג — 1973.

6. ביצוע

שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה.

7. פקיעת חוק

חוק זה יפקע בתום שנתיים מתחילתו.

דברי הסבר

הכנסת. חוק כזה קיים במדינות רבות בעולם המערבי, והוא מוצע רק כהוראת שעה, משום שכרוך לכול, כי פתרון יסודי לבעיה יימצא רק כאשר יהיה איוון בין הביקוש להיצע של דירות להשכרה.

העלייה הניכרת בדמי שכר הדירה, עקב העדר מצאי זמין של דירות, מנוצל בדרך ספקולטיבית על-ידי המשכירים, ובאזורים מסוימים האמירו המחירים עד כדי 50% — 70%. בחוק זה מוצע להגביל את שיעור העלאת דמי השכירות על-פי מגבלה שתיקבע על-ידי שר האוצר ובאישור ועדת הכספים של

יז. הצעת חוק הפיקוח על דמי שכירות לדירות, התש"ן — 1990

(הצעת חבר הכנסת ב' בן-אליעזר)

1. סמכות

מספר חדריהן ושטחן, מבחינת השקעות מיוחדות שנעשו בהן, מבחינת היות הדירה מרוהטת או לא מרוהטת, ומכל בחינה אחרת שתיראה לשר ולוועדה.

3. פיקוח

השר רשאי למנות רשות מפקחת לצורך ביצועו היעיל של חוק זה.

4. ביצוע ותקנות

השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

2. סוגי דירות

שר הבינוי והשיכון (להלן — השר) רשאי, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת (להלן — הוועדה), להתקין תקנות בדבר שיעורים מרביים של דמי שכירות לדירות ובדבר מועדים ושיעורים שבהם מותר להעלות דמי שכירות כאמור.

תקנות לפי סעיף 1 יהיו לפי סוגים של דירות מבחינת האזורים, הערים והשכונות שבהן הן נמצאות, מבחינת

דברי הסבר

ובכך — תמנע את ההונאה שבקביעת מחיר לא סביר בעד השימוש בציור ובריהוט.

מטרת חוק זה למנוע ספסרות בנושא דמי שכירות לדירות, להגביל את דמי השכירות ולפקח עליהם. עצם קביעתם של דמי שכירות נפרדים לדירה מרוהטת תחייב גם הגדרה של ריהוט.

יח. הצעת חוק שכר דירה (הקפאה — הוראת שעה), התש"ן — 1990 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. הגבלת שכר דירה
 - א. שר הבינוי והשיכון, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, יוציא צווים המגבילים שכר דירה בדירות למגורים.
2. נתונים קובעים
 - א. בקביעת שכר הדירה תהיה התחשבות במיקום הדירה, ובנתונים אחרים שיפורסמו בצו.

3. צווים

הצווים יוצאו בתוך 30 יום מיום קבלת חוק זה.

4. תוקף

תוקפו של חוק זה למשך שנתיים מיום קבלתו אלא אם החליטה הכנסת להאריך את תוקפו.

דברי הסבר

מכיוון שהעלייה בשכר הדירה נגרמה בין השאר ובעיקר בגלל הלחץ העולה לדירות פנויות בארץ, עקב אי-היערכות הממשלה לעלייה, על הממשלה לנסות לעצור סחף זה כסכומים הנדרשים על-ידי בעלי דירות המשכירים את דירותיהם.

בתקופה האחרונה אנו עדים לעלייה בלתי-הגיונית כסכומים הנדרשים על-ידי בעלי בתים המשכירים את דירותיהם. עלייה זו פוגעת בעיקר בוגות צעירים ובסטודנטים אשר נזקקים לדירות מושכרות, והמחירים החדשים משאירים אותם ללא קורת גג.

יט. הצעת חוק הגנת הדייר (הגנה בפני פינוי), התש"ן — 1990 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

השכירות תמה ביום תחילת החוק או לאחריו, רשאי להחזיק בדירה למשך שנתיים נוספות, מיום שתמה תקופת השכירות ויוחלו עליו תנאי השכירות כפי שהיו מוסכמים בתום תקופת השכירות או כפי ששוננו על-פי הסכם או על-פי חוק, והכול בתנאי שמילא אחר תנאי החוזה.

3. עילות פינוי

על פינוי דייר המחזיק בדירה מכוח הוראות חוק זה, יחולו הוראות חלק ד' פרק א' בחוק הגנת הדייר.

1. הגדרה

בחוק זה —

"דירה" — מושכר שלפי תנאי השכירות משמש למגורים ואשר חוק הגנת הדייר [נוסח משולב], התשל"ב — 1972 (להלן — חוק הגנת הדייר), אינו חל עליו.

2. דייר לאחר תום תקופת השכירות

דייר המחזיק בדירה ביום תחילתו של חוק זה, ותקופת

כ. הצעת חוק שיפוט בתי דין רבניים (תיקון — שיפוט אגב גירושין), התש"ן — 1990 (הצעת חבר הכנסת ח' אורון)

3. שיפוט אגב גירושין

הוגשה לבית-דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, יהא לבית הדין שיפוט בכל עניין ששני בני הזוג הסכימו לכריכתו בתביעת הגירושין.

בחוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין), התש"ג — 1953, במקום סעיף 3 יבוא:

דברי הסבר

יקדימו השני בערכאה שאין הוא חפץ בה, ולכן הוא מודרז לפתוח תיק ראשון, במקום שלדעתו ייטיב עמו.

הצעת החוק נועדה לבטל מצב בלתי סביר זה על-ידי הוספת ההוראה כי התדיינות בפני בית-הדין הדתי בנושאים הניתנים לכריכה בגירושין תהיה בהסכמת שני בני הזוג, ולא על דעת זה מכיניהם הסבור כי הפנייה לערכאה זו חטיב עמו יותר מפנייה לערכאה אחרת.

"מיררן הסמכויות" הוא מן התופעות הקשות בחיים המשפטיים במדינת ישראל. בני זוג שסכסוך מעיב על חייהם המשותפים נדחפים על-ידי המצב המשפטי הקיים "לרוץ" ולפתוח תיק — כל אחד בערכאה הנחה לו, שכן זה שהקדים את כן זוגו מונע ממנו פנייה לערכאה שהיה ההוא בוחר בה. מצב זה לא זו בלבד שאיננו הוגן, או מכובד, אלא הוא גם דוחף זוגות להגיע להתדיינות שעה שהסכסוך עורנו באבו, ויכול היה לבוא על פתורו בדרכי שלום, שכן כל צד חושש שמא

כא. הצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 8), התש"ן — 1990

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה — 1975¹ (להלן — החוק העיקרי) —

(1) במקום הגדרת "תאונת דרכים" יבוא:

"תאונת דרכים" — מאורע שבו נגרם לאדם נזק גוף עקב שימוש ברכב מנועי למטרות תחבורה; יראו כתאונת דרכים גם מאורע שאירע עקב התפוצצות או התלקחות של הרכב, שנגרמו בשל רכיב של הרכב או בשל חומר אחר שהם חיוניים לכושר נסיעתו, אף אם איירעו על-ידי גורם שמחוץ לרכב, וכן מאורע שנגרם עקב פגיעה ברכב שחנה במקום שאסור לחנות בו; ואולם לא יראו כתאונת דרכים מאורע שאירע כתוצאה ממעשה שנעשה במתכוון כדי לגרום נזק לגופו או לרכושו של אותו אדם, והנזק נגרם על-ידי המעשה עצמו ולא על-ידי השפעתו של המעשה על השימוש ברכב המנועי."

(2) אחרי הגדרת "נזק גוף" יבוא:

"שימוש ברכב מנועי" — נסיעה ברכב, כניסה

לחוב או ירידה ממנו, התנייתו, דחיפתו או גרירתו, טיפול-דרך או תיקון-דרך ברכב, שנעשה בידי המשתמש בו או בידי אדם אחר שלא במסגרת עבודתו, לרבות התדרדרות או התהפכות של הרכב או התנתקות או נפילה של חלק מהרכב או מטענו תוך כדי נסיעה, ולמעט טעינתו של מטען או פריקתו, כשהרכב עומד."

(3) במקום הגדרת "נפגע" יבוא:

"נפגע" — אדם שנגרם לו נזק גוף כתאונת דרכים, למעט אם נגרם מפגיעת איבה כמשמעותה בחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, התש"ל-1970².

2. תיקון פקודת הביטוח

בסעיף 3(א) לפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל — 1970³, במקום הסיפא המתחיל במלים "לעניין זה" יבוא: "לעניין זה, 'נזק גוף' ו'שימוש ברכב מנועי' — כמשמעותם בחוק."

3. תחולה

הוראות חוק זה יחולו על מי שנפגע לאחר פרסומו.

¹ ס"ח התשל"ה, עמ' 234: התשל"ח, עמ' 49: התש"ס, עמ' 69 ועמ' 188: התשמ"ה, עמ' 16: התשמ"ט, עמ' 16 ועמ' 44.
² ס"ח התש"ל, עמ' 126.
³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 15, עמ' 320.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

חבר הכנסת ח' מרסם מציע:

בפסקה (1), בהגדרת "תאונת דרכים", אחרי "במקום שאסור לחנות בו" יבוא: "וכן מאורע שנגרם עקב ניצול הכוח המיכני של הרכב, ובלבד שבעת השימוש כאמור לא שינה הרכב את ייעודו המקורי."

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

בפסקה (1), בהגדרת "תאונת דרכים", במקום "על-ידי

המעשה עצמו ולא על-ידי השפעתו של המעשה על השימוש ברכב המנועי", יבוא: "שלא עקב השימוש ברכב המנועי".

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

בפסקה (2), בהגדרת "שימוש ברכב מנועי", אחרי "תוך כדי נסיעה" יבוא: "וכן התנתקות או נפילה כאמור מרכב עומד או חונה, שלא תוך כדי טיפולו של אדם ברכב במסגרת עבודתו".

כב. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 30), התש"ן — 1990

3. תיקון סעיף 347

בסעיף 347 לחוק העיקרי —

(1) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(א1) העושה מעשה סדום באדם שמלאו לו שמונה-עשרה שנים תוך ניצול מרות ביחסי עבודה או בשירות, דינו — מאסר שלוש שנים."

(2) במקום סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ג) לעניין סימן זה, 'מעשה סדום' — החדרת איבר המין של גבר לנזק מנקבי גופו של אדם, שלא דרך בעילה, או החדרת איבר אחר של אדם או חפץ לפי-הטבעת של אדם."

1. תיקון סעיף 345

בחוק העונשין, התשל"ז — 1977¹ (להלן — החוק העיקרי), בסעיף 345 אחרי סעיף קטן (ב), יבוא:

"(ג) בסימן זה —

"בועל" — המחזיר איבר מאיברי הגוף או חפץ לאיבר המין של האשה;

"קטין" — בהגדרתו בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב — 1962²."

2. תיקון סעיף 346

בסעיף 346 לחוק העיקרי סעיף קטן (ב) — "ימחק, וסעיף קטן (ג) יסומן (ב)."

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 226: התשמ"ח, עמ' 62: התש"ן, עמ' 10.
² ס"ח התשכ"ב, עמ' 120.

4. החלפת סעיף 348

במקום סעיף 348 לחוק העיקרי, יבוא:

"348. מעשה מגונה

(א) העושה מעשה מגונה באדם באחת הנסיבות המנויות בסעיף 345(א)(1) עד (4), בשינויים המחויבים, דינו — מאסר שבע שנים.

(ב) העושה מעשה מגונה באדם באחת הנסיבות המנויות בסעיף 345(ב)(1) עד (5), בשינויים המחויבים, דינו — מאסר עשר שנים.

(ג) העושה מעשה מגונה באדם בלא הסכמתו, אך שלא בנסיבות המנויות בסעיף 345, דינו — מאסר שלוש שנים.

(ד) העושה מעשה מגונה באדם שהוא קטין שמלאו לו ארבע-עשרה שנים תוך ניצול יחסי תלות, מרות, חינוך, השגחה, עבודה או שירות, דינו — מאסר ארבע שנים.

(ה) העושה מעשה מגונה באדם שמלאו לו שמונה-עשרה שנים, תוך ניצול מרות ביחסי עבודה או בשירות, דינו — מאסר שנתיים.

(ו) בסימן זה, "מעשה מגונה" — מעשה לשם גירוי, סיפוק או כיווי מיניים."

5. החלפת סעיף 349

במקום סעיף 349 לחוק העיקרי, יבוא:

"349. מעשה מגונה בפומבי

(א) העושה מעשה מגונה בפומבי בפני אדם אחר, ללא הסכמתו, או העושה מעשה כאמור בכל מקום שהוא תוך ניצול יחסי תלות, מרות, חינוך, השגחה, עבודה או שירות, דינו — מאסר שנה.

(ב) העושה, בכל מקום שהוא, מעשה מגונה בפני אדם שטרם מלאו לו שש-עשרה שנים, דינו — מאסר שלוש שנים."

6. הוספת סעיף 351

אחרי סעיף 350 לחוק העיקרי, יבוא:

"351. עבירות מין במשפחה

(א) העובר עבירה של אינוס לפי סעיף 345(א) או של מעשה סדום לפי סעיף 347(ב) באדם שהוא קטין, והוא בן משפחתו, דינו — מאסר עשרים שנים.

(ב) הבעל קטינה שמלאו לה ארבע-עשרה שנים או העושה מעשה סדום באדם שהוא קטין שמלאו לו

³ ס"ח התש"ך, עמ' 52.⁴ ס"ח התשמ"ד, עמ' 195; התשמ"ה, עמ' 138.

ארבע-עשרה שנים, והוא בן משפחתו, דינו — מאסר שש-עשרה שנים.

(ג) העושה מעשה מגונה באדם שהוא קטין והוא בן משפחתו, דינו —

(1) בעבירה לפי סעיף 348(א) — מאסר עשר שנים;

(2) בעבירה לפי סעיף 348(ב) — מאסר חמש-עשרה שנים;

(3) בכל מקרה שאינו בין המנויים בפסקאות (1) ו-(2) — מאסר חמש שנים.

(ד) העושה מעשה מגונה בפני אדם שהוא קטין בכל מקום שהוא, והוא בן משפחתו, דינו — מאסר ארבע שנים.

(ה) לענין סעיף זה —

"אח או אחות חורגים" — צאצא בן זוג של הורה, המתגורר עם מי שנעברה בו עבירה לפי סימן זה;

"בן משפחה" —

(1) הורה; בן זוגו של הורה אף אם אינו נשוי לו; סב או סבתא;

(2) מי שמלאו לו חמש-עשרה שנים והוא אחד מאלה: אח או אחות; אח או אחות חורגים; דוד או דודה; גיס או גיסה, ואולם, לענין עבירה של בעילה אסורה לפי סעיף קטן (ב) או של מעשה מגונה לפי סעיף קטן (ג)(3) שנעשו במי שמלאו לו שש-עשרה שנים, לא יכללו דוד או דודה, גיס או גיסה בהגדרת "בן משפחה".

7. תיקון סעיף 368ד

בסעיף 368ד(ז) לחוק העיקרי, בסופו יבוא: "אלא אם כן נדרשת פעולה מיידית שאינה סובלת דיחוי; אין בפעולה מיידית כאמור כדי לשלול את חובת העברת המידע לפקיד סעד וההתייעצות עמו לאחר מכן."

8. תיקון חוק הנוער (טיפול והשגחה)

בחוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך—1960³, אחרי סעיף 8 יבוא:

א8. "הזמנת אחראי על קטין

הזמין בית-המשפט אחראי על קטין להתייצב בפניו בהליך לפי חוק זה והאחראי על הקטין לא התייצב, רשאי בית-המשפט לצוות על הבאתו, ויחולו לענין זה סעיפים 73 עד 77 לחוק כתייהמשפט [נוסח משולב], התשמ"ד—1984⁴, בשינויים המחויבים."

הסתייגויות לחוק הנ"ל

1. תיקון סעיף 345

בחוק העונשין, התשל"ז—1977¹ (להלן — החוק העיקרי), בסעיף 345 —

לסעיף 1

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

במקום סעיף 1 יבוא:

ואחת היא אם נעשו כלפי אותו אדם או זולתו, דינו — מאסר עשר שנים.

(ב) העושה מעשה מגונה באדם אחר תוך איום כנשק חם או קר, או תוך גרימת חבלה גופנית או תוך התעוללות באדם, לפני המעשה, בזמן המעשה או אחריה או בנוכחות אחר או אחרים, שחברו יחד עמו לביצוע המעשה המגונה, דינו — מאסר ארבע-עשרה שנים.

348. מעשה מגונה בלא כפייה

(א) העושה מעשה מגונה באשה, בהסכמתה שהושגה במרמה לגבי מיהות העושה או מהות המעשה או תוך ניצול מצב של חוסר הכרה שבו שרויה האשה, או מצב אחר המונע ממנה התנגדות, או כיודעו שהיא חולת נפש או לקויה בשכלה, או קטינה שטרם מלאו לה ארבע-עשרה שנים, דינו — מאסר שבע שנים.

(ב) העושה מעשה מגונה באדם בלא הסכמתו אך בלא שימוש בכוח או באיומים, דינו — מאסר שלוש שנים.

לסעיף 5

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

במקום סעיף 349 המוצע יבוא:

349. מעשה מגונה בפומבי

העושה מעשה מגונה או תנועה מגונה בפומבי או בפני אדם אחר ללא הסכמתו, דינו — מאסר שישה חודשים. העושה מעשה מגונה בפני קטין שטרם מלאו לו שש-עשרה שנים, דינו — מאסר שלוש שנים.

לסעיף 6

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

במקום סעיף 351 המוצע יבוא:

351. עבירות מין במשפחה

(א) בסעיף זה "בן משפחה" — אדם שמלאו לו חמש-עשרה שנים והוא אחד מאלה: הורה; בן זוגו של הורה אף אם אינו נשוי לו; סב או סבתא; אח או אחות; אח או אחות חורגים, אם הם מתגוררים יחד עם מי שנעברה בו עבירה לפי סימן זה; דוד או דודה; גיס או גיסה.

(ב) העובר עבירה שהיא פשע לפי סימן זה בקטין כיודעו שהקטין הוא בן משפחתו, דינו — מאסר חמש-עשרה שנים. היה הפשע עבירת אינוס לפי סעיף 345 או עבירת מעשה סדום לפי סעיף 347 (ב), דינו — מאסר עשרים שנים.

לסעיף קטן (ב)

חברי הכנסת א' לין ויצ' לוי מציעים:

במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

(ב) הכולל אשה שמלאו לה ארבע-עשרה שנים וטרם מלאו לה עשרים ואחד שנים או העושה מעשה

(1) בסעיף קטן (א), בסופו יבוא:

"ואין נפקא מינה באינוס אם הבעילה היתה בהחזרת איבר מאיברי הגוף או חפץ לאיבר המין של האשה."

(2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

(ג) בסימן זה, "קטין" — כהגדרתו בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב — 1962.

לסעיף 2

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

במקום סעיף 2 יבוא:

"2. תיקון סעיף 346

בסעיף 346 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), המלים "תוך ניצול יחסי חלות, מרות, חינוך או השגחה, או" — יימחקו;

(2) סעיף קטן (ב) — יימחק;

(3) סעיף קטן (ג) יסומן (ב), והמלים "תוך ניצול מרות ביחסי עבודה או בשירות או" — יימחקו.

לסעיף 3

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

(1) פסקה (1) — תימחק.

(2) בפסקה (2), במקום סעיף קטן (ג) המוצע יבוא:

"(ג) לעניין סימן זה "מעשה סדום" — החדרת איבר המין של גבר לפה או לפי-הטבעת של אדם או החדרת איבר אחר של אדם או חפץ לפי-הטבעת של אדם."

חבר הכנסת א' לין מציע:

בפסקה (2), במקום סעיף קטן (ג) המוצע יבוא:

"(ג) לעניין סימן זה, "מעשה סדום" — החדרת איבר המין של גבר לפי-הטבעת או לפה של אדם, או החדרת חפץ לפי הטבעת של אדם."

לסעיף 4

חבר הכנסת ליבאי מציע:

במקום הסעיף יבוא:

"4. החלפת סעיף 348 והוספת סעיף 348א

במקום סעיף 348 לחוק העיקרי יבוא:

348. מעשה מגונה בכפייה

(א) העושה מעשה מגונה בגופו של אדם אחר (בסימן זה — העושה מעשה מגונה), שלא בהסכמתו החופשית של אותו אדם עקב שימוש בכוח, גרימת סבל גופני, הפעלת אמצעי לחץ אחרים או איום באחד מאלה,

- (2) הסיפא המתחיל במלים "ואולם לעניין עבירה" — תימחק.

לסעיפים 7 ו-8

חבר הכנסת ד' ליכאי מציע:

- סעיפים 7 ו-8 המוצעים יסומנו 8 ו-9, ובמקום סעיף 7 המוצע יבוא:

"7. הוספת סעיף 354

אחרי סעיף 353 לחוק העיקרי יבוא:

"354. ניצול יחסי תלות

העושה אחד מאלה תוך שהוא, ביודעין, מנצל יחסי עבודה, תלות, מרות, חינוך, השגחה או שירות —

- (1) בועל קטינה — עבירה לפי סעיף 346 (א);

- (2) עושה מעשה סדום בקטין — עבירה לפי סעיף 347 (א).

דינו — מאסר שמונה שנים."

סדום כאדם שמלאו לו ארבע-עשרה שנים וטרם מלאו לו עשרים ואחד שנים, והוא בן משפחתם, דינו — מאסר שש-עשרה שנים."

חבר הכנסת יצ' לוי מציע:

- (1) אם תתקבל ההסתייגות הקודמת לסעיף קטן (ב), של חברי הכנסת אוריאל לין ויצחק לוי, בסופו של סעיף קטן זה יבוא: "ואם עשה אחד המעשים באדם שמלאו לו עשרים ואחד שנים, דינו — מאסר שנה."

- (2) אם לא התקבלה ההסתייגות של חברי הכנסת אוריאל לין ויצחק לוי, בסופו של סעיף קטן (ב) יבוא: "ואם עשה אחד המעשים באדם שמלאו לו שמונה-עשרה שנים, דינו — מאסר שנה."

לסעיף קטן (ה)

חבר הכנסת יצ' לוי מציע:

בהגדרת "בן משפחה" —

בפסקה (2) —

- (1) במקום "חמש-עשרה שנים" יבוא "שלוש-עשרה שנים";

כג. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מכס או מס קנייה

הפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 34), התש"ט — 1949, וסעיף 3 (ב) לחוק מס קנייה (טובין ושירותים), התשי"ב — 1952, מחליטה ועדת הכספים של הכנסת, באישור הכנסת, לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס

¹ ס"ח התש"ט, עמ' 154; התשמ"ד, עמ' 161.

² ס"ח התשי"ב, עמ' 334; התשכ"ב, עמ' 44.

³ ק"ת — שיעורי מק"ח 768, התש"ן, עמ' 1634.

כד. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 12), התש"ן — 1990

הביטוח הלאומי, אחרי "ראשון" יבוא "שני";

- (ב) בסעיף 118 (ב) לחוק הביטוח הלאומי, כרישא, בסופה יבוא "בעד כל אחד משני ילדיו הראשונים";

- (ג) בסעיף 119 לחוק הביטוח הלאומי, האמור בסעיף קטן (ב) יסומן (1), בסופו יבוא "בעד כל אחד משני ילדיו הראשונים", ואחריו יבוא:

"(2) עובד שיש לו בחודש פלוני הכנסה העולה על 95% מהשכר הממוצע, אך אינה עולה על 150% מהשכר הממוצע, ישלם לו מעבידו בעד אותו חודש סכום השווה לערך נקודת קצבה אחת בעד הילד השני";

- (ד) בסעיף 120 (א) לחוק הביטוח הלאומי, בסופו יבוא "בעד כל אחד משני ילדיו הראשונים; ואם הכנסתו כאמור עולה על 95% מהשכר הממוצע, אך אינה עולה על

1. תיקון סעיפים 24 ו-26

בחוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה, התשמ"ו — 1985 —

- (1) בסעיף 24, במקום "לנקודת קצבה בעד הילד השני שבמניין ילדיו ולנקודת קצבה" יבוא "לנקודת קצבה";

- (2) בסעיף 26(4), בסעיף 105(1) לחוק הביטוח הלאומי, במקום "בעד כל ילד שמעל לילד הראשון שבמניין ילדיו", יבוא "בעד הילד השלישי שבמניין ילדיו";

- (3) בסעיף 26(5), בסעיף 109(א) לחוק הביטוח הלאומי, במקום פסקאות משנה (א) ו-(ב) יבוא "לפי ערך נקודת קצבה ורבע — בעד הילד השלישי שבמניין ילדיו של ההורה";

- (4) בסעיף 26(6) —

- (א) בכותרת סימן ג' שאחרי סעיף 116 לחוק

¹ ס"ח התשמ"ו, עמ' 15; התש"ן, עמ' 131.

(ו) בסעיף 122(א) לחוק הביטוח הלאומי, בסופו יבוא "בעד כל אחד משני ילדיו הראשונים";

(5) בסעיף 26, בסופו יבוא:

"(7) בלוח י"ד, בפרט 2, במקום "100%" יבוא "90%".

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום י"ב באב התש"ן (1 באוגוסט 1990).

הסתייגויות לחוק הנ"ל

"1. ביטול סעיפים 24 ו-26

בחוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה, התשמ"ז-1985, סעיפים 24 ו-26 — בטלים."

לחלופין

חברי סיעת מפ"ם מציעים:

אם ההצעה לפני סעיף 1 לא נתקבלה —

בפסקה (1)(ג), (ד) ו-(ה), במקום "95% מהשכר" יבוא "השכר".

אחרי סעיף 1

חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו מציעה:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. תיקון חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה)

בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התש"ן-1990, בסעיף 15, פסקה (9) — בטלה מיום תחילתה."

חבר הכנסת ש' שטרית וחברי סיעת ר"צ מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. תיקון חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה)

(א) בסעיף 11 לחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התש"ן-1990, במקום הרישא וכותרת התוספת יבוא:

"11. בחוק יציבות המשק (הוראות שונות), התשמ"ז-1987, האמור בתוספת יסומן "א", ואחריו יבוא:

"ב. תשלומי אוצר המדינה לפי ענפי הביטוח לגבי עובדים בענפי הבנייה, התעשייה, התיירות והחקלאות."

(ב) תחילתו של סעיף זה ביום י"ב בתשרי התשנ"א (1 באוקטובר 1990).

חברי סיעת מפ"ם מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. תיקון חוק הסדרים במשק המדינה (הסדרי חקיקה)

בסעיף 11 לחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התש"ן-1990, במקום "במקום התוספת יבוא" יבוא "תיקרא התוספת לגבי ענפי עבודה

150% מהשכר הממוצע, יהיה זכאי לתשלום כאמור בעד ילדו השני בלבד";

(ה) בסעיף 121 לחוק הביטוח הלאומי, אחרי "משלושה ילדים" יבוא "ובסופו יבוא" עלתה הכנסתה כאמור על 95% מהשכר הממוצע, אך לא עלתה על 150% מהשכר הממוצע, ישלם לה המוסד תשלום לפי ערך נקודת קצבה אחת בעד ילדה השני בלבד";

לפני סעיף 1

חברי הכנסת ש' שטרית, ש' ארכלי-אלמוזלינו, נ' ארד, א' דיין, ח' רמון, רן כהן, ת' גוז'נסקי וח' אורון מציעים:

לפני סעיף 1 יבוא:

"1. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום שתקבע הכנסת בהחלטה, ברוב של 85 חברי הכנסת."

ולפי זה סעיף התחילה המסומן 2 — יימחק.

סעיף 1

חבר הכנסת ח' רמון מציע:

במקום הסעיף יבוא:

"1. ביטול סעיפים 24 ו-26

(א) בחוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה, התשמ"ז-1985, סעיפים 24 ו-26 — בטלים.

(ב) על אף האמור בכל דין, קצבת ילדים לפי פרק ה' לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח-1968, לא תהיה הכנסה פטורה לעניין פקודת מס הכנסה."

חברת הכנסת נ' ארד מציעה:

פסקה (5) — תימחק.

חברי הכנסת ש' אלוני, מ' וירשובסקי, רן כהן, ד' צוקר, וי' שריד (להלן — חברי סיעת ר"צ) מציעים:

אם ההצעה לפני סעיף 1 לא נתקבלה —

בפסקה (1)(ג), (ד) ו-(ה), במקום "95%" יבוא "120%".

לחלופין

חברי סיעת ר"צ מציעים:

במקום הסעיף יבוא:

"1. ביטול סעיפים 24 ו-26

בחוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה, התשמ"ז-1985, סעיפים 24 ו-26 — בטלים."

חברי הכנסת י' צבן, ח' פארס, וח' אורון (להלן — חברי סיעת מפ"ם) מציעים:

במקום הסעיף יבוא:

ובאזורי יהודה ושומרון וחבל-עזה, ובלבד שבערי פיתוח כפי שיוגדרו בצו לפי סעיף זה יהיה הסיוע מוגדל ב"25%".

חברי הכנסת ש' שטרית, וא' דיין, חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. מס חלוקה צודקת של הנטל

(א) יחיד שהיתה לו בשנת המס 1990 הכנסה חייבת בסכום העולה על 120,000 שקלים חדשים, יהיה חייב, בשנת המס 1990, נוסף על המס שהוא חייב בו לפי סעיף 121 לפקודה, במס בשיעור של 3% על סכום ההכנסה שמעל להכנסה האמורה; לעניין זה, "הכנסה חייבת" — למעט הכנסה החייבת בשיעור מס מוגבל לפי כל דין.

(ב) הנציב יקבע בכללים את הדרך לחיוב הניכוי במקור של המס האמור בסעיף קטן (א)."

חבר הכנסת ש' שטרית מציע:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. תיקון חוק הביטוח הלאומי

בסעיף 114 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח—1968, אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) על אף האמור בסעיף קטן (א), אם במשפחה שבה שלושה ילדים הגיע אחד מהם לגיל 18 והתחיל בשירות לפי חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו—1986, לא יסתיים תשלום הקצבה בשל ילד ראשון אלא כיום האחרון של החודש שבו סיים הילד האמור את שירותו האמור."

חברי הכנסת ח' פארוס וי' צבן מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. הגנת דייר בפני פינוי

(א) בסעיף זה, "דירה" — מושכר שלפי תנאי השכירות משמש למגורים ואשר חוק הגנת הדייר, [נוסח משולב], התשל"ב—1972 (להלן — חוק הגנת הדייר), אינו חל עליו.

(ב) דייר המחזיק בדירה ביום תחילתו של חוק זה, ותקופת השכירות תמה ביום תחילת החוק או לאחריו, רשאי להחזיק בדירה למשך שנתיים נוספות מיום שתמה תקופת השכירות ויחולו עליו תנאי השכירות כפי שהיו מוסכמים בתום תקופת השכירות או כפי ששוננו על-פי הסכם או על-פי חוק, והכול בתנאי שמילא אחר תנאי החוזה.

(ג) על פינני דייר המחזיק בדירה מכוח הוראות סעיף זה, יחולו הוראות חלק ד' פרק א' בחוק הגנת הדייר.

3. פיקוח על דמי שכירות לדירות

(א) שר הבינוי והשיכון (להלן בסעיף זה — השר) רשאי, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת (להלן בסעיף זה — הוועדה), להתקין תקנות בדבר

שמעסיקים בהם פטורים ממס מעסיקים כאילו נאמר בה כך:"

חברי הכנסת א' שוחט, א' דיין וח' אורון מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. סייג למימון משכנתאות

לא תממן המדינה, במישרין או בעקיפין, הלוואה, כולה או מקצתה, כנגד משכנתה על דירת מגורים אלא אם המשכנתה היא מסוג שתנאיו אושרו בידי ועדת הכספים של הכנסת."

חבר הכנסת ח' רמון, חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. שוויון בסיוע לשיכון

כל סיוע הניתן מאת המדינה לאורח ישראלי לצורכי שיכון בתחום המדינה לא יפחת, בסכומו ובתנאיו, ממה שהיה ניתן לו מאת המדינה אילו היה משתכן באזור יהודה ושומרון או באזור חבל-עזה."

חבר הכנסת ח' רמון מציע:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. סייג לתמיכה ב"אל על"

לא תשולם מאוצר המדינה כל תמיכה לחברת "אל על" נתיבי אוויר לישראל כע"מ מעבר למה שהתחייבה הממשלה לשלם לה לפני קבלת חוק זה בכנסת."

חבר הכנסת א' דיין מציע:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. מלווה קליטה

מוטל בזה מלווה חובה לקליטת עלייה, שייקרא "מלווה קליטה, התש"ן—1990"; המלווה ייגבה בשיעור 5% מהכנסה חייבת של יחיד, כמשמעותה בפקודת מס הכנסה, שמעל 60,000 שקלים חדשים לשנה; שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, יקבע בתקנות את תנאי המלווה.

3. היטל ביטחון תעופה

שר האוצר ושר התחבורה, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאים להטיל על כל אזרח ישראלי ותושב ישראל היוצא לחוץ-לארץ מנמל תעופה בארץ היטל ביטחון תעופה בשיעורים ובתנאים שייקבעו בתקנות.

4. שוויון עולים וזוגות צעירים

כל הטבה בענייני שיכון או תעסוקה הניתנת מאת המדינה לאדם עקב היותו עולה בתוך חמש השנים שלאחר עלייתו, תינתן לזוגות צעירים בתוך חמש השנים שלאחר נישואיהם, וכן להיפך.

5. סיוע לצורכי שיכון

הסיוע הניתן מאת אוצר המדינה לצורכי שיכון יהיה לפי אמות מידה אחידות בכל חלקי הארץ

(ג) השר רשאי למנות רשות מפקחת לצורך ביצועו היעיל של סעיף זה.

(ד) השר ממונה על ביצוע סעיף זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

לסעיף 2

אין הסתייגויות מלבד זו האמורה בהסתייגות שלפני סעיף 1.

שיעורים מרביים של דמי שכירות לדירות ובדבר מועדים ושיעורים שבהם מותר להעלות דמי שכירות כאמור.

(ב) תקנות לפי סעיף קטן (א) יהיו לפי סוגים של דירות מבחינת האזורים, הערים והשכונות שבהן הן נמצאות, מבחינת מספר חדריהן ושטחן, מבחינת השקעות מיוחדות שנעשו בהן, מבחינת היות הדירה מרוהטת או לא מרוהטת, ומכל בחינה אחרת שחיראה לשר ולוועדה.

כה. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990*

(ד) בתוכנית 19, במקום "אמונה" יבוא "אמונה — תנועת האשה הדתית לאומית";

(ה) בתוכנית 21, במקום "הדר"ת" יבוא "הדר"ת — להדרכה רוחנית תורנית";

(ו) בתוכנית 24, במקום "מעלה" יבוא "מעלה — המרכז לציונות דתית";

(ז) בתוכנית 29, במקום "חוכמה ודעת" יבוא "חוכמה ודעת ורוח";

(ח) בתוכנית 30, במקום "מרכזים קהילתיים ורוחניים" יבוא "מרכזים קהילתיים ורוחניים — אהבת ישראל בני ברק";

(ט) בתוכנית 35, במקום "אור יעקב — אור זרוע" יבוא "מוסדות אור יעקב — אור זרוע בארץ-ישראל";

(י) בתוכנית 38, במקום "תורת ישראל" יבוא "תורת ישראל מכון לבעלי תשובה בגליל";

(יא) בתוכנית 39, במקום "יד עידוד" יבוא "מפעל יד עידוד קרן מלגות לבני תורה";

(יב) בתוכנית 44, במקום "מוסדות וזהיל ירושלים" יבוא "מוסדות ישיבה ותלמוד תורה וזוהיל "בית מדרש";

(יג) בתוכנית 48, במקום "קרן אורה" יבוא "קרן אורה נגב";

(יד) בתוכנית 50, במקום "מכון לחקר יהדות המערב "דובשי" יבוא "דובשי" (דובב שפתי ישנים);

(טו) בתוכנית 52, במקום "מוסדות בעלז" יבוא "המרכז העולמי לתורה וחסידות בעלז";

(טז) בתוכנית 56, במקום "נר יצחק — ירושלים" יבוא "נר יצחק" לזכר הגאון נר המערבי רבי יצחק אבוחצירא זע"א";

(יז) בתוכנית 57, במקום "ישיבת זוהר החיים ירושלים" יבוא "זוהר החיים — ע"ש הרב ג' ר' חיים זוהר זצ"ל";

(יח) בתוכנית 58, במקום "תורה והוראה — ת"א" יבוא "ישיבת תורה והוראה";

1. שינוי סכומי הוצאה.

נוסף על הסכומים שהממשלה רשאית להוציאם על-פי חוק התקציב לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990 (להלן — החוק העיקרי), רשאית היא, בשנת הכספים 1990, להוציא סכום נוסף של 1,900,584 אלפי שקלים חדשים.

2. הגדלת הרשאה להתחייב

בתוספת הראשונה לחוק העיקרי, בטור השלישי הנקרא "הרשאה להתחייב", ייתוסף סכום של 297,170 אלפי שקלים חדשים; חלוקת סכום זה לסעיפי תקציב, לתחומי פעולה ולתוכניות תהיה כמפורט בטור האמור בתוספת.

3. שינויים בתקציב מפעלים עסקיים

בחלק השני, בתוספת השנייה לחוק העיקרי, בסעיף תקציב 90 "מפעלי שיכון", בטור הראשון הנקרא "הוצאה", ייתוסף סכום של 73,000 אלפי שקלים חדשים, ובטור השלישי הנקרא "הרשאה להתחייב" ייתוסף סכום של 1,222,000 אלפי שקלים חדשים.

4. החלת הוראות

הוראות החוק העיקרי יחולו גם על הסכומים ומספרי המשרות לפי סעיפים 1 עד 3;

5. תיקוני טעויות

(א) בסעיף 9 לחוק העיקרי, בסעיף תקציב 48.01.57 לשנת הכספים 1989, במקום "העמותה לביסוס הרעיון הליברלי בישראל" יבוא "העמותה לביסוס הרעיון הציוני וקידום מדינת";

(ב) בתוספת הראשונה לחוק העיקרי, בסעיף תקציב — 22

(1) בתחום פעולה 15 —

(א) בתוכנית 01, במקום "המרכז לחינוך תורני למורשת יהדות ספרד" יבוא "המרכז לחינוך תורני למורשת יהדות המזרח";

(ב) בתוכנית 03, במקום "בית מדרש להוראה חזון עובדיה" יבוא "בית מדרש להכשרת רבנים ודיינים "חזון עובדיה";

(ג) בתוכנית 04, במקום "ישיבת ירושלים ע"ש הרב עזרה שריים" יבוא "אגודת ישיבת מדרש פורת יוסף ירושלים";

* ראה ח"ת 111, 23 באוקטובר 1990.
1 ח"ת התש"ן, עמ' 11.

לתודעה יהודית — חברון" יבוא
"לקוממיות — מרכז לתודעת ישראל
ולאומיותו";

(2) בתחום פעולה 16 —

(א) בתוכנית 07, במקום "מוסדות שערי תורה
— י"ם" יבוא "שערי תורה בבית הכנסת
"בחר";

(ב) בתוכנית 10, במקום "תפארת יעקב —
יבנה" יבוא "כולל תפארת יעקב יבנה";

(ג) בתוכנית 16, במקום "תורה והוראה —
ת"א" יבוא "ישיבת תורה והוראה";

(ד) בתוכנית 18, במקום "אגודת חיי עולם" —
רמלה" יבוא "עמותת "חיי עולם" לארגון
הילולות "אביר יעקב" "רמלה";

(ה) בתוכנית 26, במקום "אור יוסף —
ירושלים" יבוא "מרכז אור יוסף ע"ש ר' יוסף
יוזל ז"ל";

(ו) בתוכנית 29, במקום "ישיבת חורב —
ירושלים" יבוא "חוג בית ספר חורב
ירושלים";

(ז) בתוכנית 34, במקום "מכון מדעי
לטכנולוגיה לבעיות ההלכה י"ם" יבוא
"מכון מדעי טכנולוגי לבעיות הלכה לבירור
שאלות הנוגעות לשמירת התורה בתעשייה
ובשירותים הציבוריים בחברת זמננו";

(ח) בתוכנית 48, במקום "ישיבת אנטיניא" יבוא
"ישיבת אנטיניא טל חיים ונפש ישי בית יוסף
אריה ומינה פלדמן";

(ט) בתוכנית 49, במקום "ת"ת חוג חת"ם סופר
פתח-תקווה" יבוא "חוג חת"ם סופר
פתח-תקווה";

(י) בתוכנית 51, במקום "קול הדף" יבוא "קול
הדף — מכון להפקת שיעורי תורה
מוקלטים";

(יא) בתוכנית 55, במקום "גאון יעקב דימונה"
יבוא "מרכז לחינוך דימונה";

(יב) בתוכנית 59, במקום "ברכת אברהם — בני-
ברק" יבוא "דרכי אברהם — בני-ברק";

(יג) בתוכנית 62, במקום "צננוב" יבוא "מוסדות
טשצננוב";

(יד) בתוכנית 63, במקום "שעלבים" יבוא
"ישיבת שעלבים";

(טו) בתוכנית 64, במקום "יד בנימין" יבוא "יד
בנימין, מרכז חינוכי על שם ר' בנימין מינץ
ז"ל";

(טז) בתוכנית 70, במקום "איחוד מוסדות גור"
יבוא "איחוד למען מוסדות התורה של
חסידי גור בארץ-ישראל";

(יז) בתוכנית 71, במקום "נר ישראל" יבוא "נר
ישראל — תנועת נוער ארצית";

(יט) בתוכנית 61, במקום "אור חברון קריית
ארבע" יבוא "ישיבת אור חברון שעל-ידי
עמותת שם שמעון חברון ע"ש הרה"ג
שמעון דיין זצ"ל";

(כ) בתוכנית 63, במקום "אור יוסף ירושלים"
יבוא "מרכז אור יוסף ע"ש ר' יוסף יוזל
ז"ל";

(כא) בתוכנית 65, במקום "אגודת חיי עולם —
רמלה" יבוא "עמותת "חיי עולם" לארגון
הילולות "אביר יעקב" רמלה";

(כב) בתוכנית 66, במקום "אוהל יצחק-רמלה"
יבוא "ישיבה וכולל "אוהל יצחק" בית
מדרש להוראה להכשרת רבנים ודיינים
רמלה";

(כג) בתוכנית 67, במקום "משכיל לדוד —
אשדוד" יבוא "כולל משכיל לדוד" —
ע"ש עט"ר האדמו"ר רבי דוד אבוחצירא
זצוק"ל";

(כד) בתוכנית 68, במקום "אביר יעקב —
נהרייה" יבוא "משכנות אביר יעקב נהרייה";

(כה) בתוכנית 69, במקום "תפארת יעקב —
יבנה" יבוא "כולל תפארת יעקב יבנה";

(כו) בתוכנית 78, במקום "לימודי השם" יבוא
"המרכז החרדי לחינוך מיוחד לימודי ה'";

(כז) בתוכנית 80, במקום "אגודת אחים להוצאה
ופרסום כתבי הרב עמוסי" יבוא "אגודת
אחים להוצאה ופרסום כתבי הרב עמוסי";

(כח) בתוכנית 82, במקום "מפעלי חסד — חסדי
יוסף — ירושלים" יבוא "מפעל מרכזי
לצדקה וחסד חסדי יוסף ע"ש רבנו יוסף
אליהו דויטש זצ"ל";

(כט) בתוכנית 84, במקום "אביר יעקב —
נהרייה" יבוא "משכנות אביר יעקב נהרייה";

(ל) בתוכנית 85, במקום "משכיל לדוד —
אשדוד" יבוא "כולל משכיל לדוד" —
ע"ש עט"ר האדמו"ר רבי דוד אבוחצירא
זצוק"ל";

(לא) בתוכנית 86, במקום "אוהל יצחק — רמלה"
יבוא "ישיבה וכולל "אוהל יצחק" בית
מדרש להוראה להכשרת רבנים ודיינים";

(לב) בתוכנית 87, במקום "ישיבת זוהר החיים —
ירושלים" יבוא "זוהר החיים — ע"ש
הרה"ג ר' חיים זוהר זצ"ל";

(לג) בתוכנית 89, במקום "נר יצחק — ירושלים"
יבוא "נר יצחק" לזכר הגאון נר המערבי רבי
יצחק אבוחצירא זע"א";

(לד) בתוכנית 90, במקום "קרלין סטולין —
ירושלים" יבוא "אגודת ישיבת קרלין סטולין
בית אהרן וישראל ובית התבשיל";

(לה) בתוכנית 97, במקום "קוממיות מרכז

זרוע" יבוא "מוסדות אור יעקב — אור זרוע בארץ-ישראל";

(ט) בתוכנית 40, במקום "לימודי השם" יבוא "המרכז החרדי לחינוך מיוחד לימודי ה'";

(י) בתוכנית 41, במקום "קרלין סטולין — ירושלים" יבוא "אגודת ישיבת קרלין סטולין בית אהרן וישראל ובית התבשיל";

(יא) בתוכנית 42, במקום "איחוד מוסדות גור" יבוא "איחוד למען מוסדות התורה של חסידי גור בארץ-ישראל";

(יב) בתוכנית 43, במקום "מוסדות סערט וויזניץ" יבוא "מוסדות סערט וויזניץ בארה"ק";

(יג) בתוכנית 44, במקום "חסידי יוסף" יבוא "מפעל מרכזי לצדקה וחסד חסידי יוסף ע"ש רבנו יוסף אליהו דויטש זצ"ל";

(יד) בתוכנית 46, במקום "יד עידוד" יבוא "מפעלי יד עידוד קרן מלגות לבני תורה".

6. תוכניות מצטברות

תוכניות סעיף תקציב 22 בתוספת הראשונה לחוק העיקרי ששמותיהן זהים — באות להוסיף זו על זו ולא לגרוע זו מזו.

7. תיקון חוק יסודות התקציב

בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985,² אחרי סעיף 49 יבוא:

"49א. תיקון טעות

על תיקון טעות בנוסח של חוק תקציב כפי שנתקבל בכנסת יחולו הוראות סעיף 10א לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948,³ ובלבד שהצעת שר המשפטים לפי סעיף קטן (ב) לסעיף האמור תהיה נחוצה לעניין זה רק לגבי טעות שכבר נפלה בהצעת החוק."

8. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום תחילתו של החוק העיקרי.

(יח) בתוכנית 72, במקום "חסידי אבות" יבוא "חסידי אבות של חסידי גור";

(יט) בתוכנית 73, במקום "שוכו בנים" יבוא "אגודת שוכו בנים ירושלים";

(כ) בתוכנית 75, במקום "מוסדות סרט וויזניץ" יבוא "מוסדות סערט וויזניץ בארה"ק";

(כא) בתוכנית 93, במקום "ישיבת זכרון אליהו ירושלים" יבוא "זכרון אליהו — מפעלים לגשר הפער החברתי";

(כב) בתוכנית 96, במקום "נר ישראל — בני-כרך" יבוא "נר ישראל בית אולפנא לצעירים מצטיינים";

(3) בתחום פעולה 17 —

(א) בתוכנית 17, במקום "חסידי יוסף" יבוא "מפעל מרכזי לצדקה וחסד חסידי יוסף ע"ש רבנו יוסף אליהו דויטש זצ"ל";

(ב) בתוכנית 18, במקום "ת"ת הדר ציון" יבוא "תלמוד תורה הדר ציון";

(ג) בתוכנית 24, במקום "קרית מאור חיים צפת" יבוא "קרית מאור חיים בישראל ירושלים צפת";

(ד) בתוכנית 28, במקום "מרכז בית יעקב סיוע ופיתוח" יבוא "מרכז למכון בית יעקב למורות סיוע ופיתוח";

(ה) בתוכנית 31, במקום "חלקת יהושע" יבוא "חלקת יהושע בני-ברק";

(ו) בתוכנית 32, במקום "ישיבת הרב בענגיס ירושלים" יבוא "ישיבת הגר"ז בענגיס ירושלים";

(ז) בתוכנית 34, במקום "מוסדות סערט וויזניץ חיפה" יבוא "מוסדות סערט וויזניץ בארה"ק";

(ח) בתוכנית 39, במקום "אור יעקב — אור

² ס"ח התשמ"ח, עמ' 60.

³ ע"ר התש"ח, תוס' 1, עמ' 1; ס"ח התשכ"ט, עמ' 42.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

חבר הכנסת ש' שטרית מציע:

במקום "1,900,584" יבוא "2,306,584".

חברי סיעת ר"צ מציעים:

במקום "1,900,584" יבוא "2,000,000".

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי מציעה:

במקום "1,900,584" יבוא "2,100,584".

חברי סיעת מפ"ם מציעים:

במקום "1,900,584" יבוא "1,900,760".

לשם החוק

חבר הכנסת ח' רמון מציע:

במקום "(מס' 2)" יבוא "(טלאי מס' 1)".

חברי הכנסת ש' אלוני, מ' וירשובסקי, רן כהן, ד' צוקר וי' שריד (להלן חברי סיעת ר"צ) מציעים:

במקום "לשנת" יבוא "למחצית שנת".

חברי הכנסת י' צבן, ח' אורון וח' פארס (להלן — חברי סיעת מפ"ם) מציעים:

במקום "(מס' 2)" יבוא "(מס' 2 חלקי לא סופי ונתון לשינויים)".

לסעיף 2

חברי סיעת ר"צ מציעים:

במקום "297,170" יבוא "300,000".

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי מציעה:

למחוק את הסעיף.

חברי סיעת מפ"ם מציעים:

במקום "297,170" יבוא "500,000".

לסעיף 3

חברי סיעת ר"צ מציעים:

במקום "73,000" יבוא "200,000" ובמקום "1,222,000" יבוא "1,300,000".

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי מציעה:

למחוק את הסעיף.

חברי סיעת מפ"ם מציעים:

במקום "1,222,000" יבוא "1,221,949".

לסעיף 5

חבר הכנסת ח' רמון וחברי סיעת ר"צ מציעים:

הסעיף יימחק, והסעיפים שלאחריו ימוספרו לפי זה.

חברי סיעת מפ"ם מציעים:

במקום הסעיף יבוא:

5. תיקון חוק יסודות התקציב

בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985, אחרי סעיף 1 יבוא:

1א. סייג לתוכנית

לא תיוחד תוכנית לאדם יחיד, ולא תיוחד תוכנית לגוף יחיד אלא אם כן הוא יחיד במינו."

חבר הכנסת א' פורז מציע:

במקום הסעיף יבוא:

5. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לחוק העיקרי, סעיף קטן (א) — בטל."

לסעיף 6

חברי הכנסת ח' רמון וא' פורז, חברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם מציעים:

הסעיף יימחק והסעיפים שלאחריו ימוספרו לפי זה.

לסעיף 7

חברי הכנסת א' שוחט, ח' רמון וא' פורז וחברי סיעת ר"צ וחברי סיעת מפ"ם מציעים:

הסעיף יימחק, והסעיף שלאחריו ימוספר לפי זה.

הסתייגויות לתקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1990

חברת הכנסת נ' ארד מציעה:

לתוספת הראשונה

חבר הכנסת י' שמאי מציע:

א. סעיף 24 — משרד הבריאות: במקום 2,264 (—) יבוא 0.

אחרי סעיף 320104 יבוא:

ב. סעיף 2410 — שירותי טיפול — מחלות ממושכות — גריאטריה: במקום 810 (—) יבוא 30,000.

320105 — פיצוי על התייקרות הלחם למקבלי שכר מינימום: 10,000.

חבר הכנסת א' ויינשטיין מציע:

ג. סעיף 320104 — תמיכות במחירי מצרכי יסוד ובייצור חקלאי — לחם 20%: במקום 16,000 (—) יבוא 0.

סעיף 18 — רשויות מקומיות: במקום 2,579 (—) יבוא 12,579 (—).

חבר הכנסת ג' גל מציע:

וסעיף 47 — רורבה כללית יגדל מ' 207,950 ל' 217,950.

א. סעיף 32 — תמיכות במחירי יסוד ובייצור חקלאי: במקום 60,000 (—) יבוא 0.

חבר הכנסת ז"ב בגין, מ' גולדמן, וח' מירום מציעים:

ב. סעיף 23 — משרד העבודה והרווחה: במקום 23,574 יבוא 173,574.

סעיף 15 — משרד הביטחון: במקום 78,946 (—) יבוא 0.

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו מציעה:

א. סעיף 07 — משרד המשטרה: במקום 4,317 (—) יבוא 25,000, ואחרי סעיף 0702 יבוא 0702 א' — משטרת תנועה ארצית: 25,000.

א. סעיף 07 — משרד המשטרה: במקום 4,137 (—) יבוא 0.

ב. סעיף 15 — משרד הביטחון: במקום 78,946 (—) יבוא 0.

ב. סעיף 15 — משרד הביטחון: במקום 78,946 (—) יבוא 0.

ג. סעיף 18 — רשויות מקומיות: במקום 12,579 (—) יבוא 0.

ג. סעיף 320104 — תמיכות במחירי מצרכי יסוד ובייצור חקלאי — לחם 20%: במקום 16,000 (—) יבוא 0.

ד. סעיף 23 — משרד העבודה והרווחה: במקום 23,574 יבוא 83,574.

אחרי סעיף 48 יבוא 48: רורבה מיוחדת ליצירת מקורות תעסוקה: 150,000.

ד. אחרי סעיף 7065 יבוא 7065 — משכנתאות לזכאים: 250,000.

חבר הכנסת י' לוי מציע:

לפני סעיף 3306 יבוא: 330506 — סיוע למגזר החקלאי: 1,440,400 (—) וסעיף 47 — רורכה כללית יוגדל מ-217,950 ל-1,658,350.

חברי הכנסת יא' לוי ומ' פרוש מציעים:

סעיף 220411 — תמיכות ומוסדות ושיעורים תורניים: במקום 6,474 (—) יבוא 0. ואחרי הסעיף הזה יבוא:

220701 — רורכה להתייקרות: 6,474 (—).

חבר הכנסת מ' פרוש מציע:

אחרי סעיף 2410 יבוא: סעיף 241921 בית-החולים ביקור-חולים: 10,000.

חברי הכנסת ח' אורון, רן כהן וח' רמון מציעים:

א. סעיף 22 — המשרד לענייני דתות: במקום 6,474 (—) יבוא 78,474 (—).

ב. אחרי סעיף 48 יבוא 49 — רורכה מיוחדת 4,000" (—).

חברי הכנסת ח' אורון, ח' פארס וי' צבן מציעים:

א. סעיף 07 — משרד המשטרה: במקום 4,137 — יבוא 0.

ב. סעיף 15 — משרד הביטחון: במקום 78,946 (—) יבוא 1,000 (—).

ג. סעיף 21 — השכלה גבוהה: במקום 15,274 (—) יבוא 0.

ד. סעיף 23 — משרד עבודה ורווחה: במקום 23,574 יבוא 30,000.

ה. סעיף 24 — משרד הבריאות במקום 2,264 (—) יבוא 0.

ו. סעיף 27 — העברות לכיטוח הלאומי: במקום 60,000 (—) יבוא.

ז. סעיף 32 — תמיכות במחירי מצרכי יסוד וכייצור חקלאי: במקום 60,000 (—) יבוא 0.

ח. סעיף 70 — שיכון: במקום 260,000 יבוא 462,830.

חבר הכנסת א' פורז מציע:

א. לפני סעיף 2204 יבוא: 2203 — טיפוח והווי דתי: 8,388 (—).

ב. סעיף 2204 — הלכה, מחקר לימוד תורני: במקום 6,474 (—) יבוא 228,049 (—).

אחרי סעיף 2204 יבוא:

ג. סעיפים 15 עד 17 — מוסדות לימוד תורה, חינוך ותרבות תורניים, הפצת תורה ויהדות ומעיינות מורשת ישראל: 69,556 (—).

ה. סעיף 27 — העברות לכיטוח לאומי: במקום 60,000 (—) יבוא 0.

ו. סעיף 29 — משרד הבינוי והשיכון: במקום 900 (—) יבוא 80,000.

ז. סעיף 30 — המשרד לקליטת העלייה: במקום 326,050 יבוא 386,050.

ח. סעיף 32 — תמיכות במחירי מצרכי יסוד וכייצור חקלאי: במקום 60,000 (—) יבוא 0.

ט. סעיף 80 — כבישים: במקום 40,000 יבוא 100,000.

—

חבר הכנסת ע' פרץ מציע:

א. סעיף 15 — משרד הביטחון: במקום 78,946 (—) יבוא 0.

ב. סעיף 32 — תמיכות במחירי מצרכי יסוד וכייצור חקלאי: במקום 60,000 (—) יבוא 0.

חבר הכנסת א' דיין, ע' סולודר וח' רמון מציעים:

סעיף 47 — רורכה כללית: במקום 217,950 יבוא 245,950 והפחתת אבטחת "אל על" תבוטל.

חבר הכנסת ח' רמון מציע:

סעיף 320104 — תמיכות במחירי מצרכי יסוד וכייצור חקלאי —

לחם 20%: במקום 16,000 (—) יבוא 8,000 (—).

חבר הכנסת ש' שטרית מציע:

א. סעיף 320104 — תמיכות במחירי מצרכי יסוד וכייצור חקלאי — לחם 20%: במקום 16,000 (—) יבוא 0.

ב. אחרי סעיף 7065 יבואו סעיפים אלה:

1. 7066 — שיפוץ דירות בבעלות ציבורית: 90,000.

2. 7067 — השוואת הסיוע לשכר דירה ומשכנתאות של חיילים משוחררים (כמשך עשר שנים לאחר שחרורם) לזה של עולים חדשים: 300,000.

3. 7068 — ביטול ההצמדה למדר של יתרות המשכנתאות שניתנו מאז 1979, החל מיום קבלת חוק זה, וקביעת ריבית לא צמודה בשיעור ובתנאים שיקבע שר האוצר באישור הוועדה: 300,000.

חברי הכנסת ש' אלוני, רן כהן, מ' וירשובסקי, ד' צוקר וי' שריד מציעים:

א. סעיף 07 — משרד המשטרה: במקום 4,137 (—) יבוא 10.

ב. סעיף 15 — משרד הביטחון: במקום 78,946 (—) יבוא 40,000 (—).

ג. סעיף 32 — תמיכות במחירי מצרכי יסוד וכייצור חקלאי: במקום 60,000 (—) יבוא 0.

ה. סעיף 48 — רורבה לקליטת עלייה: במקום 1,298,000 יבוא 0.
ו. סעיף 70 — שיכון: במקום 100,000 יבוא 1,396,000.

לתוספת שנייה

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

סעיף 90 — מפעלי שיכון: במקום 73,000 יבוא 100,000, ובמקום 1,222,000 יבוא 1,221,944.
הערה: אם תתקבל הסתייגות המשנה את סכום ההוצאה, תשתנה הרורבה בהתאם לכך, אלא אם צוין אחרת.

חברת הכנסת ת' גוזינסקי מציעה:

- א. סעיף 20 — משרד החינוך והתרבות: במקום 102,605 יבוא 147,605.
ב. סעיף 21 — השכלה גבוהה: במקום 15,274 (—) יבוא 10,000.
ג. סעיף 27 — העברות לביטוח הלאומי: במקום 60,000 (—) יבוא 0.
ד. סעיף 32 — תמיכות במחירי מצרכי יסוד ובייצור חקלאי: במקום 60,000 (—) יבוא 10,000.

כו. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: משטר חירום במשק המים

— בעיקר בגינון. לתעשייה אין כוונה לקצץ. לחקלאות יישארו 950 מלמ"ק מים (במקום 1,250 מלמ"ק מים בשנה שעברה). נציבות המים פועלת משני תקציבים:

א. תקציב הפיתוח, שהיה בשנת 81 כ-230 מיליון ש"ח וקוצץ לשליש, ולשנת 1991 — 1990 הוא כ-84 מיליון ש"ח.

ב. תקציב התמיכות, שמועד לכסות את הפער שבין עלות המים למחירם, צומצם בכשני-שלישים: מכ-282 מיליון ש"ח בשנת 1981 ל-101.5 מיליון ש"ח ב-1991 — 1990.

הון ההשקעות הנדרש לפיתוח עד שנת 2000 הוא כ-1.85 מיליארד ש"ח: לשיקום אקוויפר החוף, לפיתוח מקורות מים לעיר ולתעשייה, להרחבת מערכות ההולכה לערים, לשיפור איכות מי השתייה, לחידוש המערכת והספקת מים לאזורים חדשים. ועוד 583 מיליון ש"ח להקמת מתקנים לטיפול בשפכים, במסגרת המינהל הלאומי לביוב.

מדיניות הנציבות לאספקת מי השתייה:

הבטחת כמות המים הנדרשת לאוכלוסייה לטווח ארוך, הקטנת הספקת מים שפירים לחקלאות והפנייתם לשתייה ולשיקום אקוויפרים, שימור אקוויפרים מפני זיהום, השתתת הספקת מי השתייה על מי תהום במקום על מי הכינרת, הקמת מתקני סינון וטיפול במים לשתייה ושיקום וחיידוש מערכת הספקת המים העירונית, הקטנה אבסולוטית של כמויות המים לחקלאות מ-1,500 מלמ"ק ב-1985 ל-1,200 מלמ"ק בשנת 2000, הפניית מי קולחין לחקלאות במקום המים השפירים, וכן השתתת ההתיישבות החדשה בדרך כלל על תעשייה ושיירותים ולא על חקלאות, וייעול השימוש במים לחקלאות.

יושב-ראש מועצת המנהלים ומנכ"ל תה"ל מסרו לוועדה, כי בכל שלושת המאגרים העיקריים המצב היום הוא, שהמים מצויים בתחתית המחסנים ונושקים את "הקווים האדומים". כיום אין כמעט כמות מים לצורך יסות המים בישראל, וכל שנותר הוא לתמך בכמויות שנשארו ולבחון היכן תהיה רמת סיכון קטנה אם נפרוץ את "הקווים האדומים". באקוויפר החוף המפלסים נמוכים, בשל שאיבת יתר גדולה וחדירת מי-ים ומוזהמים אחרים. הגירעון ההידרולוגי נאמד ב-1,100 מלמ"ק, ומוצע להחזיר עד שנת 2000, על-ידי צמצום ההפקה ממנו מכמות של כ-400 מלמ"ק כיום לכמות של 210 מלמ"ק.

אקוויפר ההר (ירקון-תנינים) סוכל גם כן מירידת מפלסים, מסכנת המלחה, בעיקר בצפון, ומסכנת זיהום. האקוויפר מיועד להיות מקור למי שתייה למערכות נפרדות לערים. ההפקה מהאקוויפר תהיה 310 מלמ"ק.

ועדת הכלכלה, ביוזמת יושבת-ראש הוועדה, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, קיימה מיום 25 באפריל 1990, דיונים בנושא "משק המים". ביום 7 במאי 1990 העבירה ועדת הכנסת לוועדת הכלכלה את הדיון בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מיכה גולדמן, בנושא: משטר חירום במשק המים, והתקיים דיון משולב.

ועדת הכלכלה דנה בנושא ב-6 ישיבות, שאליהן הוזמנו נציב המים ואנשי הנציבות, יושב-ראש מועצת המנהלים ומנכ"ל תה"ל — תכנון המים לישראל — יושב-ראש מועצת המנהלים ומנכ"ל "מקורות", מנכ"ל מינהלת הכינרת, מנהל פרויקט הביוב הארצי, מנכ"ל שחם-מקורות, נציגי קבוצת מדענים שנושא המים הוא תחום עיסוקה המקצועי ונציגי הרשות לצרכנות, נציגי המרכז החקלאי, התאחדות האיכרים, מרכז השלטון המקומי, נציגי משרדי החקלאות, הפנים, האוצר, איכות הסביבה.

צריכת המים בישראל מגיעה לכ-2,000 מיליון מטר מעוקב (מלמ"ק) בשנה, מיהא 550 מלמ"ק לבית ולתעשייה וכ-1,250 מלמ"ק למגזר החקלאי.

בישראל קיים גירעון הידרולוגי מצטבר של 1,500 עד 2,000 מלמ"ק מים כתוצאה ממדיניות של שאיבת יתר במשך 20 השנים האחרונות. בעוד שהתצרוכת הולכת וגדלה לא גדלים המקורות. הוכרז על מצב חירום במשק המים, ומקצצים במכסות המים.

נציב המים מסר לוועדה, כי עיקר פוטנציאל המים נמצא בשלושה מאגרים: הכינרת, שהיא מאגר עילי, ושני מאגרים תת-קרקעיים — אקוויפר ההר (ירקון-תנינים) ואקוויפר החוף. כמו כן קיימים האגנים המזרחיים ועוד כמה אקוויפרים קטנים. סך-כל פוטנציאל המים הוא כ-2,000 מלמ"ק לשנה. מכסות המים נקבעות על-ידי הממשלה, והנציבות מספקת את הצריכה. הנציב מסר כי ב-15 השנים האחרונות סורטו "קווים אדומים", הקובעים עד כמה מותר לשאוב ממאגרי המים שיש לישראל, "הקווים האדומים" שלדעת הנציב הם נקודה התחתית. את מפלס הכינרת, בהתאם לתקנה מלפני 12 שנים, רשאי הנציב להוריד עד למינוס 213 מטרים. בעשור האחרון, בשנים 1998 — 1988 פיתחה "מקורות" 184 מלמ"ק מים, המערכת הפרטית 120 מלמ"ק מים ומערכת הכינרת 70 מלמ"ק. עד לסוף העשור, שנת 2000, יחסרו 270 — 300 מלמ"ק מים, אלא אם תשתנה תוכנית ההשקעות.

הנציב מסר, כי בכוונתו לקצץ מייד בצריכה הביתית 40 מלמ"ק מים, זאת משום שקיים בזבוז ענק בערים בצריכת המים

שנטלה לפיתוח משק המים. מחירי המים נקבעים על-ידי ועדת המים של הכנסת בלבד. במחיר המים לא נכלל פחת ריאלי וריבית על ההון. הממשלה, מצדה, אינה משלמה את ההפרש בין העלות הריאלית האמיתית למחירי המים הנקבעים על-ידי ועדת המים. התוצאה מכך היא שחקת הון החברה ועלייה מתמדת בהוצאות החזקת מתקני המים. משנת 1980 ועד היום הסתכמה העלייה בכ-130% (30 מיליון ש"ח בשנת 1980 מול 70 מיליון ש"ח בשנת 1990). מנגד, מענקים עבור פיתוח מתקני מים ירדו משנת 1984 ועד היום — 250 מיליון ש"ח לשנה בשנת 1984, מול 110 מיליון ש"ח בשנת 1990.

256 מבין 2,500 בארות כבר מוזהמות, ועוד 280 בארות נמצאות במצב של זיהום זניח. כ-70% מי ביוב זורמים בנחלים ובוואדיות בצורה גולמית. מצב זה מביא לנוק כפול, מחד גיסא, זיהום הוואדיות, הנחלים והעלולות מקורות מי השתייה בישראל, ומאידך גיסא, אי-ניצולם לשימוש חוזר בחקלאות ובתעשייה.

משק המים בישראל מטופל על-ידי מספר רב של מוסדות וגופים ביורוקרטיים. הכראת משק המים מחייבת ריכוז סמכויות וצמצום גופים אלה. יושבראש מועצת המנהלים של "מקורות" הציע לוועדה את עקרונות התוכנית לשינוי פני משק המים בישראל.

1. חברת "מקורות" תהיה אחראית:

— לאספקת מים עד לפתחו של כל יישוב.

— לאיכות המים המסופקים ליישובים, ולשם כך תבנה מתקנים.

— לקבלת מי קולחין ברמת טיהור שניונית מהרשויות, לפי תקן 20/30 של משרד הבריאות.

— לטיהור מי קולחין מרמה שניונית לרמה שלישונית ואספקתם לחקלאות או החזרתם לקרקע.

2. הרשויות המקומיות תהיינה אחראיות:

— לבדיקת איכות המים המסופקים להם על-ידי חברת "מקורות" בכניסה ליישוב.

— לחלוקת המים לצרכנים ואיסוף מי הביוב.

— לטיהור מי הביוב עד לרמה השניונית, לפי תקן 20/30, שנקבע על-ידי משרד הבריאות, ולהעברתם לחברת "מקורות".

מנהל פרויקט הביוב הארצי מסר, כי תוכנית האב למים של תה"ל מעריכה שימוש של 275 מלמ"ק קולחין בשנת 2000, בעוד שכיום מנוצלים רק כ-205 מלמ"ק. ניצול הכמות של 70 מלמ"ק מחייב מאמץ ארגוני והשקעות של כ-70 מיליון דולר (דולר אחד ל-1 מ"ק במשך 5 עד 10 שנים).

מנהל מינהלת הכינרת מסר לוועדה, כי הכינרת מהווה מקור מים עילי עיקרי בישראל. מאגר הכינרת בנפח של כ-4.25 מלמ"ק כשהוא מלא, וכאשר הכינרת "ריקה" במפלס הנמוך ביותר, כמות המים מגיעה ל-3.6 מלמ"ק, כלומר, הכינרת מהווה אוגר של 750 מלמ"ק מים. למפלס הכינרת "מותר" לנוע בין מינוס 208 מטר לבין מינוס 213. אם יורדים למפלסים נמוכים יותר, יש חשש של שפיעת מעיינות מלח מהקרקעות. יש חשש שישתחרר מהקרקעית ריכוז זרחן, עלולה להיות פגיעה באזורי ההטלה של דגים בקטע הדרדר של חוף המים וכן גידול החיידקים ונוק תברואי. הודות לפעילות נציבות המים בעשור האחרון, מצב הכינרת יציב מבחינת מרבית הפרמטרים,

אקוויפרים אחרים — רבים מהם סובלים גם כן מניצול-יתר, וחלקם, בעיקר בעמקים, מהמלחה. מהם מופקים כ-510 מלמ"ק, בעיקר למפעלים, ובעתיד יספקו כ-560 מלמ"ק.

נציגי תה"ל דרשו שלא לפרוץ את קו המים האדום המקובל באקוויפרים, כדי למנוע נזק בלתי הפיך. הכינרת והמתקנים שמסביב לכינרת ערוכים לירידת המפלס עד למינוס 213 מטרים ובמצבי חירום קיצוניים עד למינוס 214 מטרים. תה"ל הציגה את תוכנית האב למשק המים שהכינה בשנת 1988. התוכנית נועדה לשקם את מקורות המים ולהבטיח את הספקת המים לשנת 2000 באיכות ובאמינות הדרושים. התוכנית מתווה את דרכי ההספקה העתידיים ואת תוכנית ההשקעות הדרושה. סך-כל תוכנית ההספקה המים מסתכמת ב-2,090 מלמ"ק לשנה בשנת 2000, ללא רצועת עזה, בהשוואה ל-2,050 מלמ"ק ב-1984 — 1985. כמות המים השפירים תקטן וכמות המים באיכויות אחרות — תגדל. הצריכה העירונית תגדל והאספקה לחקלאות תקטן. נציגי תה"ל מסרו, כי מחיריהם של כ-40% — 45% מכלל אספקת המים נקבעים בהחלטה ארמיניסטרטבית ובעלות נמוכה מאספקתם.

ההפרש בין העלות למחיר מכוסה על-ידי סובסידיה ממשלתית. כמות המים המסובסדים נעה בין 700 ל-800 מלמ"ק. כ-95% מכלל המים הזכאים לסובסידיה ממשלתית מסופקים על-ידי חברת "מקורות". בשנת 1988 היתה עלות הסובסידיות במחירי המים לחקלאות בהיקף של 57 מיליון ש"ח. בהתאם לחקנות הקיימות מחושבת עלות המים לצורך קביעת הסובסידיה, ללא שערון מרכיב ההון של רוב ההשקעות שנעשו בעבר, ולכן מרכיב זה אינו בא לידי ביטוי בעלות המחושבת.

נציגי תה"ל מסרו, כי תוכנית ההשקעות המוצעת:

לטווח הנוכחי-הימדי (1988 — 1990) מסתכמת בכ-233 מיליון דולר. לטווח הקצר (1991 — 1995) מסתכמת בכ-425 מיליון דולר. לטווח הביניים (1996 — 2000) מסתכמת בכ-430 מיליון דולר. בסך-הכול, עד שנת 2000 נדרשים למעלה ממיליארד דולר. ההשקעות השנתיות, בתוספת הוצאות מימון ושונוות, מסתכמות בכ-100 מיליון דולר לשנה (מהם 20 מיליון דולר לשנה לחידוש מערכות קיימות).

נציגי תה"ל הזהירו, כי רמת השקעות מצומצמת של כ-30 מיליון דולר לשנה תפגע ביעדי התוכנית, ובעיקר בהיקף ההספקה לחקלאות, באיכות מי השתייה, בשיפור ושיקום מקורות המים, ובאפשרות להבטיח הספקת מים אמינה. התקציבים הדרושים לביצוע התוכנית מסתכמים בהיקף גדול פי 2.5 מתקציב הפיתוח של שנת 1988, ונחוץ יהיה לחפש דרכי מימון שונות מהמקובל בעבר כדי למנוע את ההתפתחויות הלא-רצויות.

יושב-ראש מועצת המנהלים של "מקורות" מסר לוועדה, כי חברת "מקורות" הינה חברה לאומית לאספקת מים. המספקת 65 אחוזים מסך-כל המים במדינה, ועיקר תפקידה הוא להוביל מים עד לפתחי היישובים. ערכם המשוער של המתקנים לאספקת מים הנמצאים בידי החברה נאמדים בכ-4.9 מיליארדי ש"ח, מתוכם כ-3.2 מיליארדי ש"ח מתקנים כבעלות החברה, וכ-1.7 מיליארדי ש"ח מתקנים בנאמנות החברה.

ל"מקורות": 7,000 ק"מ קווי מים; 1,000 בארות (מתוך 2,500); 2,500 משאבות. במשך 50 שנות קיומה עובדה החברה ללא פחת ריאלי וללא ריבית על ההון. חובה של "מקורות" מגיע כיום לכ-1.107 מיליארדי ש"ח, בגין הלוואות

פיתוח מים בעלות של עד 35 סנט לקוב, כפי שנאמר על-ידי הנציב, בעוד המחיר נע בין 13 ל-25 סנט, גורר הגדלה קבועה בגובה התמיכה לסקטור החקלאי והעירוני. תקציב המדינה לא יוכל לאפשר הגדלת מקורות הסכסוך, וראוי כי אף אלו הקיימים יתבטלו. מכאן שפיתוח מים בעלות כזאת תחת תקציב תמיכות נתון, בהכרח מוביל למשבר כספי, נוסף על המשבר ההידרולוגי.

נציגי משרד הפנים מסרו לוועדה, כי במשרד הפנים הכינו מודל להנהיג משק סגור בנושא משק המים העירוני. נציג משרד הפנים המליץ לקבוע לצרכנים העירוניים תעריף גבוה יותר עבור צריכת מים חריגה. משנת הכספים 1989 — 1990 החל המשרד ביישום תוכנית הביוב. במשך השנים הושקעו למעלה מ-150 מיליון דולר בביצוע התוכנית. על-פי חוק הביוב, הרשות המקומית אחראית לכיוב משלב האיסוף ועד הטיהור לרמה הנדרשת על פי התקנים של משרד הבריאות. הרשויות המקומיות מפעילות כיום משק סגור למערכת הביוב. אך כדי לממן את ביצוע הפרויקטים לכיוב נדרשות הרשויות המקומיות להסדרים עם האוצר למימון ביניים, שיוחזרו על-ידי הרשויות דרך גביית הטילי ביוב.

כתום ריונה הגיעה לוועדה למסקנות הבאות:

1. ועדת הכלכלה מביעה דאגה עמוקה מהמצב הקשה של משק המים בישראל השנה, הנמצא בגירעון שוטף של 400 מל"מ"ק מים, גירעון מצטבר של 1,500 עד 2,000 מל"מ"ק מים. כן מביעה הוועדה את דאגתה ממצב מפלס הכינרת הנמוך, מהמלחת האקוויפרים וממצב המאגרים העיליים החרבים.
2. הוועדה שמעה בצער רב על החלטת נציב המים לצמצם את מכסות המים לחקלאים בצפון, בשיעור של כ-10% — 25%, בגלל המצב הקשה שבו נתון משק המים. קיצוץ במכסות יפגע בפרנסת החקלאים, אשר זרעו ועיבדו את אדמתם. הוועדה דורשת ממשרד האוצר לפצות את החקלאים על הנוזקים שנגרמו להם בעקבות קיצוץ מכסות המים, וזאת על-ידי תוכנית שתעובד על-ידי משרד החקלאות, בשיתוף עם נציגי החקלאים.
3. הוועדה קובעת, כי המשבר החריף שנפער השנה אינו רק תוצאה מקרית של מצב אקלימי חריג, אלא תוצאה של תהליך ארוך ומתמשך של דלדול מקורות המים.
4. הוועדה ממליצה כי נקטת צעדי חירום השנה, ותוכנית לפיתוח משק המים לטווח הארוך, יתבססו על שיקום ושימור מקורות המים של המדינה לדורות הבאים, וכי הפעלתם וניצולם תאפשר אספקת מים אמינה לטווח הארוך בהתחשב במחזורי הבצורת באזור.
5. הוועדה ממליצה לשר החקלאות ולנציב המים לנקוט צעדי חירום, הנובעים ממצב משק המים החמור ב-1990, כדי להגן על הכינרת ומי התהום, ובמיוחד על אקוויפר ההר (ירקון-תנינים) מפני האפשרות של נזק בלתי הפיך כתוצאה משאיבת יתר.
6. הוועדה מזוהרה מפני האפשרות לפרוץ את "הקווים האדומים", ודורשת לשמור על "הקווים האדומים", שעליהם יש קונסנסוס בין נציב המים ובין אלה מהמוסדות האקדמיים בישראל, משאיבה מעבר לקווים אלה ומפריצה בהם. יש לנסות להחזיר במשך השנים את הגירעונות ההידרולוגיים שהצטברו בשנות הקיום של מדינת ישראל.

כגון רמת הורחן, כמות המלח וכיוצא ב"כ. מערכת הכינרת, מאגר המים החשוב ביותר, נשמרה היטב.

נציגי חברי הסגל במוסדות להשכלה גבוהה, שנושא המים הוא תחום עיסוקם המקצועי, התריעו בפני הוועדה על הידרדרות משק המים מבחינת כמות המים ואיכותם. הם הזהירו מהמשך המדיניות של הפקת יתר, שתגרום להרס מאגרי מי תהום על-ידי חדירת מי ים, הם דרשו לחזור מייד למשק מים מאוזן, ולהפיק רק את התפוקה המותרת, על בסיס ממוצע רב שנתי. כן יש צורך במילוי מאגרי מי התהום במשך השנים ברובות של מים מספיקות להתמודדות עם שנות בצורת בעתיד. הם הזהירו משאיבה מעבר ל"קווים האדומים" באקוויפר ירקון-תנינים, שהוא המאגר החשוב ביותר של מי השתייה בישראל.

נציגי המרכז החקלאי והתאחדות האיכרים מסרו לוועדה, כי ציבור החקלאים, בהיותו צרכן המים העיקרי (כ-70%), מודע בצורה הטובה ביותר למשבר במשק המים. האגודות החקלאיות פיתחו בעיקר מכספי הלוואות (כ-11% ריבית), כמעט את כל מקורות המים הפרטיים, דבר שמסביר גם חלק מההסתבכות הכספית של המערכת ההחיישנותית כעשר האחרון. משנת 86 התחילה "מסכת" של קיצוץ מים לחקלאות, קיצוץ קבוע של 160 מל"מ"ק, שיעיד השנה ככל הנראה ל-400 מל"מ"ק מים מקוצצים.

החקלאים, שפרנסתם מבוססת על המים, מוראגים מאוד מהמשבר במשק המים. החקלאות לא שקטה על שמריה, התיעלה והגיעה לניצול מקסימלי של שטחי החקלאות, ונדרשת בכל פעם לשנות את מערך הייצור בצורה לא סבירה ולא סדירה, דבר שבייבא להרס ענף החקלאות כולו. החקלאות בישראל צריכה להיות מתוכננת, ומחירי המים לדעתם צריך להיות מנותק ממחיר עלות ההפקה שלהם או רמת ההשקעות הנדרשת כדי לספק את הכמות.

נציגי משרד האוצר מסרו בוועדה, כי משנת 1985 ועד היום יש ירידה ראלית של מחירי המים. מדיניות התעריפים והסכסוך במשק המים יצרה חמריץ לשימוש יתר במים. מחירי המים הנמוכים, בייחוד לסקטור החקלאי, הם הסיבה העיקרית להערכתם למשבר המים. כתקציב 1990 מתוקצבים כ-101 מיליון ש"ח לסכסוך ישיר במשק המים. זאת בנוסף לסכסוך צולב — מפעלי מים "יקרים" על-ידי מפעלי מים "זולים" — וסכסוך סמוי, שלדעת האוצר עומד על כ-300 מיליון ש"ח. תהליך ההקצאה בתחום משק המים המבוסס על קביעה אדמיניסטרטיבית של מכסות גורם לאורך זמן לכך, כי כמות המים המוקצאת עוברת את פוטנציאל ההפקה והאספקה. גם אם תינקט המדיניות של המרת מים שפירים במי קולחין, לא יהיה בזה אלא משום רדיית המשבר, הנובע מפער בין כמויות המים המוקצות לזמינות.

לדעת משרד האוצר, הגורם היחיד שבאמצעותו ניתן לווסת את הצריכה הינו התעריף. מעורבות הצרכנים החקלאיים בתהליך קביעת תעריפי המים תורמת לגיבוש מערכת תעריפים, המאופיינת על-ידי פער ניכר בין תעריפי המים למגזר הביתי ולמגזר החקלאי (60% — 70%). העמסת הנטל על המגזר העירוני יש בה כדי לסייע לגירעון הכספי הצפוי בתחום הסכסוך, אך אין בה כדי למתן את עורף הביקוש למים. על רקע העדר מקורות לשיקום משק המים ולחידוש המערכות הקיימות בשל תחשיב מעוות של מרכיב ההון בעליות המים, מתעוררות דרישות לתקציב נוסף, ומשק המים מחייב הישענות על תקציב המדינה.

המים וזיהום הסביבה. את מי הביוב האלה, לאחר הטיפול בהם, יש להפנות לשימוש בחקלאות.

19. הוועדה שמעה בדאגה עמוקה על הקיצוץ במים לחקלאות, דבר שיביא לצמצום בשטחי החקלאות ויפגע בחקלאים. הוועדה ממליצה בפני משרד החקלאות להכין, בשיתוף הגורמים השונים במגזר החקלאי, תוכנית חקלאית חדשה, המתבססת על אומדנים של כמות המים הריאלית שתעמוד לרשות החקלאות. התוכנית תקבע את היערכות החקלאות ופיתוחה לשימוש בשיטות השקיה חדישות ומעבר לגידולים חקלאיים בעלי ערך תפוקה שולי גבוה.

20. הוועדה ממליצה, כי שר החקלאות ושר הפנים יפעלו לשנינו חוק המים וחוק הביוב להתאימם לעידן שנות האלפיים; להסדיר בחוק הרשויות המקומיות את נושא המשק הסגור של מים עירוניים וביוב; להתקין תקנות לגבי המים והביוב, בהתייחס לחוק התכנון והבנייה (הכנת תוכניות, דרכי הגשה, אישור וערעור).

21. הוועדה מתריעה על המצב הקשה שבו נמצאת חברת "מקורות", ועל כי אין לממשלה הסכם מסודר עם חברת "מקורות" באשר להתחשבות עמה.

הוועדה מבצעה דאגה ממצבה של חברת "מקורות" הן בתחום הציוד העומד לרשותה והן בתחום פיתוח כלים חדשים, וממליצה על קביעת תוכנית לחידוש הציוד והכלים העומדים לרשות חברת "מקורות", כדי לאפשר לה למלא את תפקידה.

הוועדה ממליצה כי כל עוד קיים סכסוך של הממשלה במחירי המים, יש להגיע לחוזה משפטי מסודר בין הממשלה ל"מקורות", שיגדיר את שיטת חישוב הסכסוך ורמת ההוצאות ל"מקורות", החובות והזכויות של כל צד. הוועדה ממליצה לבחון את ריכוז התפקידים ומתן האחריות לחברת "מקורות" לאספקת המים, לאיכות המים המסופקים ליישובים, לטיהור מי הקולחין ולרמתם השניוניות והשלישוניות.

22. במסגרת ההיערכות לקליטת העלייה אישרה הממשלה תוספת תקציב ל-1990, בסך של 90 מיליון ש"ח. לנושאי מים וביוב. הוועדה קובעת, כי המשך גל העלייה מחייב תוספות תקציב לפיתוח מזורז של מקורות מים חדשים, שיפור והרחבה של מערכות ההולכה הקיימות, פיתוח מפעלי הספקה של מים לאתרים חדשים שיפותחו, במענה לצורכי הגידול באוכלוסייה, פיתוח ואימוץ של טכנולוגיות מתקדמות לייצור מים.

23. הוועדה ממליצה להיערך בשנים הבאות (בין 5 ל-10 שנים) למאמץ ארגוני וכספי כדי לטפל בנושא הביוב, לסגור את פער הפיגור שבמערכות הביוב ומחקני הטיהור ולאפשר ניצול מלא של מי הקולחין. יש לקבוע את הארגון העורמלי ואת נוהלי העבודה הנדרשים לשם טיהור וסילוק מי הביוב. יש לקבוע את חלוקת העלות בין הסקטורים ואת התמורה עבור הקולחין.

24. אשר לשיקום מידי של משק המים, הוועדה פונה לשר החקלאות להביא בתוך שלושה חודשים תוכנית שיקום מפורטת לוועדת השרים לענייני כלכלה לשם אישור וביצוע.

7. הוועדה ממליצה לבחון בחינה מדעית מעמיקה את "הקווים האדומים" שנקבעו בשעתם על-ידי ההידרולוגים, וכן לבחון את התקנה שנקבעה לפני 12 שנים באשר לקו התחתון האפשרי להורדת מפלס הכינרת.

8. הוועדה דורשת משרד החקלאות להסדיר את דרכי העבודה, שיתוף הפעולה והקשר האדמיניסטרטיבי בין שלוש זרועות משק המים הגדולות — נציבות המים, "מקורות" ותה"ל.

9. על מנת למנוע חוסר בהירות וסחירות בנתונים על כמויות המים המופקות, המסופקות והמוקצבות ועל מצב מקורות המים, הוועדה ממליצה לאחר את כל המידע של זרועות משק המים במרכז מידע אחד, הפתוח לכל העוסקים בנייה של משק המים וחקר המים.

10. הוועדה קוראת למנוע את זיהומם של מקורות המים וחובעת מהשר לאיכות הסביבה ומנציב המים להפעיל את סמכויותיהם ולחייב את כל האחראים לגורמי זיהום להפסיק לאלתר חשיפת מקורות מים לחדירת מים מזהמים.

11. כדי להתגבר על המצוקה הכלכלית של משק המים, הנובעת מהמחיר הנמוך של המים, וכדי להבטיח שימוש כלכלי של משאבי המים המדולדלים, הוועדה ממליצה לקבוע תוכנית דרגתית (לכמה שנים) של העלאת מחירי המים השפירים, לצריכה ביתית ותעשייתית, עד למחירים הריאלי. סכסוך המים יימשך לחקלאות בלבד. יש להגדיר את המקור לסכסוך המים לחקלאות.

12. הוועדה קובעת, כי יש לחפש את הדרכים לסיוע ולמתן תמיכה לחקלאות, הממלאת גם תפקיד חשוב ביעדים הלאומיים של ישראל, במגמה לאפשר לחקלאים להתפרנס בכבוד.

13. הוועדה קוראת לציבור המשתמשים בעיר, בחקלאות ובתעשייה לנהוג חיסכון במים.

14. הוועדה ממליצה לשקול הגבלת מים (עד למינימום) למדשאות העירוניות והגנים הציבוריים ולהנהיג בסקטור העירוני חיסכון במים ושימוש מרבי באזורים חוסכי מים, תוך הגברת החינוך וההסברה לציבור.

15. הוועדה ממליצה כי גורמים מקצועיים לתכנון גנים עירוניים יפתחו תוכניות הדרכה ל"גינון מדברי", כדי להחליף, בהדרגה, את סגנון הגינון הציבורי הקיים בישראל לסוג חסכוני יותר במים.

16. הוועדה דורשת להבטיח מי שתיה לאזרחים בכמות הנדרשת ובאיכות הנקבעת על-ידי משרד הבריאות. זאת על-ידי הפניית המים השפירים ממגזרים אחרים לצריכה הביתית, ומבחינה איכותית על-ידי התקנת מערכות טיפול וסינון של מים בכניסה לכל שטח עירוני.

17. הוועדה ממליצה לפתח פיתוח מואץ, בהתחשב בשיקולים כלכליים ריאליים וערך המים, את מקורות המים אשר עדיין ניתנים לניצול (מים שוליים, מי שיטפונות, התפלה, מים מליחים, מקורות מים מקומיים, ובעיקר מי קולחין).

18. הוועדה ממליצה לטהר, להשיב ולסלק את כל אנמריבת מי הביוב העירוניים, על מנת להימנע מזיהום מקורות

שהגישה תה"ל בשנת 1988, עם העדכונים של נציח המים ו/או כל תוכנית אחרת, ובהתחשב בגידול האוכלוסיה בעקבות העלייה המגיעה לארץ, ותמלץ על תוכנית אב לפיתוח משק המים והביוב לטווח הארוך.

הוועדה מציינת את ריבוי הגורמים העוסקים בנושא המים והביוב ואת חוסר השיתוף והתיאום בין משרדי הממשלה והגורמים המקצועיים השונים. הוועדה ממליצה להטיל על הוועדה הממלכתית לבחון ולהציע מבנה למשק המים שישלב את משק המים, לרבות מים מושבים, ושיתאם לצורכי מדינת ישראל בעתיד.

25. תוכנית האב לפיתוח משק המים לטווח הארוך הינה בעלת השלכות רחבות על פיתוח משק המדינה, קליטת עלייה ופיתוח עירוני ותעשייתי, נוסף על השלכות על עתיד החקלאות. הוועדה בדעה שאין להגביל את הדיון על תוכנית האב לטווח ארוך לפיתוח משק המים והביוב במסגרת נציבות המים ומשרד החקלאות בלבד, וחיוני שתוכנית האב תיבדק על-ידי מומחים שונים מתוך הממשלה ומחוצה לה ותאושר בצורה מחייבת בסופו של דבר על-ידי הממשלה כולה.

אי לכך ממליצה הוועדה בפני הממשלה על הקמת ועדה ממלכתית, שחבון את תוכנית האב לפיתוח משק המים

זו. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: עידוד פיתוחם של עסקים קטנים

המקומית, רואה חשבון, עורך-דין ועוד. עליו להתמודד מול עסקים מיומנים בקשר עם הרשויות.

2. סיכון אישי גדול — בתחום ההשקעה הנדרשת וכן הפסד מקום עבודה, לשכיר, עם ביטחון תעסוקתי.

3. חוסר ידע — על מנת שעסק יצליח עליו לקבל החלטות נכונות בתחום הניהול, השיווק, המימון והקשר עם המוסדות השונים; ידע שלא תמיד מצוי ולא תמיד ניתן להשיגו בקלות. בתחום זה היום הכורך נמצא בנקודת נחיתות לעומת מערכת גדולה המעסיקה יועצים רבים.

4. מחסור במימון — על מנת להקים עסק קטן וכיווני נדרש הון התחלתי גבוה, והיומים נתקלים בכעיות מימון. המערכת הבנקאית אינה בנויה להעניק הלוואות בריבית סבירה ולטווח ארוך ליוזמים קטנים. הביטחונות והערכויות הנדרשים על-ידי הבנקים אינם ניתנים בדרך כלל להשגה ולא מתאפשר ליום לקבל מימון.

5. מיסוי כבד שאינו מתחשב ביוזמה, בהשקעות ובסיכון, מיסוי עירוני ואגרות עירוניות גבוהות.

6. אפליית העובד העצמאי בחוקי המס ובזכויות להפרשה סוציאלית, ומס מעסיקים שמעורר אבטלה.

לבקשת הוועדה במשרדי הממשלה, האוצר, בנק ישראל, משרדי התעשייה והמסחר, העבודה והרווחה, הכלכלה והתכנון וקליטת העלייה הוכנו תוכניות והוצעו דרכים שונות לעידוד יוזמות של העולים כפרט ועידוד יוזמות וחדשנות טכנולוגיות ורעיונות לכלל המשק.

במשרד התעשייה והמסחר הוחלט על פרויקט "חונכות" למפעלים קטנים בחקציב של 1,000,000 ש"ח (שיאפשר טיפול בכ-80 — 85 מפעלים במשך שנת תקציב).

מבנק ישראל נמסר, כי גובשה הצעה לעידוד השקעות, שבין השאר תעורר עסקים קטנים, ולפיה תוגדל רמת הסבסוד באמצעות תוספת מכשירי עידוד בחוק הקיים לעידוד השקעות הון ללא הפליה בין הענפים השונים, הגדלת רמת הסבסוד דורשת הרחבה תקציבית שנפרסת על פני כמה שנים (עד 7 שנים) ונאמדת בסך של כ-950 מליון ש"ח.

מצעות שתי אלטרנטיבות לעידוד: ערכות ממשלחית להלוואות חיכוי אוטומטי ממס בגין ההשקעה (או שילוב של שתי האלטרנטיבות) — חצי מגובה הדיכוי ממס בגין ההשקעה + חצי מגובה הערכות הממשלתית המוצעת).

ביום ח' בתמוז התשמ"ט, 11 ביולי 1989, העבירה הכנסת לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת א' ויינשטיין, בנושא: "עידוד פיתוחם של עסקים קטנים".

הוועדה דנה בנושא כחמש ישיבות: ב-31 באוקטובר 1989, ב-20 בדצמבר 1989, ב-12 בפברואר 1990, ב-18 ביולי 1990 וב-1 באוגוסט 1990. לישיבות אלה הוזמנו נציגי משרד האוצר, התעשייה והמסחר, הכלכלה והתכנון, המשרד לקליטת העלייה, משרד העבודה והרווחה, נציגי בנק ישראל, מנכ"ל איגוד הבנקים ונציגי הבנקים, נציגי האיגוד הארצי למסחר, התאחדות המלאכה והתעשייה בישראל, המכון לפירון העבודה והייצור, לשכת ארגוני העצמאים, איגוד לשכות המסחר ונציגי ההסתדרות.

בהתאם להערכות השונות שנמסרו לוועדה, כרחבי הארץ קיימים רק כ-60,000 עסקים קטנים וכיווניים, כ-40% מהם באזור המרכז (תל-אביב והפרברים).

במשרד לקליטת העלייה מעריכים, כי אם השנה יעלו ארצה 75,000 דורשי עבודה, הרי שכ-10,000 עולים חדשים עשויים לפעול להקמת עסק עצמאי.

נציגי משרד התעשייה והמסחר מסרו לוועדה, כי תעשייה מוגדרת כ"תעשייה זעירה" כאשר מירב הפעולות מבוצעות על-ידי הבעלים, ומספר העובדים בה עד 25. במסחר מדובר בבתי-עסק העוסקים במסחר קמעונאי.

לוועדה הוגשו על-ידי משרדי הממשלה, הארגונים, ההתאחדויות והאיגודים תזכירים והצעות. כל הנציגים עמדו על הצורך בעסקים קטנים וכיווניים, והמליצו על הקמת רשות מרכזית שתיוחד לעסקים קטנים, או מינהל כרוגמת המינהל לעסקים קטנים בארצות-הברית (Small Business Administration), או "מוסד מרכזי", מסגרת מינהלית, הקמת גוף וולונטרי המייצג את הרוב המכריע של העסקים הקטנים בישראל וכיוצ"ב; וכן המלצה להקמת מוסד פינוסי עצמאי וייעודי לסיוע לעסקים קטנים.

הנציגים עמדו על מערכת התמריצים, יצירת הכלים לסיוע ויצירת התנאים לדרבון הנדרשים לשיפור מעמדם של העסקים הקטנים.

לוועדה נמסר, כי יוזמות חדשות כרוכות בשורה של קשיים:

1. ביורוקרטיה — כיום כאשר פרט מעוניין להקים עסק משלו עליו לפנות לרשויות המס, פקירי ממשלה, נציגי הרשות

כ-200 מיליון ש"ח. לא יוקם מנגנון נפרד לטיפול בנושא, ולא תהייה כל הוצאות ארמיניסטרטביות נוספות. הוועדה דורשת לפעול לאישור ההצעה ולביצועה המידי.

9. הוועדה מברכת על הצעת בנק ישראל לעידוד השקעות בטווח הקצר, אשר בין השאר תעודד עסקים קטנים, על-ידי מתן ערבות ממשלתית להלוואות שניתנו לפרמות בסקטור העסקי תמורת פרמיה וזיכוי חלקי ממס בגין השקעות. הוועדה דורשת לפעול לאישור ההצעה ולביצועה המידי.

10. הוועדה ממליצה לשר האוצר להקים מועצה ציבורית מיעצת, שבה יהיו נציגים של כל הגופים הקיימים העוסקים בנושא זה. המועצה תפעל לחיאום ולשיתוף פעולה בין כל הגורמים והגופים הוולונטריים, כדי לסייע ליומים ולמתחילים בהקמת עסקים קטנים. המועצה תפעל לפיתוח, לניצול החששות הקיימות ולשילוב השירותים. המועצה תעודד את הגורמים לעריכת סקרים לאיתור העסקים הנדרשים בכל אזור, לאיתור הזדמנויות עסקיות, לעריכת קורסים ולליוי עסקים בתחילת דרכם.

11. הוועדה תומכת וממליצה לגופים הציבוריים המייצגים את הרוב המכריע של העסקים הקטנים בישראל לפעול בחיאום ובשיתוף, כדי לסייע לעסקים קיימים ולפתוח עסקים חדשים, וכן ליצירת מרכזים קטנים משותפים (אולי ברשויות המקומיות) למידע ולסיוע.

12. הוועדה ממליצה למשרד התעשייה והמסחר לשקול כיצד ניתן לעגן את הנושא של עידוד עסקים קטנים ובינוניים כתקין לחוק עידוד השקעות הון (1959) או במסגרת חוק עצמאי.

13. הוועדה דורשת, כי במתן הסיוע לפיתוח העסקים הקטנים והבינוניים לא תהיה הפליה בין עולים חדשים לתושבים ותיקים, וכן לא תהיה הפליה בסיוע להקמת עסקים קטנים ובינוניים או להרחבת העסקים הקיימים.

14. הוועדה סבורה, שיש לתת עידוד ליוזמות ולהקמתם של עסקים קטנים באזורי הפיתוח ובאזורים המיועדים לבנייה מסיבית ולקליטת עולים חדשים. באזורים אלה תהייה אפשרויות רבות לנקיטת יוזמות ופיתוח שירותים רבים שאינם קיימים.

15. הוועדה מברכת על הפעילות שנעשית על-ידי נעמ"ת ובנק הפועלים בארגון קורסים להכשרת נשים לייזמות ולפיתוח עסקים קטנים, ניסיון שהוכתר בהצלחה. הוועדה ממליצה על הרחבת הפעילות בקרב הנשים.

16. הוועדה מציינת את ההיערכות שנעשתה למשרד לקליטת עלייה והתוכניות לעידוד היוזמות הכלכליות של עולים ושל תושבים חוזרים, וממליצה למשרד לעדכן את השירותים שהוא מקיים בנושא זה, ולהגדיל את היקפם בהתאם לצרכים החדשים הנדרשים.

17. הוועדה דורשת משר האוצר, משר התעשייה והמסחר, משר העלייה והקליטה ומבנק ישראל לדווח לה בתוך שלושה חודשים על הטיפול וההתקדמות בביצוע המסקנות.

מאגוד הבנקים נמסר על תוכנית, שמקובלת גם על-ידי האוצר, להקמת קרן של 40 מיליון ש"ח לעידוד עסקים קטנים, משותפת בחלקים שווים לאוצר ולבנקים, שתאפשר מתן אשראי של למעלה מ-200 מיליון ש"ח להקמת עסקים או הרחבת עסקים.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מציינת בהערכה את תרומתם של בעלי המלאכה והעסקים הקטנים לכלכלה ולמשק הישראלי ובפתרון בעיות תעסוקה. הוועדה ממליצה בפני הממשלה לתת תשומת לב מיוחדת ואת הסיוע הדרוש לביסוס חיוזק והרחבת החשית הקיימת, שתאפשר להם לקלוט עולים חדשים וחיללים משוחררים.

2. הוועדה בדעה, כי פיתוחם של העסקים הקטנים והבינוניים הוא גורם חשוב וחיוני של המשק המודרני. עידוד היוזמות חיוני לפיתוח המשק ולחידוש הצמיחה. לחברות ולעסקים קטנים יתרונות יחסיים בגמישות תפעול ותמרון, בהתאמה מהירה יותר לדרישות השוק ולתנאי המשק המשתנים וכן במטיבציה וברעיונות חדשניים.

3. הוועדה מאמצת את ההגדרה של "תעשייה זעירה", כאשר מירב הפעולות מבוצעות על-ידי הבעלים ומספר העובדים הוא עד 20 עובדים. קביעה דומה קיימת בחקנה 2א(1) בתקנות הסכמים קיבוציים (תשלום דמי טיפול ארגוני מקצועי לארגון מעבידים), התשל"ז — 1977.

4. הוועדה קובעת, כי קיים צורך דחוף וחיוני במתן פתרונות תעסוקה כדי להקטין את ממדי האבטלה ולתת תשובה לכוח העבודה האזרחי המיתוסף עם שחרורם של חיילים מהשירות הצבאי, ובעקבות העלייה הגדולה המגיעה לארץ. הוועדה בדעה, כי פיתוחם של עסקים קטנים, בתי-מלאכה, בתי-עסק, מכונים שונים, חברות קטנות ותעשייה זעירה ייצור אפשרויות רבות ומגוונות לקליטתם של בעלי מקצועות חופשיים, מדענים ולבעלי יוזמה בתחומים רבים ושונים.

5. הוועדה ממליצה לממשלה ליצור אקלים וכלים משקיים התומכים בפיתוח היוזמות ובעידוד היום, וליצור תנאים לתושבים, לעולים חדשים ולצעירים שישאפו לפיתוח עסקים עצמאיים.

6. הוועדה דוחה את ההצעות להקים מנגנון (ביוורקטרי) נוסף ונפרד לטיפול בעסקים הקטנים וכן דוחה הוועדה את ההצעה להקים מוסד פיננסי ייעודי לנושא. הוועדה ממליצה להשתמש בכלים הקיימים.

7. הוועדה ממליצה להקים ועדה בין-משרדית לריכוז הטיפול, לשיתוף ותיאום ולריכוז המשאבים "המפוזרים" כיום במשרדים השונים.

8. הוועדה מברכת על ההצעה שהתגבשה בעקבות הדיונים בוועדה ובהתאם לבקשת ועדת הכלכלה במשרד האוצר, ואיגוד הבנקים, שלפיה האוצר והבנקים יקציבו 40 מיליון ש"ח (בחלקים שווים) להקמת קרן משותפת לכל בנק ולאוצר לגיבוי הכנק בביטחונות במקרים שבהם ללווה אין מספיק ביטחונות. הקרן תאפשר הגדלת האשראי ומתן הלוואות על-ידי בנקים לעסקים קטנים בהיקף של

כח. מסקנות ועדת הכלכלה בנושאים: מצוקת שוכרי הדירות לנוכח העלייה הניכרת

בדמי השכירות; שיעור שכר דירה בדירות

הוועדה מביעה את צערה על שעד היום לא גיבשה הממשלה תוכנית לפתרון המחסור בדירור הן לזוגות צעירים והן לעולים חדשים.

הוועדה דורשת מהממשלה לדון ולהחליט על תוכנית כוללת ומקיפה (לטווח הקצר וכן לטווח הארוך), שתיתן פתרונות לכלל האוכלוסייה הנוקטת לקרות גג. בהתאם לכך דורשת הוועדה:

א. לסיים את המשאומתן עם הקבלנים ולהביא להתחלות בנייה מיידית.

ב. הפעלה מיידית של המפעלים לבנייה מתועשת.

ג. מיצוי מקסימלי של אפשרויות שוק הבנייה הקיים, וכפתרון אחרון — ייבוא קרוונים לדירור זמני.

הוועדה קובעת, כי המחסור החריף בדירות גרם לעלייה בגובה שכר הדירה, ואילץ שוכרים רבים לפנות את דירתם, באין ברשותם פתרונות דירור אחרים.

הוועדה פונה למשכירי הדירות, שלא לנצל את המצב הקיים של המחסור בדירות, ותוך גילוי אחריות לאומית, לא להעלות את מחירי שכר הדירה.

הוועדה מביעה דאגה מההעלאה המסחררת בשכר הדירה בשנה האחרונה, ודורשת משר הבינוי והשיכון להוציא צו (בהסתמך על חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, או על פי חוק יציבות מחירים), המחייב הקפאת שכר דירה ופיקוח על גובה שכר דירה לתקופה של שנה, ועד שיגדל היצע הדירות בשוק ויווצר איזון בין ביקוש להיצע.

הוועדה בדעה, כי יש לדאוג למלאי של דירות להשכרה, כדי לתת פתרונות למי שאינו יכול לממש זכויותו להלוואה לרכישת דירה, וכן בהתחשב בכך שלא כל העולים (בעיקר מבוגרים), יצליחו לממש משכנתאות ולעמוד בהחזרים הנדרשים לרכישת דירות.

הוועדה רשמה לפניה את ההודעה של משרד הבינוי והשיכון, על הימצאותן של 8,500 דירות "עמידר", הנמצאות בתהליך של שיפוצים. הוועדה ממליצה להעמיד דירות אלה בשכירות לרשות הזכאים.

הוועדה דורשת ממשרד הבינוי והשיכון לאפשר בנייה ציבורית של דירות להשכרה, ובשכירות סוציאלית וסוציאל-כלכלית.

הוועדה דורשת, כי משרד הבינוי והשיכון יחייב את הקבלנים במסגרת הפרוגרמות לבנות דירות שיוערו להשכרה, וכן לבנות דירות קטנות, כדי לתת פתרון למי שאין בידו אמצעים מספיקים.

הוועדה ממליצה בפני מוסדות התכנון לשנות תוכניות בניין עיר באופן שניתן יהיה לבנות דירות קטנות יותר, תוך ניצול מכסת אחוזי הבנייה.

הוועדה רשמה לפניה את הודעת נציג משרד הבינוי והשיכון על כי השר כלל בתוכנית שהגיש לממשלה לתוספת תקציב, סכום של 53 מיליון ש"ח לסכסוד שכר דירה.

הוועדה דורשת ממשרד האוצר וממשרד השיכון להגדיל את התקציב להשתתפות הממשלה בשכר דירה, כדי

ביום כ"ח באייר תש"ן, 23 במאי 1990, העבירה הכנסת לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רן כהן בנושא "מצוקת שוכרי הדירות, לנוכח העלייה הניכרת בדמי השכירות", ואת ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ר' ריבלין, בנושא "שיעור שכר דירה בדירות".

הוועדה דנה בנושא בשלוש ישיבות — ב-18 ביוני 1990, ב-1 באוגוסט 1990 וב-2 באוגוסט 1990, שאליהן הוזמנו נציגי משרדי האוצר, הבינוי והשיכון, המשרד לקליטת העלייה, נציגי בנק ישראל, הרשות להגנת הצרכן, המועצה לצרכנות, הנהלת מלד"ן (עמותת המתווכים לנכסי דלא ניידי) נציגי צח"ד (צעירים חסרי דירור), יושב-ראש ארגון הנכים, ארגון נפגעי המשכנתאות.

הבנייה בישראל אינה מצליחה לתת מענה על צורכי הדירור של האוכלוסייה, וקיים מחסור חריף בשוק הדירות. מתוך כלל מספר הדירות בישראל, מוערכות רק כ-230,000 דירות כמויעדות להשכרה. לחברות "עמידר" ו"עמיגור" בעלות על כ-120,000 יחידות, ושאר הדירות, כ-110,000, הן בבעלות פרטית. מספר נמוך זה אינו מהווה מלאי לצורך השכרה ארוכת טווח, כמקובל בארצות המערב — באנגליה 40% מכלל הדירות הינן דירות להשכרה, בגרמניה — כ-60%.

חזוי השכרה לדירות שבבעלות פרטית נערכים בדרך כלל לתקופה קצרה (עד שלוש שנים מקסימום).

במחצית השנה האחרונה הלך מלאי הדירות להשכרה ואזל. כיום אין כמעט דירות להשכרה ומחיר שכר הדירה עלה פי שניים, ובאזורים מסוימים פי שלושה. מרבית השוכרים נדרשים לשלם שנה מראש ונאלצים לקחת הלוואות מהבנקים לצורך תשלום שכר דירה.

מצוקת הדירור הפוקדת היום שכבות אוכלוסייה שונות במדינה חמורה יותר אצל ציבור הנכים. הנכים נתקלים בבעיות רבות ומורכבות כתוצאה מנכותם. למרבית הדירות הנבנות בארץ אין לנכים נגישות, כי לא הותקנה מעלית לבניינים, או שהמעלית אינה תקינה והנכה אינו יכול להיעזר בה. וכן קיים מחסור חמור בדירות בקומת קרקע לנכים "נפגעי נידות", מרבית אוכלוסיית הנכים מצויה במצוקה כלכלית חמורה, בהעדר דירור מתאים, והם אינם יכולים לשבת באוהלים ולהביע את מחאתם.

משרד הבינוי והשיכון מסייע מתקציב המדינה לכ-23,000 זכאים בהשתתפות בשכר דירה (לכ-10,000 ישראלים וזוגות צעירים וכ-10,000 עולים לאחר תום שנת הקליטה הישירה). ההשתתפות בשכר דירה בהתאם לקבוצות הזכאות: 190 ש"ח (ל-57%) 260 ש"ח (ל-32%) 375 ש"ח (ל-11%).

נציג משרד הבינוי והשיכון מסר לוועדה, כי בבקשה לתקציב הנוסף שהגיש השר מיועדים 53 מיליון ש"ח לסיוע בהשתתפות בשכר דירה.

כתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. ועדת הכלכלה מביעה דאגה עמוקה מהמחסור החמור בדירות בכלל, ובדירות להשכרה בפרט, שכתוצאה ממנו נשארו רבבות משפחות מחוסרי דירור. הוועדה מזהירה מפני התסיסה החברתית והמחאה של מחוסרי הדירור המתגוררים בחלקם באוהלים המפוזרים בכל יישובי הארץ.

המקומיות, להשלמת שכר דירה, כדי למנוע הוצאת דיירים מדירותיהם.

15. הוועדה דורשת משר הבינוי והשיכון לדרוש לה בתוך חודשיים על הטיפול וההתקדמות בביצוע המסקנות.

חבר הכנסת א' פורז מסתייג:

— מסעיף 12 — בהתחשב במצבה הכלכלי של המדינה ובצורך לראות בפתרון שאלת תעסוקה שאלה ראשונה במעלה, מן הראוי לאפשר הצבה של אלפי קרוונים בעלות נמוכה, שיהיו פתרון דיור זמני וזול.

— מסעיף 4.

— מסעיף 5 — כל ניסיון להטיל פיקוח על שכר הדירה, שופו שיביא לפגיעה בציבור הרוצה לשכור דירות, משום שלאור ניסיון העבר של חוק הגנת הדייר, פיקוח על שכר דירה יביא בעלי דירות לכך שלא ישכירו דירותיהם.

— לסעיף 8 — חבר הכנסת פורז מבקש להוסיף, כי הסיכוי היחיד של בנייה להשכרה על בסיס כלכלי, הוא היצע קרקעות במחיר סביר ומחיר סביר כרמי שכירות. עד כה היתה התשואה בגין השכרת דירה, יחסית להשקעה, נמוכה באופן שבניית דירות להשכרה לא היתה כדאית.

לאפשר הגדלת סכום ההשתתפות בשכר הדירה לזכאים, להגמיש את הקריטריונים לזכאות וכן לאפשר הארכת תקופת הסיוע לזכאים.

12. הוועדה מפנה את תשומת לב משרד הבינוי והשיכון למחסור בדיור לנכים. הוועדה ממליצה להמשיך ולקיים הידברות בין ארגון הנכים לבין משרד הבינוי והשיכון למציאת פתרונות מתאימים.

הוועדה פונה למשרד הבינוי והשיכון לכאוב בדברים עם משרד הפנים והעיריות על מנת להתאים את תוכניות בניין ערים, ולדון באפשרות לבניית דירות לנכים בקומות עומדים.

13. הוועדה מציעה למשרד הפנים ולעיריות לפעול לפינוי משרדים ועסקים מאזורי מגורים ולהפנותם לאזורי תעשייה ומסחר, ואת הדירות שיתפנו להעמיד לאכלוס חסרי הדיור, הן מקרב עולים חדשים והן מקרב הזוגות הצעירים.

14. הוועדה סבורה, שאין לשחרר את העיריות מהאחריות שלהן כלפי תושבי ערים ומהצורך בליקחת חלק בפתרון בעיותיהם. הוועדה דורשת לבדוק את האפשרות להקמת קרן משותפת למשרד הבינוי והשיכון, לאוצר ולרשויות

כט. החלטת ועדת הפירושים

ועדת הפירושים נתנה את דעתה על בעיה סבוכה זו, והחליטה: א. כי החלטת יושב-ראש הישיבה נובעת מן העובדה, שבחקנון אין תרופה למקרה שבו מוסכם על דעת הרוב בכנסת להחזיר לפני ההצבעה הצעת חוק בקריאה ראשונה לוועדה לתיקון או לשילוב עם הצעות חוק אחרות באותו נושא.

ב. היה מקום לטענת חבר הכנסת חיים קורפו, שהוועדה לא הכינה את הצעות החוק הללו כמשמעת מסעיפים 139 ו-140 בחקנון, אלא הגישה אותן במתכונת שהוצעה לדיון מוקדם, גם כשבין הצעות החוק יש הסותרות זו את זו, ולא הציעה הוועדה להסיר אף אחת מהן מסדר-היום.

ג. שעה שנשמעת הצעה להקדים ולשאול את פיה של הכנסת, במקרה כגון זה, מן הראוי להצביע תחילה, לפני ההצבעה על העברת החוק לוועדה, הצעתה זו, ובכלל שההצעה תיכלל תחילה בסדר-היום של הכנסת.

ועדת הפירושים דנה בישיבתה ביום רביעי, ג' באב התש"ן, 25 ביולי 1990, בערעורו של חבר הכנסת חיים קורפו על שיושב-ראש הישיבה, חבר הכנסת שבח וייס, קבע בישיבת הכנסת ביום ד' בסיוון התש"ן (28 במאי 1990), שאין להעמיד להצבעה את הצעתו להחזיר לוועדת החוקה, חוק ומשפט את ארבע הצעות החוק הנוגעות לשינוי שיטת בחירת ראש הממשלה, בתום הקריאה הראשונה.

חבר הכנסת קורפו טען, שהואיל והצעות החוק הוחזרו לכנסת כלעומת שהועברו לוועדת החוקה, חוק ומשפט, והן סותרות אחת את רעותה, הרי אין בהן משום הצעת ועדה. לפיכך יש להחזיר לוועדה ולבקשה להגיש לכנסת הצעת חוק אחת, שבה תשולבנה ארבע ההצעות, כמתכונת שנקבעה בסעיף 140 לחקנון.

יושב-ראש הישיבה טען, שאין בחקנון הוראה המאפשרת שלא להצביע בתום הקריאה הראשונה על העברת הצעות חוק לוועדה.